

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204675

UNIVERSAL
LIBRARY

Osmania University Library

Call No. T 81-6

Accession No. T 377C

Author S 55M

Title

This book should be returned on or before the date
last marked below

*

కవి రాజ హంస్ కవికులానికాఠ
శ్రీ వేంకట పార్వతీత్యరూపకు
పద్మపూర్తి మహాత్మనమున
సమర్పితము

*

కాపీరైట్ సంకలితము

మొదటి కూర్పు : 1946

ముద్రణ రంజనీ ముద్రాశాల :

రాజమహేంద్రవరము

విన్నవము

శ్రీ శంకట వార్యశిష్యుర కృత పక్షిపూర్తి మహోత్సవము గాటికి “మహోదయము” సమగ్రముగా వివరించి వారి కరకమలములందుంచ నెంచితిమి. అప్పటికి కొన్ని పుటలు మాత్రమే ముద్రణము అయ్యెను. అని వార్యము లైవి కారణములచే గ్రంథపూర్తి కాలేదు. నేటికి “మహోదయము” ఆంధ్రలోకమునకు అందజేయు గలిగినాము.

తమ రచనలు మహోదయములో జేర్చి ప్రకటించుట కవకాశ మొస గిన కవులకును, కవియిత్రులకును మా మనఃపూర్వక పందనములు. మా కోరికపై ఈరచనల నన్నిటిని సంకలనము చేసి, మా అనుబంధముచే తమ రచనలనుపూడ ఇందు జేర్చిన శ్రీ కవ శంకర శాస్త్రి గారికి మాకృతజ్ఞతా పూర్వక పందనములు.

ఈ సముచ్చయములో కొందరి రచనలు మాత్రమే జేర్చగలిగినాము. కొందరివి చేర్చుటకు అవకాశము లేకపోయినది.

ఈ గ్రంథముద్రణ గున మాకు తోడ్పడిన శ్రీ ముజనరంజనీ ముద్రా కాలాధిపతు లగు శ్రీ పోతాప్రగడ సూర్యనారాయణగారికి మా ధన్య వాదములు.

బాలాంత్రపు సత్యనారాయణ రావు
శుశోభంగ ద్వైరత్నం

ఆ ను కృ మ ణీ క

స మ ర్ప ణ ము

వి న్న ప ము

ప్ర వే శి క

వేంకట పార్వతీశ్వర కథలు :

గాలాంత్రపు వేంకట రావు (జననము ౧౮౮౧)

ఓ లేటి పార్వతీశము (జననము ౧౮౮౩)

ఉత్తంఠ - శరత్తుమారి - కలువకన్నె

పుటలు

ఏకాంతసేన - భావసంకీర్తనము

౧-౫

చింతా దీక్షితులు (౧౮౯౧)

౫-౧౧

ఉదయలక్ష్మి - గోదావరీనాథి - ఇంద్రార్పణము -

వణివాదము.

రాయప్రోలు సుబ్బా రావు (౧౮౯౧)

౧౧-౨౦

తెనుగుతల్లి - మేఘము - పాటలు - పాటబాస -

శ్రీముఖ - రమ్యాలోకము.

కవికొండల వేంకట రావు (౧౮౯౨)

౨౦-౨౫

ఎందుచే? ఎందుచే? - రంగ : చెంగు - దాక్షిణి

పుంటాయి! - రాగోదంతము.

నూధనపెద్ది బుచ్చి నుండరరామ శాస్త్రి (౧౮౯౨)

౨౫-౩౦

సంబోధనము - మల్లీ, యిష్టజె వత్తు - కలిగె

నింతి వెలుంగు - శివరి.

- [తిరురారీభట్ల వీర రాఘవ స్వామి (౧౮౯౨) 30-3 ౨
కవితాంశ - ప్రబోధనా.
- తల్లావజ్ఞుల శివశంకర స్వామి (౧౮౯౨) 33-౪ ౨
సందర్శనము - పకుళమాలికనుండి - కరకృష్ణ
లోపాధ్యక్ష - విస్మయకృష్ణుని - "౪౫"
- బసవరాజు అప్పారావు (౧౮౯౪) ౪3-౪ ౫
విరహిణి - ప్రోషణ - తగినది - దీపావళి - యమునా,
సాంత్వనము.
- నందూరి వెంకట సుబ్బారావు (౧౮౯౫) ౪౫-౪ ౬
రహస్య బెటగులు - సంద్రాని రాగితవం - వృత్తి
మాటలు.
- విశ్వనాథ సత్యనారాయణ (౧౮౯౫) ౪౬-౪ ౬
విశ్వనాథుని గీతములను ప్రేమగీతాలు
అనాథుని - అనురలక్ష్మీ సాంత్వనము
కళామాతమ నీల సాటను.
- గుర్రం బాపయ్య (౧౮౯౫) ౫2-౫ 9
అభిరూపాశ్రమ - శబ్దకావచనము - తాజ్ మహల్ -
అననూయ.
- అడివి బాపిరాజు (౧౮౯౫) ౬3-౬ ౪
పరదగోదావరి-గుంగుళేశ్వరుడు - తేహాపీ బసవయ్య-
పట్టిపము - తే - లోకం - మరపు.
- దువ్వూరి రామిరెడ్డి (౧౮౯౫) ౬౪-౬ ౪
కవి - ప్రణయోహ్వనము - అగంగుళి - రజని విద్వః
తాటసారి.

సురవరం ప్రతాప రెడ్డి (౧౮౯౬)	౭౪-౭౬
తెలుగునాడు - వ్రణయినీ!	
అబ్బూరి రామకృష్ణ రావు (౧౮౯౬)	౭౬-౮౧
విభాషగీతి - నీమహిమారణమున - అతిథి - సాయం	
తనము - చారుణసుమాళి - కాశీ దేశం.	
అధికార సూర్యనారాయణ రావు (౧౮౯౬)	౮౬-౮౭
ప్రాణహరము - నలుపై నేమి! - జానకిమాపు -	
సత్యపాటలు - ప్రేమయాత్ర.	
కొడపటిగంటి వెంకట సుబ్బయ్య	౮౭-౮౮
కాలగతి - మేలుకొలుపు.	
పెద్దిభట్ల రామచంద్ర రావు ✓	౮౮-౮౯
మహాభోజము నాక - కవీంద్ర రత్నావళి.	
పెద్దిభట్ల పూర్ణ శర్మ	౮౯-౯౦
మాధురి - ప్రేమసి - కంటి తిడి - విరగ్ధాయు -	
అత్మపమర్పణము.	
జేపలపల్లి కృష్ణ శాస్త్రి (౧౮౯౭)	౯౦-౯౨
అశ్వత్థామ - అష్టమ గాథ - శత్రు	
సామ్యకయమంగు - తుది పాదలు లేవి.	
కవిత్వ కళాంశ - కవిత్వము బాగును	
చామర్తి రాజశేఖర రావు ✓ (౧౮౯౮)	౯౮-౧౦౦
పాంచాలి సాంత్వనము - విశ్వమూర్తి - ప్రసీద్ధి	
కోవల్లె శివకామేశ్వర రావు (౧౮౯౮)	౧౦౦-౧౦౧
విరసము - పునరావృత్తము - కాంతిదేవి	
దయితావృద్ధి.	
కొడాలి ఆంజనేయులు (౧౮౯౮)	౧౦౧-౯
ప్రేమలేఖ - కవిత్వ గానము - జవరాల - ఋషికేశ్య.	

- కొత్తపల్లి నుబ్బన్నాచార్యులు ౧౦౯-౧౨
 స్వాధీనపతిక - పూజ - పూర్ణగర్భిణి -
 కపిలధార.
- నాయని నుబ్బరావు (౧౦౯౯) ౧౧౨-౧౬
 మాతృగీతలు - అంబికాస్తవము -
 అంకురేనియాత్ర - ఫలశ్రుతి.
- ముద్దుకృష్ణ (౧౦౯౯) ౧౧౬-౧౯
 చిట్టికాగ్ధమల - వెలకు దొరకిని - కోడెగారి.
- వేదుల సత్యనారాయణ శాస్త్రి (౧౧౦౦) ౧౧౯-౨౩
 ఆంకితము - పెంపుడునెమలి - ప్రభాతగీతి -
 ఆపాదమేఘము.
- నోరి నరసింహ శాస్త్రి (౧౧౦౦) ౧౨౩-౩౦
 అర్చవిందుస్తవము - కృష్ణవేణి - దీపావళి -
 శరణాగతి - వాసంతస్ఫుటి - ఏకాదశి - వధుగీతి.
- రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణ శర్మ ౧౩౧-౩౩
 సంధ్యవార్ప - పెనుగొండకొండ - ముసలి
 జైలేకుడు - ప్రబుధకవి.
- పింగళి - కాటూరివారు ౧౩౩-౩౬
 భిక్షాగమనము.
- మంగిపూడి పురుషోత్తమ శర్మ ౧౩౭-౪౦
 కోయిల - కిల్చి - వ్యేర్వాగానము.
- భమిడిపాటి రామ సోమయాజి ౧౪౦-౪౩
 నాపాట - ఏ మున్నచే ! - నీ కవ్వతో కృపాద్ధి ! -
 భయము నా శత్రు !

- భారతుల మార్కండేయ శ్రర్మ (౧౯౦౨) ౧౪౪-౫౦
 నేమిధ్వని - కాలస్మృతి - రవిబాయి -
 హతాశ - బ్రహ్మంజలి
- కె. అన్నమరాజు శర్మ (౧౯౦౨) ౧౫౦-౫౩
 కవిజీవితము - ప్రశ్రయము - మారాఠాయి.
- పండ్వారం వెంకట సుబ్బయ్య (౧౯౦౨) ౧౫౩-౫౬
 వడికోలు - సముద్రగానము - ప్రకృతి పంచిత.
- తెలికిచర్ల శృంగ మూర్తి (౧౯౦౩) ౧౫౬-౬౧
 'కాబోలు' - రహస్యము - నామఖిలాంకనమై
 ఈ వియోగగీతిక - నేను మరణిండు వేని.
- నాదెండ్ల వేంకట రావు (౧౯౦౩) ౧౬౧-౬౩
 విరహము - కృతజ్ఞత - ముద్దుపలుకులు.
- అత్తిలి నూర్యనారాయణ మూర్తి (౧౯౦౩) ౧౬౩-౬౬
 కేలుకొలుపు - నీవు : నేను - పుష్పపదయుము
 నారాయణ దాసు.
- కర్లపాలెం శృంగ రావు (౧౯౦౪) ౧౬౬-౬౯
 కుమారి - సంకయము - ఆత్మాగృహము.
- పురిపండా అప్పల స్వామి (౧౯౦౪) ౧౭౦-౭౪
 నాప్రభా - మహానుఁ - క్రీమతీ -
 సంకేతమనకు - పారికాపు.
- కొడాలి సుబ్బా రావు (౧౯౦౪) ౧౭౪-౭౯
 నతి - శ్రీకృష్ణ దేవరాయలు - కుంగభద్ర - రాళ్ళు.
- ఊటుకూరి నత్యనారాయణ రావు (౧౯౦౫) ౧౭౯-౮౫
 ప్రభాత సుందరి - భవిష్యత్తు - కవి : వాణి - అనునయము.

కందుకూరి రామభద్ర రావు (౧౯౦౫) ౧౮౫-౯౫

స్వప్నము - సంధ్యాతాండవము - ఆశీర్వాదము.

శ్రీరంగం నారాయణ బాబు (౧౯౦౬) ౧౯౫-౯౮

సంధ్యావేగము - మిణుగురు మీటు - మిణుగురు పాట -

మల్లవరపా విశ్వేశ్వర రావు (౧౯౦౬) ౧౯౯-౨౦౨

యావనహృది - ఆనాహన - బంగ్రహరిః -

సుందరమూర్తి.

పెద్దిరిటి సూర్యనారాయణ దీక్షితులు (౧౯౦౬) ౨౦౩-౨౦౬

నూత్నోపాయము - మనవివేక - వడికోట.

కొమరవోలు నాగభూషణ రావు (౧౯౦౭) ౨౦౬-౧౨

కవి తానము - దరణ స్పృధ - అశానాటి-బ్రూహ్మ -

అర్మవివేదన.

పెనుమర్తి వెంకటరత్నం (౧౯౦౭) ౨౧౨-౧౬

. పక్షియుతువు - అనుకాపము - కవికా ప్రణయిని -

భగీరథుడు.

కొంపెల్ల జనార్దన రావు (౧౯౦౭) ౨౧౭-౨౧

ఆది - ప్రకృతి లాస్యము - రవీంద్రుని - ఆనాహనము -

ఉదయభానుడు.

నవాదేవ సూర్యప్రకాశ రావు (౧౯౦౮) ౨౨౧-౨౬

మహానా - ఆమె - పరిపు - శోకమూర్తి.

పురాణం కుమార రాఘవ శాస్త్రి (౧౯౦౮) ౨౨౭-౨౯

కరతు - నిరీక్షణ - వీణ.

తుమ్మలపల్లి వేంకటరత్నం పంతులు (౧౯౦౮) ౨౩౦-౩౪

స్వస్థనరసింహుడు - అపవ్యసోద్ధరి - కంజాక ప్రసవ -

కొమ్మరాజు వినాయక రావు (౧౯౦౯) ౨౩౪-౩౭

చుక్కలు : చుక్కలు! - అన్నపూర్ణము - మూగ వోయిన
యది గొంతు - ఇరు తెలుగులు.

వింజమూరి శివరామ రావు (౧౯౦౯) ౨౩౮-౪౧

విప్రబద్ధ - నిరశ - తెలుగు తల్లి - నగారా.

శ్రీ రామచంద్ర అప్పారావు (౧౯౦౯) ౨౪౨-౪౩

మేలుకొలుపు-నేను-మధుకన్య-చెట్టుబోదియ నాని-
జూహినీ - నీలిరత్నాలు -

శ్రీ పితాపురము యువరాజు (౧౯౧౦) ౨౪౬-౫౦

నిదుర పో వేమి ! రాథా మాధవము -
ప్రేమశేఖ.

కామరాజు బాపయ్య (౧౯౧౦) ౨౫౦-౫౪

సాందర్య హాసినీ!-నిధి-నిర్గమనము-వనమాలి-మల్లిక.

శ్రీరంగం శ్రీనివాస రావు (శ్రీ. శ్రీ.) (౧౯౧౦) ౨౫౪-౫౯

ప్రకృతి గీత-స్వర్గ దేవతలు-నిజం గాన-అద్వైతం.

బెహూరి శ్రీనివాస మూర్తి (౧౯౧౦) ౨౫౯-౬౧

కృషి-ముతువరి దేవనము-గాఢయత్నము.

పిలకా గణపతి శాస్త్రి (౧౯౧౧) ౨౬౨-౬౪

వాసంతిస్మృతులు-ఆంధ్ర గీతిక-అమృతత్వసిద్ధి-
కరగనీడ-ప్రేమ.

కలచవీధు శ్రీనివాసాచార్యులు (౧౯౧౧) ౨౬౪-౬౭

మధుర గానము-పశ్చాత్తాపము.

పాటిబండ మాధవ శర్మ (౧౯౧౧) ౨౬౮-౭౦

మధువ్రత-మధ్యమ-ఆవాహనము.

- ఇంద్రకంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి (౧౯౧౧) ✓ ౨౨౦-౨౩
 శీవితాప్యం-అత్మకథ-జ్యోతిర్గీతి.
- జనమంచి కామేశ్వర రావు (౧౯౧౧) ✓ ౨౨౩-౨౫
 నేను-కృష్ణవేణి-ఏల.
- పెనుమర్తి కామేశ్వర రావు (౧౯౧౨) ౨౨౫-౨౮
 తోటమాలి-పురావలోకనము-ఆనునయము.
- దేశిరాజు కృష్ణ శర్మ (౧౯౧౨) ౨౨౯-౨౩
 నీడలు-శిఖరదీపము-సంధ్యా రాగిణి.
- బుద్ధవరపు నాగరాజుమాత్యుడు (౧౯౧౩) ౨౩౩-౨౬
 ఉత్పత్తి-నీతాశోకచిలుక.
- జంధ్యాల పాపయ్య శాస్త్రి (౧౯౧౩) ౨౩౬-౯౦
 ప్రాభాతి-అద్వైతమూర్తి-ఉత్తిష్ఠ-ప్రబోధము.
- తల్లావజ్ఞుల కృత్తివాస తీర్థులు (౧౯౧౪) ౨౯౦-౯౨
 తప్పిపోయిన తోవ స్వామి-పులకించె జగమెల్ల-గోవిందాగీతలు-
 ఏడారి పోయెనో-వసంతయ్యమిని రాకే రాకే.
- పాలగుమ్మి వద్ద రాజు (౧౯౧౫) ౨౯౩-౯౬
 ప్రేమ నవ్యత-జీవఃస్వర్గం-శాశాట.
- పుట్టవర్తి నారాయణాచార్యులు (౧౯౧౫) ౨౯౬-౩౦౦
 అస్తసామ్రాజ్యము-వేద నాశిక మనుషి-సాధన-
 గంగాకామధరిత.
- రాఘవాచార్యులు (సంపత్) (౧౯౧౭) ౩౦౦-౩౦౬
 సుధాబా-గోపాంభిత్-రాధ పిలుపు-ఉదయగీతి.
- జనమంచి రామకృష్ణ (౧౯౧౭) ౩౦౭-౩౦౯
 ప్రణయినీ-నిరుడు : నేను.వలపుపాడువు.

వావిలాల సోమయాజులు (౧౯౧౮)	3౦౯-౧౪
జీవయాత్ర-సుమప్రియ-పూజ్యపాదులు-ఉజ్జీవము.	
పిల్లలమర్రి హనుమంత రావు (౧౯౧౮)	3౧౪-౧౫
సమాధానం-ఎవరు? కలికాతీయం	
పోలూరి ఆంజనేయ ప్రసాద్ (౧౯౧౯)	3౧౬-౧౯
ఆత్మ-బకమాట-భాగవత ప్రశంస.	
పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి (౧౯౨౦)	3౧౯-౨3
బృహదీశ్వరాలయము-రాగిణి-శేరికి-స్వప్నకవ్య.	
బాలాంత్రపు రజనీకాంత రావు (౧౯౨౦)	3౨3-౨౬
స్వప్నజగతి-మధుమాయ-మేధుమాతమంచి.	
చెరుకుపల్లి జనుదగ్గి శర్మ (౧౯౨౦)	3౨౭-3౧
మృగము-నామూర్తి-శిలాహృదయము.	
దేవరకొండ బాలగంగాధర తిలక్ (౧౯౨౧)	33౧-3౪
వర్ష-కవి-సంధ్య	
బొడ్డు బాపి రాజు	33౪-3౭
నిరాశ-దసరా-మధురయాత్ర.	
వట్టికొండ రంగయ్య	33౭-౪౦
భవభూతి-వసంతర్తువు.	
కొమాండూరు కృష్ణమాచార్యులు	3౪౧-౪౫
పురుషోత్తముడు-విరహోత్పాత-పుష్పంభయము.	

శ్రీమతి చావలి బంగారమ్మ :	3౪౬-౪౮
రాధ-చుక్క-లక్ష్మి కూచి-అన్న-నీడ.	
తల్లాపగడ విశ్వమందరమ్మ :	3౪౬-౫౧
లక్ష్మీ దేవి-శభరీ నిరీక్షణ-నిశి-నా కాగమనము.	
బసవరాజు రాజ్యలక్ష్మమ్మ ::	3౫౧-౫౨
సారవశ్యము-పరిచిత కంఠము.	
బెల్లంకొండ కనకమ్మ :	3౫3-౫౪
తల్లి-ఏడీ... కృష్ణహ-చండమామ.	
సోనాపతి రుక్మిణమ్మ :	3౫౪-౫౫
వసమాలి-గీత.	
వట్టికొండ విశాలాక్షి	3౫౬-౫౮
ప్రణయభిక్ష-తెలుగు నీ పలు-భృంగమా!	
పుట్టపర్తి కనకమ్మ :	3౫౮-౬౦
కస్తూరిబా-రాతిరథము.	
అడివి రాధా వనత :	3౬౦-౬3
ప్రేమబాల-రావమ్మ తల్లి!-వసంకమా.	

ప్రవేశిక

౧

వివిధకుసుమాల సరిమథము ఆహూణించవలె నంటు ఆరాముము లోకి వెళ్ళవలెను; నారాచూచవితాన సంకలిత మైన గొప్ప గుచ్ఛమునైనా మూచూడవలెను. అట్లాగా వివిధకవుల రచనా మూఢుర్యము చవిచూడవలె నంటు కావ్యసందోహాన్ని ఆహ్వా దించవలెను; కాదా సంకలిత కావ్యనముచ్చరూపు అయినా రుచిచూడవలెను. ప్రథమపక్షము బహుకాలపరిశ్రమతో కూడి నది. ద్వితీయపక్షము దానికంటె చాలా తేలిక.

ప్రచీనకాలమునుంచీ ప్రముఖభాష లన్నిటిలోనూ పద్యసందో హాలు కనబడతవి. వైదిక వాఙ్మయము సంగతి విడిచిపెట్టితే, పాలిభాషలో ధేర గాథలూ, ధేరీ గాథలూ ఉన్నవి. ప్రాకృత భాషలో హాలుకు సంతరించిన గాథా సప్తశతి సుప్రసిద్ధము. ఆయేడువందల గాథలూ ఏకకవి కృతములు కావు; చాణక్యుని కవులూ కవయిత్రులూ సందర్భానుసారముగా చెప్పినవి. బౌద్ధిక సంస్కృతభాషలో సుభాషితకోశాలు అనేకములు. ఉదాహరణార్థము: క్రీ. శ. ౧౦ శతాబ్దిలోని కవీంద్రవచనసముచ్చయము, ప్రసన్నసాహిత్యరత్నాకరము. నందనుడు సంతరించిన రత్నాకరములో ౧౦౦౦ శ్లోకాలున్నవి క్రీ. శ. ౧౧వ శతాబ్ది

లలో అమితగతి సుభాషిత రత్నసందోహమునూ, ౧౨౦౫లో శ్రీధరదాసు సదుక్తికల్పామృతమునూ, ౧౨౫౭లో జల్లాణుకు సూక్తిముక్తావళిని సంతరించినారు. ౧౩౬౩ లోని శార్దూలపద్ధతి లో రక్షా శ్లోకాలూ, ౧౪౧౪-౬౭ ప్రాంతాలలో వల్లభ దేవుని సుభాషితావళిలో ౩౫౨౭ శ్లోకాలూ కనబడతవి. ౧౪౭౭లో శ్రీవరుడు తన సుభాషితావళిలో ౪౦౦ మంది కవుల పద్యాలు ఉదాహరించినాడు. ౧౭ శతాబ్ది ఉత్తరార్థములో హరికవి సంకలిత మైన సుభాషితహారావళి ప్రసిద్ధము. ఆధునిక కాలములో సుభాషితశ్రీభాండారిము బిగ్గిరిగి మే.

ప్రాచీనకాండ్ర సాహిత్య సందర్భములో భారతరత్నములు, భాగవత రత్నములు, ఇంకా ఇతరపద్య సంగ్రహములూ చాలా ఉన్నవి. అవి అన్నీ విద్యార్థులకు పఠనీయముగా ఉద్దేశించినవే కాని సామాన్య పాఠకులకోసము కాదు.

ఆధునికకాండ్ర వాఙ్మయములో కొన్ని సంకలనములు ఇదివరలోనే బయలుపెడలినవి. ౧౯౨౩ ప్రాంతాలలో మదరాసు నుంచి ఉపేంద్ర ప్రచురణాలయమువారు ఒకటి ప్రకటించినారు. ౧౯౩౫లో జ్వలా ప్రకటనాలయము శ్రీముద్దుకృష్ణ సంకలిత మైన వైతాళికులు, అనే పద్య సముచ్చయము ప్రకటించింది. వైతాళికులు ప్రసిద్ధిలోకి వచ్చింది. ౧౯౪౦లో శ్రీ నోరి

మనసింహశాస్త్రిగారి సంపాదకత్వాన 'సవనతము' నవ్యసాహిత్య పరిషత్తు ప్రచురించింది. (1907లో తమిళంలో కవిమిత్రులు 'నవ్యాలోకము' ప్రకటించారు. ఈ పత్రికముగా పాఠకసామాన్య విశిష్టమోదము కూర్చుడానికి కోర్కె ప్రచురణ అయినది.

శ్రీ వేంకట పార్వతీశ్వరశాస్త్రి మహాత్మ్యము నాటికి ౬౦ మంది కవులు కవిమిత్రుల రచనలు వెలువరించవలెనని ఆంధ్రప్రచారిణీవారు ౧౯౦౭లో సంకల్పించి, ఆకార్యము నిర్వహించవలసిన దని నన్ను కోరినారు. గత ౩౦ సంవత్సరాలలో ప్రవర్తించిన ఆధునికాంధ్ర కవితావాహిని స్వరూప స్వభావాలు గోచర మయ్యేటట్లు పద్యసమచ్ఛయము ప్రకటన కావలెనని వారి ఆశయము.

ఉత్సవము సమీపములో ఉండడముచేత కొంత త్వరితముగా ఈపని చేయవలసి వచ్చింది. కారణాంతరాలచేత గ్రంథముద్రణము కొంత కాలము ఆగిపోయినప్పుడు మరొకాధి రచనలను నేను సమకూర్చి ఇందులో చేర్చగలిగినాను. కవులందరూ నాకు మిత్రులు కావడముచేత, కవిమిత్రులకు ఆదరము ఉండడము వల్లనూ ఈసంకల్పము ముగిసినట్లుగానే చేయడము సంభవించినది.

స్థలాభావమువల్ల నేను చేయగలిగిన దంతా చేయడానికి అవకాశము కలగలేదు. ఆధునికాంధ్ర కవిత్వ స్వరూపము సమగ్రముగా ప్రదర్శించవలెనంటే ఇంకా ఇందుమించు ౪౦ మంది

రచనలు చేర్చనలెను. కాని ఈసంపుటిలో దానికి అవకాశము లేకపోయినది.

3

పద్యనందోహము బహువిధాల కూర్చవచ్చును. సంకలన కర్త అభిరుచిని బట్టి కేవలము ఆయనకే ఇష్టమైన పద్యసంగ్రహము సమకూర్చవచ్చును. ఆయన వ్యత్యన్నుడు, రసికుడు, సహృదయుడూ అయితే ఆసన్నచ్చయము చాలా హృద్యముగా ఉంటుంది. ఆ సంకలనకర్త ఎటువంటివాడో, ఆయన ఆశయమూలు ఎటువంటివో అభిరుచి ఎటువంటిదో వ్యక్తమవుతవి. రసవంతమైన ఉత్తమ రచనలు ఒకచోట చేర్చడము సంభవిస్తుంది. అయితే కావ్యగాహిని చూపము సంపూర్ణముగా గోచరము కాకపోవచ్చును.

మరొకవిధ మున్నది. ఒక్కొక్కకవిని గాని కవయిత్రిని గాని తమభృప్త్యా ఉత్తమ మనుకొన్న రచనలే కోరి సమీకరించవచ్చును. దానివల్ల ఆసక్తికు ప్రీతిప్రాశ మయినపద్యాలు మాత్రమే ఏకత్ర చేర్చడ మవుతుంది.

తల్లిదండ్రులకు తరుచుగా తమ దుర్బలవంతానముమీదనే అనుకోని అన్యరాగము ఉండడము సహజము. అలాగే రచయితలకూ.

ఇంకొక విధానము: వ్యాప్తిలోకి వచ్చి ప్రసిద్ధము లైన పద్యాలు, పాటలనే సమీకరించడము. అందులోనూ కొన్ని బాధ లున్నవి. సభారంజన కవిత్వానికి అగ్రస్థానము వస్తుంది. ఆడంబర మున్న రచనలకు ఆదరము కలుగుతుంది. ఆలోచన విశేషముగా లేని విచిత్రగతులకు గణ్యత ఏర్పడుతుంది. తాత్కాలిక లోకోదేశానికి తావు హెచ్చుతుంది. ఈ విధముగా అందులో కొన్ని లోపము లుంటవి.

వ్యాఖ్యాతలు, విమర్శకులు, విద్వాంసులు ఎంత సమ్యగ్దర్శనముతో సాహిత్యమును సమీక్షించి స్వారస్యమును నిర్ణయిస్తే అంత సమీచీన మవుతుంది. అట్టివారు సమితిగా ఏర్పడి పద్య పదనముచ్చయము సంకలనము చేయడము ప్రశస్తము.

౪

సంకలనవిధానము చాలా విధములు. కేవల వస్తుస్వరూపమును బట్టి తత్సంబంధ మైనరచనలే ఒక ఘట్టములో వేయవచ్చును. దీనిలో పరిస్ఫుటవ్యక్తి ద్యోతక మవుతుంది. కాని ఒక్కొక్కప్పుడు విసుగు కలగడానికి వీలున్నది.

ఇక కాలక్రమానుసారముగా రచనలను సమీకరించడము సామాన్యపద్ధతి. ఇందులోనూ కొన్ని చిక్కు లున్నవి. కవి రచించినకోజు ముఖ్యమా, ప్రకటించిన హాసరము ముఖ్యమా? కొందరి మతములో రచనే ప్రధానము కాని ప్రకటన ప్రధానము.

నము కాదు. కాబట్టి రచనాశీలమునే ఆధారముగా స్వీకరించవలెను. మరికొందరు బహిరంగమైనదే పదుగురికీ తెలుస్తుంది, అదే ముఖ్యమని నాదిస్తారు. ఒకానొక ఆంగ్లేయ పద్యము వ్యయకర్త చిత్రమైన సిద్ధాంతము చేసినాడు. కవిజీవితములూ చాలాసంవత్సరములు చిన్నతనము, వార్షికము కేంద్రస్థానముగా గడిచిపోతవి. కాబట్టి మధ్యవయస్సు ప్రధానముగా పరిగణించవలెను. ఈ నాదము సమంజసము కాదు,

అకారాద్భిక్తముగా కొందరు కవినామముల పట్టిక సిద్ధము చేస్తారు. అది అనుక్రమణికగా చూత్రము అనకూర్చుతుంది.

సామాన్యముగా కవి జన్మించిన సంవత్సరమే గణనలోకి వస్తుంది. అనేక నాకలనకర్తలు అవలంబించిన విధానమే నేనూ అవలంబించినాను. దీనివల్ల అధికృతలూ, తారతమ్యములూ ప్రకటి విభాగము, మొదలయిన చిక్కులు ఉండవు. ఈ “మహాదయము” నా ఒకని అభిరుచిని, సమీక్షిస్తే మాత్రమే నూచించదు.

౨

ఆధునిక కవిత్వము ఎప్పుడు ప్రారంభించినదని కొందరు పూర్వమే అడగడమూ సమాధానములు చెప్పడమూ జరిగింది. కవిత్వ ప్రాచుర్యము, సర్వాంగీకరణార్థి శ్రీ రాయప్రోలు సుబ్బారాయ కవీంద్రుని వల్లనే అని సరస జనసమ్మతము. ఆయన రచనలు చేయకపోతే ఆధునిక కావ్యగమనము ఏ మైసోయేదో!

కవులచరిత్ర, ఆధునిక కవిత్వ స్వరూప స్వభావములూ, స్థలాభావముచేత ఇక్కడ నేను వివరించడానికి వీలు లేదు. శ్రీ కురుగంటి సీతారామ భట్టాచార్యులవారి 'సవ్యార్థ సాహిత్య వీధులు' విశేషరూపముగా వివరించిరి. శ్రీ పిల్లలమర్రి వాసుమంత రాయని 'సాహిత్యసమాలోచనము' వల్ల సాహిత్యోద్యానములో వివిధ శాఖల విధానము, తత్వము గోచర మవుతువి. ఉదాత్త కవిత్వ కిత్వము సిద్ధాంతరూపముగా శ్రీ రాయప్రోలు సుబ్బారావు భట్టాచార్యులవారి 'రమ్యా లోకము' 'చూడుగీ దగ్ధనము' మనోహరముగా చిత్రించినవి. శ్రీ నోరి సరసింహ శాస్త్రి ప్రభృతుల వ్యాసమునల్ల కవిత్వములో వివిధ గతులు విశద మవుతువి.

ఇతి శివమ్!

శివ శంకర శాస్త్రి

సాహితీ సమితి

కాన్ ౧౯౪౬

శ్రీ వేంకట పార్వతీ స్తుతులు

ఉత్కంఠ.

వేణుగావరవంబు వినరచ్చె నేమొ
యమునలో నచ్చడే యమృత ముప్పొంగ;
ప్రియనఖీ, చెప్పవే వ్రేపల్లెనుండి
బయలుదేరె నటమ్మ, బాలకృష్ణుండు?

ఐభిపింఛకొంతులు చెలిరేగ నేమొ
తరువత్రములలోన తళతళల్ పుట్టె;
ప్రేయసీ, యప్పడే బృందావనమున
కొలుపుదీర్చు నటమ్మ, గోపాలమూర్తి?

గిరిమల్లికలతావి గిరికొన్న దేమొ
యాభీరమండలం బరళమై పోయె;
కల్యాణి, చూడవే కన్నుల గప్పి
మోసగించునో యేమొ మోహనమూర్తి!

శ్రరత్కుమారి.

తెన్నెలచీర గట్టి నెరవిచ్చినరెల్లుతురాయి తెట్టి మే
రెన్నిన సన్నబాజిపుపుటెత్తుల గ్రొమ్ముడి చుట్టి, రేణిచివార
రిన్నెల నెచ్చెలుల్ వెదకి తీయగ వెన్నెలవత్తు లాడుచున్
పున్నమరేయి దోచు విరిబోడి విహంగిని యెట్టు లయ్యెనో!

కొలకుల విచ్చుచెంగలువకోవల వెన్నెలతేట నించి, చు
క్కల నిడి రంగరించి తమకంబున నెత్తి, చకోరకానకం

బుల నొడి జేర్చి యుగ్మ లిడి పువ్వులతోటైల నుంచి యంచతో
య్యలులను నూప బంపుజవరాలికి నేలాకొ పక్షపాతముల్.

*

*

ఘనతరు లెల్ల రిచ్చవడి కన్గొన కంచెల నున్న కేరకీ
వనములసౌమనస్యమును వర్ధిల జేయుచునుండి బీటలె
త్తిననడగట్ల బంగరుపుతీగల గూర్చి, ఘనుల్ భ్రమింప, బ
ల్మి నిటు మెరుంగుతీగ లెడలించుట యొప్పున మోహనాంగికిక!

లేటవన్నియమోము తెరవంకకన్నెల
గలనిస్వనములతో బలుకర్పించి,
పలుకవారిస పాలవండ్లగుత్తులు గూర్చి
చిలుకబోదలకు విందుల నమర్చి,
ననదేనె గొల్లలాడిన గండుదేంట్లను
చెందమ్మిలోగిండ్ల చెరలు వెట్టి,
చెదరి తారాదుచు చెట్లనీడల జేరు
చీకటికంటిలో జిచ్చువెట్టి,

ప్రకృతి లాలించి పాలించుబాల వయ్య
జగతి రక్షించి క్షీంచు శక్తి గాంచి
విశ్వవిస్మయలీల నిశ్చలది యెట్లు
వరమపురుషప్రభావంబు బడసినదియో?

అర్థప్రధాన మోహనసస్యలక్ష్మీకి
గొల దలంపని తలకోత వెట్టి,
కామానురూపవిభ్రమరాజ్యలక్ష్మీకి
నందగూర్చని కలగుండు వెట్టి,
అభిలైహికార్థ భవ్యమాలక్ష్మీకి
వా మెడంగని గుండెరీట వెట్టి,

పరమార్థవిభవ శోభనవిశ్వలక్ష్మికి
దగలు నూపని వెల్లమొగము వెట్టి,
బట్టె వచ్చి వర్షాలక్ష్మి కెసట వెట్టి
విజయలక్ష్మి ప్రసంగంబు వీధి బెట్టి
రచ్చు కెక్కించినట్టి శరత్కుమారి
శారదేందరి యని యెట్లు పేరు గనెనా!

క లు వ క న్నె

కిలకిలను నవ్వి న న్నాలకింప జేసి
సాంపు పెంపున నను దమకింప జేసి
కేలి గిరిగింత నను బులకింప జేసి
చక్కబోయెద విది యేమి చందమామ!

మోము నెత్తిరి నీముద్దుమోము జూడ
కనుల దెరచిరి నీచక్కదనము జూడ
మనసు విచ్చితి నీచల్లదనము నీడ
క్షణము నిల్చిన ద ప్రియి చందమామ!

శావలపుజూపు తనకంట నాటే నేమొ
డుక్క నీకంటనే నన్ను జూచి నవ్వె;
చెంతచెలి మెచ్చి నన్నిట్లు చిన్నబుచ్చి
దనుటయే నీకు న్యాయమా చందమామ!

కమ్మదేనె సోక గలదు మైక మటందు
వలపుగాలి మరులు గొలుపు ననుచు
కలువకన్నెబ్రతుకు గారడిగా జేసి
అనలు తగునె నీకు చందమామ!

మంత్రసంఘ లయ్యె మాటలు లేకుండ
 మోహముద్ర లయ్యె ముట్టకుండ
 కలల గాంచుటయ్యె కనుమోడ్చు లేకుండః
 నింద లేల నాకు చందమామ!

ఏ కాం త నే వ

సర్వలోకేశ, యీ సాధభంజికను
 నీకేర్పిహమందు నిలువగా నిమ్ము.
 భువనసంత్రాణ, యీపుష్పవల్లికను
 నీపూలతోటలో నిలువగా నిమ్ము.
 భక్తమందార, యీసూలకారికను
 నీవంజరంబులో నిలువగా నిమ్ము.
 కల్యాణధామ, యీకవకపీఠికను
 నీపాదములపాంత నిలువగా నిమ్ము.

అణువులు మొదలు బ్రహ్మాండంబు దాక
 సర్వజీవుల కీవు సముడవు కాన
 నీదర్శనము చేయ నే గోరికొంటి
 నీపూజ చేయంగ నే గోరికొంటి
 నీమాట లాలింప నే గోరికొంటి
 నీపేర చేయంగ నే గోరికొంటి
 దయతోడ దిలకించి దాస్యం బొసంగి
 న న్నేలుకొను మయ్య, నాజీవితేశ

భా వ స ం కీ ర్త న ము

ఇది పదాడంబరమే లేని సుగమన, ఇది సుముద్ధి
గ్రహించి యేలికొనుము;
ఇది యలంతారవిస్తృతి గోరని
శుభాంగి; ఇది స్వభావ
గ్రహించి యేలికొనుము;
ఇది చిత్రవృత్తంబు లెరుగనిసోఁల్య; ఇది సుజాతి
గ్రహించి యేలికొనుము;
ఇది భావశైలిల్య మొదపనినిర్మల, ఇది సుభద్ర
గ్రహించి యేలికొనుము;
ఇది పవిత్ర, యయోనిజ,
ఇది యనంతభక్తిభావసంకీర్తనాభ్యాస
యోగయాగసంజాత,
ఇది మదీయాత్మజాత,
ఎలమి నర్థాంగిగ గ్రహించి యేలుము ప్రభు!

శ్రీ వి ం తా దీ క్షి తు లు

ఉ ద య ల క్షి క్ష

సాంపుగా తూర్పున నుముహూర్తమందు
పుట్టుచుండె ప్రభాతపూర్ణబింబోన్మ
స్వోగత మనుచుండె సర్వలోకమ్ము
కను దెదె ప్రాగ్నిక గనులపండువుగ.

పసపుతో మింటిపై బాగుగా నలికి
 కుంకుమతో నమకూర్చిరి మ్రుగ్గు
 పూలు లేకులు విప్పి పుల్పొక్కతోడ
 ఉదయలక్ష్మిని గొల్వ నూహించుచుండె.
 గూండ్లలో పక్షులు కువకువ మనుచు
 కలరవంబులతోడ గానంబు నేయ
 కంతాల నవరింప గడగుచునుండె
 ఉదయలక్ష్మిని గొల్వ నూహించుచుండె.

చన్నీట వాయువు జలకంబు లాడి
 పుల్పొడి మెయినిండ బూసికొన్నాడు
 ఉదయలక్ష్మిని గొల్వ నొప్పియున్నాడు.

వసలక్ష్మి గొప్పయాహ్వానంబు నేయ
 సర్వవిధంబుల సలిపె యత్నములు.
 ముత్యాలసేసలు ముదముతో జల్ల
 పుత్రాగ్రములమీద పదిలంబు చేసె
 మంచిమంచిరకాల మంచుబిందువులు
 ధరణిపై బరచె రత్నంపు కంబళులు
 తోరణాల చివురులతోడుత కట్టె
 మింటిపై నొక్కచో మేఘకవ్యకలు
 చేరిరి హారతి చేత బట్టుకొని.

గోదావరీ మాత

గోదావరీమాత గొనియాడ రమ్మ!
 రా రమ్మ, రా రమ్మ, రమణు అందరును!
 అల్లదె అదె కాంచు డదిగో నాతల్లి
 ముంగొంగు బంగారుముల్లె నాతల్లి
 నట్టింటి వరలక్ష్మి నాకన్నతల్లి
 నాకు నోగిర మిదు నాకన్నతల్లి
 నాకు నీరము పట్టు నాకన్నతల్లి
 పట్టిన దంతయు బంగారుముద్ద
 ముట్టిన దంతయు ముత్యాలమూట
 ఆయమపలుకులు ఆతికోమలములు
 ఆయమపలుకులు ఆమృతకుల్యములు
 ఆయమనడకలు ఆతికోమలాలు
 ఆయమ సాగనుల కాలివాలింబు
 ఆయమ గుణముల కౌటప ట్టమ్మ!
 పూలతో పత్రితో పూజింపరమ్మ!
 రా రమ్మ, రా రమ్మ, రమణు అందరును!
 రంగారుభక్తి నీరాజనం బీయ
 రా రమ్మ, రా రమ్మ, రమణు అందరును
 మురిశెంపువదముల ముద్దిడరమ్మ!
 బ్రహ్మయవర్షం బామె వర్షించు నమ్మ!
 మన కిలలే లామె మనపట్టుగొమ్మ
 మనకల్పధూళింబు మనకేల్పుటావు
 మము గాంచి మము బెంచి మన్నించుమాత

కరములు నొసటిపై ఖటియింపు డమ్మ
మనసు నామెనై మరలింపు డమ్మ
గోదావరీమాత గొనియాడ రమ్మ
రా రమ్మ, రా రమ్మ, రమణు అందరును!

చంద్రార్పణము

చీలువ జీలుకుచు కలుకుచు వెలుగువెనుక
వచ్చుచున్నాడు తూగుపుపర్వతంబు
నెక్కనున్నాడు వేవేగ మ్రొక్క రండు
చేతులను జాపి కలువపూచేడెలార!

రజనిసామ్రాజ్య మేలంగ రాజు వచ్చె
స్వచ్ఛతనువిలాసంబులు ప్రబలె దిశల
ప్రసవకామినులార, సౌరభము లూని
రండు నే రండు—ఇండు నీరాజనమ్ము!

లెమ్మ నానంతికాకాంత, లెమ్మ, రమ్మ.
లేచి రావమ్మ, వాణిధివీచికాంబ!
మొత్తువను గాంచినా వమ్మ, కలువకాంత!
లేవనే మాయతకికోరు లేడిపిల్ల!

కారికా, బాగు, చాలు ముస్తాబునేత,
గొంతు నవరించు కొంటితే కోకిలాంబ!
జీను. నయించుకొన్నావె జింకపిల్ల!
తెన్నెలపులుంగ, గజ్జెలు వేగ కట్టు.

చింతా దీక్షితులు

౯

చంద్రభగవాను గూరిచి నత్రసమున
 ఆడుదము పాడుదము రండు—అందరమున!
 రామ్రాయి, నానాధ, రామ్రాయి చంద్ర!
 రావోయి, నాపుణ్యరాశి, నాచంద్ర!
 రావోయి, లోకసంరక్షక, చంద్ర!
 వచ్చియున్నా మయ్య, భవదీయదివ్య
 నామామృతమ్ము పానమ్ము సేయంగ
 గానలొలుడ వంచు కంఠంబు శ్రెత్తి
 పాడుచున్నా మయ్య, పాలించుమయ్య!
 సృత్యంబు సేయుచు, నినుగూర్చి పాడి
 హృదయాల నర్పింప నెంచియున్నాము.
 భక్తితో మత్తిల్లి పాదాలవద్ద
 నాలిపోయెద మయ్య, పాలించ వయ్య!
 నీవె మాది క్కయ్య, నీవె నాధుడవు
 నీవు లేనిది జన్మ నిష్ఫల మయ్య!
 రావోయి, చల్లనిరాజ రావోయి!
 ఆలించి పాలించి అందుకో వయ్య,
 ఈభక్త లర్పించు హృదయాలు దేవ!

నే ను నా ద ము

౧

రంగురంగులతోడ రాజించి మించు
 నిగనిగలాడెడి నెమిలిపింఁఖులు
 మీకటివేణిపై కుదురుగా నిల్చి
 మొలకనవ్వులు ముద్దు మొగముపై నాడ

కౌశ్యగజైలు ఘల్లు ఘల్లుఘల్లు మనగ
అలికగన్నోహం దైవదేహంబు
తొలుకారుమేఘమ్ముతో దులమాగ
వెలదులు పదునారువేలు మెచ్చంగ
జేలునాదము నేయుత్పన్నవివేలు
నాదం బొసంగును నాకు సంపదలు!

౨

చెలువల చెలువంపుచిన్నిమాటలను
ముద్దులిద్దలు పల్కుముద్దుపల్కులను
చిన్నారి పొన్నారి చిక్కిపల్కులను
కోకిల కీయవిహజితంబులను
బొట్టుగా రాలెడి పూవుదేవలను
తల దన్ని పసు గాంచు తద్దివ్యవేణు
నాదం బొసంగును నాకు సంపదలు!

౩

తొలుదొల్త దుఃఖాలు దూరమ్ము చేసి
సిండుమానసమును నిర్మలపరచి
అనందవీహిత సంకట నాటి
అంతయు దనలోన విశ్వ మొందంగ
జేయుచు వ్యాపించు చిన్నయవేణు
నాదం బొసంగును నాకు సంపదలు!

౪

వసంతక్రిసాందర్య శైథవం బెచ్చ
జనము చేష్టలు దక్కి సంతోష మొంద

వ్రక్కరిగాయకు లెల్ల వ్రమదంబు చెంది
తల లొచి భళి యందు దండమ్మ చెట్ట
చూడులలోకాలును మోహించు చేటు
నాదం బొసంగును నాకు సంపదలు!

గీ

భక్తులవృద్ధయాల భాసిల్లునట్టి
మునిమనస్సులు మారుమోసెదనట్టి
కష్టాలు గంగలో గలవగలట్టి
సఖమార్గ మంతలో జూపగలట్టి
దివ్య మామోహనదేవునిచేటు ,
నాదం బొసంగును నాకు సంపదలు!

శ్రీ రాయప్రోలు సుబ్బారావు

తెనుగు తల్లి

శ్రీకాకుళస్వామి నిగపై సువాసించె
తెల్లని అంధ్రుల మల్లెపూలు,
ఒడ్డెరాజుల జీవగడ్డ గ్రక్కదలంగ
కోరాడె మత్తెంధ్ర కుంజములు,
చీకటిమన్నెముల్ ఛేదించి నవధాన్య
ముల నెత్తె అంధ్రుల పోవుటెడ్డు,
చిలుకనరస్సులో శృంగారనాకల
నడవె అంధ్రుల ఇంటిపడుచు జతలు

ఉక్కలాళానికంబమ్ము లొత్తి హత్తె
 అంగుర యశోదుకూల సితాంచలములు,
 తమ్ముడా! మాయున్తువే తల్లివన్నె?
 చెల్లెలా! చిన్నబుత్తువే తల్లిచిన్నె?
 నాగార్జునాది కంఠముల గందూషించె
 వలుభాష్యబంధమై తెలుగుకీడు,
 ప్రాకృతాశ్రమ వాటికొపలమ్ముల నాటె
 త్తీయమామిడియింట్లు తెనుగుకవిక,
 చౌదధర్మరవాప్య భావముల్ పరమ తా
 త్త్వికదృష్టి విడదీసె తెనుగుప్రతిభ,
 కొండలోయలలోన కోమలలూహ్య
 మలరార చిత్రించె తెలుగుంచె,
 గంగతలనుండి కావేరికాళ్ళదాక
 జరిగె దిజ్జోహనమ్ముగా తెలుగురీతి,
 తమ్ముడా! మాయున్తువే తల్లివన్నె?
 చెల్లెలా! చిన్నబుత్తువే తల్లిచిన్నె?
 పంజాబునుండి కప్రపు మొక్కలను దెచ్చి
 పెరటితోటలలోన పెంచిసారు,
 వచ్చిజవ్వాజి గోవానుండి రప్పించి
 దంకపుజాడల దాచిసారు,
 కొండవీటి గులాబిగుత్తుల అత్తర్లు
 కీలుతిత్తులలో దిగించిసారు,
 అసలైనపొరసీకాళ్ళాల నలవార్చి
 విజయయాత్రల స్వారి వెడలిసారు,
 సాంగజీవిక కళ్యాణకాఖిండి
 నిలిచి అనందజేవణంబు దాచిసారు,

తమ్ముడా! మాయనిత్తువే తల్లివన్నె!
 చెల్లెలా! చిన్నబుత్తువే తల్లిచిన్నె!
 మోటుపల్లీతీరమున లంగ రేసి ఓ
 డలు నుంక మర్పింప నిలుచునాడు,
 రాయలసీమ రారాయబార్లు వసించి
 చిత్రచరిత్రలో రచించునాడు,
 పాకాల చెరువుచెంపల పండుధాన్యములో
 అన్యదేశాధీశు లడుగునాడు,
 అద్దంకికోడెల అబోతులకు నయి
 మారాగతులు కొని త్రోలునాడు,
 ఖండఖండాంతరముల బ్రకాశ మయ్యె
 తెలుగుతల్లిలాలాటికా తిలకదీప్తి
 తమ్ముడా! మాయనిత్తువే తల్లివన్నె!
 చెల్లెలా! చిన్నబుత్తువే తల్లిచిన్నె!
 నందనోద్యాన సౌందర్యమ్ము నెగబోయు
 గోదావరిముఖాన కోససీమ,
 గుఱుసంపత్ సస్యసురభియై మెరయు కృ
 స్ణారథశ్యామ గుంటూరుసీమ,
 ధవుని పోరి కదల్చి కవిని వేరిమి గల్చి
 మీరినజాణ నెల్లూరిసీమ,
 అంధదీగ్జయ పతాకాలంకృత మైన
 రత్నాలయంగడి రాయసీమ,
 వేల నాలుగుచెరగుల నిగ్గు దేలి
 రాణ సూర్యాణమై తెలంగాణరేఖ
 తమ్ముడా! మాయనిత్తువే తల్లివన్నె!
 చెల్లెలా! చిన్నబుత్తువే తల్లిచిన్నె!

మే ఘ ము

అకాశంబున జీరుకాదె సాగసై యాహాధయోహ నికం
 బాకీర్ణాలకబాలకంబు లన పాయల్ పాయలై మేఘమల్;
 రాకాదంద్రవిలాసముల్ నునుగు వారన్ నైల్యమాల్యంబులై
 ప్రాకాశ జీకటిచెట్ట సోయగవువూరంగుల్ దికాంతమ్ములన్.

చిమకు చిమ్మనకు జీలిన చిన్నరేకుల
 తోడ పద్మంబు లల్లాడదొడగ;
 భార భారకు మాపు తగిలినచిగురుల
 తోడ కొమ్మలు సాంపు తోడ గడగ;
 జల్లు జల్లునకు దృష్టలు సగు తీయమ్ము
 తోడ చాతకము త్రాడ సాగ;
 ఉరు మురుమునకు సంకుర మైన మొలకల
 తోడ తేలుపులు తూగాడవయ్యె;
 భేదమును మోద మవనికి గీలుకొలిపి
 ప్రాధ వయి నటియింతు వాహాధలక్ష్మి,
 పల్కలేక ప్రాల్మలు వానాల్క గూడ
 క్రొత్తచక్కిరిగింతల గున్తరిం.

ఎండిననీళ్ళయందు నుదయించిన పచ్చిక కండ్లపండువై
 యుండగ జూడియాలు తల లూపుచు బోయెడి, క్రొత్తనీటిచే
 నిండె దటాకగర్భములు, నిమ్మటముల్ కడు క్యామలంబులై
 మెండుకొనెక వనిక, మొగిలు మేసె బ్రభాతములందు గొండలన్.

నీడల్ గట్టగ భూమియందు, జడలన్ నేలాడుకాదంచిన
 జూడాకృష్ణకలాపగుచ్చములవై జూడుల్ కటాక్షించి, లి

లా దోలానుఖలాలనీయరతి సోలనీ సాగె నృత్యోత్సవ
క్రీడోన్మాదములై మయూరములు సాగెన్ పింధము వ్యిష్టుచున్.
కడలిమూలలనుండి పిక్కటిలి లేచి
బొబ్బరిల్లుదు మబ్బులు పోనసాగె,
తొలకరి వయఃపయస్సుపొంగుల యధాన;
గుబ్బెకల ప్రపలంభవాగురుల పిక్క.

పాటలు

౧

అనీలగరిలో అందాలవాడ
అందాలవాడలో అతితెల్లమేడ
అమేడదాపున అమృతంపుసరసి
నరసిలో చక్కగా విరిసినపూలు
పూలలో ఉప్పొంగు పాలధారలను
నీవెండిగిన్నెలో నింపి నెమ్మదిగ
మాచిన్నిపావకు మాపురేవులను
చల్లగా తెచ్చియ్యి చందమామయ్య!

౨

తెల్లకుచ్చలపాగ అల్లల్ల నసియాడ
చిన్నిగొర్రెల మేపు చిన్నరిగొల్లాడ!
వరుగత్తి పొయ్యెపు పడిపోయిన ప్లేమొ
సెరుగమ్మ బోయె నీవెండ్లాము, లేదంటు;

నీపడిపా రెల్ల త్రావేమె యంతలో?
 నిలుచుండి కౌసంత పలుకున్నదో మామ!
 మునిపోలేదు నీమూల్యోభవనంబు,
 పారిపోలేదు నీపాడిగొరెలమంద.

3

నిదురబో మాతండ్రి నిదుర బోవోయి!
 నిదురబోయె జగంబు నిఖిలప్రాణులతో!
 సిరిసిరి జాబిల్లి చెరిపేటిమోము
 పాసినపున్నమై మాసెరా తండ్రి!
 మల్లెగుత్తులు పొరజల్లు చెక్కిళ్ళు
 పిల్లరావి చిగుళ్ళను శృంగే తండ్రి!
 పాలు పొంగేటి నీబంగారు కండ్ల
 చాలారు నీలాలు రాలెరా తండ్రి!

పాలబాన

ఆశ్వంతసుకుమారి వైసట్లు కనుపింతు
 వేలాగు నడిచితో ఈదూరపథ మెల్ల?
 ఏలీల గడచితో ఈమండలపాద రెల్ల?
 అకుపల్పనిసిగ్గు లసియాదు నీమేన

ఏభంగి మోసిగో ఈపాలభాండంబు?
 ఏచాయ మూసిగో ఈబాలభాగ్యంబు?
 కూర్చుండు మొక్కింత చేర్చుక్క చెమటార
 పోతేపు లేకున్న సురదొన్న సుమహట్టు

నాశేవు లేకున్న పసితమల్పకట్టు.
 గురికరాబాటలక మెరిక పూదోటలా
 గేచాయ మార్చిలో ఈమెత్తనివదాలి
 ఏతల్లి నేర్చెనో ఈయింద్రజాలమ్మ?
 ఎవరియింటివి ఆలం? ఎవరు పిండిరిపాలం?
 చిన్నారిలేగలక కన్నెతీగల గట్టి
 కన్నారికడ కిట్టు మున్నె వచ్చిరి వెట్టు?
 పా లూరు నీవల్గు బాలెంతపసి చిల్గు-
 పా లీయవచ్చి తీవడరానిపా ట్లోర్చి
 పా లమ్మద్రత మంత భాగవతోక్తంబా!

శ్రీ ముఖి

ఋతువున కొక్కరూపు నవరించి, యహమ్మికలన్ తెరల్ యథా
 చిత్రముగ లేచి వ్రాలగ, కుశీతవులై నటియింప ప్రాణినం
 హతి సుఖదుఃఖరంగముల, నాదియు సంతము లేక సాగునీ
 మృతిమ దదృష్టకాలనయచోదన కంజలి నిత్తు నర్పిలికా.
 చిన్నితెలియకల్గ బద్దిన వన్నెసాగ
 లెగయ నీగల, సుగంధసమృద్ధి నఖిల
 దిశలు తలదిమ్ము వోవ నేతెంచె నింబ
 వృంతనుమతోరణములతో శ్రీముఖంబు.
 నవకము ఋక్తిలించెను వనస్పతు లెల్లడ, ఋక్తిలించె బ
 ల్లవకుల రాగరంజన మెరిర్చగ గొమ్మలు, కన్నెతీగ లు
 త్వవరరి నవ్విసట్టు వనధానుములన్ గునుమించె గుల్కుమన్
 కవిని గిలార్చుచున్ వయసుకావరమే ప్రకృతిన్ సమస్తమున్.
 శ్రీ

ప్రసవించిన యెలతీవెల

పనిపాపలపాత్రు లారబరచిన పగిదిక్

మిసమిసల చిగురుటాకులు

పనుపారెదునెరువు మెరయ వటవృక్షములన్.

పదిసెల లాయె బందె బడి వాకిలి మూసి రసాలవాటికన్

మెదలక యున్నకోయిల నమీరుని చక్కిలిగింతగుంఢవల్

కదవగ మేలు కాంచి కలకంఠముతో నవనీతగోస్తనీ

మృదుమధురంబుగా గలవరించు మధాదయపర్యషన్సులన్.

ర మ్మా లో క ము

మామిడికొమ్మమీద కలమంత్రపరాయణు డైనకోకిల

స్వామికి మ్రొక్కి ఈయభిన్నధ్వనిధారణ కుద్యమించితిన్

కోమలగోస్తనీరుదులకున్ కదలేఢలపాక సిద్ధికిన్

లేములుదీర్చు మాలెనుగులేతముదుళ్ళ వెలార్చువేడుకకా.

పూర్వలక్షణములు దిద్దుబుద్ధి లేదు,

అతిసవీనమల్ కాసింఁచినహము కాదు,

నవ్యకౌవ్యదృష్టిని చూపినాడ నంతె:

కలదు కాదె అనుక్తంబు గ్రథనమందు.

*

*

క్రొంచమిధునానురాగ దారణమువలని

శోకమేల్లోక మయి, యేడ్పుదూకృతాత్ము

ముఖవియత్పథమున గంగవోలె నెడలె

అవచస్వీ ప్రాచేతసు నాత్మదలకు.

సకలకల్యాణవసతి యాచకృతిలోన
భావభాషాభినయం లైన ప్రజలయందు
హృదరాగుణీయకములపాదు లెరిగి
కాన్యరతు డైనఘను నెంతు కాలిదాసు!

*

*

కౌవ్యమును, గీతియును, చిత్రకళయు, వరుస
కల్పిన యుదాత్తదివ్యాంశ అవనిమీదః
పశుదభావరణంబు నావలకు చాటు,
తన్మయానంద మంద సాధనలు కావె!
దారులోహశిలాకల్పితంబు లైన
విగ్రహాదుల సౌందర్య విభవమందు,
వివిధలావణ్య, తారుణ్యవిధిమములు
హత్తక ఆపూర్త మగు శిల్పవృత్త సిద్ధి.
విన కనగలేని బధిరాంధజనుల కవని
గుస్పర ప్రతిమాదులు శూన్యము లగు.
ఏతదభివర్ణనాపూర్ణకృతుల నెలమి
చదువ గల డొక, దాలింప జాలు నొకడు.
పూలకడుపులలో తేనె పోసె నెడదొ,
దాని దీయునేరుపు తుమ్మెదకు లభించె;
భాషలోని మాధుర్యలావణ్యభావ
సాధుభోగము కవిముఖసాధ్య మయ్యె.
సృష్టియందె ఈశ్వరుని అర్చింతు కవులు,
శ్రుతికి మూలం బగును మాతృసుస్వరంబు,
కౌవ్యగీతులు ప్రియసాధకములు ప్రాణి
కడులిఘానంద మొకడె లక్ష్యంబు యగును.

కతిపు రసరామణీయకములు కృతులను
మాధురీ సౌరభమ్ములు మధువునబలె;
రసము అంతఃకరణయోగైరంజనములు,
రామణీయక మాకర్ష రమ్యరచన.

స్వాదు మృదుపదసహవాస వాక్యరీతి,
గణనమాసంజిత మనోజ్ఞగతుల కలిమి
నందు చెలువమ్మై రామణీయకము కృతుల;
శ్రావ్య మగుచు నాకర్షించు ప్రాణితీని.

భేద మోదప్రసక్తులన్ భిన్న కుశల
దశతిక వశంపద మగుచు, తన్మయ మయి
తన్మయ మొనర్చు సహృదయాంతఃకరణ ము
భోపభోగ్యమై, రస మన నొప్పు గృతుల.

రసరతం బైనప్పది, మకరందపాన
పరవశం బనుమధుకరావస్థ నందు,
తన్మహత్తర కైవల్యధారణాపి
శావ్యమందు అనందంబుగా స్మరింతు.

శ్రీ కవికొండల వేంకట రావు

ఎందుచే? ఎందుచే?

కొరియాకు నొక చెంగు, సయాము కొక చెంగు
చచ్చున్ని పారాణి బలి, సుమాత్రా అవై
వరిధవింపగ, గుట్టు మాడింది తల్లి!

తొల్లి పాట పాడింది!

ఎందుచే? ఎందుచే?

స్వేచ్ఛచే, స్వేచ్ఛచే.

గాలి నా డూరకే కాసంత విస్తరిత

కదలియ్యాడేవి మనల్ని పెన్నెలు,

అల టిబెట్ దేశాన కాపైకి నాపైకి!

ఎందుచే? ఎందుచే?

స్వేచ్ఛచే, స్వేచ్ఛచే.

బుద్ధుడొక దుడయించి సుద్దు లాడిన యంత

సిద్ధి వడసినవంట ముజ్జగములే జనము

లెందుచే? ఎందుచే?

స్వేచ్ఛచే, స్వేచ్ఛచే.

చా పెత్తి మనయొద్దు నెరిపు నడిగిరి మన్న

రూపించి దిబ్బండలాలోహణములొన

అగపించెనట మున్ను ఉచ్చైశ్రవపు గళలు

ఎందుచే? ఎందుచే?

స్వేచ్ఛచే, స్వేచ్ఛచే.

రంగు - చెంగు

రం గంటే రంగే కాదు, చెం గంటే చెంగే కాదు;

రం గడ్డి నట్టిచెంగు రాదుకొన్నది.

తొంగుండే సం దెవిడత తోచకున్నది

రం.

నిద రోదా మంటే దా యదులు చూపులు గుదులు

గుదులుగా నాదుకంట మెదలుతున్నాయి

వదలిండుకొండా మంటే వదలకున్నాయి

రం.

పదం పాదుకుంటు బుద్ధి పెదరింతా మంటే, అబ్బ!
 వదం ఎల్ల దానివల్లె పలుకుతుంటాది
 కథముందు దానికుల్కు లెదురుకుంటాయి!
 మొన్న వచ్చినవేళ నిన్న వచ్చినదాలా,
 ని న్నంటే నిన్నే కాదు, మొన్నంటే మొన్న కాదు:
 పున్నమి పుచ్చపూల వెన్నెల గాయుకేల

దాక్కుని వుంటాయి!

దాక్కుని వుంటాయి! — దారంట గడ్డి ని
 రుక్కుని వుంటాయి!
 తలపగ రానిపూలు,
 పిలువగ బోనిపూలు,
 నిలుపగ లేనిపూలు,
 దాక్కుని వుంటాయి! దారంట గడ్డి ని
 రుక్కుని వుంటాయి,
 గ్రుక్కెడు వాననీళ్ళకు
 పక్కున నవ్వుకాయి;
 ఉక్కగ కాసం తుంటే
 త్రొక్కట పడతాయి — దాక్కుని వుంటాయి! —
 లెక్కకు రా వోతే,
 చిక్క పు మాతను గ్రుచ్చ
 ఇక్కడ నక్కడ బచ్చ
 జక్కన పూస్తాయి!
 దాక్కుని కూస్తాయి! దారంట గడ్డి ని
 రుక్కుని కూస్తాయి! —

ఒక్కడ నడుస్తూ వుంటే,
 చుక్కలు పొడుస్తూ వుంటే,
 మక్కువ గూర్చి మంటాయి
 ఎక్కడో ఎందుకొ చెప్పవు
 దాక్కుని వుంటాయి దారంట గడ్డి ని
 రుక్కుని వుంటాయి.
 మంచుబిందువు పడిన,
 ఎంచి బాష్పము విడిచి,
 ఆంచుల గాస్తాయి;
 పంచక మోస్తాయి
 దాక్కుని వుంటాయి దారంట గడ్డి ని
 రుక్కుని వుంటాయి.

రా గో ద ం త ము

౧

ఈప్రపంచమునంతను నెర్రనిజిగి
 పూసి పూరించి తనలేకపొద్దుపొడువు
 సొగసు చూపింపవలె నన్ను, మూర్ఖుడు యను
 తనదుబింబంబు సర్వస్వమును జిగిర్చి
 జలయగా వలె; లేకున్న కలియదు జిగి.
 సాధునర్వంసహాచక్ర జైత్రశోభ
 రాగ మొలికించ సమకట్టి, రాగ మొత్తు
 కవియు సంతేను: అతగాని ప్రవిమలహృది
 స్వ మనురాగభరిత నిగర్వనూత్తి

నిండిపోవలె మునుముందు: నెగడు విదవ
జగము తనయంత నలనూక్తి చక్కనిరెరి.

౨

“ఏటి కోచెలి! నీటిపై నెత్తి కొట్టి
వలయములు గూర్చుదానవు? వట్టిబిందె
మట్టు నలగు! శరత్కాలమాన మిపుడు;
ఏమి పాడునేతువు సంజతేళ జిగిరి?
పసిమిబిందె ముట్టెను నీమపయటచెరగు
విసరి ననసన్నగా జుట్టి వెల్లువ యిది.”

“ముదుర బెట్టినగోరింట వదలిపోవ
గడగినారము దెలివారగట్ల ఇచట
కాలునేతులు; పోద్రోయు కల్మష మది
నటన నేనెడు నా దగు కుటిలిబింబ
మలలనే, పట్టి వడబోయుకలుషమ యిది.
తప్పు వీరెందు మాకు నిద్రపుశరత్తు
పాధురాగోపపత్తిని సాగుచున్న.

౩

ఇద్దరునుగూడ నన్ను జయించినారు,
ఒకటే రాణి, రెండవది దానిక; రహస్య
హర్యతూలికా తల్పమ్మునందు బండి
యర్థరాత్రి నూనెడు, బొలయలుక రాణి;
ఆమె నిదురించువెనుక, నే నామెకలను
గానుసించెద నంట! జే గలకల మని

తెల్లవారెడువేళ నొక దెలిసి తాను
 బ్రేముడిని గొగిలించెడు, పియుడ, యందు
 కలను మరవంగలే నంచు గదిసి కదిసి
 అల్ల రెండోది వగలు మధ్యాహ్నదీప్తి
 ధూళిగప్పెడు తెన్నునే దొసి లొగ్గి
 పాదమలు ముట్టి మోవెడు ప్రణయభరణు;
 లేవ నెత్తుడు: మూర్ధంబు మోవి నిట్టే
 ముద్దుగొని గారవిందుడు 'మోహనుండ!
 అర్ధరాత్రికొలాన స్వప్నంబునైన
 నిజముపోలిక దలపోతు ని' న్నుటంచు
 ఇక 'మరవ మరవ' నని దానిక గరంచు.

శ్రీ మా ధ వ వె ద్ది

సంబోధనము

అవసానంబున హంస శేయురుతితో హంసాభిధుం దైనయా
 రవి సాయమ్మన సంతమించురుచితో రక్తాశ్రువుల్ రాల్చుచున్
 కవిహంసా; అలనాడు దైవముపై గాగ న్నిషాదత్వ మం
 త విహదాంత మొనర్తుచే కవన గాంధర్వంబు నంతిశ్రుతిశా!

వాకును వాకనుక జ్వలితవహ్నివిధాన కిరాతుగుచ్చి వా
 ల్మీకిముఖమ్మునుండి వెడలె న్నుచు శ్లోకము కాని శోకమే
 యాకృతి నొంది నీయెడల అక్షరతన్ జిత బాయుపక్షిగొం
 తో కవి, నేడగుడను ఉపాకవు మంచు ధ్వనించు మాహ్వాదిన్.

అజానివిలాపముం గడచునట్టిది నీమవిషాద మొక్కటే
 నిజముగ అప్పుడప్పుడు జనించువియోగముకన్న నెప్పుడో

స్వజనము బాసిపోదు మను సంగతియే సహియింపరాని దీ
ప్రజ కది యొంతదుర్భరమొ పాపము, నీయటువంటి వేత్తతన.
అవు నా నెచ్చటినిన్నొ యిచ్చటికి తోయి న్నాయమా? సర్వమా
నవసంఘంబులు నీదువత్తమున నుండన్ సిద్ధ మిమ్మాట కిం
కెడలో వేరుగ సాక్ష్య మివలెనె, నీ కిష్టంబు కొనట్టులకొ
కెపు మంచుం బడి నేలవై యపు డటుల్ గీవెట్టుటే చాలదే!
ఈవడియన్నని న్నిచటనేనియు నుండగ నీక యొంతమా
పోపనివాడొ యింక నెఱిగో తరలింపగ నున్నవా డెవం
డో పొడగానరానియొకధూర్తు డతం డటె యీశ్వరుండు పో
దూ, పసివట్టుటే పరమదుర్ఘట మేటికి తద్విచారణల్.
ఈపుపుపోడి ని న్విడువ దెన్నటికేని నిరర్థకంపులై
మోచహతిం గురించి వగ నొందకు, నీప్రియతోడుత నిన్నుకా
లొపల బెట్టుకో గలదు, లోకు లెరుంగగలారు వాసనా
రూపక నిన్ను నమ్ము మిది రూఢిగ నాఉమరూ, జగద్గురూ!

మల్లీ, యిప్పుడె వర్తు మమ్మ తిరుగన్, మంచారమా, అక్కలుం
జెల్లెం ద్రే మనుకొందురమ్మ, ఒక యిందే నిల్చిచో? మాతరి
ఒక్కం గొంచెము చేసితమ్మ యిటు లీ. పూరింపగా సాగినకా
కాళ్ళే సాగవు గాలి నీవయిన నేగా అమ్మ, పున్నాగమా!
ఎగువన్ చల్లగ పాడునట్టిసెలయేరే నిల్చుటద్దమ్మగా
పొగడా, నీడలు చూచుకోనె సరిపోవున్ బ్రాద్దుప్రా ద్దెల్ల నీ
కిగ మ మ్రొక్కడ చూడ తీరుబడియో! ఎంతెంతగా నేడన
డగనో రాల్తు వొకొక్కపూ నయిన వాడన్ వాడ వాసింతులే!

ముట్టగా రాము లే మమ్మ, మొగలి, నిన్ను
బాకలుంగూడనా లేకులేనందు
ఒరసికొనిపోద ఒక లేగనో భుజంగి
అపు నెవనిహాయి వానికే యవగతంబు.

నవయుచునుండ నొక్కపుపు నవ్యుచునుండ మరొక్క-పూవు కా
ల వశతజేసి చూడు మబలా, యిచటన్ మరువంపు మొల్క-నం
భవ మయినట్లై వేరొకట 'మన్మథుమొల్క-య్య' రాలిపోవు నీ
భువి పరికింప నెంత మది పొంగునో అంతకు నంత శ్రుంగడిన్.

పోకలు పూచుచున్నపుడె పోకల తమ్ములపాకతీవియల్
ప్రాకుడు ప్రాకుచున్నపుడె పైవయి వచ్చి లవంగవాయువుల్
సోకుచు పోకుచున్నపుడె ముందర్ని యాలవలీనికుంజమం
దేకత ముండి నేడు సుఖయింతము లేవటిమాట కేమిలే!

పూచుగులాబి యిట్టులనె పూచుచు నుండదు సర్వకాలమున్
నాచెలి, నేడు దాచినధనంబటు వచ్చెను, చూడు పెట్టులగా
లేచెడినో వసంతనవపీఠులు నోచిననోమువంటలై
ఊచెడి రాగమూర్ఖుల నుండుద మెందొకయందు నిందులకా.

ఎందోటంబలై నవ్యుచుం బ్రగుకునొ, యెల్లప్పు డానందమున్
నెలయ్యేరై ప్రసహింపుమీ, మృతికిబై నీ వేమి యా దందు లో
దలతో ఆయ్యది యిప్పుడే యయితి వనీతత్త్వంబు శ్రీకొమ్మి యీ
యిల నీ కప్పుడు హాయి నీగలదు మమ్మి తూగుటుయ్యేలయ్యే!

హాయిగ వండి యేటియధరాం చలమందున యిప్పుడిప్పిక
స్మాయుచునున్న దీలవలి ముద్దులయాలితమీన సేక్రియం
జేయుదు శయ్యగా. ఇటులే జీవులకష్టసుఖంబు నెన్నకే
వీర్యునిజోదమూర్ఖమున స్వేచ్ఛగ క్రిడ యొనర్చు దైవముగా.

ప్రియజన మేస్థలిక్ విడిచిపెట్టెనో యామన కాన్ధలమ్మె యా
 శ్రయ ము చూచితే యెటు వసంతన ప్రాదయరాగ రంజితం
 బయినదో శయ్య గూర్చుము రయమ్మన కాలము తీరిపోయి భూ!
 శయనము నొంది యిం కెవరిశయ్యల మాదుమొ యెల్లి చెచ్చెరి
 ఇహమన కొక్కమై చరహించును జీవనధార బుద్ధియన్
 గుహ వెలువడ్డ నీరమటు కోమలి! యొద్ది నాలు చుట్టినన్
 ప్రహరినె చెప్పద్రొక్కినటు పాయదు తగ్గహనమ్మ కప్రమ
 ట్లహరహమన్ హరించుకొని యారుదు పోదు నెడారిగాలిన్!
 ఏనుభిభోగిమట్టి నుదయించెనో ముట్టినమాత్ర నెట్లు క
 న్నాసెనో చూడు మెంతనుకుహరియొ యాలవలీకుమారి! ఏ
 రానుతనాంపు కెంపుటధరమ్మన జన్మము గాంచుపున్నెముం
 జేసెనో యాగులాచి దరిసించి మనమ్ము ద్రవిం చిపోయెడిన్!

కలిగెన్ వింతవెలుగు జీవిక కెదో కానెక్ మనోవీధి నె
 న్నెలలక్ నవ్వుచునుండు నీకమలు; వన్నెల్ వన్నెలన్ చిన్న చి
 న్నెల రాచిల్కగ గూడు గట్టుకొని లోనే కాపురం బుండె నీ
 కల పోముద్దులసీమ, రమ్మ నడిపింప న్నన్ను పూజాటతన్.
 కలకుం బ్రాణము వచ్చినట్లు మది రెక్కల్ చెచ్చుకొన్నట్లు మ
 బ్బులలో మంతన మండియుండి మనచూపుల్ చుక్కలం గప్పి ద
 వ్యల పూజలులు కొట్టికొట్టి యెటనో పోరాని యేయంచుతం
 చులలోనో విహరించుచుంటి మనిపించుం గోస్కు లూరించుచుక్.
 ఇం దీన్నే హలతాకుడంగమున నేనే నీవు నైయుండి నీ
 సౌందర్యంబును విప్పెదన్ నెమలిపింభంబు లోజూపులా
 నందింతున్ హృద యమ్మకున్ ప్రాదయ మత్వంతంబు నర్పించు నా
 సందాక్రూల్ పాదణ్ణి కన్గొనల నీసాత్మ్య చల్లారగత్.

ఒకరూపంబే వహించుమేళుములమై 'ముత్యమా! ఓఆమా " యికమా! కొండలతేలిపోవుదును కాదేన్ చంద్రకాంతాలమై ఒకమాళవికసించి వెన్నెలకు లోలో లీనమై పోవమా ఇక గ్రుంగొత్తగ నొక్క రింకొకరమై యే నీవు జన్మింతమా! జలగా నిర్వర మొక్కరూపమే వహించన్ నీర నీవేళ లో హితమై యుండక పోయిన బ్లయిన పోసి నీవు పుష్పించుమా లలి శైవన్ ప్రకృతిశ్రుతిం బ్రాయలీలాగీతికల్ పాడి నీ ప్రతిపుష్పంబు మరందదించువుల నాస్వాదించు భృంగంబనై. అదియు న్నీకు ననిష్ట మైనయెడ సంధ్యావృద్ధవర్ణముచే పొదుచు గా బడినట్టి చంద్రకిరణై పొ మ్మిపు! దివ్యోదక ప్రాదమై పొదుచు నేను, నాయుదకమశ్యంబుండు బింబించి నే కదలన్ గాలికి నీవునుం గదలి యూగ న్వచ్చు నాలోపలకా.

త బ రి

తరుణాలలు ముద్దుంబువు
లిరుచాయల నద్దుచుండి నెంతేని మనో
హర మంబ, పాదటాకుల
విరచిత మిది వసిడిరేకు విడువలకంటేన్.
మరకతత్పరావేదిక లే
ర్పరచితి కూర్చితి ప్రవాళపర్యంకముల్
చిరవరిచితప్రదేశమే
సరిక్రొత్తం జూతు సారెసారె కి జేమో!
ద్రువ్యంగా బడునట్లుగా కను కుదుర్కొన్నట్టు లేవువు కా
పుత్వే కా నయి పుట్టివచ్చినటు లేవుదండ కాదండయే

తీవ్రము విస్మయము బగును నీయ వేగముం జూడగా
 నెవ్వారెంతటిపూజ్యపాదు లిటుగా నేతరగా నుండిరో.
 అది యే మట్లుచెంచుచున్నవి మనుష్యాకారతం బూని యి
 య్యుదయారూఢ్యా హిరణ్మయప్రభయు విద్యుల్లేఖయున్ నీలతో
 యద మాహు, యిపు డెంతలో జెడరె చూపవా! యెటులో నిత్యస
 త్య దయారాసులు లక్ష్మణానుగత నీతారామబోకేమలా!
 పరతెంచుతోవ చక్క-
 బరువంగా లక్ష్మణుండు పలుకొడుమ నిం
 దరియుచునున్నా రెదె నీ
 చిరకాలతపఃఫలములు నీతారామల్.
 ఓశబరి, వచ్చి రిరుగొ నె
 లాశను లభ్యాగతస్వయంబష్టపురై
 దాశరథులు నీయెడల ద .
 యా శరధులు స్వగతి మేల స్వాగత వేళన్ !
 ఎదురు చని తోడుకొని తె
 వెదుటికి వారంతవారె యేతెంచిన నే
 మిది కన్ను లప్పగించెడు
 ముదియవా! యర్ఘ్యపాద్యములు, కొనిచేవా!

శ్రీ వీరరాఘవ స్వామి

క వి తాంత

తరణిరణంబు లపుడప్పు తప్పు జేయ
 కాలమేఘాళి సారెక గప్పయంద

కృష్ణపక్షము లెపుడు కృశింపజేయ
విమలకమనీయకౌముది హిమకరుండు
శారదనిశీధిమల వెదజల్ల కున్నె?

గండశైలంబు లెన్నొ మార్గమున బడిన
ఉరునికుంజంబు లెన్నొ క్రిక్కిరిసి యున్న
తీర్థక్షిరణము లెంత బాధించుచున్న
ఝర మతిరయస్సుతోడ వర్షాగమమున
ఇరుకెలంకులు తెగ ప్రవహింప కున్నె?

అనిల మామోదమును సతం బాహరింప
మార్దవము నాతపము రూపుమాపుచుండ
భృంగములు మకరందము బీజుచుండ
కోమలంబుగ విచ్చి పరీమళంబు
కుసుమము చుంతివేళను విసర కున్నె?

ప్రేమతో గన్నతల్లి త న్నీడె చనిన
విరసకంఠాలనడుమను బెరుగుచున్న
అతిభయంబున నాకుల నడగియున్న
తరుణ మరుదెంచుచో కలస్వరముతోడ
ప్రమదభరమున కోకిల పాడ కున్నె?

సంతత మడంగి యున్నె నిసర్గగుణము?
ఎంత ప్రతికూలవృత్తిలో నిరికియున్న
ఎంత యుత్సాహజలధార లింకుచున్న
హృదయకుహరాన కవితాంత దృఢత నుండ
ఉండునె యది యుష్పాంగకుండ లెపుడు?

ప్ర బో ధ ము

తీయమామిడిచెట్లకై తిరిగి తిరిగి
 వానిపండ్ల జివుళ్ళ నవ్వారి గాగ
 పొట్టలో వేసికొనుటలో బోయె పవలు,
 ఇంక సంగీతము బాదు టెపుడు పికమ!
 తీయపండ్లు రుచించును తిన్నకొలది
 తృప్తి చెందదు మన పెంత తినిన; కాని
 దినము తినుటయు రాత్రి నిద్రించుటయును
 జరుగుచుండిన గానము సలుపు టెపుడు!
 రాత్రి యంతయు ఊరిచె ముగ్ధుగాను
 తోచుచున్నది ధవళిమ తూగుపుడెస
 పత్రములమధ్య నీవిధి బవ్యళించి
 ఇంక నిద్దుర చాలింప కేల పికమ!
 నిదుర మేల్కొమ్ము, విషము నేత్రముగలి!
 “వండ్లు దున్నాడు, నిద్రాప సమయ మింక
 కలదులే!” యనుభాంతితో గదల వేయె,
 కంఠ మెత్తి కూర్చు యను నల మయ్యె.
 ఆరయ నీవు సుకంఠము వగుదు గాక,
 హాయి నెపుడు వనప్రియ వగుదు గాక!
 సహజమధురంపు గానము సలుపకున్న
 సొకుడుపులుంగు వని నిన్ను జనము లెందు!
 జనమునకు గాకయున్న నీమనముకైన
 సంతనము కల్గి గానము సలువ రాదె!
 ఎపుడు నీవది పొట్టలో నిమిడిపోవు
 నపుడె యెరులకు నానంద మబ్బగలదు.

శ్రీ శివ తంకర తాత్త్రి

సందర్శనము

నినుం గనినయంతానే నిఖిలలోక గంభీరతా
మనోజ్ఞ మహితాభయ మదికి దోచు నీమంతిని!
జనించు వెను వెంటనే చకితలోదనాంతోల్లస
ద్వినమ్రత ఘనమ్ముగా విమల భావసంక్లిష్టమై!

చిరమ్ముగ మెలంగు నాస్పృశివధమ్మునన్ సమ్మద
ప్రరోహమధురమ్ముగా భవదమోఘలావణ్యతా
పరీవృత శరీరమున్, పరమపాండుకాశేయమున్,
కళేణువరయానమున్, కటకకంకణారావమున్!

బ్రహ్మతనరసీరుహ ప్రతిభట ప్రభావోల్లసత్
స్వభావరమణీయ మావదనబింబ మీప్రాద్దునన్
శుభాంగి, యుదయింప గా సుదృఢమామకాంతర్వ్యథా
విభావరి రయమ్మునన్ వెడలె నేత్రమార్గమ్మునన్!

వ కు లే మూ లి క

ధవళకాశేయమ్ము ధరియించినది యామె
కాసుంభరాగాల కంకుకము తొడిగినది
పదుచుండ నొడలిపై పండువెన్నెలరుచుల్
దేవకస్యకవోలె తేజరింపాగినది

కర్ణపూరద్యుతుల్ గండయుగ్మము మీద
 నాట్య మాడుచునుండ నవమోహనమ్ముగా
 తవనీయహారముల్ స్తనమండలమ్ముపై
 కమనీయలాస్యమ్ము కావించుచుండగా
 పాటలద్యుతులతో ఫాలదేశమునందు
 తిలకవీందువు సముద్దీపించుచుండగా
 దృఢాద్ధిలోనుండి తోలెంచు ఇందిరా
 దేవిపోలిక నామె తేజరిల్లగ సాగె.

అతివికాలం బైన యాచాలకమునందు
 ఆసీనయై యామె యారామవాటిపై
 నిజవీక్షమ్ములక నిగిడించుచుండగా
 బంగారుబొమ్మనే పరికింప సాగితిని.

నల్లకల్వలబోలు నయనాలు నాపైకి
 తిప్పి యాయమ నన్ను తేరిచూచి యొకింత
 చిరునవ్వు మోముపై చిందులాడుచునుండ
 లాలింపసాగినది లలితగీతమ్ముతో.

నచ్చుటే కాయె నా
 వల్లభుం డిచటికే,
 నచ్చి ప్రీతిని వేగమే, మాలికా,
 గ్రుచ్చి కాగిట జేర్చునే.

ఎంత చక్కనివాడో
 బృందయాధినాథుండు
 కాంచ గల్గినయంతగే, మాలికా,
 కనులకరవే తీరునే.

చిరునవ్వు మలయు నా
జీవితేశుని మాను
పండువెన్నెల కాయునే, మాలికా,
నిండువున్నమి బోలునే!

అమృతతుల్యము లైన
యతనివాక్కులు విన్న
అనంద ముప్పొంగునే, మాలికా,
అవశత్యమే కల్గునే.

నానాధు సన్నిధి
నమునందు నిలువంగ
అన్నిచింతలు వీడునే, మాలికా,
అనందమే నిండునే.

నాకోసమై యెంతో
నవయుచున్నా డతడు
అలసిండుట కూడదే, మాలికా,
అంగీకరింపవలెనే.

ప్రాణేశ్వరునిగాఢ
పరిరంభణములో
విస్మరింపనె తనువునే, మాలికా,
విశ్వాన కలిసిపోనే!

అని లేచి వీక్షించి ఆరామవాటికన్
నానాధు డేతెంచివాడు పోదము రమ్మ
విభుడు నాకోసమై కేచియున్నా డదే
అనుచు నుపసరిలోని కరికె నంధ్రమముతో.

ఎంత చక్కనివడక ఇందిరానుందరిది!
 అందోళనమ్ములో నడుగడుగునకు నామె
 పాలిండ్లపై నున్నపట్టురైతును చాకి
 తేలిపోవుచునుంటి దేవతామార్గాన!

క ర స్త ర్థ

తన్మయత్వాన అర్థరాత్రమ్ము వరకు
 నవవిసోద కథా పఠనమ్మునందు
 అతిసి, కారాగృహమ్ములో నరగుమీద
 శ్రేత్రములు మూత వడుచుండ నిద్రపోతి.
 అట్టి గాఢసుఖస్థికి నంతరాయ
 మొదవ నాకస్మికమ్ముగా నులికి పడితిః
 అప్రయత్నముగా మదీయాక్షియుగళి
 తెరవు వడ, పార్శ్వభూమిని దృష్టి వాలె.
 ప్వావమున తద్వితర్దికాంబలమునుండి
 కాశ్యపీ పతనో స్మృఖ కాయ మల్ల
 నల్లన మనోజ్ఞ శీతల హస్త మంటు
 కారణమ్మున మెలకువ కలిగి యుండు.
 లేచి కూర్చుండ కానరాలేదు నాకు
 దేతనాకార మేదియు, శీతభాసు
 కరవితాన సముజ్జ్వల కక్ష్యయందుః
 తాళబద్ధ మయోమయ ద్వారసీమ.
 కాని భ్రంశోన్ముఖం బైనమేని కవుడు
 ఘాతము ఘటిల్ల నీయక కరుణతోడ

నాకు మెలకువ దెచ్చిన యాకరాబ్జ
మంజులాకృతి నిలిచె నామానసమున
కంకణ విభూషితం బైన కరసరోజ
మంగనా రత్న సంబంధి యగుట తోచె;
అవల యోజనలో తటిజ్జవముతోడ
పత్నికర మని జన్మించె ప్రత్యభిజ్ఞ!
అరిగ నాసాధ్య మూలదేహమ్ము విడిచి
నప్తవర్ష ములకు మున్ను స్వర్గమునకు:
అవ్యయం బైన యాయమ దివ్య మూర్తి
నన్ను గాపాడుచున్న దీనాదు కూడ!

లోపాముద్ర

ఏమి విపరీత మిది! ఎంతతడవైనన్
తొము పయి కైత్త రొక మూర్తమును నాథా!
ఈమెయిని మానము నహించి వెనుచింతన్
నామనమునం దిటులు నాట దగు నొక్కో?
స్వామి దయ రాదు! తమనన్నిధిని నే నీ
యామమును బుచ్చితి మహాతురతతోడన్
కామము వహించు నిజకాంత నెడనేయక
నేమ మగునేని కడునిష్ఠురము నాథా!
చేయుచును మీదరణినేన, యొకనాడున్
కాయక భవత్సవిభభాగము మదీయ
ప్రాయమును బుచ్చితిని ఖార్య ననురక్తకా
న్యాయ మగునే యిటులు నాథ, నిరసింపక!

నామమున భార్య నయినాను, గణించవన్

కామితము దీరి జనుకొలము గతించెన్!

ఏ మనగ వచ్చు కలనని నిజకాంతా

జేమనుభుమల్ తలపు నేయి మహాఘ్నక!

భంగ మగు నిష్ఠ నిజపత్ని మృదుదేహ

లింగనము నేయినెడ! లేక మయినకొ స్త్రీ

యాంగనల నిండు వృద్ధయంబులను భేదిం

పంగ భుటియిల్ల దట పాపము మహాత్మా!

నేడు విడువం దగదె నిష్ఠురత నాపై

అడు దని చిన్న దనియైన కృపతోడన్?

ప్రేమ విడనాడి కడు వెర్రి దయ యెంతో

వెడుకొనుకాంత గను విచ్చి కనరాదో!

జన్మనము పూర్ణముగ జారుటకు మున్నే

యివ్వినది మీరు త్యజియించి యిహసౌఖ్య,

లెవ్వయె తపస్సు లని యెల్లప్పుడు నన్నున్

దవ్వలనె నిర్వహిం: ధర్మమే మహాత్మా!

మీర లొనరిండు నవి మేము గ్రహియింప

న్నేరుతుమే! మీయుములు నిశ్చల మనస్కుల,

క్రూర మగుగాక తమ కోరికయె యెట్లో

తీరుచుకొనం గలుగు ధీరులు మునీంద్రా!

ఏలనో భవాదృశుల కీజగముపై ను

దేవతము విరక్తియని విశ్రుతము: మాకో

చాలదు గ్రహించుటకు శక్తి లవ మైనన్

వెలుపు జగముప్పయి వెర్రి మునిచంద్రా!

ఒక్క విపరీత గుణ మున్నయది మీలో
నక్క-జము గొల్ప! నిఖిలార్యులకు శుశ్రూల్
పెక్కు రుదయించు నెడ ప్రీతి యధికం, బా
దిక్కునను లేదు తమ దృష్టి మునిహాళి!
సంతసము, విప్పితిరి చక్షువులు నాథా!
స్వాంత మెటులో కరగుచాయ కనునట్టుకా!
వంతగను నిల్పితిరి వీక్షణిము పాదా
క్రకాంత సతివైన బహుకాలమున కాహా!
మోదతే నిజవిభో ర్వదనాబ్జం
వీక్ష్య మందహసితం కులకాంతా
ప్రాణనాథ పరిరంభణహర్షా
జ్ఞాయమాన పులకాంచిత దేహా!

వి స్మృ త స్మృ తి

క్లాంతిచే కను మూసినంతనె
కలలు కొంచుచు వివిధఘటనల
దేలియాడితి, చివర కెట్లో
తెలివి వచ్చినది.
కలలు జారగ భార మెడలిన
కన్నురేప్పలు మెల్లమెల్లన
తెరవువడుచుండంగ నును దీ
ధికులు చెలరేగన్.
అక్షణమ్మన హృణతర్పణ
మయ్యె వివిధప్రసవపరిమళ

మందమందోర్నికలు నాపై
మలయుచుండంగా—

అర్థమిలితనయనయుగ్మం
బవుడు పూర్ణోన్ముక్త మగుటను
తోచినది శ్రీమూర్తి దివ్య
ద్యుతుల నుపవనిలో.

స్వప్నలోకమునుండి యపుడే
బాగ్గదవనికి ననతరించిన
కారణమైన ప్రత్యభిజ్ఞా
కలన లేదాయె.

సాకలోక విరాజమానము
నందనోద్యానాంతరమున
పుష్పకన్యక య సేధిభావము
బాడమె తొలుదొలుతన్.

నీశుకళ్యామాంశుకచ్ఛవి
నిఖిలపత్రలతాంతవితతిని
కలియగా వనదేవతాకృతి
కానబడెను ప్రియా !

బాలభానుప్రభావటలిని
పసిడిమిసమిసలన్ జరింగడి
లలితతావకమూర్తి నిమ్మట
లక్ష్మీవలె దోచెన్.

చిరునగవు నీయోష్ఠనీమను
చిండుతానుచునుండ నయ్యెడ

పాడమినావు సుమీ గృహేందీర

పాలుపుతోడ ప్రియా!

సువ్రభాత మృనాడి మంజుల

శుభవ్యాహరమ్ము చేరగ

వీనుదోయి సుపాస్య దేవత

విగ్రహమె తోచెన్.

ధవళ కాంతులతోడ ముక్తా

స్థగితౌటంకములు యుక్త

ల్లలితగండాభోగదర్పణ

లాస్య మొసరింపన్ —

తావకాకర్ణాంతనేత్ర

ద్వంద్వవాహిని శుభ్రగంగా

నీలయుమునావీ చి క ద్యుతి

ని యమై యుండన్ —

మందహాసోదంచితానన

మండలాపరితలి సకల

బోధోత్సాహోదనరోచనంబై

సాంఘ్యలూకంగా —

పలుకు వినబడె: “మి న వరించిన

ప్రభమయోషిద్రత్న మెవ?” రసి

అంగ్లనాక్కున: సమోవాక

మృగసరస్వతికి!

“౪౫”

(పంచ దత్తాత్రేయ-జన్మసానరోత్సవము నాడు)

జీవిత సగాగ్రభాగమ్ము జేరుకోర్కి-
 బయలు వెడలగ సోపానపాళి లేని
 చిత్రమార్గము వెంట, వంచితుడ నైతి
 తొలుత నాకు రహస్యమ్ము తెలియకుంట!
 ఎట్టులో కలయాపు గ్రహించువరకు
 గడచె పదుమూడు మజిలీలు! నడచు గతులు
 మరచిపోతిని, కాని నా మానసమున
 వేదనారూప నీహార మేదో న్నిలెచె.
 ఈయవార్లుఖి ఈభవభనే మదీయ
 కాంతలోచన యుగళికి సరళమార్గ
 మద్భుతావహమై తోచె నడుగులోపై:
 తెలిసినది క్రొత్తమలుపు నే తిరిగినట్టు!
 నిన్ను బేకాలపై దృష్టి నిలుప, నిపుడు
 సకలము సమానకాద్యలస్థలిగ తోచు;
 ఊర్ధ్వమఖి మైనయంతనే ప్రాప్తమదవక
 మదుని కమనీయకాంతి ప్రత్యక్ష మగును!
 విప్రదేశము కనుగొన్న నిపుడు నాకు
 తోచుచున్నది మంజుల ద్యుతులతోడ,
 వల్లునాదమ్ములే విసవచ్చుచున్న,
 వభినయైతానూ మేదో న స్నావరించె!

శ్రీ బసవరాజు అప్పారావు

విరహిణి

దీవకళికలు విన్ననై తెల్లబారె
పాన్పునై నిడ్డపూవులు వాడిపోయె
పిట్ట అన్నియు తమగూళ్ళు వీడిపరచు
స్వామి, నీదానీకడ కింక వచ్చుటేల?
కనులు మూతలు వడి నిద్ర గమ్ముచుండె
బడలికం జేసి అకళత నొడచు తూలు
పరవళత జూచి వ్వాసిగ్గులెరను జీల్చి
చోరువలె వట్టువడకుండ పారిపోవు
నప్పుడైనను దయ యుంచి యంతరంగ
మందు శాస్త్రేమ మన్నించి, మరచి పోక
లేపి, నీమద్దుమోమును జూపి జేగ
శామనోలోలతను బాపు నాధ, దేవ!

ప్రేమి త

ఎవరు గుంతోషింప నీయలంకారంబు?
ఎవరు కని మెచ్చుకొన నీసొమ్ము తెల్ల?
ప్రవిమలాత్మక దేవ, ప్రాణేశ, నీవు గాకెవరు....
నిదుర వట్టక లేల నీమనోహరరూప
మెద నిల్చి నాజీవితేశ్వరుడ నీవె యని
పవిత్రముగ నిన్ను నే బట్టుకొని కాగి లిడి
మది బొంది కను నిర్మ మాయమై పోతి నింకెవరు...

బాహుద్యునికాంతి గేలినేయగ చాలు
 ఫాలమున తేజస్సు ప్రభవిల్లు చుండగా
 లీల నొప్పెడు మూర్తి చాల్చి నాదగు మనో
 లోలత్వముం బాప జాలి గొని రాత్రి జెవయి...

త గ నా?

దాసిగా నుంట కైన తగనా ప్రాణేశ దేవ!
 పాదమ్మలు నొచ్చినంత పట్టుట కైనను దగనా?
 తలవై నీపాదధూళి చాల్చుట కైనను దగనా?
 వదనమ్మను గాంచి భక్తి బ్రణ్విల్లుటకుం దగనా?
 నిన్ను జూచి మదిని ప్రేమ నిల్పుట కైనను దగనా?
 నానాధుడ వీవె యనుచు నమ్ముట కైనను దగనా?
 ఒరు లెవ్వరు చూడకుండ నొక్కముద్దు గొన దగనా?
 పరవశమున నీప్రేమము పాడుటకైనను దగనా?
 దాసిగా నుంట కైన తగనా ప్రాణేశ, దేవ!

దీ పా వ ల్లి

లోకాని కుత్తుక దీపావళి
 నాకు మాత్రము దివ్య దీపావళి!
 వేదాంతాధు డావేదాద్రి నరసింహ
 దేవుడే నాయంట దీప మైనాడు...లోకాని...
 వేదపుత్రులగు వేదాద్రినీడ నా
 నంకపుత్రమ్ము కాశ్యపముగా నిలవారి...లోకాని...

యమునా సాంధ్యనము

(అంధ్ర రత్న స్మృతి)

ఏలా పాడే నింక యమునా కల్పాణి, నే

లీలా మానవుకు గోపాలుడు నేడాయె!

ఏలా.

బంగారుగ నలలో చెంగలిం = పేన

పిడుగు బోలినవార్త పనిపించినా రయ్యె!

ఏలా.

చెడువార్త వినగానే చెవులు గింగురుబోయె

ఎంత చిరుకోన్న గొంతు వెగలు దాయె!

ఏలా.

కన్నెలకు తోడు మావేణుగోపాలుడు

కన్నులపండువుగ కనిపించకుంటేనే

ఏలా.

ఈనాటి యీనేస్త మే జన్మలో తిరిగి

కన్నుల్ని కారవక కడపు చెరు వయ్యెనే

ఏలా.

శ్రీ నందూరి సుబ్బా రావు

ర వ ల వె లు గు లు

రవల వెలుగులగంగ ర మృదిగా యెరికి

శివ మెత్తి తానాలు సేసిందిరా!

నీరులలో ను త్యాగపరుల చెల్లాటతో

సిరిసిరి మువ్వలా సింధులా గంతులా

గవల...

నీకలోన నీక కలిసి మొకము మొకము కలిసి
తెలుగు దేవతకు సక్కరిగింత లెట్టింది
రవల...

నీకలో మునిగింది తెలుగునో లేలింది
మట్టు పెందురు డల్లె మఁసిలో మనస్సల్లె
రవల...

కానీ దేవునియడట గరువాని నిలిచింది
కల కడుముకొని తానె త ల్చిల్చు లైనాడు
రవల...

సం ద్ర ము

ఇంతే నటే సంద్ర మెంతో యనుకొంటి!
మనకు మారీడుకూ మద్దె నుండేనా?
నానీతి నాజాతి నావారె పోనాడ
మరిగి నామనుసు సాగర మాయె సన్నార
ఇంతే...

చారాజె నాకాసి వేరుసూపులు నూడ
కడలివలె నాగుండె కలకటడె సన్నగు
ఇంతే...

సల్లె మెరిగిన పాప పొల్లిళ్ళలో దాగి
కన్నీరు మున్నీరు కరిగిస్తే సన్నార
ఇంతే...

అంచుదరి లే దంటే అమృత మంటా దంటే
దేముడం తుంటాదో ఏమో యనుకొన్నార
ఇంతే...

రా గ త న ం

కొమ్మలో కోకిలా కో యంటదే
రాగతనమో యేమో బాగు వ్రా శరుగదే!
ఎంకి దూరా నుండే ఏటిదరి న్ననుంటి
సావాన మిం కెవరో సంద డెవరో నంటి
కొమ్మలో...

పూలెరుగు నాకోత నీ వెరుగు నామోత
మనుగడం కెవరితో మనసు కలిపే దంటి
కొమ్మలో...

ఏటికడుపున దాగి లోట నిద కోయింది
అలా నాసొదకు, పాలనా యనుకొంటి
కొమ్మలో...

తరిమి తరి మేళాను తిరిగి కో కో యంది
అడిందే అటగా పాడిందే పాటగా
కొమ్మలో...

పుత్ర మాటలు

పుత్రమాటలు నీవి పొ మ్మందిరా, యెంకి
కొత్తపాటలులు పాడు కొ మ్మందిరా!

పూ రెల్ల నని కల్గి- మారేస మేసుకొని
సకలపాటొమ్మి సకల మడు గన్నాను
పుత్రమాటలు...

యారోజు నీరాజు పూ రెల్లినా డ టి,
యేరావులో యాన మారి పోయిందంటి
పుత్రమాటలు...

మొదల మీరే యేటి మొగసె పలికా రుంటి
మొదలై సాపెత్తి మిరిపి చి నా డంటి
పుత్రమాటలు...

కొద్దిలో వారహం కొడుకు నెత్తే వంటి
యారినము లేలేక యా నాము లి మ్మంటి
పుత్రమాటలు...

శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

వి వ ర్థా స ము

పూవుంజమ్మలు తనెవాకులు రసంపుంబుల్గు లానందమో
హవేశమ్మలు నీవు పెట్టిసగి పే రన్నా, భవద్దాన.వి
దా వైశద్యము సన్నగించి, గలితానందాశ్రు రేఖాశ్శధా
భావమ్మలో వెలిబుచ్చు నేమిటికి నీపాటలో వయఃపట్టుదా!
తలిరు మెత్తని చిరుందల తలత్తలలాడు
మావి కొంబూత నెత్తావి వలన
మధుమాసవేశా శ్రమప్రాప్త యావన
మల్లెరీవియ కాదిపెల్లవలన

చిరుతకాలువల వాసించు గుఱు బాదల్ గు

మాళించు గేదంగి జాలువలన

నవ వసంతోత్సవాంధశృటా పుష్పిత

మందారవాసనా మధువు వలన

ప్రకటితంబులు నీదు కోరికలు మున్ను

మరచి పోలేదు నీగానమాధురీ వి

శేషపాండితి భ్రమర, మాచేత మింక

బాష్పము స్రవించునూ మధువ్రత కుమార!

స్ఫుటమధుగంధలుబ్ధములు నూ మును నీదరణంబు లిట్టి ప

ర్యటనము శోకగీతి కనుయాయి ఎ గా సఖితం బధామ్య శిం

చుట గని కన్గెలంకుల కిశోరవధువ్రత, బాష్పవాళిక

స్ఫుట నటనావిశేషములు నూపెను, కారణ మేమి తెల్పుమా!

గ్రగనిగలాదురేక్కలు కనీవితల స్మరపించు మున్ను క్రొం

బాగవతి ధూళి గ్రమ్మి తొలి ముగ్ధ శిండి శిండి కాంతికిన్

వెగ బయిపోయె నీచరణ విధము లైన లతావిభానముర్,

మొగములు చిన్నపుచ్చుకొనె మోహనముగ్ధకుమార పట్టదా!

నీలవంక విదియ చందురుని లేసగను వె

చ్చని వెన్నెల కలంగె నన్నజాబి

జలదరించినది తేనవిపూపులదుమార

మొలసి లేకొత్తు క్రొంగ్రొత్త మల్లె

తెలిరేకు తెల్ల యొత్తిలి సన్నగాలి యే

చిన కొలందిగ జెమర్చినది తమ్మి

తల చూసి విరియు చెంతల లేకులోని

మలకుకొన్నయది ముద్దుబగులాది /

తగుల మెరుగని చిన్నిసంతెగయు వాడి

వర్తినది పుష్పసామ్రాజ్య పట్టభద్ర!

హరిహరి యి డేమి నీ విటు లైనయెడల

పూలసామ్రాజ్యమునకు ప్రథమ దెవండు!

లోలంబేశ్వర, నీది నిర్జరవయోరూపంబు, శృంగార

క్షీరీలారప పట్టభద్రుడవునుగా మేలే యిటుల్ వంతచే

ప్రాంతంగా గత మేమి? లో మరచిలో స్వాతంత్ర్యకల్యాణగా

నాలోలా మృతగీతి కాక్షర సమామ్నాయంబు ప్రాయంబునగా!

గిరి కుమారుని

జే మ గి తా లు

కడు వవిక్రమ యైన యీ కార్తికంపు

నవదినాంతపు వేళ కైతవపులింద

పూజలకు పూలబుట్ట చేబూని పోయె

దివిగో! యివి మాడ కలుపుకోతే తాంబూ!

కనుల కాటుక తీర్చితి విని మృగాక్షి!

జారుముడి వేసితివిని వచ్చ నగు పట్టు

లోక తాల్చితి రుద్రాభిషేకమునకు

పోయెదవ యేమి చెప్ప మోపూవుబోడి!

నేను సోమవారము చంద్రనిటంభాగ!

ఇదిగో మాయమ్మ మడిబట్ట నెండవేయు,

నేను వచ్చెద గుడిలో! నిలుపు మింక

అర్ధశారీశ్వరునికయి యెచ్చ లోనగ.

గడును దానవై నవ్వెడుగాని చెప్ప
 వొక్కమాటకు నీవు ప్రత్యుత్తరమ్ము
 బలిర! సత్యనారాయణ వ్రతము నాడు
 పిల్ల, న న్వేటి కది చెప్ప పీటలపయి?
 ఏదో కల కచ్చె నని చెప్పి తిలవరకు
 శాంత ప్రార్థించిను చెప్ప శాంతదాన!
 వింతకొపమ్ము వచ్చెనయేని నాకు
 కలుకు చిరునవ్వు సందుల దాగుకొందు.
 తెలివి యన నిట్లు లుండ గా వలయు, చెప్ప
 వద్దులే కలమాట ఎవ్వడిక నడుగు
 శాంతి నవ్వులు దిగియించి వేసికొనుచు
 వేసికొనుచున్న జడ యెల విప్పె దిట్లు?

అ నా ర్క లి లో

వ స ం తు డు

ఇది యువస్వతికాము నదిమి కొన్న పరాగ
 మిది సంజ లేగటాబోదును శోభారాశి
 యిది పూపక నైలో పాదలు తేనెలవాక
 యిది రసాంభోరాశి పదును గొన్నకణంబు.

పుష్ప కన్యకలు

ఇతడు మాచిచిగుళ్ళ నెగచి వేసినబోదు
 ఇతడె యందపు కోన తెల్ల మ్రుచ్చిలు రాతు
 నెయ్యేళ్ళ యినుక తిన్నెల నేలురా జితడె
 ఇతడె ప్రాతః కాల సతిమేన పితకోచి.

మా ధ వి

చేరి రాతే ప్రదక్షిణముగా స్వామికి
మీరు కేల్కెల్వాని మేలికన్నయలార!
యొన్నాబులకు వచ్చె నీ దయావనరాళి
కన్నుల కత్తులై కాగిపోతి గదమ్మ!

మా గ ధి

పూవసంతామమ్మ! పూవసంతామమ్మ!
మావసంతములందు వధువసంతామమ్మ!
కల్లికొంబాదుగువద్దకు బోవు వనిలేడి
మెల్లగా దెందు స్వామికి నాడుకొనుటకు.

శ్రీ ఘా రి క

కస్తూరి కొనిరండు కైవసం బయినాడూ
శిస్తు పూయదమ యీ చిత్రేకు డీనాడు.

అ ం ద రు

చిలుపవానలకు పరువులు పెట్టిన నెలల యిసుక పొరలో
మొగలికాచి వన బుగులు కొన్న పుప్పొడుల మేలి తెరలో
కలనీ యాడుదము పాటలు పాడుదు మలగిపోవుదము వనిలో
జిలుగుతూ లెసగువచ్చని బయలుల గలసిపోద మామృగో.

పుష్ప కన్యకలు

కాల మృతాల్లీ లీలకరా, మ
క్తాలి మనోహర నీలకచా, స
గ్నాదవనీ పుల కీ కృత దేహ!

[స్వర్గము]

క వి

శ్రీఖండారి గంధ సంకలితమై శీఫాలకామూతీ
 లేఖామంజుల నాసనాతిహరి వర్జ్యన్ ప్రాతరానీత హో
 భా ఖడ్గోత విలాసరాగ లలిత పాంశువభల్ చూత స
 శ్చాఖా పల్లవరాజి కంఠయు పరిచ్ఛంగంబులై పొల్పెడిగ.
 ఈమతయానీలంబులు వహి చిన కైత్యము లెంత ధూర్తముల్
 లేమలతాప మెల్ల బరిగించుకొనెకో నమ గోస మున ము
 దా మలయానవైఖరుల కిచ్చిన పౌంధవిలాసినీ. మనః
 కోమల కాపదంబు లుడుకున్ నడిచేసగి పల్లవంబులై .
 ఊరక నాహృదంశరము నూచెను గోరిక లేకే రక్తపున్
 నీరజ వక్రకాంతులకు నెయ్యిములై తగు ఫాల్గుణాంత వే
 కాగుచింబులై యుదయలాటిక నవ్యవనీ వనంక శో
 భా రమణీయ మైన నవపల్లవ రక్తిమ మెంత కమ్రమే!

ఆసుర లక్ష్మీ సాంత్వనము

నాదేతిక్ త్రిజగమ్ములు న్నిలుచు నానా జంగమ స్థావర
 ప్రాచుర్యంబున శేష మూలము జగత్ప్రారంభ సంరంభ వి
 ద్యాచార్యుండను నేన, సర్వజగదాహ్లాదంబు నాహాస, మే
 లా చిన్నందన ముందు త్రైభువన లీలా జేతనీలాలకా!
 ముల్లోకంబులు చంద్రహాసశిఖరంబు దాకి నొక్కుల్ వడెన్,
 చెల్లెల్ బో దళకంఠ పాపము దిక్కి మంటనీభోగ్యమై!
 కల్లల్ పల్కెయ మొక్కల వ్రానిది నాఖిల్లంబు, ధూర్త ద్వివ
 ద్వల్లి దుర్గమ మార్గ భీర వివిక్తపాయుష్షు, విత్తరీ!

కమరేణ దానవలోక శాత్రవవధూగండంబు లుత్పల్లముల్
నముచిద్వేషి మహాధంయకర మదాజ్ఞాబద్ధమై నాల్గు సం
ద్రములుం గూడి ఘనీభవించి ద్రుతవల్గవృద్ధధ్వజ సుం
భ్రమ దాళాకరిణీశ్రవణమహర సంభాధంబు గావించెడిన్.

బాలేందీవరకోరకచ్చవికి నింపా, మాకరందాపగా
వేలోపాంత చరస్సగుత్రత కులప్రేమమ్ము సాధించుటా!
బాలుం బాలు! ని దేమి టీవరితకాంచన్నాగవల్లి ప్రభా
లీలానుండరగల్గ మి ట్లగు ట దేలే బాలికారత్నమా!

దైతేయకామినీ ధమ్మిల్ల నుమ పరా
గము గాలించే కనుగండరాదు,
దైత్యశుద్ధాంత కాంతా కపోల పటీర
చర్చ వెన్నెలల చెమర్చరాదు,

దాన వానేక ముగా లోచనాంబుజ
శ్రీలు క్రొండేటు లానించరాదు,
దివిజాంత కావరోధ వధూవిహార భూ
ములు పచ్చవిల్కాదు తొంగరాదు

బిది త్రిలోకైక వీర లంకేశ పంక్తి
కంధర మహూగ్ర శాసన క్రమము, ప్రకృతి
దీనిపై యధికారిణి, దివిజ లింక
నడుగడుగు వెంట కత్తివై నడువవలయు!

తల్లిదూతము నుండి

వెన్నెలపేరి దారముల వెండిహొంగుపటంబు నల్లి మ
ధ్య న్నెరిగూడు కట్టుకొని యాపెనుదారపు చిక్కులందు నీ
పున్నమదీప్తిచే నిరులపురుల వట్టి పలార్చుచున్న నీ
యన్నవవెన్నెలలో చలువకై మరి మాకు ప్రసన్న మయ్యెడుకా.

కోసల పైడితీగ చెరకుం గమి పంటపొలాల మీద వె
న్నీనినయట్టు లాకసము నెల్లలు నేలను మూలమూల లం
దాని తెచ్చి, కర్రకొన కాకం పల్లపుచే పంట చం
దాన వెలుగు నీవెలుగు దారులు మాకు ప్రసన్న మయ్యెడున్.

కపురపువల్కులట్లు, కలకండ పొడింబలె, నన్న నన్న గా
లి పొరల నందునందుల చలించి, వెసన్ మణిముక్క త్రుంచిన
ట్లు పొదలి, పైటికిఁ మెరిసి లోపల లోపల దల్లచల్లనై
కృత కల నీదు రేవెలుగురేకలు మాకు ప్రసన్న మయ్యెడున్.

కలువలనీగులో నొగరుగండము ప్రాయము నిగ్గు దోచి చ
క్కిలి గిరిగింతలోన కిలికించితెయిల్ శవరించి లేత చె
క్కిలి పులకింపు లోన తులకింపుల మంపులు తీర్చుకొన్న వె
న్నెలల చెలంగు నీతరపినీటులు మాకు ప్రసన్న మయ్యెడున్.

ఒలిన పిల్ల రెమ్మెరల కూగిన రేల చివుళ్ళు తోరణం
బులు సవరించి నట్టి పొలుపో, జగ దామయ మొక్కసారి పో
దులుపగ నోపధీలతలతో చనుచెంచిలో యున్న నీదు వె
న్నెలలు, వెలందులున్ చలువనిక్కలు, మాకు ప్రసన్న మయ్యెడున్.

కరకరి క్రొత్త క్రవ్వి కరకట్టగ బోసిన నింగిలోని చం
దిరు డను తూమునక మెరుపు తీగల చెయ్యననుండి, దంపతి
స్ఫుర దురుచేత కున్ పొలము పోదెల వెంబడి పొంగు రెత్తుడు
విరిసిన బాలు వెన్నెలల విచ్చులు మాకు ప్రసన్న మయ్యెడున్.

అనువున మంచుచే బులకలై యిరు లన్ కొలిమీరచేను పూ
చిన దన, క్రొత్త పిల్లి లోగ చిన్నది వారిక నిగ్గు లొక్క జా
చిన నన, రేజగాజులు చిందిన సోయగ మట్టు నిట్టు మో
చిన తన నొప్పు నీవెలుగు చెన్నులు మాకు ప్రసన్న మయ్యెడున్.

నీల పాటలు

(శ్రీ కూ ల ము ను ం డి)

శివజటాజూటిలో చిందు బుడగల గంగ,

శిశిరతా మూర్తియై చెమ్మగిల్లినది

తరిమంచు కొండకూతురు మేను లాకగా

చలువ పులకిల శివుడు జలదరించాడు....

శివజటా...

చిన్నారి వాచిల్లి చిలుకు తేనెకాక

శివు నొసలి కనుమంట చెమ్మ యురికినది

వెండిమల రాపేట ని డువాగుల నలువ

దండి చలువదనాలు గొడ్డరించినది...

శివజటా...

*

అమ్మ కను గోసలో చెమ్మగిలి చిగిలాలి

కుమ్ము బసవని మీద కోవగించినది...

శివజటా...

అమ్మ తెలి పలువరుస చిమ్మి చిందురు వెలుగు

కుమ్ము బసవని మీద కోవగించినది...

శివజటా...

అవ్వపయ్యెద చెగు నమ్ముగా ముడుతలై

క్రమ్ముబసవనిమీద కోవగించినది...

శివజటా...

బరుపుచే నెగురని వైట జూచిన యమ్మ

గాలి బసవని మీద కారు పూసినది...

శివజటా...

*

*

అమ్మరతనపువైట హాస మొలుకగ జూచి

చిన్ని బసవనచేత చిత్తగించినది.

రతనాల తళతళల నుతి సంతస్థిల్లి తల్లి

మించు బసవనిచేత మెచ్చుకొన్నది...

శివజటా

శ్రీ గుర్రం జాషువ

అ ఖం డ గా త మి

శబ్దశాసను ద్రాక్షాకవిత్వమును గా
మించి, యెన్నా శృ లాలించినావో ?
విష్ణువర్ధన వహి పభునిశాసనము
దల చాల్చి యేరీతి మెలగినావో ?
రడ్డిరాట్నముల పారాజీవస్నేహ భేలు
నలలతో నెట్టగని గులికనావో ?
చాళుక్యనృపతుల సంగి రళళచా మ్రోప
గలువపుప్పొడి యెంత చిరికనావో ?
భద్రగిరి రామపాదు స్పృశనంబు
గణర కెక్కిన కోటిం గాల పూత
కలిగి పయించు నాంసి కౌగమన పిత్ర
గౌతమిగంగ ! రమ్మ ప్పొగల మి గొమ్మ !

త్ర్యంబక గ్రామాన బ్రభవంబు గన్నావు
అడవులలోన దోగాడినావు
ఉపనదీజలముల నొడలు పెంచినావు
కొండల చివరిపిళ్ళ గూసినావు
శలువకన్నుల సోయగదా ఆంచినావు
లేటికాటుక రేఖ పెద్దినావు
ముత్యాలసరులు రొమ్మకొనిల్లుకొన్నావు
గంధీరవృక్షయంబు గాంచి నావు
శంగిరాజ్యన బంధమజేసి మీస

భారతగ్రంథమందు బర్వత్రయంబు
చదువుకొన్నావు శబ్దశాసనుని యింట
బలి వినిపించి మన్నన వడయు మమ్ము!

నరిగిగంధము దోగువీచికల స్నానంబాడు సంధ్యానురు
త్తులు కీడించెడు నీవికాలపులిసస్తామంబునన్ బత్రిమున్
గలముం బూచి చరించునాంధ్రకవిలోకగ్రామణిన్ దమ్మిపూ
వుల నెన్నార్పు పూముచేసికొనినామౌ పూగోదావరీ!

కదిరెండేడుల చిన్నదాన వయి, యంభఃశ్రీఘయానంబుతో
నుదధిం గూడగ బోవునీహాయుని నీయెయ్యారమున్ తీవియుక
గుడుగుంభ జూచి, నమస్తతైర్నికుల కో గోదావరీ దేవి! న
మనమం గూర్చెడుపుస్తరంబులకు బ్రహ్మాండంబు గొండాడెడిన్.

పుట్టి గణించిపోయెడునృపుల్ ధరణీవిధవంబు గోరి, నీ
గట్టిన నుగ్రపంగరముఖులున నెందరు క్రుంకినారో! నీ
పొట్టకు పారి యస్థికలు భోజనమయ్యె గదమ్మ! చావులే
నట్టి సుధాశరీరమహిమాన్విత! వందన మమ్మ! గౌరవీ!

త బ్ద తా స ను డు

మాసిపోయిన శిలాశాసనంబులమీద
దరువోజ వోలి ప్రత్యక్ష మగుదు
ఓవిడధూపతుల బాంధవ్యంబు కలమన
ధ్వని సన్నగిలి శంకిదాన వగుచు
రాటాలకడ గునరాగాలు పజరించు
వండుటవ్వలనోట బయలుపడుదు

ఇంటింటికడ బిచ్చ మెత్తు జంగముల గు
 మ్మెట పాటలో మిట్టిమిట్టి పడురు
 పాలువు దరిగిన నిన్ను నభ్యర్థింప
 రాజరాజులనభి గవ్వరంబుతోడ
 నందుకొన్నాడు తాంబూల మాంధ్రవాణి
 శబ్దశాసన కవిలోకచక్రవర్తి!

శబ్దసాధుత్వంబు సాధింప భ్రష్టవా
 జ్ఞయమహాటవి సెంత నవనినాడో!
 ప్రబల దుర్బర కథాపథకంబు గుదిరింప
 దలవాయ నెన్నాళ్ళు తలచినాడో!
 గౌతమిగంగ యంగము నంటి దీపించి
 పనుప, నేరేవున మునిగినాడో!
 పనువు రాచిన తాళపత్రంబు నే బూని
 శ్రీకార మేనాడు చెక్కినాడో!
 తెలుగునుడితొరమున నవ్యతీకరించి
 భారతామ్నాయమునకు జీవిమూల నూది
 తజ ముడిగిన స్వీయజాతీయారక్త
 నాళములు వుల్కరింప గానంబు జేసె.

తగిరాజుల నతీవితతికి గరువంపు
 నడక నేర్పినది నన్నయ్యారచన
 తెలుగుభాషా వదమ్మనకు జారనివన్నె
 బట్టించినది కవిబ్రహ్మవలుకు
 కొండుధక్కల నోరు గట్టించి జయకేత
 నముల నెత్తినది శ్రీసాధుజిహ్వా
 ప్రతి శబ్ద యివ్వవర్ణనవచనకవి రసా

దారి దీనినది తోతనచరిత్ర
విజయనగరాధిపతి భుజావేరికలకు
నడలంబులు మోయుమర్యాద గరపి
తనివిగొన్నది మొన్న పెద్ద కవిత్వ
హంధ్రభారతీ! నీతేజ మహితంబు!

తా జ మ హా ల్

మదినిన ప్రేయసీప్రణయమూర్తి తోహత మైనయంతనే
యెద సపు డగ్గిపర్వతము కెన్న పెరిల్లుక బద్దలయ్యెనో
కద! ముగలాయరాజు తెలిగిల్లుల రాల్చిన చాపిధారలే
చాదలి, భునిధవించినది, మద్దుల తాజమహాహాలికా.

అది కదా దేశదేశాల యుజవిపు
లందుకొన్నట్టి శిల్పకళాపణలు
భారతీయుల గర్వపర్వస్వయనకు
మూలకంగము మొగలుబిల్చిలసాగు

ఒక్కొక్కరాలిలో నిమిషియన్న వి నేటికిమాజనాను భూ
భుక్తునెడందతో నుడికిపొయిన నాడులలోని రక్తపుం
జుక్కలు, మువ్వచేరి డెలుగు స్రుక్కెనో తాజమహాలు బల్లెమై
ప్రక్క వసించగా జెయలువా లయి, పుత్రుని కూర్చర్యలకు.

అమవసరికిధిని సమాన)మల గూలి
పాదుషా పాడినాడు దుర్బరవియోగ
భావగీతంబులం గచ్చునడ్డ రచన
జేది ముగ్ధ భావామహాని నీదిగించు గోరి,

ఎన్నియుగములవరకు సహించుకొనెనో!
తెలుగులెల్ల చాకురీతిసనంబు
యమునయొద్దని బూచి పగ నకులును
యకము నించిన తాజనములుకొరస!

మగనిరొమ్మన గుంపటి రగుల బెట్టి
కాయము త్యజించెనే మొగలాయిరాణి!
తెలుగులెల్ల పువారితనము నొకట
గుప్పవేయింపవలె ననుకొనియే నేమే!

వెడగులు పాదుపాతి తలవేసిన నిందల కుత్త్రంబుగా
బిడిచిన బాలుగారు నునుచేసికొని పోయెన్ బా- యచ్చపుం
చెడగుదనంబుతోడ గనువిందులు నేరము తాజమాలుక
ట్టడము కలిందజానిజడబుట్టు శుద్ధియొనర్చు నిప్పుడుకా.

అ న సూ య

విజయవిలాసుని వినుతింప దలచిన
చక్కన్న కోరమీసాలు దువ్వె
చక్కన్నకవనంబు చక్కనిదని పల్కా-
పినవీరకవి నాల్కా పెళ్ళిబెట్టె
పినవీరకవి వల్కా-కెలదికి మగ డన్న
గండపెండారంబు ఘల్లుమనియె
బెద్దన్న కవితకు బెదతాత యని వల్కా-
రామధూషణు డలరంబు నూచె
భట్టమూర్తికి గనిరాజాపట్ట మీయ
తిట్టి లింగడు చేడకలుట్టు నూచె

నంద రందరు మహనీయులని తలంచి

యొకనమస్కార మొసరించి యూరకు టి.

నన్నయత్కినాదికవిసాధుల పంచమవేద మంతలో

బిన్నునినవ్వు దోవ నగుపించి, “మహాత్ముల విప్రులింతురే ?

పిన్నులు, మంచి” దిందు నుడిజన్, చిల వాల్చిత నుగ “వారిజే
మున్నది మన్ను జూను” మనుమండిరి భోజనభాకవిప్రుల్.

పదలాలిప్య మెసగ న ండి పచియింపం జొచ్చె “సద్గంధుసం

పద కాశ్యంధిర కంగపుష్టి గలిగి పుజాలు” నందుక, సభా

సగులందుడి వచించె భారవి, స్వహస్తస్య న్నకౌదంబి

చద మేపారగ “భుక్తశేష” మని సంభాషించె బాణాఘ్నిడుక.

ఉపమాపంబుల నిగ్గు దోప, బహుకౌవ్యోత్పత్తి గావించి, వా

ర్మిపరీతాఘ్ని ధామణీతలచుత శ్రీ గంధుకొన్నట్టి శే

రుపరిన్ గాంచితి కాళిదాసకవివద్యన్ జెంత నక్కాళికా

చపలాక్షిన్, జపలాసమందిత పఞ్చసౌందర్యలీలావతిన్.

అలకాపట్టణమార్గమధ్యమున మేఘాకారతం జొచ్చి, నీ

పలు కస్త్రున్నదభంజనంబు నొనరింపన్ సాగె, జగ్జ్వాగ్గండన్

విలసత్కావ్యో లావితారద ! కృపాభిషాఢి” ను చొక్క డం

జరి యొగ్గెక జని, కాళిదాసకవి కీషత్కంఠగాద్యద్యుతక.

“పరిపూర్ణప్రతిభావిభాసి యగుచి ద్వాంసుం డనూయామరిక

బరికింపండు పరాయికబృహులు కిజ్నొగాభిధానా ! మారి

ద్వరదంతప్రతిమానపండితమహేంద్రా ! నీక్షమాదృష్టి సం

స్మరణీయం” బనిమొక్త, భూమిపరిమెచ్చక కాళిదాసాఘ్నిడుక.

తపలుకు లడటి గర్వో

స్థీరీయ బగువులమది గుడించె, ననూయా

తాపములు దీరె కాలి

భూవతుల మొగాన నమరె ముసిముసినగవుల్.

శ్రీ అడివి బాపి రాజు

వరద గోదావరి

ఉప్పంగి పోయింది గోదావరీ తాను

తెప్పన్న ఎగిసి ది గోదావరీ.

కొండల్లు ఉరికింది కోనల్లు నిండింది,

అకాశగంగతో శుస్తాలు కలిపింది-

||ఉప్పంగి||

అడివిచే ట్లన్నీరి జడలలో ముడిచింది

ఊళ్ళు దండల గుచ్చి మెల్లొన తాల్చింది-

||ఉప్పంగి||

నదులలో గర్వన నడలలో నుడులలో

వరదల్కు తొమ్మి-తూ పరహిస్తు వచ్చింది

||ఉప్పంగి||

శంఖాలు పూరించి, కిన్నెరలు మీటించి,

శంకరాధిపతి రాగాలాపకతయై

||ఉప్పంగి||

నరమానవునిపనులు నిర మొగ్గి వణికాయి,

కర మెత్తి దీవించి కడలికే నడిచింది

||ఉప్పంగి||

సంగమోత్సరుడు

వలిపి నయ్య, నీలంగాన ఏడా

మిటిస్తేవా వెలుగు మేళవించినకంతి!

పండువయవపువనన పరమవరిమళమూర్తి

అలికాచ్ఛరదన శిల్పవసాధితయాన

||పలిపి||

ఓంకారకలశమ్ము యంకారకవభమ్ము
సామగీతాపూర్ణ కాంతి కుంభీఫలము
ఉపనిషద్భాగ తానోపేతతనము

||పరికిన్తి||

గరిసెవ్వజలపాత గంధీరవాదమ్ము
మానసకర్మార్థ మధుగాస్పృశ్యశుభ్రులు
కలయించి కలవించి కరిగించి రాగాలు
మీటిన్తు న్నందిన్తు మెట్లవై జాతూ

||పరికిన్తి||

మిన్న మన్ను కలిపి మేఘము నిండెరా!
మెరుము మెరిసెనురా, ఉదయ మురిమెనురా!
నీవదనశేఖల్లో నిలిచినది చంద్రుకము
అరమూలికనలలో విలసినది స్థలము

||పరికిన్తి||

మధుసూనకనభూమి = శ్లోకం, పదము
పువ్వులవారెర లాసపోగరిమి మెట్ల పదము
నవ్వు లాడగ పెనవి పువ్వు లాడెడి ఆట

||పరికిన్తి||

నృత్యాలు నిలిపెరా, నృత్యాల నిలిపెరా!
లాస్యాన సురలోక వేశ్యయై కలదెరా!
అదెరా తాండవం బారభిల్పిల్లిలో

||పరికిన్తి||

లోకాలలో లయలు, లోకేశుడమరుకము,
భానుమండలజనిత ప్రజ్వలత్ప్రీతి లీకలు,
శీతాంశుకదలికలు, శ్రీకృష్ణ అందెలలు
కానాలలో కులిక అనాటి హాటూ

||పరికిన్తి||

అకాశరూపాన విక్రమ మయ్యెవో
అదికబ్బములోన అర తయ్యవో
సంగమేళా! నీర శబ్దించు చూలో

||పరికిన్తి||

లేపాక్షి బసవయ్య

లేపాక్షి బసవయ్య, లేచి రావయ్య!

తైలానతిఖిలా కదలి రావయ్య!

మొకరించి న దెనలు ఊగి పోయేను,

ఘరముతో దువ్వి తే కులగిరాలె వణికినను

॥లేపాక్షి॥

అకాశగంగకై అరెత్తి మాస్తేను

పొంగేటి పొల్కడలి గంగడో లాడేను

॥లేపాక్షి॥

నందివర్వతజాత నవపినాకిని జలము

నీపొననంస్పర్శ నిలుపునా పుంకించె

॥లేపాక్షి॥

వంగోలుధూమిలో పెంగొండకీమలో

నీవంశ మీనాడు నిలిచింది గర్వాన

॥లేపాక్షి॥

వట్టి సము

(పుణ్యతీర్థము)

గోదారిమధ్యనే కొండొకటి వేలిసింది

కొండపై జంగమయ కొలుపు వేంచేకాడు.

గోదారిగంగలో కూడ తీర్థాన్ని

కొండపై జంగమయ కోటిఅభిషేకాలు.

గోదారివరదలో కోటిపూవులు పుట్టి

కొండపై జంగమయ వెండిపూవులపూజ.

గోదారికరటాలు కొండతో గురుగుడులు

కొండపై జంగమయ కనుకు బంగరుడోల.

తె ర

భవళ మైనదీ తలపు చాటినది
 దానికి మొదలూ చివరూ లేనిది
 నీకు భవతల నాకు అవతలా
 తెర ఉన్నాది బాలా, తెర ఉన్నాదే!
 తెరమీ దానిన నీడను చూస్తే
 తెరచాటున నీపాటను వింటిని
 తెర చొచ్చిన నీకాంతి జోగితిని
 తెరు చే మన్నా తెలియలేక నే
 కలిగిపోతిని,
 తెర ఉన్నాది బాలా, తెర ఉన్నాదే!
 కన్నుల కానని రూపం పిలిచే
 కాగిలి కందని భావం తలచే
 తెరవైపున నాచేతులు చాచే
 అగమూళు నాతీరని కలలే
 చీల్చిన చిరుగని తెరఇంతల, నే
 చేరగ రానీ నీ వవ తలచే!
 తెర ఉన్నాది బాలా, తెర ఉన్నాదే!

లో కం

బండ్రిలోకం తూర్పుదెసగా
 సూర్యలోకం సర్పిరుంలా
 చిన్నలోకం ఒకటి ఉన్నాదే — ఓసా

వెన్నెలా చిన్నారిపడుచా!
అలాక మేలే కన్నెరాణివీ నువ్వే నువ్వేనే!
నీడ లెరగని నిండుపున్నమి
వాడిపోనీ పూలతోటలు
వాడవాడల మధురగావాలే — ఓనా
వెన్నెలా చిన్నారిపడుచా,
నన్ను చేరే వన్నెలాదివి నువ్వే నువ్వేనే!
నింగిసీలిమ కళ్ళ కాంతి
పొంగుసురనడ దేహకాంతి
తొంగలి శి అందాలనవ్వులే — ఓనా
వెన్నెలా చిన్నారిపడుచా,
నాప్రాణమూర్తివి, సొన్నసానివి నువ్వే నువ్వేనే!
కనులలోనే కలల నాదిగీ
గళమలోనే తేనె పిడికీ
కాలమే నాకళతో కూర్చావే — ఓనా
వెన్నెలా చిన్నారిపడుచా,
నాతత్వపర్యంతు, మిన్ను చేరివి నువ్వే నువ్వేనే!

మ ర పు

మరచిపోనబోక బాల మరచిపోవకే!
అరచి అరచి ఫిలవలేను
తరచి తరచి తొరలేను
పరచిపోవు కాంక్షలొనె తీపిలొనె, మరచిపోవకే!

హేలూరు మనేకరటాలే
 మారుమోగె నాపాటలు
 విరిగిపడేరేఖలోనె నుగుగులోనె, మరచిపోవకే!
 ఒక్కణ్ణే యినుకబడ్డ
 ఒక్కణ్ణే నీగు దెసలు
 ఒదిగిపోవు దూరాలూ
 చెదిరిపోవు మేఘాలూ, మరచిపోవకే!
 అదుముకొన్న నీరలపులు
 చిదిమి రాల్చు నాహృదయము
 ఏర లేను రేక లన్ని
 ఏర లేను పుప్పొడినీ, మరచిపోవకే!

శ్రీ దువ్వూరి రామి రెడ్డి

క వి

వేగుజామున వికసించు విరులయందు
 రేకులెడలించు సంజపూ రెప్పులందు
 కావ్యమునలోలె ఒలియింతు కొతుకమున
 ప్రకృతి సామ్రాజ్యపాలన పద్ధతులను.

చటులకల్లోజరసనల సాగరంబు
 వనలురేయి జాలాపించు పాటలందు
 అనితర గ్రాహ్య ధర్మంబులై చెల్లంగు
 విశ్వసృష్టి సృకారములో వినుచునుండు.

క్యామలాకాశ ఫలకమునందు తరళ
కాంతి వెనజల్లు తారకాక్షరము లోనర
ఃశ్వవైకాల్య బోధక విద్యనేర్తు
శర్వరీగర్భకాంతి యొజ్జగవిధింప.
గజరుతుంపర ముత్యాల కాన్తును
తరలు నెలయేటిపాటలో దాగియున్న
రాగతత్త్వంబు నామని రాత్రిలందు
కూయకొయిలకడ నేర్పికొందు పనుల.
స్వీయచరిత రహస్యంబు ప్రాయబడిన
హృదయపుస్తక పుటముల నుదయతోడ
ప్రకృతి నామ్రాల విష్ణు ప్రభాతరాగ
రంజితంచైన తూర్పుతీరంబు నందు.

ప్రణయ హృదయము

చెలియా, వెన్నెలదైల మంచుతడి బూచీ పూవ కున్నట్టి పు
వ్వుల నెత్తావులు మోచిమోచి నిదియూర్పు లోవు నుద్యానకో
మల మందానిలపోతముల్ మనల సమ్మనింప నాతాయనం
బుల డాయు జని ముద్దుగొగిలి నుఖంబు గూర్చి నేవించెడిన్
జదలు పందిట వెన్నెల బాజితన
చుక్కలను పూలు పూచి యోనుందరాంగి,
ప్రణయమోహన మైన యాప్రకృతి నెల్ల
మరళిలో చ్చాస వీచుల సొగయ నూచు.
పరిసరోద్ధానమున చూచాటియందు
కలరనంబుల సర్పి పికద్యయంబు

నిస్తరంగసర స్ఫుటు నెగడు రాత్రి
గర్భ నిశ్శబ్దతకును భంగంబు గొల్పు.

చంద్రికామగ్ధ శర్వరీచ్ఛాయలంఘ
జీవలోకంబు నభినుష్ఠి జెందుచుండ
కవిమనంబును ప్రకృతియు కలయుచుండ
పాదమా కాంత, నెలయేటి పాదల దరికి!

పులుగులు గూఢులం జెవరిపోయిన రెక్కల నొత్తి కొంచు గొం
తులను వరస్పరంబు బిగిలో జెనఁజెడివేళ, నెప్పుడుం
జెలపని హృద్రహస్యమాల తిన్నగ వీరులవిందు నేయనా
చెలి, నెలయేటి నైకతము చేరుదమా, మనకేలియూతలన్!

జలివిలి కమ్మగానముల నేనెడి యానెలయేటి యొడ్డునన్
పులకల విస్తరిల్లి నును బోడిమి జూపెడునీనుబుగ్గలన్
దొలకెడి సిగ్గుదాయి కడదోపని ముద్దుల గ్రుమ్మరించి యి
వ్వల మధురోక్తులం గడిగి వైచెద కోమలి, రమ్మ మెల్లగక

ఆ గ ం తు కి

చాలు అజ్ఞానధుర వినయము !

వీల యవగంతనము వైచెను

పూలదండలు గట్టియున్ మెడ

గీలు కొల్చక కేల జదిపెడు

కోభిసీ, అప్పురః కామినీ!

సందెవేళల బూలరేకులు

క్రింది కురలగ గాంచి కాంచి మ

రందబిందులు కన్నుదమ్ముల
జింద బాగితెడు ప్రకృతి చేష్టకు
కామినీ, సుందర గామినీ!

పలుకరించిన బలుక కేమో
పులుకు బులుకున జూచి చూపుల
జలువరించెడు లలిత హృదయా
విలకతోర కృష్ణనభారము
ఏలనే మానం బేలనే!

ఎపుడు మానవతపుటావ్వా
సపుడినంబులు వచ్చు కోమలి,
యెపుడు విరియునో మూతి సందే
శపు నవీన రహస్యభావము!
పోలునే, చింతన చాలునే!

తేలివచ్చెడి కలవిధంబున
గాలియడుగుల సంగడింపక
యేల వచ్చితి వీ వసంత వి
నీల గగన చ్ఛాయ నొంటిగ
బలుక వే, భావము దెలుపవే!

చీకటులు బల మయ్యె, చుక్కల
రాక ఛోకల నేల తలచెదవే!
నా కుటీరము నందు వెన్నెల
సోకి తమము నకింప దీపము
పెట్టవే, నామది మట్టవే.

ర జ ని

నిర్మలనీలభన బున చుక్కలు
 నిండె సజీవ వికాసములగా
 మర్మవిపంచిక నీరవరజనీ
 మానిని మీటెను యూర్పంతేన్.
 స్థాంత్రవటీర తామ్రమసౌధము
 తన్నుట తారాకాంతిక
 వింతగ గరగడివోయిన ఛాయా
 తాంత్రములై కనుపట్టెన్
 సక్పలకాంతిని నిఖిల జగతి నుట
 నిశ్వాసము వెడలించున్
 నిశ్చల నివిడ గళిరానందము
 నిండి చూరలె లోకమునన్.
 దైనిక కలకల మూర్ఛితభావము
 తారా విళిరప్పర్వత
 మానసు గగనమునందు విహంగము
 మాదిరి పెగిలె ప్రియధంత్రై.
 గోరిపైని ప్రదీపిక యట్టులు
 కూర్చుంటిని నో నొంటరిగన్
 సారెకు జాగ్రత్సవ్వుమునందు ప్ర
 సక్తుడై మరి మేల్కొంచున్.
 అహహా, నామది విశ్వముతోడ ల
 యావ్యతమై నటియించున్
 అహహా విశ్వము నాహృత్పాత్రిక
 నానునరసమున లయ మొందుకొన్.

అడవుల పాన్పుపయి నోయి గద్దుర పోయి, చీకట్లో
విడివడుచోరే యేలకొని విచ్చిన యెగ్గల నన్నవానలో
మెడపయి జారుచోరేలలోని నాధిపు జూడబోవు ను
దడి నోకసారి యగ్రశుభావం అలన్ శుభగీతి పాడుమా!

నిలు మొకమూర్తి పైని కవనీ ముచ్చమాత్తు విన్ను బిల్గిన
పులసెలయేటికే లవలె పిసిపించెడి మూరమూను చె
క్కికులను (కొత్త సుళ్ళు తుంకి పగ నాతెలియ్యలాడియుగా
బెలుగులరేడికీర్తనల నే జపి చెకు నొకమునన!

కామదీ, సువర్ణవన్న మార్గములలోన
కాంతినిబిడమ్ము లగువిపినాంతరముల
సలిపియున్న సంచారపుష్పలాలెల్ల
నడగు చల్లన నీక్వామయమ్మునందు.

పూవులు పోగుచేసికొని, మురిసి గుచ్చెకొనగ బిట్టు వా
పోవుచున్న నాక్వాదయమన నుపిను మృగు, నీసజీవ వా
కావరణపరిసక్తి గమకార్దముగా పోనరించి మోముపై
వీవనం గదల్చుము, దవీయములై పరువెత్త తాపములో.

నయనయగమ్ము మూసికొనినాడ ననుం గొనిపోయి విచ్చును
ల్లియల నువానవావకుల లీల మొనర్చుము; నీతరంగ సుం
చయములమీద నెత్తుకొని స్వర్గపువీధుల దిగిపి రమ్మ; జా
లయి ప్రవహించుకొంతిగులం దమాగాహ మొనర్చు మింపుగన్.

నీమహిమాగ్ధపంజుల మునింగి యునగగుచివ్రవాళ ము
క్తా మణిరత్నఖండములు భండముగా సరించి తెచ్చి పు
ట్టి మహితమ్మ తొండబీడుల నచ ఆలకరింతు నీ
పీఠే నెరుంగ తలవడిచేత్తు మోహితులై కపింపగన్.

నీకడకంటిచూపుల వనీస్థలిపై రణయించుల్యపూ
రేకులు నేకరించి మురుక్కేల ముద్ద మొనఁబునైనికా
నీకముమీద రాల్చు బది నీనయనామృతము చెరుంగగా
లేక రణావణి ప్రళయలీలలు మాని ముఖిగు రెల్లరున్.

నీయమృతప్రవాహముల నింపిన తీయదనమ్ముతోడ నే
మో యొకరెందుప్రాధపదముల్ పలికింపుము నాదునోట కొం
పోయి భవాంబుధిన్ మురిగి పొక్క-డివారికి నీవికాల శో
భాయతనమ్మ జేరగ నుపాయము చెప్పెద నెల్ల జగలన్.

అ త్రి ధి

ఏకరదేవ్యళ పులకితాకాశబిధి

నెవరి దీవించునో జనయితి నేను !

మునివనస్సుల నర్తించు పుణ్యశీల

యేవిపినవాటికల నుదయించు నేను !

అ మెచెలాంచలముల పరిమళమున

భవవములు పదునాల్గును పులకరించె

సప్తపర్ణసుమావలీ సాంద్రగంధ

కాంధవమ్మున నిఖిలదిగ్గభువు లట్లు.

ఈయగంతభూములయందు నెవరి సేదిగి
తెలిసికొందును నాస్యపు దేశమునకు
జెల్లనీడలు దిశ తెల్ల జల్లివిరియ
నతిధిగా వచ్చి నట్టివృత్తాంత మంత ?

సా యం త న ము

రాగనతి యైన సంధ్యాపుండ్రీయాన
దాసనమ్మలచీరెలు దాల్చి వేగ
పడపటి సముద్రతీరాల పడుచుచేలులు
దల్లుచున్నారు కుంకుమాక్షతలు నేడు.
కావిరంగులు వర్ణిల్లి తీజెసాగి
యఖిలదిక్కులములను నిండార విరిసె;
విశ్వరూపపందర్శన విధము దోప
సంభ్రమించితి నిటు చిహ్నసంఖ్య గాంచి:
“అహహ! యేరాణీకై యాయజ్ఞాది మెల్ల
పారబోసిన దిన్ని జపానుమములు!
ఏనిఖిలరసమూర్తి యాహ్వానవార్త
విని, సముద్రుడు మ్రోయించు విజయభేరి ?
అఖిల దిక్ఫిఖరమ్ములయందు నుండి
చారుతర మయ్యె మందారతోరణమ్ము
విశ్వసంచారశీలము విడిచి నాడు
చిత్తము పగిలాంతి జెంది స్వాయత్త మయ్యె.
ఏనిభృత నికుంఠమ్ములలోన మోగె
దిశ్యమంజీరరవమొ ప్రితిధ్వనించె

వాహుదయకుంజవీధి; పాశ్రిణపనమందు
మొలచె నుత్కంఠ రేయికటి, రేపుణ్యఫలమొ !

మధుర మైనసంధ్యారాగ మదిర బ్రావి
సగము ముకుళించె కన్ను; లస్తమ సవేశ
జల్లగా సాగిపోయె; సంపుల్లనీల
కాంతులం దోగి శర్వరీకాంత వచ్చె.

చాకముమాళిచెంత నోషధులచెంత
కళవలించు నానాపరీమళమొలచు
నీన్ను స్మరియింపగా జేయనేపు మధుర
గంధ మేబాడ నున్నదో కానరాదు.
మంజులాలాపనిబిడ నిశంజనీమ
రవళినీయు బానాస్వర్గమగుండు
నీహిరణ్యమందురాంతరిక దు జేరు
మార్గ మెరిగించు నున్నర గ్గ మేదో ?
నవ నవోన్మేష మైననానాత్వమందు
తవిలి వాహుదయందు స్వాస్థ్యము గనదు,
రాగవళతి సంధ్యాపంజరమున జిక్కి
మినుకు మిను కను నక్షత్రమణివిధాన,
నిఖిలలోకేశ్వరస్వామిని ! మదీయ
పూర్వపుణ్యలతాంతమై పూయింపు
నీయఖండతేజోమహనీయమూర్తి
శ్యామలము అగునాదు శేతోదంతముల.

కావేరి దేవేరి యై వచ్చె నేడు
తరులతలార, పోదాము రా రమ్మ!
పూవులు పూయలే పూదీపలార!
ఫలము లందీయలే ఫలతరులార!
అరకు లెత్తనే ఆరామదేవి!
పద్యాలు పాడనే ఉద్యానలక్ష్మి!
మొగలిపూపాడితోడ ముగ్గులు వెట్టి
బాజిమొగ్గులతోడ పూజలు వాగిసి
గోరింటగుత్తులు తోరణాల వట్టి
పొరుగువారలతోడ పొగ్గి పుచ్చేయే
తరులతలార! పోదాము రా రమ్మ!
పాలిమేరపాలములు పులకరింపంగ
దిక్కులన్నిటిలోన దివుట దీరింగ
దేవత లందరు తేరి చూడంగ
కావేరి కరుణించి కదిలి వచ్చేను
తరులతలార, పోదాము రా రమ్మ!
పచ్చటిదారిలో వరుసగా నిల్చి
పాలవెల్లున గట్టి పంపెళ్ళు దీర్చి
పిలిచి కావేరిని పలుకరించేను
పాపకర్మము లెల్ల పారదొలలేను
కావేరి దేవేరి యై వచ్చె నేడు
తరులతలార, పోదాము రా రమ్మ!

శ్రీ అధికార్ణ సూర్యనారాయణ రావు

పూల హారము

సహజమధురము లౌసదసభావముతో
కాంతిదండికలతో కలిసిని జ్ఞానకీ
కంతసీమను వేల్చవే—హారమా,
కంతసీమను వేల్చవే!

దళమూ దళమన వళిపు తరును గులు తేరి
పూవు పూవును వేల్చి కాంతి చీచి నిన్ను
కాంతకాగిట దేలవే—హారమా,
కాంతకాగిట దేలవే!

నిను జూచి నీవిమ్మల పక్షిలు పలు జూచి
మివ్వపువ్వెన్నెలలు నవ్వచుండెడి మోము
పువ్వుకన్నుల జూడవే—హారమా,
పువ్వుకన్నుల జూడవే!

వలపుపూలను పొంగు చెలియచిత్తములోని
తలపు లన్నిటికి నా జలు జల్లు మది రాలు
వలపుమద్దుల దెల్పవే—హారమా,
వలపుమద్దుల దెల్పవే!

సందెబరగక నీకు చి దు లాడెడి తేలి
తనువు పులకలు చెంద ఎనితమననన ప్రణమ
పరిమళమ్మల జల్లవే — హారమా,
పరిమళమ్మల జల్లవే!

లలితమంజులగాన కలిత రాగమాలతో
 ప్లచి యాలింపగా చెలిత తోడున నాదు
 చింత లన్నియు జెప్పవే — హరమా,
 చింత లన్నియు జెప్పవే!

తలపు దెలుపులు విడక కలపుబొలుపులు పెడక
 అనుదినమ్ము పవిత్ర ప్రణయ గీతిక బాడి
 వనసు పనసున గలచవే — హరమా,
 వనసు మనసున గలచవే!

వ్రేలవే చక్కగా వ్రేలవే మద్దుగా
 వ్రేలవే వలపుటయ్యాలలో హాయిగా
 బాలతలపుల వ్రేలవే — హరమా!
 బాలతలపుల వ్రేలవే!

న లు వై న నే మె !

దక్కదానవే జానకి నీవు
 నల్లనివానికే యిల్లాలిపొట.
 కలవు చిల్లినవాడు నలు వైన నేమె
 కలిమియాపులవాడు నలు వైన నేమె
 నామది గొనువాడు నలు వైన నేమె
 నాబాలకృష్ణుండు నలు వైన నేమె!
 నాకాంతు ముద్దాడ నలు పంట దమ్మ!
 నానాధు బ్రేమింప నలు పంట దమ్మ!
 నాపతి నవ్వంగ నలు పంట దమ్మ!
 నాబాలకృష్ణుండు నలు వైన నేమె!

వరలక్ష్మీ వలచేటి వైకుంఠ డమ్మ!
 నీతమ్మ చేపట్టు శ్రీరాము డమ్మ!
 గోపికల్ కొలిచేటి గోపాలు డమ్మ!
 సాబాలకృష్ణుండు నలు వైన నేమే!

జా న కి చూ పు

చిరవియోగానలంబున చిత్త మెరియ
 కనక కనక జానకి నన్ను గాంచి నపుడు
 నాటుకొనిన దుఃఖముపైని నశ్యహర్ష
 వీచికొమాలికలు దండు పెడలు చుండ
 ఎండ వానలు జతగూడి యుండుపట్లు
 చీకటియు వెన్నెలయు చెల్లి చేయనట్లు
 కనుగొనల బొప్పకణములు కారుచుండ
 తొగరుబెదవుల చిగునప్పు తోచె నతికి.

వ ల పు పా ట లు

తెలియనిప్రేమమే బల మైన దండు
 పులుగు లాకాకాన లలితముగ బాడె.
 కనరాని ప్రేమమే ఘన మైన దంచు
 అకులలో గాలి హాయిగా పాడె.
 పలుకని ప్రేమమే పావన మంచు
 చల్లగా ఘడిలోన జానకి పాడె.

ప్రేమ యాత్ర

కాశ్యపిని రెండుకొండలు కలిపి పెరిగి
 ఏకభుజమే నినువీధి కెత్తు టులు,
 పేరుపేరుగ జల్మించి రెండు టులు,
 వాహినీగ మారి జలధికై పొగు టులు,
 తోయదన్వయ మొడొటితోడ గూడి
 అకడవుజాడలనె మాయ మై, రీతి,
 అగ్నికణములు మనప్రణయములు రెండు
 కలగి యేకాగ్నియై కొంప గొలిపి కొలిపి
 చెడుల దహించి ప్రపంచలాక్షణ సంత
 తాగ్ని సర్వశుతో నైత్య మాను చెలియ !

శ్రీ కొడవగంటి సుబ్బయ్య

కా ల గ తి

ఏమిది శ్రుమ్మెదా, ఏదటి కేసుచునుంటివి తోక ద్రప్పి ఆ
 కామవిలాసవీధుల విహారము మానితివేల పేడు ? నీ
 కోమలరావములో శ్రుతులకన్ విస రా పది యేమి ? చంపక
 ద్దామవరందపన్ని దిగి త్రావి తరించెదె య్మర్చిపానలన్ ?
 బాలరసాలమా, లలితపల్లపాళి భుజించి కోకిలం
 బేలొక మన్నువ్రాలె మెలయింపదు దిక్కుల ప్రేమగీతికల్.
 రాలుచునుండె నివిరులు గానులుగా, శుక మొక్క-తేనియగా
 ప్రాంతదు నీమళాఖల, జరాభర మవ్వడె దాపరించెనో ?

పువుదీశర్ మెయినిండ జుట్టెదు, హిమాంబుల్ రాల్తు నేతలులులం
 బవనవ్యాకృతి నుత్తరీయము తొలంగంజేసి శోషింతు, మా
 మా వితోలాక్షుల నుంటి వర్ధన, నేలా యిట్టివ్యాలోలముల్ ?
 జవరాలా, నుభయింపు సా గ్ర మగుజ్యోత్స్నిస్సగ్ధపూరణులన్ !

మేలు కొలుపు

నీడములు వీడి కలకల నిస్వనముల
 బాగుచున్నది మేలకై వక్షికులము,
 శోక్కులో కొయి టందు కుక్కటము కూసె,
 ఇంక నిద్దుర మేలుకొ వల విప్ర !

ప్రాగ్ధి శాసలపర్వతాగ్రమున గ్రమ్మె
 ధూమనంకీగపాపకోద్ధూతశిఖలు
 తర్వతాడికనిరతులై తరలిసారు
 తోడిపారులు, శయ్యను వీడ వల !

చలిదినుటలు భుజనండుముల దవిల్చి
 పృషభగళముల నీరముల్ వేగన వరచి
 పోవుచున్నారు కృషికులు పౌతములకును,
 బాపడా, మోము మును గింక బావరాదె !

ప్రాతరనితరంగ సంపదల దోగి
 పారవశ్యము నొందితో బ్రాహ్మణుడ !
 ఆరచుచున్నవి లేగ లంబాయ టుచు
 పాలు పిరికడి వేళాయె మేలుకొనును.

ఖరకరుం డిదె సోరణగండ్లనుండి
 స్వర్ణరోచిర్మయూఖముల్ పరపదొడగ.
 చిన్నమాతురు భారతి యిది పట్టి
 బేల్చుచున్నది నిదుర బావింపు మయ్య !

శ్రీ వెద్దిభట్ల రామచంద్ర రావు

ముఖాంభోజమే భోజము

దివ్యమాహానలలిత సందీప్తికాలి
నీముఖాంభోజమే దృష్టి నిలుచుకతన
నిశ్చలం బయ్యె నామది నిలిచిరక్తి
ప్రియునిగర్జన మబ్బిన ప్రియవిధాన !

దివ్యమాహానలలిత సందీప్తికాలి
నీముఖాంభోజమే దృష్టి నిలుచుకతన
పులకించెను నాతేను సలలితముగ
చినుక నిలిచిన చంద్రాక్షోష్ణమ్రాలే !

దివ్యమాహానలలిత సందీప్తికాలి
నీముఖాంభోజమే దృష్టి నిలుచుకతన
హృదయ ముప్పొంగిపోయె సమ్మగముతోడ
పూర్ణమానసి వార్ధి యుప్పొంగువగిరి !

దివ్యమాహానలలిత సందీప్తికాలి
నీముఖాంభోజమే దృష్టి నిలుచుకతన
రుచ్యరాగామృతరసమ్ము గోరినాను
కాంక్ష పూడేనె గోరిలుభ్యంగంబుకరణి !

నా క

ఎంతకాలము మాహాభి నీగ అనుగ
అంతుపొంతును లే యాయభిమందు
తీవ్రయాతనచే కాళ్ళు తేలిపోయెః
నన్ను దరి తేర్చ నేమి నానాక ఛనుదు !

ఎంతకాలము మోహబ్ధి నీదగలను?
 సహజబలమును గూర్చుకొంతి లేమి
 సరళవృత్తిని నూపిరి సలుపవయ్యె:
 నన్ను దరి జేర్ప వేమి నానొక వగుదు!

ఎంతకాలము మోహబ్ధి నీదగలను?
 దుర్భరార్థిని పూర్తిగా తూలిపొయి
 అపయవసమాహ మెంతయు నదరిజొచ్చె:
 నన్ను దరిజేర్ప వేమి నానొక వగుదు!

ఎంతకాలము మోహబ్ధి నీదగలను?
 నీదుచిరునవ్వుతరగల నెచ్చును న
 ఇంతకాలము నిలిచితి విడిచిగానె:
 నన్ను దరి జేర్ప వేమి నానొక వగుదు!

రవీంద్ర నిర్యాణము

అస్తమించెను రవికవి యస్తమి చె:
 లోకబాంధవు నిర్యాణలోపమునను
 జగతి యార్చినయూపులసమయ మయ్యె,
 కాళరాత్రిని పూర్తిమ కొగిలించె!

అత్సవిశ్వన మొనరించు నట్టిగమన
 మరసి రసభావబంధురం బైనమురళి
 విశ్వతాపానగానమ్ము వినిచినాడు:
 వేణువుం చాల్చు నీనాటి వెన్ను డేమొ
 మానవాభ్యుదయమ్ముకై పూరి యొక డె!
 విశ్వభారతి నామకవిమలధారి

శ్రీ వెద్దిభట్ట పూర్ణ తర్క

౮౯

గురుశిష్యులు సంగమించి భగవతి కల్గి
 బిజ్జబంతిగ బాపి మెప్పించినాడు.
 అస్తమించినరవి పున ర తరించు
 సహజగుచితోడ ప్రాభాతపమనానుడు
 భువన మంతయు వెల్లును బోధతోడ
 సకలలోక కల్యాణము సుతరించు.

శ్రీ వెద్దిభట్ట పూర్ణ తర్క

మా ధు రి

ఫలసుధామ ధురివి గొల్లరి పాదపాదాన
 పాదము శిశు త మొకట శాస్త్రపు ఫణితి.
 సుమగళంచిన రసం త్రు . గ . డే .
 చుండె యుంకొరమున నలి న్మాననం .
 మానరాగాన పాల్ దీమిగొల్ల . చుచు
 గోపయస్సుల గూఢురి గూర్చుచుండె
 ప్రణయరాగము నిరతిను పొడి నుకలి
 దాని కొనగూర్చుచుండె . త్యంతరము .

△

ప్రియనీ, కలట తడి నపు వెట్టునెడల
 మోము విన్నదనంబును బూట నెడల
 ఇద్ద యుండదు చేయుట తేది హాసు,
 ప్రకృతి యంతయు ఘోరాంధ్య బాధురంబు !

నామనోరంజనీ, విను నీమఖమ్మ
 స్మిత మధురభాషామలు వర్ణించుచున్న
 అలలపై జేరియాడెడి హంసరీతి
 నామనం బోలలాడు నానందజలధి !

క ర్ణ ధా రు డు

కర్ణధారుండు చుక్కాని చేపట్టి
 వడపుచుండెను నాన గడుశ్రద్ధతోడ
 నీహారమున నుండి నేత్రయ్యగ్మముకు
 కానగావచ్చు దూరాన దీపంబు.

జతధి హో ర్మనుచు ఘోషము పెట్టుచున్న
 చలియింప దతనివిశ్చలదృష్టి యేమి !
 తుంగభంగములపై దుముకుచున్న
 చలియింప దీతని నిశ్చలదృష్టి యేమి !

ఈదురుగాలి రంయని వీచుచున్న
 చలియింప దతని విశ్చలదృష్టి యేమి !
 అతని చూడ్కులు సల్పె నాదీపమండ
 ఒక్కప్రక్కకు ద్రిప్పె చుక్కాని యతడు.

అలలపై జలైన బరుగై వడవ,
 నానలో వారికి నష్టంబు లేదు.
 నాన కంఠకుమున్నె నష్టంబు లేదు
 భద్రమ్ముగా నోడ యడ్డరి జేరి !

ఆత్మసమర్పణము

ప్రభువాదాసనీయంఘ్రీపద్మములను
 నీవు వ్యాదయంబు బంధించి నాథ !
 నా సమస్తము నీ దర్శనార్థ మొసగి
 వేడుగాన విశారదా, వేడుదాన !

మాన్యు కల శిందగో నాకు ముఖ్యులనుకు
 తలచియుంటిని గాని యీ తరుణమంగు
 ఎప్పుడో గాకపోతి నీవే గృహించు
 వేడుగాన విశారదా, వేడుదాన !

గోకుల పనికి నా బంధుకోటి యెల్ల
 దూరుకొనినగా తేలి నాకు సన్నా.
 వ్యాదయవేదన నార్పగో నెంచి నాథ,
 ఎచ్చిని చేర నీ పాదవనజ యుగళి !

నాకు పర్యవ్క్య నీ పని = మ్మిగుంటి,
 ఆంతటను నీకు సౌందర్య మరయుచుంటి,
 న్నాయ మని యేది తోచి నది యొనర్చు,
 మొకట, పా మ్మని యాన తియ్యమి నాథ !
 వేడుగాన విశారదా, వేడుదాన !

నా సమస్తము నీ దర్శనార్థ మొసగి,
 ఒక్కనిముదము నిను బాదెకప్ప నాథ,
 ప్రాణములు పానములనెండి పట్టు వదలు !

యాసమాన చారి ముక్తతాళి నొడిగి
 పొంది చూచుచు లియించిపోయినాను
 అప్పు డీవిశ్వమే నిత్యయాత్ర నాగి
 శ్రవణమును మూసికొనిపది, రాక రాక
 నాగ శతమఃపథమ్మున రగి రగి
 గోదనోచ్చలితోచ్చగీతా దురింత
 దుష్టశుర్పులు వెడలి రాగా.....

నా హృదయమందు విశ్వవీణాగళమ్ము
 భోజభోరున ఈనాడు మ్రోత వెట్టు ;
 దశదిశాతంత్రు లొక్క సుధాశ్రుతిని
 నంగి చుక్కల మెట్లపై వంగి వంగి
 నిలిచి నిలిచి సృతోత్థితవమ్ముల చలించు.

వెలుగులో, యమృతాల్ని, తావులూ నునవో
 కురియు జడులు జడులు గాగ, పొరలిపారు
 కౌలుపలు గాగ, పూర్ణకలోలమాలుగ ;
 కలదు నాలోన క్షీరసాగరము శేషు !

దారి దొంగని నాగళద్వాసీను
 తరగ మాస్తాల పీలుపుతోందర విదల్పు !

శ్రీ దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి

= 27

మోక్షలేని కలకాలతీయదనము !
ఆలపించు నానందశోభాబుధుల !

ఈది మొదలు లేనిది నాటి తొలి నిరీధ
పుండ్రు, హఘాత మయ్యడి : అంగు దారి
లేను, మిఠాయి శనియు శాసర్యా దొకడ
సొంచి మొదిలితి నే మూల మూలంగు.

నాటి నిరీధనీలగగన క్షుణ్ణుల గను మోక్ష మేఘపుం
గాటుకకాగలింతల బెంగు నున్నగి వదనోపు నీ
నేటికో యొత్తిగి తరలేకలు, నూత మోక్షోకపుం
జాటుక ముక్కుదీచు గనినా వచురాగి మ మోమ బెత్తగాన్.

నీ కనుమాఘ్నశిఖులనీడల నాయెద నిల్లలేదు కే
రాకలిగిన్న నా బ్రతుకునందు శ్లోతీయ మనోజ హాస శీ
భాకమనియకాంతిసంధ కాల్యూకటగ లేను, కాని యే
మోక్షలగున్ సుసన్న వలపుండమకమ్ముక నిం దలంచినన్ !

కవనీ తల్లసీకు మాకె ప్పుజాళిమి శిశి మిమిద మూగి ను
యమశశి వాలెనో, అపలమె దహియించు విశుద్ధబాధ డే
ల్లవడెనో, నీ మనోజ్ఞ మధుర మ్మగు కంఠము, 'కారుచిహ్ను'కే
సవి గళ మెత్తి పాడుటకు జాలరి సోపవిధాన ప్రయత్నం !

సవనవ పసు శివరణముల నాల్భిమ్మలా !
భవదమృతలావణ్య వరన విలసనములా !
మెరపుల్లి పిలుపులై మెరసినవి ! శలికనవి !

దిశలుడి పరువుదిడు శిశిరంభటడుగులా !
 తుగ్గిడుకొలుపులా ముగుగిరిరాళలా !
 కిడ్లై జాడ్లై వెరచిపి ! పగిపి !

నాట్రతుకు నేడు నందవైతెభవ మానా !
 (పాథాకగ్గన శూరరప్రాంగణం వానా
 నెగ దొలగుజీపమా ! నుగధ విడులేజమా !

నడిక నెరుగనిగేః ఎగు యెరుగనితాది,
 కయి నెనుకోలేక కలరివడు కోయిగము,
 పొన్నె : క్షిన్నె అకన్నె హయన్నె,
 దెసదెసల మీరినో దివ్యపద మంటునో !

కదిలువేకువకనుల నిదుర చెదిరెడువేళ,
 మాయుప్సతితారకయు మబ్బుకల యావేళ,
 జలమా స్వప్నమా లొక్కలుగునూ పావేళ,
 జీరివి నాజ్జీజీవితర్రాంగణద్వార మావేళ.....
 ఒవసలతివిలాస మాధుర్యమా !
 2. యిష్ట కల కల్యాణలావణ్యమా !

నేను నాజీవితమకూడి నిగిరాంగ
 నా దరస్థిత మయి ప్రశంసలు పొంద !
 పిలుదు నిరేడులా కాంక్షెనుకొరకు !
 పరమ నాప్యాకయిమ చరాచరములకును !

కలువపూట్రతుకలో కనుమెచ్చవెన్నెలే
 కలకలం బైస గతి యేమీ !

శ్రీ దేవులపల్లి కృష్ణ శాస్త్రి

౭

నిరుపేద కెల్లులో నిదురించుటయు
 కల్లోలమే మెవ గతి యేమి !
 చలువ తెమ్మరజాల నలచిత్తుడే కాని
 మూలతీలతిః కీమరుతకొగిలి యేలా !
 అగడమ్మే కాని మూగ వేణువుగొంతు
 మ్రోగునో మృతము లొగిలువనకేని !
 నిదురలో స్వప్నాలకడలికే బగు వైష
 కం లెల్ల కను విచ్చి కాల్చునాగతి యేమి !
 బ్రతుకులో బానాలపరిమళమే బరు వైష
 బానాలె పంపమే బ్రతుకునాగతి యేమి !
 చివురాకుతెలసే చిన్నవోధను కాడ,
 విజాణి మొగ్గనే విరియుచుంటా శేమో !
 చదలేటినీలాలగురులలో తారయా !
 పటియంప నేర్పునా? నవయంప నోర్పునా?

మ హా న య ము

శ్రీ చావర్తి రాజనేఖర రావు పాంచాలీ సాంత్వనము (విదుగుని వాక్యములు)

దృశ్యగోచరములను దృశ్యమునుండి తలదాకినవానిని భీరువుల
ప్రతికూలములుగాను, కాలపరిపక్వములైన యిందాక భా
వప్రాప్త్యాన మహాభిలాష దోషములను, ఇట్లాను
దగ్గర చూడటము యుత్తమశతీకృషియులను ప్రోహద
భగవంతుని కాని యెందరినో భర్తృప్రభావము, ఏ
గురికిం బావనో భీరుగుస్వహాభుజాదర్శము, మల్లకిభీ
కగమ యొప్పున నాటియావిజయకలహారావ మేమయ్యెనో
తమిళి, ప్రాతము లేచి, లేచె మహాత్మ్యం బాగ్యభూమిని

కనుగొనిన నడివా చావర్తిరాజు క్రోధి పెంపారె, ఈ
మన పాంచాలీ భుజపరావముచే నోకొచ్చె, జ్వంభించె ను
గననోగగము, గుఱుభాగ్గుల పరిత్రాణారిమె ధారుణిం
గనియింపంగలవాడె నన్న మనకృష్ణస్వామి రాదాయెనే.

చావర్తిం దుష్టాదుల భూతిలక్ష్మి న్నిన్ను సాధ్యమణి
గానింబెటికి ధార్మిక గుణములకటా, కాలంబు దాపయ్యె,
దానోవన దిగ నాడి గాగ్యమహిళాభగ్గుంబు పాటింగి నే
జీవంహగత సత్వి మామ గావే నీసాహసోద్ధోగి నాలో.

వి శ్వ మూర్తి

భాను దుం యందు నుదయపర్వతము నందు

చంద్ర గగన్మొదల పంజరంబాయలందు

మలయ నుకుమారముల నూనిల మలయందు

కొను గ పహియందు / వి భాగమన జామందు

తనరి యుండిన వ్రక్కరి చైతన్యశోభ
తంపునకు జెచ్చు నొక దుహర్తివృత్తిభరి.
అరిసమన్న శభయదపర్వతజయంబు
నీలనీరంద్రకాదంబినీగణంబు
నతతకల్లాలనీది కాసాగరంబు
గాఢతమసావ్యతక రాశికాశరాత్రి
విష్మయభయాలు గొల్పు న విశ్వకూప
మెట్టిదో, యామహామూర్తి యెవని కనుక!
పూరిమాదండ్రవందికాపూర మైన
కారదమనోజ్ఞ యామిసమయమందు
చలువరాయని యవృతంబు జాలువార
మిమతమిను కనుతారకాగ్రమునందు
వ్రతిఫలించు తుమారనీరములు మెరయ
నెన్నులో నిల్చు నామహామహు డెవండో!
తరులు వికసించు నతవసంతముల లోన
తొలి జెడజల్లు కుసుమబృందముల లోన
మించి యిగురించు గున్నమామిళ్ళ లోన
తనరు మహనీయ పృథ్విచైతన్యశక్తులు
ఎవని తేజశకణములో యెవ్వ డగుగు !

ప్ర తీక్ష

క్రీవల నున్న తెగల కరేకు ను శోమలకాంత రీస, పూ
దీతలతూగుటుయ్యెలల తేటులు తేనియసోన లాన, క్రొం
చావులు చూరలాదు యమనా నీకతామయపుణ్యధూమి బృ
జావనరమ్యనీను యిది నందకుమార, అనుగ్రహింపత !

ఎచ్చు మల్లెపూలపాదరిండ్లను దాగురుమూత లాడితో,
 ఎచ్చట వెన్నముద్దలను నేర్పడ దొంగిలి మింగినాడవో,
 ఎచ్చట చెట్లనీడలను నింపుక పిల్లనగోవి నూడితో,
 అచ్చట నాసి పోయితివో, అల్లికిపై వనరమ్యసీమనై ?

పచ్చికబీళ్ళపై విరియబారిన తెల్లఃపూలగుత్తులం
 దచ్చపునీటిబిందువుల యందము వెన్నెల జిందులాడగా
 పచ్చనిరక్త కంబళముభ్రాతి నిసర్గమవోహరంబు మై
 నిచ్చలు నివ్వటిల్లు వన మియ్యది గోవకుమార, రాగదే !

తీయనిపాలు త్రావితివి తపకు తపకు గొల్లబోంట్లకుం
 దీయనిము ద్దొంగితివి తీయనిమావి యిగుళ్ళ యీన
 చ్చాయల విశ్రమించితివి చల్లలలువ్వము లారగించి కం
 దోయి ఫలింప నాట్య మొనరించితి, నాటన చల్లిపోయెనే !

చూతము రారె నందు దొకనుండర బాలుని వెంట దెచ్చెనో
 రారిరివేళ నిందుయమునానడి శ్రేవల ద్రోన యిచ్చెనో
 పూతన వచ్చెనో నిదుర బోవుచు వన్నయతోడపక్కలో
 నేతమలాకు దైన నిదురించెనో చూతము రారె గోవకులో !

కంసునివంటిరక్కసులు గాదిలిబిడ్డల గోయ నెంతుగో
 పొంసనులై, పవిత్ర మగుబ్రాహ్మణబారి బ్రాభవంతుగో
 హింస యొనర్తురో, బలంబ నిత్తురో మండలలోనిశ్రేవులనో,
 ధ్వంస మొనర్తురో మెరుగుబంగారుచాయల పంటపైరులనో ?

ఎండకు వాన కోర్చి పలవిరిచెడుమందల నాదరించుటో
 మంచువిసంపురిమ్మడుగుమాటున దాగిననాగుబాముపై
 తాండవ మాడుటో మరల రాత్రిని ధర్మము నుద్ధరించుటో
 శండకవాసలం బడచి పాకుటో, కాక యిటుండ బాదియో !

అయనువాసదీ పరిసరాగతమందపమీరవార మే
చాయల బోయెనో దశదిశావృతతుంగతరంగమాలికా
కోయకణంబు లేకడల దూరములై పరతెంచుచున్నవో
మాయలై, రవ్యవస్తుచయ మంతయు కృష్ణునిజెంటు నంటెనే!
ఆయువుపట్టు తూలునటు లశ్రుతుఁ గార్చిరి గొల్లవారు, లే
బ్రాయలు నన్నపానములు బాసి తపిం చిరి బాలి పుట్టి నం
బా యని మార లేత్తుకొని యాపులు మాడలు నంగలార్చి, కృ
ష్ణా, యికనైన గాని కరుణామతివై ప్రభవింప నొల్లవో!

శ్రీ కోవల్లె శివ కామేశ్వర రావు

వి రూపా ము

నంపెకలుంగరుం గరువు సాచిన నీమెయిచాయ వచ్చుబో
చెంపకు చేరెడై కనులు సిగ్గులతియ్యగ నాలు నేర్చె నీ
నం వగుధూతకల్ నుదిటివై నటియింపని నేర్చె చంద్రవీం
బంపురసంపుటూత జగదాశేనకా మొకవింత గొల్పెదిన.
తపము చేసెడిబుద్ధి నేత్రములు మాయ
కన్నులకు గట్టినటు లీత కాపింతు,
కన్నులను విచ్చినను నీచె కాపింతు,
వలల, సర్వంబు నాకు నీ తెలి విధుడు!
నీయనురాగరూప రసనిమ్మగ జేరితి, దప్పిగొంటి, నా
దోయిలి సాచిరికా జలము దోయిలి కందగ నిమ్ము నిన్ను నే
భ్యయమాగా పృరించెదను తిన్ననిన వొకయింత నావయికా
నెయ్యము న నొకింత కను విచ్చి కనుంగొనరాదె కామినీ!

నీయాలాపమతోడ క న్నొగియగా నీహస్తసంస్పర్శమై
కాయం బెల్లను వాకు యుల్లు మనగా క న్నిప్పి నిం గాంచుచున్
మాయం బొదుపు కోరి యంద నగు సామ్రాజ్యంబు బోనాడి యా
కా యజ్ఞంబును చేయువానిపగిదిగ్ క్యామా, నికల్ పుచ్చెదన్
ఉచితా, నావయి కూరుముల్ కలవో లేవో గాని నీ కార్త్యమూ
త్రివి నీ శిష్యుడు వామనస్సునను తంత్రిహస్తజై రాగముల్
దవి రెట్టింపగ బాడుచుండున్మృతిక దచ్చివ్యవసాకర్ణనో
ద్యవ దుద్యేలరంగసంపతన విభ్రాంతిశ్రమక దోగుచుక !

పు న ర్దాం వ త్య ము

క వి

పూవులు బుట్టి కెత్తితివి మోమున ముత్తెములై శ్రమాంబువుల్
తీరక మయ్యె, ముంగురులు తీటకనుంగవ నానరించె, నిం
కో వికనద్యయస్సివి, మధూదయవేళల యందు తీవ్రబా
ధా విని పాతసౌఖ్య మగుత్వక్కుసుమాపచయమ్మ లేటికో !
కోసినపూవు బన్న వతికోమలముల్ మధురిట్టచాచుతిగ్
మాసిగజైన గావు, పవమానుడు లాతనచేసి పెంపగా
భాసిరి పిన్నతత్వల ముదాననలం గురియించుచుండి, ని
వోనుకుమార యౌవనసంభోదయి చంచలద్యగ్వతీ, పతి !
త్రుంచివపూల బాడక యుధోమతిజై మునుమందు మంచిపూ
వంచు సతిత్వరం జనెద, వాగరి వానివిలాసవాసనల్
కొంచెము, తీర పీడగనె క్కోమలతారహితంబు లానా, బా
నించుట నీమనోరథ ము నిర్మలయౌవనభాగ్యభాగిని

వాణి

ఓరసనీర వాత్సల, యువో చిత్రాకిక కార్య కామివై
యూరక యాలపింతు, విసమౌ కనవోకడ యస్మదీయచే
తోరహణీయధంగులు, సుదూరము లయ్యెనో జ్ఞానచక్రిపురో !
నీరవగానసుందర మనీషితకం పెడబాసినాడవో !

నారలపుంగవుగిరు లనారల మెప్పుని కంఠసీమపై,
పూవులప్రోవులై మెరయుబో యుతడే తెలియంగనోపు న
న్నో విచలన్ననకిపధుడ, యుమ్మలికమ్మన నున్ననిన్ను నీ
పూవుల కప్పుజెప్పిరినీ, పోయెడ న నిడుచో మాకాశనై !
త్రుందుటె నాయభీష్పితము, త్రుంచినపూవుల నేలపాలు గా
మించుమాకాశు లందురు ! నవీనపరీమళ మాధురీయురీ
ప్రాంచిత మైనయీసుమదయంబు జరామరణంబు లేని జే
మంచు తలంచితో, తెలియజెలివి నాథ, మదీయతత్త్వమూర్ !

నీయుపగూహనం బొకటి నిష్కలసహస్ర మటంచు నున్ను నీ
కో యువ, కన్న కూతులమహాజ్వలతోధల జూడుకంటె నే
రే యితరంబు లేల ! తనయిష్టసమ్మద్ధిక పాటపాడదే
కోయిల ! భోగభాగ్యముల గోరియె కూతుల గాత్రె దంపకుల్.

ఈమధుమాసయామమల నీపువుదోట రహోన్మదాక్తి నీ
చ్చా మధురార్ద్రాగనసుఖసౌరధ మిచ్చెడు పూల గోయెగా
నామది నేడ్క యయ్యె, నీక నాచెయి నీచెయి గల్గిపోద మా
రామసులలో కోయికవిరామడ, నన్ను గవుంగిలింపరా !

తాంతి దేవి

కౌదయేత్రమదావహతిధీ,
నకయా, దుఃఖకమ్మయైన నా
మదియందు వసింప రమ్మ, నీ
న్నిదె ప్రార్థించెడువాడ కాంతమా !

మలయానిలు కోగిలింతలన్
 కలవుల్ కౌంచెడిపాదపశ్చులన్
 మెలగ న్వలకల నీవు పి విం
 తలుపో నీదువిధమ్మ లారయన్.
 చిరునవ్వులపూలగుత్తులన్
 గురువంగా నిను గోరుబిడ్డలన్
 విరసంబుగ జాతు తల్లి పి విం
 గనుకాసింధువుగా పరింపరే !
 తననీరము రాతగట్టవై
 జని మాధుర్యము జాలుపారగా
 భవని వేయియుర్రీలంబులన్
 మన దేలా పి యొకమారు పల్కుమా !
 భయదాక్ష్మి బొల్చునాతిమో
 మయరాత్రిన్ స్మయమానదృష్టులన్
 నియతిం బరగింతు జేల పి నీ
 పయనంపుంగతి బల్కు శాంతమా !
 జననీ, కరుణింపు మంచు నే
 నిను నర్థంకము నెమ్మి మొక్కగా
 నను గాదని యింక నెవ్వనిం
 గనెనో నా కెరుగంగ జెప్పమా !
 నను దుష్టరచింత ముంచి, ను
 స్మన మాందోళన మ్రుందుదుండగా
 నిను వీడితి నంచు బల్కుచుం
 జరగా నీ కిది నన్నె శాంతమా !
 కరుణెత్తను పాలు త్రావగా
 గురుకామూదులకున్ పశువుడ గా,

సరి లే జొకడుక ! మదీయమ్మ
 త్వరనీజంటిన కావు గాంచుమా !
 భవతీయవధంబు దెల్పుగా
 నత్తు కా దన్ పలు కాడకుండి, ని
 న్నవలీల గ్రహింతు, నంత నా
 కగు బాగోదయ మమ్మ కాంతమా !

దయితా హృదయము

చాలయలుకక సరాగన్యమవుల్ కడకంట నికారకొంత రే
 ఖలు ప్రసరింప, నెయ్యమును కే దనుచుకొ దిగబొవునో, సము
 జ్వలముల నయై తాపలవనంగతి చేచునో, రేల చీకటుల్
 తొలగగ పేమరత్నము వెలుంగదో సౌఖ్యము నిట్లు దేల్చుచున్.
 అతివతలంపులో రెరుగునట్టికొలందికి మీరె గాని నీ
 కర చెవి సోక నశ్రువులు గ్రమ్మ, చలించక యట్టై నిల్చి, యా
 నత మయి బెల్లబారువదనంబు చెమర్చ, సహోషభుగ్నవా
 క్షతురిమ కంపితాధరనిర్మలముగా భ్రుకటిన్ వెలార్చెడున్.
 ఎక యభిమానజ్యంభగమహిష్మమయైన సుఖాభిలాషలం
 బాదలదో, కోపముద్ర విడుపుం గననప్పటిచోనబ్బకే
 బుదితమభోసగూహనల యొప్పమి బుట్టునె యొ నుచేసి, నె
 మ్మది దలపోయి కయ్యో! కనుమాలపుకొకలపూవు నొంచెదే!
 వనిత య బేము వింత యగు, చట్టిబయల్ కనురెప్ప వాల్చుకే
 కవికని నుంత యొరగ ముఖంబు ముంచి యలంతినవ్వునన్
 కనులు సగంబు మూతవడగా పెదవుల్ కొనసాగు మొగ్గయై
 తనరెడునంతలో నలసతన్ పడమో మిడుచున్ గొణంగుకా !

శ్రీ కొడాలి అంజనేయులు

ప్రేమ లేఖ

ప్రణయపరిమళ శారదారాత్రు లెన్నో
నిరుపయోగమ్ము లయ్యెనో యెరుగలక ?
వేడికాటుక కన్నీట వాడువడిన
అడవిపువ్వుల సెజ్జల నడిగి చూడు.
హరిహోయన చెక్కిళ్ళజాలి యెల్ల
నిదుర, యెరుగని కన్నులమదుగు లెల్ల
వలపునిట్టూర్పు సెగలక్షణనలిగినట్టి
తొలిమొగిలిచేత లేఖయే తెలియజెప్ప.

వాలుజాపుత పన్నీరుపూలు రువ్వ
నొవ్వ కేసిరినేమో నీలవ్వనమ్మ.
వెన్నకన్నను చివురులకన్న గూడ
మృదుల మైనట్టిహృదయ మర్పింతు నీకు.
విరహ చింతాధరమ్మన వగిచేగి
మీను విడిచెదనేమో నువ్వా ! తృప్తియ
ప్రణయముక్తాశ్రుమాళల పరిధినింప
అంకితము నేతు నీయమృతాక్షరములు.

కవితా గానము

౧

శ్రీరత్నం పూవేదోట
కంఠివాక్షలు పావేదోట

కొండకోసలో గంగాజలములు
మిమల లాడుచు మెరసేవేళ
కలకల పొడవె కవితాకన్య !

౨

పసిడియిగుకలూ పరిచేహోట
దేవికన్నెలూ తిరిగేహోట
పచ్చరాలపై కిన్నరసానులు
తీయరాగములు తీసేవేళ
కంతను కలపవె కవితాకన్య !

౩

పారిజాతములు వలచేవేళ
అవ్వకోంగనలు అడేవేళ
చింతారత్నపు తరళపుస్పిగులు
వగడపునందలు నిగుడేహోట
గానము చేయవె కవితాకన్య !

జవరాలా !

౧

మబ్బులకెరటాలు మలచు మిన్నేట
తొలిపూపజాల్లిలో దోసె వేయించి
మంచిగండపుకొండ మలకవాగులకు
రావంతునే నిన్ను లావణ్యరాశి !

౨

నదియు కచ్చడు లేనిచదలమార్గముల
ఇంకొకనున్నతో నెక్కించి వేగ

కవిరాజుతత్పుల గాలిమేడలకు
పిలిపింతునే నిన్ను విద్యుల్లతాంగి !

3

రాగాలకోనలో నాగకన్నెకలు
పూవులు చిదిమేటి పున్నెంపుచోట
కొమ్మిందురీపలో గూర్చుండ బెట్టి
ఊగింతునే నిన్ను భోగాలకోన !

ఋషి కన్య

పూతమాపుతావి లేక గాలలకు
నడుచుచెంచెక పాదునలపుపాటలకు
ఉదయరాగం తో నిగుర మేల్కొనగ
నిదురలో ముంగురుల్ చెదిరిపోయినవి
జడలోన ముడిచిన బాజిపూదండ
మేడలోన వైచిత్ర ఆడవిగ న్నేరు
చేతుల గట్టినచేమంరిపూలు
పరిపుళ్ళమ్మలు వీడి వదలిపోయినవి,
దివ్యమానులు రేయుదేవపూజలకు
కుసుమసుల్ ఫలములు గొనితెచ్చి యాయ
చెక్కిళ్ళు చెమరించి చిక్కిపోయినవి,
కటికినేలను కాళ్ళు కండువారినవి.
ఉడుటజాపుల చిన్ని బెదరుబింకలకు
పదనురాలను కుకల్ చిదిమిపెట్టగను

బిగురుచేతులవేళు తెరబారినవి,
చెమట కుకుమబొమ్మచెరిగిపోయినది.
నీయలంకృతు లిట్లు పోయినప్పటికి
ఋషికన్య, నీకోథ యీటు చోశీరు,
జలిదమ్మి పూచేసె అళులు త్రావినను
తమ్మిసారట్టంబు తరిగిపోయి.

శ్రీ కొత్తవల్లి సుబ్బన్నాచార్యులు

స్వాధీన పతిక

భరితకర్పస్వినీ, పరకర్లనీ !
పరమసమ్నాహనోజ్జ్వలకమలినీ ।
నీసుకృతఫలమా పర్ణింపజాలన్
చరికి నీపై గాల్చబాధి యెల్లన్
ప్రియునివై నీ కన్నప్రేమ యెల్లన్
తెలిసెబో మిచర్య తెలమి బాడన్.
భరిత... ..
కమ్మతావుల జమ్మ కలికిపుపుకా
నమ్మతిం చెచ్చి పూజలు నమ్మగాన్
పరమాత్ము డతిదయాపరత నీకుకా
చెరిగి యీవర మిచ్చె నీకుంతినీ!
భరిత .. ...

పూజ

౧

పసినిప్పుచాయల నెనలారు నెమ్మేసి
 కమలసౌందర్యంబు నలరించు తెలిచీర
 మోచేలిదాక గమ్మోహనాస్త్రము పూలె
 జిగిడాలు మేల్తైక బిగియింపుసోఁసులున్
 ముక్కునం జొక్కంపుముక్కుర కొంటలు
 కంతసీధు నటించు కనఁభూషణశోభ
 న్ననభారమున నృత్య మొనరించు కానునకా
 బంగరొడ్డాణంబు బహుచితగతి గాఁజ
 కమలపండువు గాగ గన్పడె
 సుదయసంధ్యల నుల్లసెలు మ
 నోజ్జ వికరవిసోదహూనము
 బోలె నాననలా !

౨

ఆక్రోశింక్యంత విశ్రుతశిరోజరా
 జితశోభనంగియై చలగి దేవళములూ
 ప్రియమింద్రదక్షిణ లానరించు మనమార.
 ధ్యానైకనిరతి మహాపక్తయై సోమరు
 చేదోయి సంధించి శిర ముడించుక వార్చి
 నిశ్చలభక్తి రాణించుదృష్టి నిగిడ్చి
 తెలికన్నుగవ నూత్నదీధితులు గగిక్రంగ
 తీనవదనాంభోజయై నిండుమనములొ

హస్తముల సుమహారము లో గొని
పరమపురుషుని భద్రకంఠ ము
లంకరింపగ లలన యువ్వ
గూరుచుండె గడుక !

పూర్ణ గర్భిణి

కోసి శ్రువులుటలో వేసికొనిన నమ్మి
పగిది కళ లెల్ల దొరగ నీమొగము మిగుల !
చెక్కగుంటల రసములు చెమ్మగిలవు,
కనులు గుంటలు పడిపోయె కలుకట !
భానురశ్మికి కనుగండి వాడినట్టి
! జాజతీవియవలె సొంపు జాననాంబ
ఎంమి నెసకంపుచియనవ్వ లెసగవాయె
పూర్ణగర్భిణి, నీయద్దుమో నెందు !
చెక్కచెదరవు నీఫాలనీచు జరులు,
కుంకుమపురేక దాగ నాకులులడుమ,
కుటిలమై పోచె నీదుభాకుటియొగ్గలు
వదనకమలము పనివాళ్ళునాడుకతన.
భుభులోద్రోకమున నయ్యుపణితి నలకు
జగ్గతీవియవడి జగ్గ మేను.
పూర్ణగర్భిణి, నవమానములును నిడి
సొగసులైయొప్పు నీనించు చూలుకతన.
ఏత్తణులున పగ్గననింతో, ఏమి యగునో,
యని యలంకురి అల్లాడి యడరి కడకు

గడియలోపల నుఖముగా కంటి వీపు
 చందమామను మిరిచింటి కలదును చెలి.
 మగడు రాదాయె నని చాల వగల బొగిలి
 ప్రియునినెహ్సాము చూడగోరిని తనుటి !
 ప్రియుడు వచ్చెను నీడుకోర్కెలును దీరె.
 ముద్దుకొమరుని కంటి వోముద్దుగుమ్మ !

కవిల ధార

గీతానంద సుధారసోజ్జ్వలయురీ కీర్తిప్రకాశార్థతక్
 పూతోదంచిత మయ్యో వీను లెఁ మిఁక, బుణ్య బు చేకూరె, సు
 ప్రితిం గన్నుల నీరు గ్రమ్మె ననిలొచ్చేలోద్భవీకాశ్రితిం
 బ్రాతఃకాలమరీచికోజ్జ్వలములై భోసిల్లె ధారాంబువుల్.

శ్రీ నాయని సుబ్బా రావు

మాతృ గీతాలు

౬

పువ్వుమామమ్ములో వీపు పోయినావు
 నాకు చలి వీరినది రమానాథచరణ
 పంజాపత్త నైన నీనైట చెంగు
 కప్పు కొనుటకు పడయని కారణమున.
 ఎంత వయలేనికల్లివే. ఇంతజారి
 యెట్టిదో యెన్న డెయగని యెట్టి కఠిన

కొలదగ్గిమ్మునక నన్ను కట్టికైతి
ఎగిరి పోతివ కాశ్యత మగసుగరికి.

మాఖమాసమ్ము వెన్నంటి మందు పెండ
రగులుకొని వచ్చు నటక వర్ణమ్ము లేని
ఈయభాగ్యపు నేల నై నెత్తి నీవు
నన్ను రక్షించు కొను శోక సన్నమతి.

—౨౦—

నేడు శివరాత్రి కడ చినయేడు నీవు
పావనసువర్ణకటి నీజలావగాహ
నమున పరిపూర్ణకై పంచి నావు నాకు
కాలనా నీశ్వరుని కటాక్షముల మధువు.
నిరుడు నను వెంటబెట్టుక నీవు మునిగి
నావు మొగిలేట నోకలెవు నన్ను విడిచి
నేడు భవజటాకల్లోలి నీకరంగ
శివరస్నాన మొనరింప నీకు తగఁగి
నేడు శివరాత్రి కైలాసనిలయవిమల
వదనరేఖాముహుర్ముహుదికిమంద,
హాసమున తరంగిత మైన దమృతముగ్ధ
మతులితానందరాశి నీ యంతరాత్మ.

అంబికా స్తవము

శ్రీకము లై ననీనయనరేఖలదివ్యసుభాషవంశికలో
పాదులుకట్టి నాహృదయపద్మము నీకరుణాప్రసాదనూ
శ్యాదయదీప్తిలో నవనవోన్మిషితం బయి భక్తిగీతికా
స్వాదుమరందములో బయలు ప్రకాశమ నటి కనుగ్రహింపవే.

ఈచపు రెట్టివో తెలియ నింతకళూర్వము నన్యభావముల్
పూచినతేనెలక తడిసిపోయిన నావృదయంతరమ్మునన్
నీ దియనవుతెన్నెలలు నిండిన యీసకలప్రపంచ మం
నా, చిగిరించు నేని చరితార్థుడ నేగడ నాడునాటికి.

౨

చీకటికాటుకల్ విరియజిమ్మెడు నాది ననంతభూములన్
ప్రాకి తమోవృతాంధములు మామక దృక్కులు మూకలై భయ
వ్యాకులముల్ మడియవృదయంతరభాస్వదఖండదీపికా
క్రికరకాంతిలో మరల రెప్పలు విచ్చి నమాశ్రయిల్లెడుకా.
ఏతొలిసాడు నీవు తెలిగించిన దీప్తతిభాంక మాంతర
జ్యోతి నవాంతరాయమునుహోగ్రమహాప్రతికూలమారుతో
దూతమయై చలించు ప్రణతుండను తానకవత్సలత్వసు,
కి) తలించి నావృదయరేఖలలో ప్రవహింప జేయవే.

అంతు లే ని యా త్ర

యాననఃక్రి పల్లవిత వై నవసంతపుటైరసంజితన్
దేవి! కృదీయపాదనఖదీప్తులు నావృదయంపు మొగ్గలో
భావినుమంపుటాళ్ళకులు వ్రాసిన యప్పటి నుండి యాగ కీ
జీవనధార నాప్రణమసింధువు సాను తదంతరముల్లో.
నీసరికంపురూప మది నెమ్మన మందున ముద్దితమ్ముగా
మూసిన నేత్రముల్ వృదయమూర్తి వయన్ నెలకొల్పి యెన్నితూ
జానయయమ్ముతక ప్రణయపాగరముల్ మధియించి నానోల
జ్జనమమైన నీయమ్ముతహాసము కొంచెము సేకరింపగలకా.

ఈశుధుమాకపుంబక్కిరి యెత్తినచేఘపతాళలందు సం
ధ్యామదిరాక్షి రక్తిమెయి నద్దినచిశ్రము లంటి దివ్యతే
జోమధురమ్మ నీయుంతి నూటితి మత్ప్రణయార్ద్రవీక్షణ
గ్రామ మనతమార్గములకై ప్రవరింపగ నాటిమండియున్.

ఏజన్మమ్మన వ్రాయగా బడియెనో యీపుణ్యముల్, మమ్మభాం
భోజాతమ్మన యందు మూపులు పడె. బో యీతభారమ్మ లీ
పూజాప్రవ్యములైన నాహృదయమున్ పొంగించి ప్రేమావగా
భోజత్తుంగతరంగరంగముల వైచై నన్ను తేలి, దురున్.

ఇవి తల వై ధరించి నీవ మెత్తిన నే ననురాగవాహినీ
ప్రణమలనర్పితీర్థముల పాతరలాడితి నల్పభావనల్
తవుంగరావి యిక్షేయపథమ్మన నీ వొకమినుక్కుక్కవై
దినమును బోలె ధూతలము దిద్దుచు నుంట యెరుంగ కక్కటా !

ఒక్కడ నటి కిట్లు మెరయించితి నీప్రణయమ్ము; నీవు నా
కుక్కపు; పూజకై వలయునొమ్ము లితే కొన; పారనశ్రు
జొక్కున నాదుమానసును సోలినయ ప్తను గాగబంధముల్
నుక్కొగ కన్నొరంగెడవు నూ జలదప్రతిసీక లొడ్డుచున్.

ఈప్రణయయాత్ర ముగియలే దింక ముగియ
దనుము, నాచుక్క వైననీ వస్మదీయ
మానసాభ్రమ్మ నశ్యయమధురరాగ
మూలమున యందు లీనమై పోవుదనుక.

ఫలశ్రుతి

ఈతలిరుపాదముల యచ్చు లెఱటికే, ర
పాతలన్ పుల్కరించు నా జాడలందు
ఈయమ్మతపాస్తమాత్మక లెఱటికే, ప్ర
సాదమాధుర్య మొలయు నాస్పర్శలంఘ;

ఈమనోజ్ఞ సా చిప్రసారేక్షణమ్ను
 లెచటివే, కారదజ్యోత్స్న లితఱిండు;
 ఓప్రణయలోకవాసిని ! సుప్రసన్న
 దేవతామూర్తి ! నిన్ను సర్ధించుచుంటి;
 ఈషహోషేమమంత్రనేతృత్వమథ ర
 సార్ధోపచనమ్ము లెచటివే, యనుపదమ్ము
 వాశ్రుతుల యందు నాయంతరాత్మ కరగు
 హోప్రణయలోకవాసిని ! ...

శ్రీ ముద్దు కృష్ణ

చిటి త్యామల

గారిఅడుగులు కదిలితేనే
 బేలగుండెల బదిరిపోతుంది,

మా చిట్టిశ్యామల
 దేవికొరకొ వెర్రియాపుల
 బెడకియాస్తుంది,

అంతలోనే

బోసినవ్వులు వెళ్ళబోతుంది,

మామనసులోవల
 బెన్నెలట్టే విరిసిపోతుంది,

మళ్ళి ఏమో

కళ్ళు రిక్కు కదిలి చూస్తుంది,
 కళ్ళలోనే

వింతవెలుగులు వెలిగిపోతాయి
 మా చిట్టిశ్యామల

ఇతరులెవ్వరి కంటపడనీ
కాంతిదూస్తుంది,

మాలోని కేవో కలలు కదిపి
పెరికిపోస్తుంది ! మాచిట్టిశ్యామల...

△

జాతు దోషానీ నిరసలసిరులతో
కేరళా పూనా విరులతోట నయి
పూలాలె నానంపదగా ఇట
కాగడలెనీ నీకాలముదాకా !

ప్రేమైపుతమ
కమున గులాబీ
బుగ్గయెరుపున క
సిగ్గుపడును గద,

ఈయెద వికసించిన
కొమ్మగులాబీ
యెద చెక్కికే యెటు
కంట గలవు రా ? ...వెలకు...

ప్రాయపుకలపుల
పాలకెల్లి ఈ
మల్లికేష్పాదయము
మధుభవళిము సుమి,

నామానసమే సిత
వల్లికెల్లిక
మ్మ చక యెటు
మరిల గలవు రా ? ...వెలకు...

వృధుకర మంటరి
మందారము హృది
కొక్కిరారుణ-
కనునీయమురా,

హాడెం ములో గల

నంజానీ

పొందని కాచిని

పోగల పటా ?... వెలకు...

కో డె గా లి

కోడెగాలి

అడుకుంటూ దారిపోతూ

బ్రతుకు తెలియక

జగతి నెరగక

కలకలల విరిసిన

కన్న పువ్వును

కన్ను గీటి కదిపి చూసి,

లేకుండెను అది నొక్కి

లోనితనం కొల్లగొట్టి,

ఏమి యెరుగని కన్నెగుండెను

కామితాలనె కలతపెట్టి,

అడుకుంటూ పాడుకుంటూ

మెల్లమెల్లగ జారిపోయాడు;

పోతుపోతూ దారికలిసిన

పోఖరీపాల్ని పాడే

కుమ్మెదలతో నెమ్మదిగ

తననతాపం పరిమిశాలను

గొప్పకొడుకూ కుబుకులాడుకు

మీసాలకొనలే మెలితననీ

ఆపైబతు కపవాదుచేసి,
వలపుపాటలు ఈలజేస్తూ
కొత్తపూవుల కూడపోయాడు,
కొల్లబోయిన కన్నెసిరులు
కొదమతేలుల దొంగమరులు
గుండెలోతున కుమిలి యేడ్చే
అలమాయిక కాదర మ్మొదలు
నిర్దాక్షిణ్యులగతినీ ?...

శ్రీ వేదుల సత్యనారాయణ శాస్త్రి

అంకితము

నీకనుగోనలం దొంగకు నిర్దిష్టవిధ్యలమందహాస రే
భా కమనీయకైరికలికల్ వయి సోకనియంత ముఖతా
పాకుల మ్రోసాడెద హిమంబునుశీతల మాను, తమ్మిలే
యాకలనడ పైకొనిన యారపత్తమరాళముల బలెక.
నాకును నీకు నెన్ని జననమ్మలపాహ్నినిమా పరస్పరా
లోకనమందె నాబ్రతుకలో నొకతీయనిస్వప్న మేదియో
పైకొనిపట్టు లయ్యె నెడబాయుకొలంది బ్రవృద్ధి నొందు న్ను
హాకృతి కొటునే యుపద లల్పము లొక్కకృతజ్ఞతలో వివా !
నాకవికానినీవికననమ్మన కామనిపంట తైన ను
జ్ఞోకుడ వందు, తావ్యకళలోతులు ముట్టిన మేటికల్పి నం
చీకృతి నీ కొసంగిత సుహృద్వర ! కొంచెము గొప్పా 'గాతమీ
కోకిల' పాఠ నీయొడదకుం బులకింపుల కానగ్గ లీయదే !

వెంపుడు నెమలి

మేదురవిసీల మేఘాల మేలిమునుగు
 వేసికొని వచ్చె శ్యామలమానుక్కి.
 ధారుణి ధరించె తొలకరి సారీ యిడిన
 యార్ద్రపురుగుల వుల శ్యామలాంబరమ్ము.
 వడిమిపూల నెత్తెఘటనలు వార
 వృష్టిమండ్రి తిలగాలి వీధి సాగె
 వీల యిశ్శటి చక్కడలల శేష
 నెగురలాడె తెగలు రావు హృదయమునకు !

శేడే రేమి పూసెంక మె నెమిలికొదను
 గోడమడుగున మెడ రాచుకొనెను గాని
 ఉరుము లురిమెడిమబ్బుల తెగువుశేసి
 చూడబోవను, పురి గిట్టి యాడబోదు.

అడకున్నను చూసె గొండ్లైన : ప్పి
 కేక వేయ చాళల గిరిగింత లడర.
 కోడైత్రాచుల నుగించుకొనగ బాబు
 ప్రకృతి కలు కల్గెనో యెడబాటుబువు !

కన్ను తడియని మూకకొకమున ముంచి
 నన్ను వెళి నొంచె నీపెగురుకొన్న ప్రేమ.
 వానకారునృత్యము చూడ వాంఛ గొన్న
 నాయెడ ప్రవాసవేదనాచ్చారు అలమె.

కుండపోతగ వర్షమ్మ కురిసెవేసి
 శేలిపోవును పో మింటిసీలిమునుగు.
 కాని యెడలోని విరహముఃఖంపుబురువు
 తీరు తెట్లు నాకేని మయూరికేసి !

ప్రభాత గీతి

విరహబాష్పతుషారమ్ము గురిసి తురిసి
కను మొగిల్చెను హేమంతకౌరాత్రి
జీవచైత్రప్రభాత సంశీరవమ్ము
మౌనగుడుడ రోదసి మూలమూలలందు.

సప్తరథ్యురయణ హేమరవమ్ము
సాగె తూరుపు పుష్పిమోసాలమోల.
నరు బుడేడించుత్పూన శాంతరహిమాశ్రు
కణయవై చిత్తి బాంధవురము సోక.
ఓనిమనప్రపంచయాత్రావిరాగి !
ఓనిరాగా పరై, పురాణపాద !
ఓప్రవాసదుఃఖాశ్రుపయోవమూర్తి !

రేయికాటుకకనుల జూరిననిమిష
బాష్పవారి నొకేసారి వారబోసి
యీమధుసాతీ రాహ్వన సామగాన
మంచు మోచు జీవనసాత్ర నించుకొమ్ము.

పూవుపూవున తావి గుబుల్కొనంగ
పూలవన మెల్ల నిలువున పులకరింప
కొదమతెమ్మెరపిల్లనగ్రోలి తోడ
పులుగుగొంతున బాటరెక్కల విడల్పె.
అణుగణువుగూడ శుభగీతు లాలపించు
వందనోత్సవమందిరాలిందనీడు
నీరవగళమ్మతో నీవు నిలువ రాదు

భూతకాలది నాంతానుభూతితోడ
భావియుగముల కల్యాణపథము బట్టి
వెలుగునీడల జీవనవేణు వూది
పాదుకొనుచు, యీ నాటిప్రభాతగీతి !

ఆపాథ మేఘము

ఏవిరహార్తు డేని వ్యాదయోశ్వరి సన్నిధి కేగజాలు వా
ర్తావము గోరి యేగితోనికంబతటమ్మున నేని చిక్కి, వా
పోవుచు నుండె నేమొ యని, పొంచి దెసలో పరికించి యాచుచు
న్నావె ప్రవాసదుఃఖిగజునిప్రవణోత్సవమా, వయోదమా !

ఈయచలేందుర్ర డొదల ధరించివ మేలిహారంగునీరిపా
గా యటు, వేగుచోక చిరుగాలికి నట్టిటు లూగు ని న్ననన్
నాయెద కాళిదాసకవిసాటి యొకానొకయక్షువదనా
భ్యాయిక జ్ఞప్తివారి కరుణార్ద్ర మగున్ స్వగతానుభూతిగళ.

లే దలనాటియుజ్జయిని, లే దలకానగరీప్రయాణస
మ్మోదము, లేదు ప్రేమధిరముగుడు నాటిగిరిప్రవాసి, భా
నుదయచిత్రితేంద్రధనుజుజ్వలమూర్తివి నీవె నాటిమ
ర్యాద ప్రవాసి బాంధవుడైతె కనుపించెద మ్రోయి నటికిన్,

తరుణీదురులు, ప్రేమజీవనదర్శిదాణుల్, నభోమాసకా
తరులొదీనుల దుఃఖబాహుకణముకైపాళి వార్తాక్షర
త్కరముం బోలె వహించి, యంబరవధాంతర్నిత్యయాత్రాధురం
ధరతక్ మానవు నేటికిన్ ప్రణయదౌత్యం బీవు మేఘోత్తమా !

తొలకరిపాటపాట జడితుంపరలన్ పయిపై గ్రసించగా
దలచి, బలకలక కలరుతమ్ముల నావోలె నీకు స్వాగతో

కులు పదరించుచున్న వనిగో! తడిచుక్కిపాలా తావులం
గలసిన వైరగాలి తరగల్ చల్లచల్లగ నేన చేర్చుగఱా.
కాటుకలేనిపోక తెలిగన్నుల ముత్తైపుల్లు జాగు క
న్నీటికదాలజాలు కుచనిగ్గుడచోరగ లూనగా, ఎవం
కాటువగన్ ఎవం గనెడు భావల పాటనల్లెపాపసిక
నీటుగ తీర్చి నిద్దెవు నీతొలిసీటిమెరుంగుముత్తైముల్.
నీ యితనీప్రసూనిగవచీరున నాకృతి ఎవడు నల్లు క
న్దొయికి కావరా, దగల భూపసుగంధిల మాపియావినీ
లాయితకేశపాశము హృదంకితమై వలపుంగిలల్ కనం
బోయెను నారె యిప్పటిఘోరుల్ నవనాగరకత్వకింకరుల్.
మాసినవాసనావధురముమ్మల భౌతిక శుష్కజీవ
గ్రానపుమేరలక గడచిరానికలంపుల బోవు ప్రేమస
వ్యామల వీరసంపు హృదయులు కేమిటి కివ్వ దీనభో
మాసనిరీక్షలున్, విరహమాధురులున్, దయికాద్రవృత్తులున్

శ్రీ నోరి నరసింహ శాస్త్రి

అర్థచిందు స్తవము

అల్ల రాముండు నిన్ను గరాజ్జములకు
ధనువుగాఁ బూని రక్షింపఁ బోనర్చె,
బాధుండు అభించె నీదయఁ బాశుపతము
శత్రునఁ హరియాప, నిక సంతుతింతు!
జైత్రయా త్రోత్సకత నేన స్మరుండు నీదు
భువనసాత్త్వ మెరింగియే కాదె శ్రీల

ఫాలభూవల్లు లభేందుబాణయలుగఁ
 జలిపి, మానకొట్టిపై జయముఁ గాంచు.
 కఠినదంత నఖిలతాకేర కగుచు
 నంగనాధరకుజసీమలందు రతుల
 నీవనోహరమూర్తి పర్వతంబు దరమి-
 మూలశృంగారరస దైవమూర్తి వీవు !
 శీతః జ్యోత్స్న లెల్లడ జిమ్మి జగతి
 నాంధ్యమ హరించి శోభామహద్వ మెరిసి
 ఈశుండే నిన్నుఁ దలఁ దాల్చె నింక మాదు
 నల్పవిశతులు నీ కేల మగ్ధులెవరి !

కృష్ణ వేణి

ఈయామధ నవాంబుదార్పటు. తో నేకశ్రుతిం గల్పిత
 ల్లి, యారీతిగ నిత్యయాపనసుధాశ్రీం గ మాలాపనల్
 చేయం జాలిలి వెన్నిమాగు లిటులఁ బీర్ణించు నాబోంట్లమక
 ప్రా గం చింత చిగుగ్న నేర్పిలిపె అంతా, కృష్ణ నేతీనదీ !
 విన్నా మొన్నటిదాక నెండబడి ఎ. తే జాలిగా జాలుగా
 ఉన్నా వోపిక లేక నాకు కలెనే, ఒక్క-మృడిన్ నేడు నం
 వన్నాల్మీయ మహాప్రవాహమున నివ్వాలాదుయన్నావు, నే
 నిన్నీనాడును పోలి పొంగగల నంటే తల్లి, కృష్ణాపగా !
 నీ కూలంకషవాక్రవహారమున నెన్నే చిందువులో కల్లునో
 నీ కన్నీళ్ళవయమున లే దటవె, వీనిం జూచి షట్ప్రిశకున్
 వాకల్ కట్టుచు పొంగిపొంగి మరలన్ వర్షంబు వర్షంబునన్
 నీ కామారము చాటెనే, యీశుడొ క్షీణించెం గదీ అవ్వుతే !

నీకల్లోతకరాజ్ఞసంతతుల మెనిం బాకవే చల్లగా
నాకాయంబును మంచి తేల్చినె త్వదంభకృకరాసార ధా
రాకేలికా, తనియింపనే శ్రమముల్ గాంధర్వ సంపత్తిచో
నాకామార మిగిల్చి నిల్పితి జృష్టాఘాత, జన్మాంతమున్.

దీ పా వ లి

కారుచీకటులు క్రమ్మి జగమ్మున కన్నులు కానవిశేషన్
దీపావళి దేదీప్యమానముగ దీపించి పీచేశన్.

ధారుణిలో గల ధర్మదీపముల నాచినచా రీతునురుల్
అన్యాయంబున నంధకర్దనుం బాకోపించిరి యనురుల్.

నిరత మ్మిశ్రితి విండిబలింగవి నీవిన్యాకృతికాంతుల్
నేను నిరంతరనీహారావృతి విస్తీజము లయ్యె నెంతో.

ధర్మచ్యుత మగుధాత్రిస్థలిలో దగ్మరూప మెటు కాంతుకా!
దీపించని బహుదీపవాముల దీపావళి యెటు కాంతున్!

ధశధశలాడగ ధర్మఖడ్గమును ధరిపించెద వది యెవుడో
ధర నన్యాయపు తమనత్పటలను దళనము చేసెద బెవుడో!

ధర్మహీన మ్మాధాత్రిస్థలిలో ధర్మస్థాపన మరణన్
దీపావళిలో దిక్తతు లెపు దుద్దిపించెదవ్రా మరణన్!

త ర నా గ తి

కన్నులుతిరిగెడి మేన మైకమ్ము గ్రమ్మె
హృదయము చలించి మోళించెనెదవు లెందె
చేరె నిను శరణార్థియై సింధురాజ,
దిక్కు లేనియనాధు డీదీనజనుడు!

కాయము హిమమటు కర్మకృత్యము
గళమున భరమై కఫ మెక్కంగా
కంతగతందై ప్రాణపంథకము
కడపటివేదన వడుచుండన్ ;

అవసానక్షణ మరుదెంచిన దని
అగిటనుంచితి తులనీర్థము
నారాయణవిభు నామోచ్చారణ
నాటితి గెవులను తల్లి !

అసన్నప్రాణావసానులకు
అప్పుల యప్పటి యాహోషణములు
అశుభావహములు నకుదాయకములు
అని పలుకును వెపు డమ్మా !

భవదాదేశ స్వర్ణాత్మరములు
భావవీధి గాఢాంకిత మగుటను
అతియత్నమున నార్జిత భర హృత్తు
దాగితి వెట్టులా తల్లి !

నీపవిత్రతర నిర్మలదేహ వి
నిర్గతమై జీవాత్మ వెడలగా
నీపవిత్రతర నిర్మలదేహము
నిర్జీవందై నిలువంగా,

ప్రాదయాభాంతర మెరియించుచు నం
దిముడక రేగడి శోక జ్వాలలు
పిక్కసారిగా నుత్పేకింపగ
నుద్దోషించితి తల్లి !

జన్మజన్మముల సంచిత మగు నా
సత్కర్మముల సాక్షాద్దేవత
వీజన్మమున విజలో భాగ్యం
వీవొక్కతెవే తల్లీ !

మధు గీతి

కంటిక మెరసెడి కను పాత్ర మీరి
కన్నుల కరవులు దీర్చెన్ !
యావన దీప్తి యార్ద్రత వెలిగెడి
అంతులొన నీహలాగ్న !

కణకలలాడెడి కాన చిట్చువలె
కాదంబరి యిది క్రమంబు,
పొడిచిన బుసబుస పొంగెడిరక్తము
పొలుపు గలది యీవారుణము !

ఎర్రనిపువ్వుల వెన్నెన్నిటితో
ఏరి చిదిమినది యీమదిరి,
పంచభాణముల చంచలరసముల
పంచకున్న దీమధుమధువు !

ఎగురుచు చిందెడి ఈమధుదశకము
నెర్రనిపెదవుల ముద్దిడుమా,
జక్కలిగింతల శరీర మంతయు
సంచలింప నీమధురసమున్ !

తూలఘృత మటు నూటిగ వ్యాదయము
చూడి పోవనీ నుమమధువున్,

నరనరమ్మ బలు ఛరికధారవలె
నరకగ ని మ్మినవమధువుకా !

తటములు పొంగిన తామరర్చివలె
ధరింపు కుక్షిని ఈమదిరన్
ఉదయభాను ఖరపనంబు ఈమమటు
విదల్చు జడిమము మధుధారన్ !

శ్రీ రాళ్లవల్లి అనంత కృష్ణ తర్క

సంధ్య వార్షు

సంధ్య వార్షుంగ రంగు - కాలంబు - సంధ్య మయి పోవు లెండు
 వింధ్యహిమగిళల చాటి - అర్ఘ్యంబు - కల్లునలు పారనిండు...పల్లవి
 కటిః చీకటి మాపెను - గుర్తింపు - కప్పు తెల్లడ దీపెను
 చిటుకలో తూగవంట - వెలలెం - చిత్తరువులను వ్రాపెను
 చంద్రవిశ్వలకు - పోటి - అరాము - గండ్రగొడ్డలికి పాటి,
 తిండించి సగము పొడిచి - మాయ్యండు - తేజలి నెద్ర చాటి.
 మంద్రనినదంబుతోడ - మార్కొరసి - పండిములు మనల గూడ,
 సాంద్రప్రణవశ్చమలకు - దిశ లెల్ల - సభయముగ తిరిగి చూడ.
 మరచిపోయినమంత్రము - జ్ఞాపించు - తరటితేజోమంత్రము;
 స్థిరము అగుచిత్తములతో - మన మిప్పుడు - చేసినదియే తంత్రము.

వెను గొండు కొండ

వెనుగొండ కొండ - ఈ వెనుగొండ కొండ...పల్లవి ..
 దవిననాకుల వెనుగుకత్తులు - పాన పెట్టినబండ (ఈపెను) అను...
 రంధ్రముల బ్రహ్మించుకురకల రక్తధారలు త్రాగి త్రవిన,
 అంధకన్నడ రాజ్యలక్ష్మీల ఆరితీరిపుడండ - (ఈపెను)
 వెరవు లెరుగని చిగుడునడకల - విజయనగరపు రాజకొడుకులు
 పొరలబోయగ కరుడు గట్టిన - పచ్చినెత్తుకుండ (ఈపెను)
 తిరుమలేంద్రుని కీర్తితేనెలు - బెరసి దించిన కాపుకవనపు
 నిరుదమ్రవామరసంబులు - నిండి తొలకెడుకుండ (ఈపెను)

ము స లి నై నీ కు డు

కలహకోలాహలముల సౌఖ్యంబు చెడిన

భావస్పర్శని నను బలవంతపరిచి

పెండ్లియింటికిచ్చేరికి పిలువె రెల ?

మద్దెలలనెద్దులను మెచ్చ మరగినట్టి

నివిశాలసాధంబుల మిద్దె లెల్ల

నాదనుకుమారి నానవీణానుకల్లి

మాత్మసంగీత లను చవి చూడ గలవె ?

ఒడలు కంపించు సాగన కోర్వ లేదు;

సాధువాదంపుబిగునుల పైప లేదు;

మూగపలుకుల భావంపుసోగ లెరిగి

శ్రులకరించెడుమనసుల నలచుగాని;

మఖరముఖరాగమునకు నాముద్దు మీ

జీవతంతుల బలిమి ద్రెంచిన లేదు.

పెండ్లికిచ్చేరికై నన్ను బిలువె రెల ?

ప్రబంధ కవి

బింక శృద్ధుడ వంతయు సెరిగిననావు,

తెలిసికోజాల వేమి మా తెలివితేమి!

అర్థమే కానిపర్యయి లల్ల నేల ?

వీధివీధుల వినువారి వెదక నేల ?

అచ్చులేటల కాకించునట్టి మమ్మా

నాటింకాకలకలంబు నార్పు గలవె ?

పూత లేనట్టి వాతలో పాలువు నెరుగు
కన్ను లెవ్వరి కేన్న వీకాలమందు ?

భావములు మ్రొగి యున్నట్టి బంధములను,
ఆది యంతము లేని నా నాధములను,
నోరు తిరుగని పదముల తిరుపులను
విచ్చి చూచేపు గాని నీవెంట దిరిగి
తెలిసికొన మాకు బ్రదుకులో తీరి కేది ?
మర చిపోయిన జ్ఞాపించుమాన్గ మేది ?

శ్రీ పింగళి - కాటూరి వారు

భిక్షా గ మ న ము

(సౌందరనందములో)

ఉడురాజోపలఘట్టనానుభగమై శ్రౌతమున్ను జుంబించుకున్
పడకింటన్ లలితోపభోగకలనాపారీలుడై నందు డా
మదతన్ గూడి యిటున్న వేళ, విరిచెన్ మధ్యాహ్న భిక్షార్థియై
గడపన్ మెట్టినకొరముందు మను భిక్షా దేహి' యన్ వాకునన్.

అనుజన్మారసధం బటంచు మది నెయ్యం బూనునూ, లోనికన్
జనునో, నెమ్మొగ మెత్తి కన్గొనునో నిన్సంగుండు శాక్యర్షి ని
లెను దద్దేహళి నశ్యగేహములబోలెన్ రెపుపాటంత, పా
యెను దారింబడి 'యన్తి నాన్తి' యనుప ర్మి-ంచున్ వివన్ రామిచన్.

అగురుగందమును లొద్దుగ పూలపిండితో

తొలుగులు నూగులు తొలుగు యొద్దు

నీహారవారి పన్నీరు సాబాబ్బుగా
 నీరాటకై కిట్టు నెలత యోర్తు
 కిమ్మకస్తురి సాంకకగంధమును గూర్చి
 కలవమ్మ మేడించు గలిగి యోర్తు
 వచ్చకప్పురము జావత్తిరి జేర్చి త
 మ్మలపుజిల్లులు జుట్టు మెలత యోర్తు
 పూవుపేర్లులు గ్రుచ్చు బూబోడి యోర్తు
 భర్తృకౌర్వార్థ మటునిటు బరచు నోర్తు
 ఊడిగవుగాంత లిట్లు నియుక్తి లగుట
 నెవరు విందురు బుద్ధయోగింగ్రహిలుపు ?

చెంగుచెంగున బర్యాయనేమోరకు
 నగరి కివ్వడు చనుదొచ్చె నాతి యొకతె
 యీదరితమ్ము నిటు తెలియింప నున్న
 దైవవశమున మునివర్తనము గాంచి -

గడితపుజెట్ట పుట్టెగద, కార్యవిమగ్నతజేసి ముంటిలో
 నుడిగవుజేడిచుల్ కనగ నోపరు గావలయున్, మహామథా
 పుడు చనుచున్న నా దురక పూజ్యునిగ న్నిగించి స్యామిన్
 బడునా మరేమి యే దెలిపివచ్చెద గా కని నందుచెంతకున్

చని విన్నవించ గా, ని
 ల్లువ నీ రయి రాసుతుండు, పుష్కలపులుసుక
 దనపాణి కాంతమోయను
 గనుగొనుచున్ బలిక నిట్లు, కళవళపడుదుకా:

అన్న యటే, మహామహిమడట్టై జగమ్మునవార లెంతయుకా
 మన్నన నల్లుచున్ గురుడు మా కన దైవమునా జెలంగు లో

కోన్నతుడటై, యిట్లు నిలయోపగతుడయి భిక్ష వేడి, య
న్నన్న మరే మనకా - మగిడెనటై. వెలీ, కని, నానుభాగ్యతన!

ఎంత ప్రమాదము వుట్టెన్
కాంతా ! నన్నునుతింపగదా, పూజ్య దతి
ప్రకాంతు డగుమన్న చెని ప్రా
ర్థింతున్ బాదయల వ్రాలి, తేచ్చెద మగుడకా.

అని సరసీజకల్ప మగునంజలి పట్టి యనుజ్ఞ వేడు కాం
తుని గని, వెచ్చ నూన్, సనతోయాజచారుపిలోదనమ్ములగా
దొనదొన బావ్వుయిల్ దొరగ, దొయ్యలి నన్నెడబాసి యేగదో
యని మెయితివ తూల, బ్రియునక్క-న వాల్చి సగద్గదమ్ముగకా

నామనోనాథ ! నానిధానస్మ ! నాదు
కంతహారమ్మ ! నాకినుంగవి వెలుంగ !
గురుదరణవేన నావింస నగుగునిమ్మ
నెట్లు వారింతు, గాక ని న్నెట్లు పనుతు ?

అనుకొననట్టి యీవినివా ముక్కు ! తారసిలెన్ గదా ! బ్రయా !
మనను వశమ్ము గాక పలుమారు నివర్తము శింక చేసెడుకా,
జని యటనే విలంబనగా పుట్టుమా ! యిట నున్నయట్లు నా
యనుగ ! విశేషకమ్ము తడియారకమున్ జనుదేర గావలెకా.

పలుకబడి నితలో నగి పచ్చిలేసి
విడిని గోర్వెచ్చకొగిలివిందు, ముద్దు
దొంతరిలు, దొంతరలమద్దు—, లింత యేల
కొనిపించెద నాయనుగ్రహమహమ్ము.

అని యనురాగిలాలనము లారగ, గూరిమిమేర యైన చం
దనఖనిసారగింధకలనా కమనీయగృథోపగూహ బం
ధన మెటు లెట్లా విప్పియును, ద న్నెడబడిగ లేక, వేణుని
వ్యసతుధురోక్తి వేణుచెలువకా బ్రియు డల్లన బుజ్జగించుమకా .

వలవనీబారి పూని నను వారణ నేయక, బేలవై కనుం
గొలుకుల నీరు వింప నడిగో! గుంజేపు చర్మకముంచెకున్
తెలి! కనుచూపుమేర, నను జెచ్చెర నాపిప దత్సనర్యలకా
సలిపి భవత్పదాంబులుహనున్నిధికిన్ జనుదెంతు నితలో.

అనుకు సూర్యున్, పత్రసమంజిత మగు
నాననమ్మను దడవి ముద్దాడి, రాజ
సాతరంజితచిత్రాంబర లిలొడ
నందు చున్నట్టులే పయనమ్ము గాగ

నిక్కినవీనులున్, జడక వెక్కిరించుచులు, విన్నబాటుకన్
స్రక్కిన మోమునై సరక త్రు దక నిచ్చుకురంగియో యనన్
జక్కెరబొమ్మ యంత జలన మృదుమామృత ధ్యానమగ్నమై
చెక్కిట జేయి చేర్చి నిలిచెన్ బితులిష్క న కాంతు దేగగన్.

బుద్ధగత మెవపెనుభక్తి మందు లాగ,
జలదిపై రక్తిలాగ నెవ్వెనక కరని;
నూర్మికలమధ్య హాసనా నొప్పి వపుడ
నిశ్చయమ్ముగ గళలక నిలవ వలదు.

ఎడయనిధర్మరాగ మెటులే నొకముందు గేయ, రెండుమూ
డడుగులు ప్రేమధర్మ మపు దాతని వెన్కకు దోయు, నీగతిగ
విడువక యొయ్యనొయ్య బెనువెల్లునపై నెదురేగునట్టి య
య్యుడువమువోలె నేగ నెటులో నుడుగడ్గున వెన్కత్రొక్కుదున్.
ఇటు లొకకొంత యేగి, తుద కేమగునో గురు చన్న భీతి యొ
క్కట, దడియారునో మురి కాలత యన్న భయం బొకంట ను
క్కట మయి పైకొనంగ వెన గాల్కొందిక జనజొచ్చెదా హుటా
హుటి బెదపెద్దయంగ విడి యూర్పులు వోరములై చెలంగగన్.

శ్రీ మంగిపూడి పురుషోత్తమ శర్మ

కో యి ల

తాగదు జిగి లేదు ననుమావియిగురుకొనలు
కరలి కుత్తుకబటిగా కొరికి తినుచు
తద్దయును లేగు క్రమగీతానుగలను,
కో యునుచు పాడుకోయి కొలము నాది.

నాకులస్వామి నిఖిలరసైకభూమి
దివ్యయాచన మాంగల్య దీపరేఖ
కుశలయానంద జీనశోర్పర విధాయి
శ్రీవసంతుండు ఋతురాజశేఖరుడు.

నానెలపు నెత్తవికదద్రనూనమధుస
గాన ముఖరితిమోహనోద్యానీషు.
నాయనంతచైత్రమున నేనాడు సుభగ
తరళ సురభిళ నాతిపాతములె కాని
పుడమి వడలిందు వలిగాడు సునియబోదు.

లేవు నానీలసథమున తేజమని
లోకమును బిట్టు మంచి చీ కాకువరదు
నిలిడనీరంధ్ర పుష్కలనీరదములు.

నవనమౌజ్జ్వలాయుగము లోనాయుషాంగ
ణముల నలముదు మలిన మూతిమిరలేఖ.

నానబారుణ వారుణీ శోణగేత్ర
కోణముల సత్తుకణములు కూడ వెవుడు.
గదదిక లేదు నానుత్తరగళమనందు.

కలదు నాకల కాళి గానమందు
జగతి నుడికించు వైద్యురహ్వః యొందు.

భువియె నందనవనముగా యగుఱుకొనగ
మానవుడె దివ్యతీర్థిగా మసలుకొనగ
బ్రతుకె రసపూరపటుగాన బంధురముగ
పాటయే తీరవపు లేనెయ్యూట గాగ
భావ మూడుటే నానాతిపాట తెరగు;
బ్రతుకు మీటుటే నానానుపాటనొరగు.

తి ల్పి

యుగయుగములుగా నొక్కయొజ నేసి
నదీని నిర్మించినాడు విన్ననువు మెరయ
వృణ్మయమనుండి లేఖలు మేలుకొలిపి
బ్రహ్మ తనవతిరూపంబు వరితముగ.

నరుడు బ్రహ్మర తనమహిమన్నతగభీర
పూర్ణనత్యమ్మ నీక్షించుపూన్కిఁతోడ
ఏడ్లుపూండ్లునుగా తపియించి భూరి
తేజమానందబ్రహ్మమూర్తి రచించె.

తనవనికి నఫలం బొట ధన్యుడ నని
తనివి సరి బ్రహ్మ లోన సంకపము మీరె;
తనయనల్పసుకల్పసౌందర్య మరసి
యడ్లుడె దివ్యబ్రహ్మతి మునిగ నరుడు.

స్వేచ్ఛా గానము

నారదుఁడు కర్మశోపల సద్భజ్యుఁడై
రాజపరివృతాయోజనంబరాజతగమున
శృంఖలాఽర్ధమై కృశియించుచుండఁగా,
నామది విచారయనపథమ్ము నధిగమించి
దిక్కుగమించాటి యుశుశద్వీపములకు
నిత్యస్వేచ్ఛావిహారియై, వెగడుచుండు,

నారదులు తారకాకిరణప్రసార
మును చొరగఁ దాని గాఢతమోవృతములు;
తాని మాహాత్మ్యదీప్యమానకాశపుంజ
నదనమౌ నేమిచ్చమై జెల్లు నాహృదయము.

నేను యమధటులంబోని నీచదండ
నాధికారిరస్కురణాభిఘాతి
ముల కనుక్షణమును నిర మొగ్గవలయు;
ఋషి విశ్వజననీ కరుణార్ద్రమధుర
లోభదృక్పాలి కాజాలలాలిను. డ.

కొలిచి దినమును నా కిడు కూడు కుక్క
లైన ముట్టనిహేయవదార్థజయము;
నారదన చవిమాచెడునది నితాంత
షడ్ప్రసాదీతమధురరసాయనమ్ము.

నారదులు (కూరనితరకంటకకీరీట
పరినివీడిత; మైనశ్రీభరతధార్మి
తరుణవరణాబ్జసంస్పృశ్య భన్యతమము.

నాయొడలు డన్సి క్రుస్సి నానాట శత్య
 శేష మైనను లోన విశిష్టవిమల
 దివ్యకౌంతిమయామరదేహ మోడు
 దినదినప్రవర్తమానమై తేజరిల్లు.

శ్రీ భమిడిపాటి రామ సోమయాజి

నా పాట

గొంతు వోయి స్వరమ్ము రవంతయేని
 వైకి తెలువడకున్నను పాడుచుంటి;
 మూగ నైనంతమాత్రాన మొరల వినవో?
 వినిన మానిన నేను మానఘర స్వామి!

ఈమహాన్నత పర్వతభూమిలోన
 వెలు గెరుంగనిలోయలో, కిలలివైన,
 హూ రనుచు పాడునెలయేటి యొడ్డునందు,
 కాల మెరుగక పాడుకోగలను స్వామి!

అంతమే లేని నాపాటయందు జగము
 లీనమైపోవు; నీవును లీన మగుదు:
 ఈశరీరమె రాలేద యేమొ; దాని
 విడుతు, పాటనుమాత్రము వీడ స్వామి!

చుక్క లన్నియు నీ రయి, సూర్యచంద్రు
 లాకపముతోడ గరగ నాయెంచె కలకు
 రప్పటికినైన నే పాట నాపబోను;
 పాడుకొంటేడ నీయుక్కస్వరము స్వామి!

ఏ మున్నదే?

ఒకసారి నీను జూచి ఉప్పుంగి పోయేను,
ఒకసారి నీను తిట్టి ఉను రోసుకున్నాను,
మాటాడ వని యెంతో మరగి పోతున్నాను,
చెపితివా మాయిగా చెవులార వింటాను;
మబ్బులో నే మున్నదే, ఓచినుక,
మబ్బులో నే మున్నదే ?

లిలో తేలేవు, గగనాన నిలచేవు,
ఉరుములో సురికేవు, మెరపులో మెరనేవు;
మెరపులో నే మున్నదే, ఓచినుక,
ఉరుములో నే మున్నదే ?

తలకంచు పరిశేను తలలపై పాడేవు,
శిలలపై పరుగుత్తు పెలయేట పాడేవు;
నిలు వెల్ల పులకరై కలగిపోయేలాగు
నిలుచున్న నను జూచి వలచి బైబడ్డావు;
నీలోన నే మున్నదే, ఓచినుక,
నాలోన నే మున్నదే ?

నీతోడ నేనుడ నీలమేఘా లెక్కి,
నీతోడ నేనుడ నేలపై దిగజారి,
పూలలో, చేతలో, వనములో, వనధిలో
పాట పాడగ వీలుపడ దటే గెప్పవే,
అటంక మే మున్నదే, ఓచినుక,
అంతే త శ్చేయిన్నదే ?

నీ వెవ్వరో కృపాబ్ధి!

“ తీరనికోరికల్, నిగుర దేరనికనుకెప్పు నీడలం
జేరి, నిరాశచే గరగి నీ రగుచున్నవి; మంగహాస రే
భా రహితమ్మలై పెదవికొంతులు పేదరికమ్మ నొందె; ఈ
తూరుపునంజ లేవలుగదోనల బట్టిరి వేల కోమలీ !

అలలితాస్య కోమలనవాబ్జమరీతి నె వాడియున్న ఈ
పూలసరమ్మ చేత గొంపోవుచు, నొంటిగ నిర్లవమౌచే
కాంత, నందెచీకటులచాటున నెవ్వనికోస మిట్లు పేర్చి
మాలసికాత్మతై పయన మైరివి చెప్పు గదమ్మ కోమలీ ! ”

“ కనికరపునీడ కర నైనకరకుకారి
లోకమందున నీ వెవ్వరో కృపాబ్ధి !
అదిగొ.యాలింపు నవ్విదివ్యామృతముల
జెలువల జిమ్మునాధుని వేణుగీతి ! ”

“ ఈవృధివీరతమ్మ నిమరించిన చల్లనిమాపులందు ల
జ్జా పరిపూరితాత్మ నొకసారి యురమ్మున వీణె నాని పొ
డోపరికాంతనీమ వెడయురువుతో శ్రుతి వేయునంతలా
పైవగరాని మంజులరసస్వరవేణుసుధ ల్విసంబడుకా.”

“ అమ్మదువేణుగానవశనాంతరముల్ మెయి సోకి, పావన
ప్రేమతరంగము ల్బులకరించి మనఁబున పొంగిపోవ, అ
కామలమూర్తిదివ్యధరణాంబుజ నేనమ్మ ఈవసంతసం
ధ్యాకులవీధుల స్వేదపలాడుచు పోవుచునుంటి నొంటిన్న ! ”

భయము నా కేల ?

ప్రవిమలానంద మందానిత ప్రకాంత,
 శీతలార్మికాడోలికావ్రాతమందు,
 మధురహేమంత చంద్రికామానగిరి
 సాగి దెస లుట నుయ్యెల లాగు నవును !

విశ్వగర్భావ కార్పిచ్చు వెడలు తీవ్ర
 శోకదావాగ్ని, పరవశాత్మైకస్ఫుర్తి,
 దల్లినై, కన్ను లరమిడి, కాంతదివ్య
 ప్రకృతి మంజులగాన ప్రవంతిలోన
 మునిగి పడి లేక కొట్టుకుపోవు నవును !

ఆతిథిరోదారు నీశ్వరు నభయహస్త
 మృదులనీరేణుదళముల మేను మరచి
 సృష్టి పసిపావయై నిద్మరించు నవును !
 బెరినై, జేలనై, విలపించి పోవ
 భయము నా కేల ఇంతవిశ్వములోన ?

శ్రీ భారతుల మార్కండేయ తర్క

నేమి ధృని

జో నా నోయి రథీ, ప్రయాణము నగిం బయ్యెన్; నిదాఘంశుధా
రాత్రోత్థము నొక్క వద్దలి నిద్రామింక వీడెన్; గతా
ధ్వనైకాంతికదూరదేశముల కన్నార విహరించి నీ
రానాళ్ళుం దలపోసికో, ఎలన వీయం జూడెదో తప్పదో!

చివురుంగేలు కవర్చి నోస్యము పచించెన్ పల్లెపూవోట; కా
దవుల న్వచ్చితి; గర్వవర్వతముమీది నిచ్చి గుర్తింప జా
లవు కాబోలు; ప్రణాళి విప్పి పురలో లజ్జాశువున దాల్చి దు
ర్గవసిప్రాకృతగర్తవీరుల మెలంగంగా ప్రయాణించుటన్.

వలలేని నివును మాటమాటవరుసన్ ఎత్తెత్తు; పల్లెత్తు గు
బ్బరికా లోకి కలపూర్వదేశికపదప్రజ్ఞానము లో నైకత
మ్ముల న్నాయక యుండ జూడ; నచలోద్ధిప్రస్థరాధారతన్
వులినంబులో రచియింప జూచె; దెగి దోపు న్నినుడిం దూకగన్.

గురి గోల్పోయినభవిష్యాదువు; నీలంబోలె మా కెట్టు చే
తురు కేల్పించి దివిం గ్రహింప అల చెక్కెల్లెతులంగూర్చి విం
దుర- ఉల్లాసినిగా ద్వితీయకః పోదో? సూరికారాధురం
ధరతన్ లోకము ముంచికొందో? ఎటు లైన న్నియర్థిద్దంబెకా?

గతుకులో గోతులు దూకి కీన్మ సడలంగా నేడ్చి అపై మహా
స్మృతగోత్రాగ్రసమస్థలంబునన ఉండం గోర వీ న్యందన
క్తితి గాలింబలె వేరిరంగల విమేషవ్యప్తమై; నీల్చు అ
ల్పు రటిల్లల మొరంగి పోవు; ఎటులే స్వస్థుండ నైకంబుచే.

వీలా కన్యక శేపురింప చెన లవ్యేషింకు ? వీవై ప్రపం
చాలోలానిలరంహరిన్ వెలుగ దీహంకూరము మ్మిల్లి, ఉ
త్తాలోల్లోలలయప్రవాహము కటిం దాటించునా అంచు ఆ
లోలిం దూలెను; కేటిదాక సుఖముం జూరాడుటల్ చాలనే ?

కా ల స్మ తి

అదిగో, అయ్యదిగో, అవం గనులు కాయల్ గాను; ఎద్దాని వే
చెను; నైసర్గిక కార్యసంకలన నీచే బద్ధవిధ్యాదు లెం
చెదవో ? కాక ప్రతిప్రకాంతిర్ముజనాశీర్లస్థలిం జూచి నా
యది; నాకై తరివేచియున్న దనియుక వ్యాసంగముం జేయువో!

సుకృతివి పారవత్సమయసుద్ధి గడించెను నీగులాది, కొం
దక తిని తూసి కట్టితివి చాలద ? కుష్టవిచిత్రచిత్రం
ప్రకరము నీవ యాటకు దివస్సుగువుల్ ముడిపెట్టి పెట్టి ఊ
రక చెడిపోయె; దిమ్మెడము రాగల రై చ్చికవృత్తసంగతుల్.

ఓయి అమాయి కా, నవన ప్రాచితస్పృహదీన్ ప్రతిప్రహూ
కాయతనీమల మ్మిలిచి అర్చెను పెద్దయెలుంగు పెట్టి; బా
రా, యదుకొన్న చె ర్వగును స్వాంతము; నీమరదృష్టరేఖ ముం
దై ఆరరి నిప్పించె; ఇక నారయు మొండొక ద్వాఃప్రహూణమున.

రాకొదండ్రకవోలె కైరవదళప్రసీతపల్లంక ని
ద్రా కాకూహలివై సమాధిపరకోదః ప్రాభవం బూన దో
యీ, కాకాచిగ; లే, చెవుడ్పడగ మొయించెన్ దమర్యాదు లిం
నే కాలాధ్వన; దాగ దొక్కనిముసుంజేసి న్నవత్వాత్మదై.

చరమశ్లోక మొకండు నీయెడద బెర్చన్ రూపుగొన్నట్టి దు
ర్వరమానుష్యకన్యాద్రహస్యముల విషం చాలినవైన దే
ది రచింపన్ బని యీనుకొ; మృసలు వేర్వేర్వయి ఘోషించు తెన్
బెరయై; తాన నిజప్రభావమును వర్ణింపించుకో గల్గెడిన్.

రవి బాబూ !

హృదయప్రహరముగ ఎటు వచ్చి పోయితివా ?

ఎదను గుర్తింప లే దింకను శిశుత్వ మట-

విదురలో తూగుచుంటివి రవీంద్రకవీంద్ర,

ఇక మిత్ర మంచు గుర్తింపలే నైతి నట-

అంధకారపరీవృతాభీలరాత్రుల

నంధించితి ప్రభాతచారుద్రభల జీరి;

ప్రత్యూష సరి చెట్ట బట్టి వాహ్యులిలో

అత్యుద్దిగ్గతపథాల అలరించి యుందువు.

నీయశశకలకాభి తునిఖిలజగమ

మనకలెత్తు- ఆత్మజ్వలస్మరిణి బాబు,

ఒకమనోహరగీతిపై ఒలసియుంటి;

నేను దత్తానమను గాగ ఇచ్చగింతు.

నీమమతాపూర్ణకవిత విధాతృకృపణత

పో మట్టెడిప్రతికృతి యని నామది నలరుదు

కరుణాశ్రుకలికవిక్రమ గృహశ్రమధర్మ

ములను వాల్మీకి యెవ్వడో వచించె

కర్మవైరాగ్యనిష్కామకౌర్యవచా

రమన వ్యాసు డనన్యరక్తి చెంచె

కల్పనానల్ప సంకల్ప కల్పకథరు
 చ్చాయ భానుడు స్వర్ణనగి దీర్ఘ;
 క్రణయైవత్యహ పాదకోపాసనా
 ర్ద్ధితి కాలిదాసుండు ప్రకృతి జాపె
 జౌపనిషదమృత ప్రవాహముల ముంచి
 తరచి విశ్వకల్యాణమంద్రము జపింప
 జేసి ముక్తి చూపిరి; కవిశ్రేష్ఠ, విన్న
 విజకరాండల మ్మూది ముందు శాంతి.

నీరదనంబు లీశ్వరునిపైట్టిన నిర్మిల అర్చనా సుమా
 లై విలసిల్లి, కాలగతి నట్టె అసంఖ్యకవిత్వరీతులా
 గాత ! ప్రవక్తృవత్తములుగా జడజల్లబడుకా రవీంద్ర, నీ
 భావ సరిత్రప్రసారముల భావిమలుచున్నవి ఇంద్రజాలమర్.

హ తా త్ర

కులాయనుస్తోతకలకంఠీ కులకౌశలీకలకలధ్వనికము
 ఉపోగళగళజ్జగజ్జనహితాశిషోక్తి సంకలితమంజరాగము
 రసలోలుపభంగ రాజసంగీత సుధావిమ్భగవిహగతుండిలము
 హాసితకుసుమకులవిలసిత ప్రాతః సుషమయవిశ్వమోహనాలపనము
 మధురమౌళాంతకరకమలకోశ విధిలవినిస్సరత్సుధాపూరము.

ఏమి పని యెవ్వరికి గాని ఈఉపకన
 వాటి పూ లేవి ? ఇటు కుంచి పూరైచి
 త్రొక్కి తొంబాడు చేసిరే రెక్క లెన్ని
 దుల్లి క్రిందబుడ్డవి ! కటా ! కల్లగొట్టి.

ఈ కవు లాగ్నునండ్లు; తరు లిట్టటు మోటుగ (రిప్పి (రిప్పి ఇ
ట్లాచక పూలు నల్లి నులియైనవె ! కొమ్మలు పిద్దిపిచ్చి ఏ.
లో చవి చూచినాడు; హృదయోద్గతభావప్రకాశాల పెంచినా; .
నూచినకొమ్మలా ! బెరడు లాప్పినబోదల ! వ్రాల్చినాకలా !

పూలబాస లెరింగి పుటలు విప్పి వనంతు
బాడు ఆయెలదేంట్లనరునల యివి ?
గండేశములు తెచ్చి మందమారుత మాకు
లకుమధ్య మాట మూలంగ నేల ?
నిర్ఘరకకలోన్నిదగనంభావన
క్రిలలో క్రిందనా లేల దొరలె ?
పథికపథ్యలకు కార్పణ్యరూప మెరుంగ
కయె యిచ్చు అతిధ్యనియతి యేది !
తోటలోకి నాగరు తన్నపాటివార
లేని కాలి రిడుచుంటయే లేద ? మిణికి
మిడుత లైర ! దోహదశక్తి మెడలి-జోకి
రీ అనాధాంధపంశుహీనాయుతములు.

సరలస్వభావకర్షకునాగలితలాస
శ్రమశీక రాష్ట్రితదగ్రివిణ మడగ
తంద్రిక్తికి సుతక్యాగమ్మ అగ్గిజా
పక్కాతమాన అత్మబలియు మొరగ
యవగేరిహాస్య మ్రాందవజాలి ని
క్యానైదేశికప్రభయు మానె
శృష్టవాంశికమాధురీవేణికలు కలా
భీలయధాల ఏమూల నొదిగ

ఇది వనాన సంఘటనమ్ము అది పురాన
ఎటులు గళరుద్ధగీరి కాన్పరియె ! అకు
లాకులితకోపితస్వరాలాపనము లె !
ఇంక తత్తాన మెట్లఘోరింపగలదో ?

హృదయవిదాదిదశ్యము కదే యిది; కోకిల, నీదుజీవన
వృద్ధగళమాధ్వ దాచుకొనుపట్లు వనాన హుళిక్కి; పామ్ము ప
న్నిదము గ దేన నందకవనిం చెగడింపగ నుంటినో అదే
యిది; కద లేనిన్యూనతగ ఎడ్యె; వరున్ధలి; ఏల మూర్ఖగా ?

బ్రహ్మం జలి

పారిపారి గిమ్ముచంచలత గురింగుచు శీతమయూఖపూర్ణిమాం
కుర ముదయించు కప్పరపుకోవల నీరము లాది, మించువా
దర తెలివట్టుపచ్చదము దాలిచి వాసకసజ్జకొయిర
స్ఫురణ రహించుదున్నది ప్రభూ, కయినీతలు చెప్ప నేటికె !

స్వరుచవనప్రహుణమాన జారినమంజులపారిజాతమం
జరుల రచించి నీజలదజాలవిసేలవిలాసరేఖ, పై
పారల మిటారముల్ చెరగిపోవగ నీక తమాజవార్షణా
వరణమునందు దాచె; కనవా! ప్రభూ, దాచెదు హాస్వదృక్కులక.

విరిసినకల్వపూజిగిలి వేదుల తొలగిజిల్లుతం బరా
మరిసము బొంది అనురభిమార్గముల న్నిడలేక నీవు నా
మరయుపమిర కాంకురదయంబులతో కుళతంబు లాది నీ
నిరవధికొనుకంపమున నే మని యున్నది నేటికె ష్యభూ !

సరసవరోజిసీకలకారముల న్నెదజల్లు అంచనుగ
దరుల గళకవ్వణమ్ము ప్రమదానలయకవ్వణనమ్ముతోడ ను
స్వరయుతరాస ఫలవము సెల్పుదునున్నవిధాన దోచి, కా
పుర పిలు వాసియున్నది ప్రభూ, యమునాపురినప్రసూనయై.

విరియుచు నున్న చెంగలువ వేచు నుపానున దొప్పదోగి క
ప్సరపుడుమారపు నికదపూరములం బ్రపూరితంబులై
తరుగుమీరవారము లుదార్తల గారియవెట్టు విత్తు నీ
మరళివియోగ గీతికలె మోసినచో ర్విజగంబు లూగఁజే !

శ్రీ అన్నమరాజ తర్క

కవి జీవితము

కవికుమారుండనై పుట్టుకారణమున
సతతపరిణామకాలవికాసవిధి
స్త్రీయజీవితకావ్యకర్తృత్వసృత్తి
కాలిచ్చిన్నెలు ముద్రించు కడగుచుండు.

శర్వరీప్యప్న బంధమ్ము నడలిపోవ
శలలితవ్రులు మోములం దలమిఁకొన్న
విశ్వుమొగ్గల నైకమై వేగుజాము
పాడుచుండును బాళి విభాతగీతి.

శ్వసనసంచాతనమాన కిపాలయములు
గుసగుసలు వోన నొంటిమై కూరుచుండి
హృదయకావ్యమ్ము నొకమారు నెడకి చూచు
వింత అగుతత్ ప్రబోధముల్ వివేచునేడన్.

సమయతూలిక స్వర్ణరసంబు గూర్చి
పద్మిమాళయ చిత్రముల్ చాయమువలె,
స్వప్న సీమకు జనుచు గుడ్చుములు పూవ
చెప్పరాని వియోగమ్ము జెందుచుండు.

శ్యామలాకాశవీధి నిశ్శబ్దరాత్రి
గాలిలుభాపూదయము నరికట్టలేక,
వక్రకృతి వినగల్గుమృదులనివ్వవము గడుర
న్వన్న దేశవాసులకు నుపన్యసింతు !

నరకమో, త్రినివంబో మనంబునం దె
భావపంజరభరమున బంధులగుల
ప్రతివిమోక్షమ్ము జీవితాపస్థ గనుచు
దుఃఖసమృద్ధబాష్పముల్ తొలగిరింతు.

ప్ర త్న య ము

ప్రణయిని, గులాబిమొగ్గల బరిహరించు
నీకపోలయగమ్మున నృత్యమాడు
రక్తిమాంకురముల రాగరసము జ్ఞుడ,
విడుతు నే నేడు ముద్దుల గడుగజుండ?

రామజీయేందుపాలితరాశ్రితండు,
మాధవీలతాగ్రహములమాటు నిలిచి
వీణ నంధించి భావాలివల మైన
శ్రీమగీతంబు చాడగా వేగరమ్ము.

బొందుమల్లెలతావులు నిండుకొనిన
కొండకొనలఁ జరియింపఁ గోరెన్ కలతొ,

కనకురంగీవిజ్ఞానవా ! భయము దక్కి-
 రమ్మ, గాత్రోడ ప్రణయసామ్రాజ్యముల.
 చెలులు లే రచు నుంతయు జీత వలమ,
 తరళనేత్రలు హరిణ కాంతలు నిరంత
 రమ్మ నిను గూడి మోహనారణ్యసీమ
 లీలమై నడరెంతు శంఖాళికాంగి !
 లేతమామిడికొమ్మల కూత లిడుచు,
 గండుకోయిల జపియించు గానమునకు
 గల్పనయొసర్చి యర్చనాల్ కవిని గాన
 పాటలాభర, విపింతు పులికినాటు.
 చతురలకు భేద మేర్పడక కావ్య
 రాగముల జిల్కునెలయేటిరావ మలకు
 రమ్యసికతాపలమ్మ కేరంగ రమ్మ,
 అబల, వ చియింతు జేరెరురహస్య ముందు !

మీ రా బూ యి

తరవతోత్సేకభవదీయబాష్పపూజ
 ముగిసెనూ లేదా; వలిమంచుప్రాప్త్యుండు
 హృదయనీరాజనమున తెల్లించినట్టి
 కన్నరవుదాపు లారలే దిప్పటికిని !
 తత్త్వసర్వస్వమును హృదయాధినాథు
 డైనయడుమూలి కర్పించి, అక్క- టకట !
 కుంభభోజనకోధాగ్ని గూలివాపు
 బ్రతుకెదరు తెల్ల ముందులే రాలినడగ !

విరహవిహ్వలయై రాధ వెదకి, వెదకి,
విసిరి కోపాన కృష్ణు శపించి, గాని,
మీర, నీ వెంకట సు సుమహారమతివో
బాష్పధారాభిషిక్తగోపాలు డెరుగు !

మర్మకవితానుధానోవన్మదా తాతి
మంజులం దైవనీ గాను జిరుమున,
నీరుచున్నార మెదటికో పురుగరాదు,
దారి బాపింతు మానితిటయినుండి.

మృదులరాగాశ్రయ మైవహ్నిద మవీణ
నన్నితంకుల భక్తి నే యివ్వయిచి
పాడి, భద్రలేటియొడ్డుల బాదురున్న
మీర! నీ ప్రేమచాత్యిన్ని మీర గల మె ?
నీరుకోగానకధినివ్రణేకృమరిని
పాడుచుండు ఆరావళీపర్వతాట
నీ దరీఘరీకల కాశ్మరీకతి ముక్త
కంతమున భక్తిపులిత గాత్ర మగుచు !

శ్రీ పంచద్యారం సుబ్బయ్య

వే డి కో లు

విరులం గొని పూజ నేతునా
సరముల్ గట్టి బుజాల వేతునా
సరసోత్తల గీర్తి నేతునా
కరుణార్ద్రాత్మత గమ్ము శారదా !

పలుభంగుల నుండు నీగతిన్
దెలియఁజాలితి, తిక్కయజ్వల
లుగల నేతః ఏదండలోన నా
వలనం దృష్టి లఁపఁబు పుట్టలే !

చివురాకుల గద్దు నాలకిం
చి వెనన్ దిక్కులచేత బోయెదన్
భవదంఘ్రిబద్ధకింకిణీ
రవ మం చాత్మ దలంపు గూరుచున్.

శ్రమ మెంచక యన్ని నీమలన్
నెమక న్నామది న్ను గన్గొనన్
శ్రమ మాడ వచింపు మెందు నీ
విషలా కొరము విశ్రమించునో !.

విరులం గొని పూజనేతునా
సరమల్ గట్టి బుజాన నేతునా
సరసోక్తుల కీర్తి నేతునా
కరుణార్ద్రాత్మపు గొమ్ము కారరా !

సమీద్ర గానము

౧

ఇది మహారాజుజితనిశాంత మిందు నేను
చెవులు తెగ గోనీగొనట్లు శిలలు కరగి
పరవ నీపాడదొడగినపాట వింటి

అమృతమయ మైన దాగీత మంతకన్న
సురుచిరము నీలసద్గళస్వరము జలధి !

ఇప్పుడు నీమది నిండెనో యేమో పొంగి
పొరలుచున్నది. ఎదో మాగుమ్మగుచున్న
దదియు నీపాటవలె నున్న దట్లు చేసి
తెరిసి మ్రోగెడునో దాని నెరుగలేము !
భ్రమసి దిక్కుల జూతు, నేర్పడదు దారి.

౨

మేఘపిహిత్ర తావల్లకి మేళించి
ఏకతంబున నీవు రో కెల్ల పాడి
చాల నలసితి, వదె గాఢసంతమసము
భూనభోంతరముల రెంటి బొదులుచున్న
దో గురూ, నిద్ర గూరు మే జాగరూక
తా సమన్వితహృదయుడనై సమీప
నైకతంబుల సత్కవిస్తవ్య మైన
నీరహోపృథ మరయుచు గూరుచుందు.

అటు లుండి శాంతిమగ్ధము
పటిరశితలము నైన ప్రకృతిని నే ము
చ్చట లాడి తుదిసి గాంచెద
దటాలున్న భవత్స్వరూపధావర్ణంబున్.

ఏశుభోదయతః నా కింపు గూర్చు
మేలుకొందునో ! నల్ల! మేళించి

విలలితరాగపుంజము నాలపించి
 నీహృదయగుప్తభావము సోహృదమున
 నాకు నెరిగింతువో ! ఎప్పు నీకరముల
 నూతగా నాకు నొసగుదు మ్రోకుచేల !
 నీకునై వేచియుండు నిశాకరుండు
 కానిపించినో కన్నెకలువరీతి.

వ్రకృతి పరిచితి

నీకమనీయరూపము గణించి పదంపడి నిన్ను బాసి పో
 లేక యిటన్ నిలంబడితి లేచి, పరీమళ మాననిమ్మ చిం
 తాకుతిరమ్ము నాదుహృదయ. మృట నాదట పొంది పోయెనే
 మో కనుగొంద మోవనమ్రోజ్జ్వల చారుతరపంసూనమా !

పొదుపుటేరెండలో కదు బొలుచు తన్ను
 విడిచి నే బోదు నని తెక్కి-తెక్కి యేడ్చి
 మంచుకన్నీళ్ళు గార్చు నీమాతృవల్లి
 స్వాంతమున శాంతి గూర్చుమా సాగిపోదు !

శ్రీ తెలికిచర్ల కృష్ణ మూర్తి

కా బో లు !

నవనంతపు లేమానిచిపురటాకు
 నీడలకు పోయి గొం తెత్తి పొదుకొనెడు

కోయిలవిధాన, నునుదీగకొన నసీంచు
విడిగడని మొగ్గలోనుండి బెడలు శ్రేణు
కమ్మతావుల బోలు నీకన్నెవలపు
తలపులెల్లను చిన్న పాటలుగ గూర్చి
యాలపింతువు కాబోలు.

మేలిపసిడి

చారు లాలికించు మైదీర జవ్వనంపు
తొలిదినమ్ము దొడిగిన వలపుతూపు
బెడద వికసించి మెలమెల్ల కడల జిమ్ము
ప్రణయసౌరభములతీయకనము గ్రోలి
సంధిమాశ్చర్యములతోడ నంతసించు
కుందు కాబోలు—

ఒంటి గూర్చున్న వేళ

ప్రేమపుడలంపు రెక్కల విప్పి యొగసి
తెలిసి తెలియని వింతసీమల యశద్భ
నంచరించుచు నరహాసచంద్రికలను
జలుకుచెలికాని యానకళల బొంగు
మధురమోహనమూర్తిని మది లిఖించు
కొనుచునుండువు కాబోలు—

రహస్యము

తేటతెనియ చాలిచి తీయనైన
వలపుతావుల విరజిమ్ము నలరుకన్నె
చెరిమి నేయంగ నగచుచు లలితమధుర
గీతముల కాడు నలిరాజు చేతముల.

అమధకగాన మాలించి యలగు లేమ
 తిన్నయతి జెందు, నలీరాజా తన్ను జేర
 నరుగుదెంచుచున్నాడు కరుణతోడ
 ననుచు తను జెల్ల పులికింప నధికస్థితి
 మమున గడ లెల్ల పరికించి వడకు, గాని
 యొరుగ దించుక తనుగూర్చి యెల్లదెపల
 పరువు లేత్తుమి, జెడకుమి, నలపునాన
 నలకె మది గోలపోయి యానందవళిత
 బాడుకొనుచుండె జరిగిలిపాట అనుచు.

తనజిలుగులేకు మెయి మెత్తదనము, తనయె
 డంద నిండాను ప్రేమమరందరసము
 తను గడల జిమ్ముమేలకైతావిని పు
 నలరుకన్నియ యొరుగదు—

తెలిసి తెలియ

రాని జరిగిలిపాటలో లోన నడగు
 నరపు తీయదనముల కలిమి యుళిత
 మారు దెరుగదు— అతిసుకుమారమూర్తి
 యైనవరిచేడె తనప్రసాద మనుచు మిథుల
 మూద మందును—

మోహనస్వామిగాన

రసము గురియిందు మందరప్రణమమూర్తి
 యలినకుడె ప్రాణకాంతు డటందు నలరు
 భోజి యుట్టొంగు—

ప్రణయన మునీగి తలు
వృదులహృదయము నీరీగి మిపుల వలచి
కదియమిందు రహస్యము కనికె కాని
మహావిదవకులను ప్రేమముగ్ధులైన
నీయుల శరీర దరియ—

△

నామభారతకనమై కంటక గి వోలె
నీయెడద బిల్చి బాధి మనే, నాయ
నాధ నిరుపేదిచ్చిదసంపు బల్కె—
నీ కలికతోరముగ దొచెనేని సకియ,
నన్ను జూమియింపు మింకె నెక్కడునుగూడ
నాయభాగ్యపుమోము గన్నడకయింప
చాచికొందును జీవితాంతము వెరకు.

కాని, కాలంపుగతి వెన్నడైన గాని
విధిశక్తమున నీయజీతపథాన
నదు గిటుట కల్గెనేని నాయెడల జైర
భావ మిప్పుటివోలె జాపకుము సకియ !—

△

ఈ వియోగగీరిక లెపుడేని నాయ
భాగ్యవశమున నీకంట బడెనయేని
అవల వ్రోయును నీకనర్హములు సకియ !

వలపుటాకలి నేగి నావలెనె మాన
జీవితమ్ముల నొంటి గృహింబు భగ్గు
హృదయులకే కాని అటగా బ్రతుకు గడపి
కలక నెరుగని సౌఖ్యజీవులకు కావు.

ఈవిరహగీతకలు శోకభావభరము
లివి పఠించిన నీపూవులెం కలంగు.
ఆవిరతానందవిలసిత మైన నీకు
జీవితమ్మున నను చింతపేయకుండు
తెరుగుదును, కాని గాటంపు మరపుతెరల
నడగిపోయిన నాకు నెయ్యంపు కథలు
ఈవిరహశోకగీతి నాలించింత
నులికెడి వేచు మెరపుకత్తులవిధాన.

నేను మరణింతు నేని నన్నే నిరంత
రమ్ము స్మరియించి బాష్పధారలకు గురిపి
నీవు విలపింపకుము శోకజీవివోరె
మనఃప్రణయమైతి యంత మయ్యె నని యెంచి.

సృష్టితోలిమండియును నవిచ్ఛిన్న మైన
మన చిరంతనప్రేమ సంబంధమునకు
నంతరాయము నొప్పొత్త మానె నేడ్చు
చెడుగుడైనమ్ము విన్నెడచేయు కథన !

ప్రాణనభి ! ఈయన తయారై విడిపోయి
కలియదుమా నుమ్మ పుణ్యలోకాల మరల,
ఎన్నడో వీడి, ఇల జన్మ మెత్తి యాచట
కలిసికొనలేద చిర మొండొకటయి వదలి.

శ్రీ నాదెండ్ల వేంకట రావు

విరహము

ఎంత దక్కనిపాట నీకు బంగారున
నుంచుకొని మూగై పోయియుంటి కట !
తొల్లి నీనుండి నానలు దోచుచున్న
కోవలకరాబ్బ మేది ? వీణావరల్లి !
వలచి వలపించి వెన్నాళ్ళు జరిమిజేసి
తీయిపాటలు నాల్గు పాడించి యెటకొ
సిద్దయిత నొంటి నీనుండించి నిష్క్రమింప
శుభవై పోయి యెటుల నిశ్శబ్ద వయిత ?
దేహ మంతయు దుమ్ము వట్టివది, తొడి
యాశ్శరీయే మాం యెటులైతి ఎక్కడ బకట
తిరిగి యెప్పుడోని అపాడి మనుగుడొంది
మధురగీతులు పాడించి మనువచోదొ ?

శాపగతు డైనసానిరిదందమునను
నిజమహాశక్తి నెరుగక నిహర నుండ
లిల మునవ్రేల నిను మట్టి లేప నేం ?
వేడి విడనాడి, యారీతి వేప నేం ?

కృ త జ్ఞ త

ప్రేమనంటిది మరి కానబో మటంచు
 ప్రేమచేతనే జగ మెల్ల పెరుగు ననుచు
 ప్రేమకొర కేమియైన సర్పింతు రనుచు
 ప్రేమకొసము పొణ్ణముల్ విడుతు రనుచు
 ప్రేమ వెలి లేని యానందధామ ముచు
 ప్రేమ దేవుని కిం కొక్కనామ మనుచు
 నెన్నిగ్గి. ధాలు చదివెయు నెరుగనైతి ;
 నీచెలిమి గాదె నెచ్చెలి ! నేటి కిప్పుడు
 జనుగా ప్రేమ యన నేమొ నేర్చినాడ,
 మందబుద్ధి కవనిగా మారినాడ,
 బహువిధక్షేత్రభరిత ప్రపంచముందె
 నిరవధిస్వర్గసుఖరుచి నెరిగినాడ
 నిర్భరానంద నిర్వాణనియతసుఖము
 నిట్టులే యుందు ననుచు నూహించినాడ
 ఇంత పరమాపకారి, ఏం కేవిధాన
 నీయుగం బేను తీర్చగా నేర్తునొక్క !

ముద్దు పలుకులు

ఏమి రాగమో ? తాళమో ? యోగమన్న
 బాధుచున్నది తెలియనిదాన యైన
 మాయి మనసిగపడే శ్రవణీయ మగుదు
 నేత మలరెచుభవ్యసంగీత మెప్పుడు.

కూసిందె కాయుచున్నను కూత కర్థ
మీరుకయు బోధపడకున్న నేమి జోటు ?
మనను రంజింపజేయుచే P వధురఫణితి
కూజితం బొనరించెడి కోకిలము.

పాదలు వెన్నునిపొక్కిటిపువ్వుకొన్న
కదనమున తొల్ల శలవడ్డ మొగటికడల
భావ మెరుగక రాకున్న పోవడ మిడవె
శుభిహితేశ్వరశబ్దసంఘతము అనుచు.

పదము అస్పష్ట, వర్ధనంపదయు సుంత
కుదురకుండిన నద్దాన కొరత యేమి ?
తొట్టిలోపల నున్నమా చిట్టికడల
పుట్టలేనియకాలుచి లుట్టిపడవె !

శ్రీ అత్తిలి సూర్యనారాయణ మూర్తి

మేలు కొలుపు

పిల్లతెమ్మెరపడవలో ఒక
తెల్లశలుగులపడవ నెక్కి-
పల్లవాంగీ తల వచ్చావే
అల్లరాతిరి యుల్లు మన్నాది బతుకబతుకంతా,
ఓనులైతూపుల మత్తుదానా !
తల్లివెరిసెనె హృదయపన మంతా,

పడగ కాలెరచాప లెన్నో
 ముడచకే అగింది యానము
 అడుగు తడబడుచుడక తో నీ
 నడుము జవజవలాడి పోగా
 జడలా చుక్కలపూలు తెలుగా
 విడిసెపెనవుల నవ్వు లాడా
 కడిమిపూవుల పడుచుదానా
 ఒడివి వాలితివే !

మేలుకొన్నవి నాది కన్నులు
 మేలుకొన్నది నాది కంఠము
 మేలుకొన్నా కొత్తలోకంలో
 పారిజాతము పరిచుభాగీ,
 చేరినది నన్ను మృతకలశమ్ము !

నీవు-నేను

ఏపూవు విరిసినా యేడుక్క మెరిసినా
 నీవె నాకై వెలసినా వన్నభావమే !
 వీణాతీగల వారి వ్రేళ్ళు ప్రసరించినా
 కోమలపరాగమై కుంచె ప్రవహించినా
 నీవిలాసము లన్ని నావిందు కనుకొందు.

బహుళపరిమళపూర్ణ పవనమ్ము వీచినా
 మెరుము నిండినీలమేఘమ్ము తోచినా
 నీవె నాలి వెలుగు భావమ్మొ కలుగుతే !

అకాశకామునలె అబ్బి బింబించినా
గానమేరపుగీత కదగి నృత్య మ్మయిన
నేను నీ పాతలకు, నీవు నే నతి కొలుకు !

పుష్పావచయము

తోటలో పూలన్నీ దోచేసి పారె
నీపూజ కేపూలు నేను కోసేనె !

పొదలు పొదలూ తిరిగి పూలమొక్కల కరిగి
పూసజ్జలో నొక్కపూ వైన తేనెరి ...తోటలో...

తోట లన్నీ కదలి పాటికల వెనువిడిచి
అళి కదలిన నట్టి అకవిలో ఎడినానె ...తోటలో...

ఏటు చూచినా పూలు ఇందింక పూవుల్లు
ఎన్నోతావులు విరియు కన్నవిన్నేలపూలు
నరుడు పెంచనిపూలు ఎరులు ఎంచనిపూలు
దేవి నీకై పెరిసి తేజస్విలపూలు ...తోటలో...

తోటలో పూలన్నీ దోచేను కోనీత
నీపూజ కేపూలు నేను తెచ్చానే !

నారాయణ దాసు

విన్నామురా పాట కన్నామురా నృత్య
విన్నాపబీచికల విహరిండు మధురిమలు.
పలుకుతేనెలు చిలుకు పద్మజాని రాణివిర !
కవిక వేదవ్యాస గంధీరవాక్కరా ! ...విన్నాము...

అడక లాస్పత్య మానాట్యగతులలో,
 కరగించు లాస్యాల భరతముని అడెరా ! ...విన్నాము...
 శంభో పదమ్ములో అంభోధి ఆరచెరా !
 కాళ్ళ గజ్జల మోత శంపించె కులగిరులు ! ..విన్నాము...
 సంగీతవిద్యలో చక్రవర్తిని నీవు
 మహాధీ విపంచికా మహనీయ రూపమవు ! ...విన్నాము...
 నప్తని శరత్తులే లిప్తలై నడిచెరా !
 వాగ్గేయకారకా, పృజ్ఞాధురంధరా ! ...విన్నాము...

శ్రీ కర్ణపాలెం కృష్ణ రావు

కు మారి

నాకవిత్వాని కందనినవ్యకళలు
 హేమలత లయి పూలు పూయించుచుండె,
 ఒకమహాభూతంబు యొడిగి దిశల
 బంచుచుండెను శీతవాాయువీచి.
 చూడచూడగ వింతసాబగులు గురియును
 పగడాలు బండు నావదనమందు
 ఉండుండి పలికెడు ఊరెలలలో నేమె
 నేదాంతభావముల్ వెల్లివిరియు
 ఒకనాటి కొకనాడు ఒకనూత్న భావలో
 మాధుర్య మొలికించుమాట లూరు,
 ఇంతింతలై శ్రీల నెగబోయుకనులలో
 జగముల నేలకేళంకు వెలయు,

అనుదినంబును జూచునర్వాగములును
అలితనుస్మిగ్ధ మగుచు విలాస మొనర్చు
అమహాశిల్పి నిర్మించి యువని కంపు
చిత్రముల మేటిచిత్ర హాళిలు కాదె !

ఒక్క పదమేని, పూటేని ఊహ నేయ
వలనుపడకుండ్ల, కాసిం చి నియమాల
నన్ను నిర్విణ్ణునిగ జేసినావు ఇల్లి !
నీకు దీర్ఘాయు రమ్మ ! సుకృత మారి !

పిండ్లు పూడ్లును జాలునే యంపు లొలుకు
నీదుముఖపద్మమును జూచి మోద మంద ?
పసులు పొటలు మరచి యీట్రుకుకె నీకు
అంకితము చేసిననాను దివ్యానురక్తి.

సంశయము

అసలు, నీ పనువాడవు అవతరించి,
ఇంత లొనరించి యుండుట సుంతయేని
సత్యమా ! ఏమో ! మాముషీశ్వరు లబద్ధ
ములకు తల యొగ్గ రెండు నేకలవనైవ.

మను లొసంగిన ఉపదేశములను గ్రోలి,
అమిత విశ్వాసమున వారి ననుసరించి,
అచరించితి, కాంచితి ననుభవమున
ఎదియో సత్యస్వరూప మిదిమిడియంటు

సాధనంబు సమకూరు జయ నటించు,
పట్టు వీడక నమ్మి నీసాల బులి
చిక్కియును చిక్కి ను డ విచిత్రగతిని
నన్ను చిక్కుల బెట్టించు నీవు.

వీటి స్వార్థము ? దౌను ! విప్రుడు నాని,
ఇంతకే నీవు నాను లభింపజేసి వ్రే
అంత శ్రమపడి పె నిన ఆయుశో
మైత మరగకవాయె నీసహజనియు.

ప్రేమతో నన్ను లాగించి పె దుకొన్ని
రాధ కనులనె నీవు కోరమ్మ బల్లి
మాయబుచ్చితి పంట, హమాట కేమి-
అన్యదాదులు నీ కెడ రవిని గలవో !

ఆ త్కార్పణము

అర్హ మెద్ది త్వదీయపాదాంశములకు ?
ఏనుమము లభ్య మానో పూజింప ననుచు
నెంచిరి, పేద ననతి, ఏ మీయగలను ?
అత్మ నర్పితం బన్నింపు మమర నాథ !

అమృతలావణ్యమూర్తి ! ని న్మబ్బరముగ
శృదయకలమునన్ ప్రతిష్ఠించుకొంటి.
అలకింపుము నామొర లహదహంబు
ఏలుకొను శ్రావణి ! అమరలింగేశ, నన్ను.

అరుగుదెంచితి నీనెవ కరిరయాన
ధన్యతముడను భవదీయవత్సవమున,
వదలి పో నిర్దిష్ట నన్ను గాపాడకున్న
అమరలింగేశ ! ఆత్మార్పణంబు నీకు.

ఎరరి కేదుఁబడిమైనను నెప్పుడైన
దర్శనము జేసి నిలువ నీధ్యానమందు
కరుణతో నాదుకొని వారి గాతువంట-
అమరలింగేశ ! నాపూజ లందుకొనుము !

కిచ్చి డనుచు, రాము డనుచును శ్రీధనుడ
టంబు, వేర్వేర భక్త్యాళి యనుచు నుండు
సర్వమతముల మిలిసి చూపార మీన !
అమరలింగేశ ! ఆత్మార్పణంబు నీకు.

చూచి చూడనియట్లు నీ నాచియుండ,
చక్రకర్తులయాటలు పాగుమండె,
కాకపోయిన ప్రళయంబు గలుగకున్నె ?
అమరలింగేశ ! ఆత్మార్పణంబు నీకు.

అవుడు కవిసార్వభౌము డత్యధికభక్తి
గొలిచి భవదీయవదములు గెలిచె నేమి !
అతడు కవ కాళిషేకంబు అంటె నవగ
నీత్రునన్న తె పోతువు నీలకంఠ !

నాకు, అమరత్య మిత్తువో ! కాక, నడుల
కందగా రానిభోగము అమరజేసి,
ఉన్నయన్నాళ్ళు నివట నే యుండ మనదో !
ఇట్లవచ్చినగరి ప్రసాదింపు ముఖ్య !

వ్రాలి చతుశ్శ శక్యరీరాగవిధి
పులకరించు నుధాస్వామికలవిపంచి

హ్రీ మ త్రి !

హ్రీమతీ ! నీ నొసంగిన పూలమాత
గళము గంధింపలేదు త్రుంచికొనలేను
ఇంతసంకాత మింతలహద మొకరి
ఏప్రణయరక్తి నేమి సాధింతు చటల !

నే నెరుంగుదు ఇన్మజ్జాంతరముల
నీవు నాదానవే, యుగాభ్యుదయవేళ
సత్యవేంతుడ నేను సావిత్రి నీవు-
మృత్యుగళమున కాపాళమ్ము మనది.

నందవకవాల తొలుత వాపంతనాట్య
మాడినది నీవు, పాట పాడినది నేను
వెండిమబ్బులకోట, బావిల్లిరాల
చలువ మేడలు మననివాసమ్ము తరివ !

హ్రీమతీ ! నీవు పాడినపూలపాట
వివగలేను చెవులు మూసికొనగలేను !
నరకలోకంపుటియల తొర్లించు నొకట
స్వర్గనీతికరాల చేరించు నొకట.

స్వార్థలోకమ్ము పూలపందిట్టు కార్చి
వలపుచింతల చిచ్చు మండింపనిమ్ము,
వదలిపోలేను నిన్ను చేపి ! మదీయ
కవిక నీవు, గానకు నీవు, ప్రాణ మివ్వు !

సంకేతమునకు

నీ

కలలపెదవుల చిక్క-చిక్కనవ్వు విరిసి
నాబ్రతుకనిండ వెన్నెలపూత పూయు

నీ

దరణమంజీరఃస్వన మిటే కదలి
నాయెద నహ్లావీణియలు మోగించు
మండలికత్తివు నీవు

నీపదము లంటి

కావ్యకారమ్ము,
ప్రాయశీరాజనమ్ము
నీకునై కొని పయ్యలెత్తెదను నేను
ప్రీతిమరీ! క్రిమరీ! మధాక్రియితములు
వరిమళపునీతములు కళాస్థావితములు
అభివరణవళ నేల సంకోచ మువిద!
బయలుదేరుము ప్రేమసంకేతమునకు.

పాలి కావు

నేను

రేయిబడలో పూలు రాలి రాలకమున్నె
వొరికోడి మడికోడి కూసి కూయకమున్నె
వీరియారలి కనుముద్ర వీడి వీడకమున్నె
ఎట కోయి నీపదన మెవ కోయి నీవు!

కనుల కాటుక లేఖ కరగి పోనే లేదు
 పెండ్లిపనువుల పూత చెరగి పోనే లేదు
 తొలికవుంగిలి పసిడి తగుకు మాయనై లేదు
 మునికోల నీ కేల ఈవయన మేల !

అ త డు

పాలికాపును నేను బందెబాసను
 మంటిలో నాబ్రతుకు మంటిలో పాట
 మంటిలోనే వెతలు మంటిలో కతలు
 కడిపె దాకలికొరకు కవలమ్మకొరకు
 తల్లియొడి దిగ జారి నడక నేర్చిననాడె
 నాతోడు ముఁకొల నాబ్రతుకునీడ
 పాలికాపును నేను బందెబాసను.

తగువుల వయనమై మునిమాపుదాక
 మంటిలో నాబ్రతుకు మంటిలో పాట
 పాలికాపును నేను బందెబాసను !

శ్రీ కొడాలి సుబ్బా రావు

న తి

ఓంకారస్వరలినమై విగ్రహునాదో హాసనాధీనమై
 శైలంకర్యబ్రతిపాద్యమై భువనరక్షాదక్షమై తాండవా
 శంకారాస్థిరచంద్రమశ్యకలైత్యప్రాప్తకాంత్యమై
 శంకాసంకులమై నీ యుని ఆకాసిద్ధి కల్పించురన !

తనపెగకన్ను మంటలుకు దగులు, కాని ప్రియానిలాపమా
ర్గపరిలబ్ధనైజకరుణామృత స్పృష్టి, పునఃప్రభుతతే
వను దశరీరు డాతనిజంబున కంతమునందు లోగిపో
యినధృతిమూర్తి మిమ్ము భరియింపుత కష్టసుఖములందునున్ !

తనకలుస్వపమోహితలో పగలబందాలో తెంచి జూర్చిన
ల్లన పాదంబులజాడ లాగోమును మ్రొక్కలో వెట్టుచున్ రాత్రులె
ల్లను బృందావనవిధులన్ తిరుగుచుండెన్ యామునకీరతనున్
తనుమంజుంబుల దా జెట్టికొనఘోరతవ్రంబు శంసించెదన్.

శ్రీ కృష్ణ దేవ రాయలు

అకడ రాజరాజ మొదలొధనరస్వతి నిష్ఠదేవతా
స్వీకృతిలో యజించి మురిపించి భజించెను : అంతరాంతరా
చ్చాకలనంబులోవల వికాంపకు లెందరొ శీర్ష ముగ్ధి నా
రీకడ నీవు నిల్చి జెలయించితి వంత్వపమర్పనావిధుల్

అత డొక్కకలివర్మ నాదరించెనె కాని
శని యన్నపేరు తా గాంధ లేదు
అత డొక్కటెక్కుతి న్నది యుద్దేనె గాని
తక్కాతక్కుతుల గుత్తగొన లేదు
అత డొక్కల్ల పనే అంయగల్గెను గాని
దేశభాషల లెస్స తెలియ లేదు
అత డొక్కటె నడయాడజూచెను గాని
అష్టదిగ్గజయన మరయ లేదు

అయిన నాతడె పూర్వదై యలరుకరిన
ఎన్ని లోపించినను తానె హెచ్చినాడు
అన్ని కలియు చిగురినా దైవనీవు
అతనితో సాటి కైనావు అభరాజ !

నీ అమూల్యదమాల్య హాసనలు వాటిసంభరణోజనా
ట్యాయత్తం బగువీణైత్తవయి బాహుటిచె మాధుర్యముల్
స్వాయంభూతవనన్మ సృష్టి కవిజీగజ్ఞానవిద్యాగుణ
ప్రాయప్రౌఢి మలంచుతిజ్ఞా లిటు చెప్పం జొచ్చి రెల్లప్పుడున్.

గండపెండెరముల కి పుల కీవచ్చును
కవిచ్చాదయము పిండగలడె రాజు ?
ఏనుగంబారీల నెక్కిందవచ్చును
కవిమనస్సున కక్కగలడె రాజు ?
కృతి లెన్నియైన పేరిచి పుచ్చుకోవచ్చు
కవితారసము పీల్చగలడె రాజు ?
పొగడిలలను వేలు పొంద గావచ్చును
కలయూహ లందుకోగలడె రాజు ?

అది మహాయుగ సారస్వతాత్మ పండి
రాజుగా తెల్లుగుడ్డియరణ్యములను
పరువమును కాంతి బీగనిపారిజాత
పుష్ప మయి నిల్చినది జ్ఞానపూజకోగకు.

పద్మము పద్మ మొక్కమణి పట్టిన దెల్లను పైడిముద్ద యీ
విద్వద్దెటుల్ గ్రహించితివో నేయికి వొక్కడుగూడ నీతత్వ
దిద్దగలేదు కాన్యకళ తీర్చినముతైపు పీర్లుగా కథల్
నుద్దులు వర్ణనల్ ముతపుసాంపులు నీకులు గ్రువ్వినావుహా !

కథ నడిపించుతీవి, మతఖండనముకొ జరిగించుధాటి, భూ
మి భవనయవ్రసత్తిని గమించెడిచాతురి, కాలవర్ణనా
వధులను చాటనేర్పు, కనువారికి నీ కవిలాపితామహం
బుధ ఒకనీటిబుగ్గ అయిపోవడ త్వత్కృతవస్తుస్పష్టిలోన్ ?

అవునా తేతతనంబు, మార్గవము, చిత్రాక్షర్ణజాభారభూ
త వరిష్టాద్యుత్తగోప్తనీశలరసప్రావంబు నీపలుకలన్
తవులన్ లే దనుమాట గత్యమే భవద్ధాటిరాఘాటపా
టవసామ్యం బగుప్రాధేమం బమర ఘంటాటంకృతం దున్నదే ?

లోలిజన్మంబుల నీతై
నలిపినసాహిత్యపూజ సార్థక మయి మా
తెలుగున ఆముక్తముగా
భరియించిన దెల్లకవులపైసై మెరుసై !

తుంగభద్ర

పరిఖాన్యాజముతోన చుట్టుకొని పంపాస్రోత మాత్మీయసుం
దరసీలాకృతి త్వత్పురాద్రీదయబద్ధస్వాంగయై వ్రవబం
భరదుర్గప్రతిబింబితాంబుదతనోద్యోగంబులో పొంగి శ
త్రురయంబుకొ పరిమార్చి నైజబలమందుకొ పొందె నానన్ముతుల్.

నిగనిగలాడుసోయగము నాదే కాని
నీలిమణ్ణులకు రానేర దళుచు
గబగబ నగ్గచులాఘవము నాదే కాని
తెలిమణ్ణులకు నట్టిదే యుటండు.

తళతళలాడెడు తర్జున నాదే కాని
 ముబ్బుదివ్వెల నుత్తమాట యనుచు
 జిలుజిల్లు మనిపించు చలువ నాదే కాని
 వర్షాభిముల రిక్తినికృత మనుచు
 సాగసులో పారుదలలోన యట్టుపట్టు
 చిందుశీకరములలోన జీవనముల
 లోన పంపాద్రవంతిక సానవులను
 వేర్లు మేఘప్రవాహం నేలకొనును.

రా త్న

శిలు ద్రవించి యేర్పినవి జీర్ణము లైనవి కుంగభద్రలో
 వల గుడి గోవురంబులు సభాస్థులు లైనవి కొండయుచ్చుగుం
 పులకు దరిత్రలో మునిగిపోయిన చాంద్రవసుంధరాధిపా
 జ్వలవిజయప్రతాపరథనం బొకన్వస్మకధావిశేషమై.

నునుత్రులు పానదెట్టకయె మాత్సము లెప్పటి కన్పడే శిలా
 గణములు, ఒక్కొక్కటి శత్రుబుల నాటిదరిత్ర నూరిపో
 నినయిది తత్కలై ప్రతిభ జీర్ణి కడువ్యవిధిపథాన సా
 ధనములుగూడ విస్మయవృత్తంబులు కిందిమహాత్మనుకలుమల్.

ఈపెనుకొండబుడ లెటు లెత్తికొ లకన మంటలాఘన
 ప్రాపిత కార్యమా యిది సభాస్థులు లైనవి కొట లైన వం
 తా పనిచాంద్రకౌశలవిధానమే చూపు బలే నవీనముం
 త్రోవకృతుల్ విదేశపురిధుల్ పిస రతయు నేర్పినా రట!

కొక్కెముల్ రాతి నొక్కలు గాగ ఉయ్యాల
 సలిపినా దొకకొండవలక తొలిచి
 పోపానములు రాతి నొక్కలు గాగ నయ్యి
 కట్టినా దొకకొండవలక తొలిచి
 చూలముల్ రాతి నొక్కలు గాగ హర్మయము
 కట్టినా దొకకొండవలక తొలిచి
 వేడు శిల్పము రాతి నొక్కలు గాగ రచ్చ
 దిద్దినా దొకకొండవలక తొలిచి
 సర్వవిరూపముల న్నడిచయమునందె
 కల్పి చేరి సాధనముల చెక్కినాడు
 మరలు లేకుండ యంత్రాలమహిమ లేక-
 తమహృత్తికిని హేతు వరయ లేము !
 సర్వవిరూపమును శిలాస్థావరము
 నాడు హంపీ వెలుంగు విన్నానమందు
 సర్వవిరూపమును శిలాస్థావరము
 వేడు హంపీ నకించినపాడునీతిని.

శ్రీ ఊటుకూరి సత్యనారాయణ రావు

వ్రభాత సుందరి

నీనునునీగు దొంతరల విండినలేజనరాని కూరుముల్
 తేలియపాకలై వశిష్టదీపల కల్లుగ నాడుకొన్న వే
 చూ, నవకమ్మ వోనినమయోచిత లాలవలందు తేల్చగా
 మానస కూసలేడు పవమానుడు పేరవరసప్రవర్తనై.

కన్నులు వేయి చేసికొని కొది నిశాంతమువాక గట్టులో
మిన్నక ప్రకుసంధులను మే నరవాల్సేనా లేదో నీకునై
ఎన్నినుమమ్ము లేర్పి హరియించెను ఈమధుమాసయాధు సం
పన్నసుధామిశన్మధుర్ భవ్యపరీమళితాంగ రాగముల్

ఏకహోవిదగ్ధి లాలింపబడిన
స్వాదుకంఠశ్రుతి కలాపసరణులందో
అలపించెడి మధుపశుదాంతజనము
ఈశుభోదయవేళ నీకే గడటజె !

తెలతెల వేకునక వికసరీమధుకంఠపు సన్నతంతులక
పలికెడిచీరలో సుఖము పైకొని నీవృదువృత్తజైఖయల్
తలపులు చూరవెట్టగ నిశాంతము పాడు ని దేమి ! ప్రియ వి
హ్వలతయు గానమై రసమునై వివశత్వమునై చెలంగునో !

భ వి వ్య త్తు

ఈయువస్ఫులమనక లెగని కాంతుల లేపి
విశ్వజూహినిహృదయ వీధి పులకింపగా
జెన్నెలలు జలయిందునో—వలపులో
వేదనలు రగిలించునో !

విరికన్నె పిగ్గుతెర మరుగు నూరుపువ్వుల
సోగయువాసనగాలి నగ మైనమాధవుడు
విధురభావము చాల్చునో — ఒంటిగా
వెరియై చెంటాడునో !

శ్రీ ఊటుకూరి నత్తన రాయణ రావు గారి

అపొటునొక్కు మునిమాపు వెన్నలకైపు
కలువకమ్మనిసుధలో కరిగిసారివకధల
కీ జీవితమే మరచునో — స్వప్న
లోకాల మధురిమే వలచునో !
అది పోకుమాత్రనే మదిర త్రాసమరపు .
అది యెవరో ? దరమసంధ్యశరత్తుల కలికి
బాలిల్లిరేకయేమో — మనసు
నీడల నమ్మతన ర్తకియో !

కవి : వాణి

క వి :

మలయపటేరగంధ వలమానవిభౌత సమాగతానిల
మృతకుసు తల్లెడు లూగి, కనుమోక్షులనిద్దుర నన్ను లేపగా
వలికెడు వీణ—ఏల పరిపాటిని రాగము మాని, మాగడై
కలక వహించె ? ఈబ్రతుకుకాంక్షలే తా నయియుండియున్ (వధూ !
కలకల నవ్వుచున్, దరవిక స్వరనూధుకరీసుధారసో
జ్వల కలనాదగేయపరివర్తిత ఝాళిఝుళంఝుళివదో
చ్చరితవినుత్పన్నాపురలసన్నణికాంతుల నందగించు నా
యశికచ యీహృదంతరపుటంచులకున్ వెలియై గమించునా !
వివిధనమ్మలందో ప్రవహించెడియేటికలశృ మణ్ణుచా
పై వెలియించువెన్నెల బయల్పడుత్రోవల బట్టిపోవురీ
టికా విధియించుచున్నయది, తిన్నగ సాగుచు— కాళ్ళబాడలే
కొనతె, మొందు కీదురవగానానునీతి యీమె కో(వధూ !

ఎన్నిజన్మలొ యెత్తి సాధించుకొన్న
ఒక్కటే, ఒక్కయిదురేఖ — ఒక్కయిమ్మత
కలక, మొకమరున్నాట్య మేఖలగుతమ్ము
అన్మదానంద జీవితానంతసీమ !

తా నయిన ద్వి తేపి పెరదాడల సైహికభోగతత్పర
ధ్యానము నూట, నాదుపరిధానము నే మెలచైచి, ఏడొ
నే ననుకొనిభావరమణీయ సుఖస్ఫురితార్చనాక ను
శ్రీ నత మైనయాపదము చేరువలన్ నడపించె నోవ్రహ్మ !

వాణి :

మనసున కందరాని అతిమానుషమై అనుభూతయోగ్యమై
తనరదియూహలే పదవితానము తేనియ లోక్కు గాయకా !
అనుపమ మైనభావజగదంతరదీప్యమహమ్మలొకులొ
ఇనికిన నీయొడంద కదియే బ్రతు తైవరగజ్జ జీవికన్.

తొలగితి నా కనీ, ఎటుల దోచెను — నీజెరువెంట నుండి, నీ
యలఘుతపన్నునుం గలదు నారది నూరటజెట్టు కాంతియై
మెలగిన జెవ్వరోయి ! అనిమేషమహాస్థితి నీవు నాకునై
పలుచనయై కృపించునెడబాటును పొటును నేరకుంటినా ?

జారె మనస్సు, నీపదవి జారె, సుభుక్తుని తేనీ హాయిలో
తీరము తేర్చునోడ క్షుడతెన్నులహోయన కాగలేక చే
జారెను రోగమం దడుగు జారెను — ఈశిధిలప్రసక్తిలో
తీరపు నీహృదంతరమునీడలతే పసియించునంగతిన్.

అ ను న య ము

[అర్ధరాత్రి చాటినా నిద్రపోవటం లేదు రావూలుడు, తనిత
మంతా అంధకారమయమై నిశ్శబ్దంతో నానాటికి కృతజ్ఞున్న
యశోధర, తెలిసి తెలియని అజ్ఞానావస్థలో కుమారుడు ప్రతి
చానికి మారాము చేస్తుంటే తీర్పులేక ఓర్పుకొనూ లేక గడిచిన
ఒక నిశాంతము:]

వారికైన యాకసుల వ్రాలు తమాలవనీ విసిత నం
చారిక భావవల్లికల చాయల బాష్పములేల తల్లి! నీ
బాలకు డేదియో తెలుప వచ్చియు రానివి మాఁచొప్పులన్
తేలు కదల్చి చూపుచు నొకేవిధి నేర్పురు తెల్లవార్చునా...!

ఎప్పుడు చక్క నొత్తితివో యీ కురు లందఱు కీలుగంటుగా
మెప్పులచేయి తాకి అరజేల్కొను పూవులవాన చిందగక
ఇప్పటి కెన్ని నాళ్ళు గలియించెనో ఒక్కజటాభుజంగమై
కన్న మిగిల్చెనా తుది—సుఖస్మృతి దూలిన దీనురాలికి.

ఈ రాణివాసము లే పురాతన కిల్ప

దోహద కల్యాణ తోరణములా

ఈ యంతికోద్యాన హేమంత సాయంత

నా లేటి చిత్రవిద్యామయములా

మొరయించు కోటకొమ్మల పైడిఘంటిక

యూగ నేవిజయ రావూత్తులకునా

హయమంజి మాత్రిక మొరసిన రాకట్ట

పానటి లేపడపుర్రు కొరికొ

ఇరువుగొనె నాడు శాశ్వతుండరుడు నడచు
పూల త్రోవలలో గడ్డి మొలచె నేడు
ఏమి కల దింక వారల కేడ్వకుండ !
సంవదలు తేల్చునా దుఃఖసాగరమ్ము !

మారా మెవ్వరివైన సాగు నటరా మాతండి ! మితండి యు
న్నారా, ఎవ్వరితోడ చెప్పకొన, కన్నా ! చిన్ని చే సాది యీ
గారాముల్ పడరించి యేడ్చెదవు ? నీకై కాదురా ప్రాణసం
చారంబుతో గొని చిక్కబట్టి తెచ్చెదో చాకుండ దుఃఖమ్ముతో.

బ్రతుకుభారమ్ముతో గుండె పగిలియున్న
ఈ యశోధర కింక దిక్క-వరలోయి
చిట్టి ! నీకయి సర్వమ్ము కట్టిపెట్టి
నిన్ను చూచుచు ప్రాణాలు నిలుపు మనయే
నిర్దయుడొ దయాశాలియో నీమతండి.

దోబూరు లాడుకొందము
బాబా ! రావయ్య కిన్నవాడవు కాదా
ఈ బొమ్మలు పాపాయికి
ఈ బోదట తల్లి ఇట్లు లేడుచునుంటే.

చూడు, ఇటు లేడునల్పాయి శూరు దగున
ఎదిరి మాయాగముల మోహరింపగలడ
అరిగెదను నేను మాడ మీ యయ్యకడకు
తీసికొనిపోవె మీ గుంటే యనగ—

బాతుకు మంచు చిన్ని భుజబంధము కంఠము చుట్టవేసి, ని
ద్రా వివశమ్మురా నీమో కా పిడికెళ్ళను బట్టి రాయుదన్

కావలె గోడప్రక్క నతికమ్ములు మూగిన ముద్దుమోమువా
డీవల కాదు, అడుకొన ధేమని యన్నటు అంగలాభ్యుదయ.

(ప్రభువు దెస జూచునాపసిరాధవాని

గోడు నేడొగొంతెమోర్కియొ గద !

చిత్రపట మన్న తెలియదుచిన్నతనము

అనుచు వత్తుమ్మనకు చేర్చికోనియొ తల్లి.

హృదయపు లోతులోన పలవించిన చిన్నయెడంగ నెట్టులున్
పడితము నేయలేక తల గాల్చెను తల్లి, కుమారరాములుం
డొదిగ వియోగభార జనితోష్ట ను మాన్మహుర్మతాచలా
భ్యుదయ యశోధరా ఘనవయోధగ పాళిక తూలిపోవుచున్.

శ్రీ కందుకూరి రామభద్ర రావు

స్వప్నము

స్వప్న సీమల నాథుజాన్మంధ మూడి
స్వర్ణమయ మైనవానంతవల్లిపూరి.
నవవిలాసంబు లోలు కాడ నామకంట
సంచరించెద నెవతెమో చాన నీవు!
చంద్రికాభారతధవళవస్త్రాంచితములు
పాలకడలితరంగాల చాలుపూరి
దెన్ను దన్ని రా, వదనారవింద ముగ
శ్రీ ప్రసన్న వానాభాగ్యశ్రీ వేణు!
అలికకుంకుమరిక బాలార్కరుచికి
అభినవృద్ధిరము, దీవికాబ్జ మలరు;

అమృతవింశికాధరదరహాసరేఖ
 చిందు వెన్నల కెగయు నానందజలధి.
 నయనవద్మాలు సద్మాలు నవ్యకౌంఠి
 శిశికలకు; స్వప్నవధ మంత తెలుగు జిమ్మ;
 వాక్కు లందుకో లేనిదివ్యవ్రభావ
 గోదో వ్రవహించు నీవు స్ఫురించునంత.
 స్వప్నవధమాత్రదిర్బనభాగ్య మరుగ
 జాగరణవేళ మెలితెట్ట మూగయెడద
 వ్యధల నలిగినకొలదిని మధురనందె
 ఇట్లుదండమువోలె స్మరించు నెపుడు.

సంధ్యా తాండవము

ఓహూ మహాదేవ! ఓహూహూ నటరాజ!
 ఇది సాంధ్యతాండవం దెనగు సంరంభమా!
 నొసలిజేగురుకంట మనరి లేగినమంట
 వల్చిమొంగు మంత భగ్గు భగ్గున మందు.
 కిరసు మెట్టినంగ చిందు త్రొక్కి కలంగ
 వినువీధి చుక్కలై మినుకుమిను కని మెరయు
 వ్రోమమూర్ధమా కదలి సోమభూషణ మదరి
 ఎగువంకగా దిరిగి దిగువదిగువకు జారు
 పానతోడవులు సొక్కి పడగపడగకు గ్రుక్క
 విషమపీతాళిమము దెసలదెసలకు పులుము
 పునుకపేరులు జారి మినుకుతొరికి జేరి
 తెదదగోళమ్మలై దుడుకుదుడుకున దిరుగు.

నిజదేహభసితమ్ము గజదర్శననమ్ము
 వెలుగుచీకటిసందె ముగిసి నింగికి నిందు
 ఒకవంక తాండవ మొక్కవంక లాగ్యమ్ము
 అర్హనారీశ్వర మృఖిలబ్రహ్మాండమ్ము
 ఓహో మహాదేవ! ఓహోహా నటరాజ!
 ఇది సాంధ్యతాండవం తెనకసంకంభమో!

అత్తు తర్పణము

( )

వక్త్రతి బహిరంతరములు తుపాను రేగి
 నాకటిరాంతరజ్యోతి నిలిగి నలిగి
 పడలియును నేను బ్రదుకులు పారచెరచి
 మెంతగా దాచుకొన్న కొం డెక్కిపోయె

కరుణ రవ్వంత యున్న నాకమె కరంగ
 హృదయమును జీల్చుకొని వచ్చునెలుగులోడ
 పదివసంతానన్వష్ట కౌశ్యము ముగించి
 అశ్రువులలోడ స్వప్తివాక్యమ్ము నిడితి.

భావనాసౌభళిభరాగ్రపంక్తి నాదు
 కలలు రేపినచంద్రవఃకాంతు అంత
 విహ్వలము లయి కన్నీరు విడువదోడగా
 భావనకూన్య మైనప్రపంచమందు.

౨

పొగ్గిరికూటపు ప్రభాతకొంతుల
పొద్దు పట్టె కావారు లవిగో!
కనబడలేదా! కనబడలేదా!

కన్నులు తెరచే కమలముఖమ్మన
పొద్దుపెడవుల చిరునగ వదిగో
కనబడలేదా! కనబడలేదా!

పూరికన్నయల యిగ్గులు నొక్కుచు
ఈలలు తెచ్చే బాలానిలుడై
పొద్దు పొడేగేయా లవిగో
తెలియుట లేదా! తెలియుట లేదా!

ప్రభాతవాయు పరివరణమ్ములో
వయోదమాలా ప్రస్తారములో
స్వర్గవాహినీ సైతములలో
పార్థకీడలు! పార్థకీడలు!

3

కుమిలి రగులుచు చిరుమంటకొనలు విసర
అగ్నికుండాభ మైనహృదంతరమ్ము
దీవితాళయకెనలయశ్రీలు మాది
మోడువారెడి బృదుకీక మోయలేను.

ప్రాణిలోకరహస్యాలు పట్టువడక
నగసిల్లేడిమేదన్ను నిలువ లేక

శ్రీ కందుకూరి రామభద్ర రావు

౧౫౯

పడుగుపేకలుగా కూర్చి వర్ణ విరలి
భీమపటం చేదొ రచించి వడుసు శాంతి,
ఇంత యజ్ఞానతిమిరసం శాంత మైన
జీవితమనందు కల్పన చేసికొందు
(పొద్దుపోకకు కళటసంపుటము లెన్నో
నవ్వుకొంగన! యేడ్చునా! నన్ను బాసి.

౪

బుగ్గలు సొట్టలు నిగ్గులు చేరగ
కలలో పార్థుడుకలకల నవ్వెను
బొండుమల్లెజడి విరిసినది
వండువున్నమయె ఎడిసినది
పాలకడలియొడ బొంగినది
ముత్యాలరాసులై మొలిచినవి,
నిలిపి కవుంగిట నీ రయిపోయితి
కన్నులు విడిచడె కారులేయికొన
సుప్తముద్రితము శూన్యప్రపంచము!
నాకపోలముల నయాగరాలై
పారుబాష్పముల పాన్పి తడిసినది,
ఎదుటి గోడపై ఏమి యొరుగ నటు
కడలిపోవు నీ ఖటియంత్రమే.

౫

బ్రదుకు నాల్గొప్పు పాయసపాత్ర తీసి
నోటి కందించి, నునుపచ్చిలేటతన

నాలు లూరెడి బాసల పూలదోసి
 వైసి ఉయ్యాల లూపిరి పార నన్ను
 నామన స్పింత క్లేశాన నవయశంద
 నీయెడంద దేరిననవనీత మంత
 పూతవెట్టిరి; సుగుణి దూరదీప
 చూర తెత్తిరి నాదుసింహాసనమున.

ఎంత పాపాణ్మూలయమో పినె నిన్ను
 కులికానులచేవిక కూర్చుకొనిన
 కటికబాపలతో వల్ల కాటి కంపి
 పిచ్చుగోదావరీతటి మూడ్చి నాను.

స్మృతిపథా కాళసింధుజై చిమ్మిరేగు
 అశ్రువారివ్రవాహము నడ్డుకొనెను,
 మెట్టవేదాంతమృత్తిక కట్టజైచి
 సిగ్గు మాలినబ్రదుకు నర్పించుకొరకు.

౬

నాగృహారామసీమ జన్మమ్ము గన్న
 తొలిదసంతప్రవాళసంతోషమనకు
 పురిటి బాలెంతపనుపులం విరిసిపోయె
 పుట్టువండుపు నేడుక లుట్టివడియె.
 పదివసంతాల మొగ్గయై పరిమళింప
 “హరిజాతవ్రవాహసంపద జనించె
 నందనవనము అతడు పురందగు” దని
 తోట నడు గిడువా రెల్ల తోచి యనిరి.

కడుపులో తేనెసోనలకడన లెన్నో
కూడబెట్టుచునున్నది కుసుమదళం
హృదయనుకరంద మానునట్టుడకులమ్మ
లెంత కీర్తించునో యి యెగసినాము.

కాని కనలేనిదుర్విధిగర్భ మంత
ఏదో విషకీటక మ్మయి యేర్పి డొలువ
ఒక్కవేలకే రాలిపో మడికిపోదు
కడుపుచుమ్మలు చుట్టుదుఃఖాన కాగి.

రాజునడియెదునెలుగుతో చాలు కట్టి
య్యరలుకీ నీటితోదలతో తిరుగ నేను
అడుగడుగు మొగ్గ రాలినతోడిమ రాచి
కాదువారిసమెడద రిక్తమే స్రవించు.

౭

ఎడద తేనియి లూరిడిమదులత్రాల
డోలికలలోన నన్ను సుయ్యాల లూచి
వదివనంతాలబోదుక నివారి యిడిన
హృదయసారధికి యేడ్వ నేని లేను
ఒక్కగడియేని విశ్రాంతి దక్క ఎంత
వెనగులాడిన వివశమై చనెడు కాల
చక్రవిధ్రమణంబుతో సాగిపోయి
ఊరకే పుత్తు డట్టినిట్టార్చుగాడు,
పొగుటచుండినహృదయోన మిగిలి యున్న
స్ఫురిలతాచితానమునకు చిన్న సాదు

కట్టి మనసార కన్నీరు కార్చ నాకు
తెరపి దొరకదు నవ్వనాగరకజగతి.

౮

పార్థసారథి బ్రదికినపదిదినాలు
సాలకడలితరంగాలపై మిసిమి
పండువెన్నెలరేకులోపలిపసందు
పైరగాలి హృదంతరపరిమళమ్ము.
అవుడు నే తూలపడవనై హర్షజలధి
నింగి చాకి తూగాడుతరంగపంక్తి
ముమ్మర మృగురేకుతకమ్మదనము
చిమ్మకొనిపోతి అశలచివర లొరసి.

ఇప్పుడు శ్రావణమేఘుడ! ఎడదబయలు
నీడ్చుకొనుచు, జీవితపథ మూడ్చి చనుచు
వీడుగుమ్రాతగ నేడ్చెదు ప్రిదిలి దిశలు
అర్ధ్రపంకమునై పోయి అనవి గలియి.

౯

ఈవియోగవిషాదాన్ని యేపు మిగిలి
మహితసంసారసాగరమధనజాత
కాలకూటమహానలీలవోలె
తరుముకొని యేర్పు జీవితపురము లన్ని.
తోడివారి జీవితపరితోషమునకు
అంతరంతరమును గాల్చు ననల మంత

కరడుగా గట్టి కంఠనిర్గతము గాక
కమిచి లో నడచెదు కాలగళుంభంగి.

శేను నటరాజు నైతి; నైసి దోచు
లాస్యతాండవ నాట్యవిలాసములనె
లోక మెరుగును కాని, నాలోన నరము
నరము కౌల్పనీదుఃఖాగ్ని నాకె యెరుక.

౧౦

పూతగోదావరీదేవి! పుణ్యసరివి
గతశతాబ్దాలకవ్యసుఖాల నెల్ల
ఓడగట్టి జీవన మోసుగాత్రి!
అతికింపును ముతి నీయలలు రలిపి.

పొంగిపోవుదు గద నీయపూర్వకోభ
కెవ్వడను, లోన గీర్తించి యెన్నిసార్లు
నీపవిత్రాన గావనోన్నీద్రశక్తి;
నీన్ను కడుగు నమ్మ అపన్నుడ నయి.

పదిశరత్తులపాటు నాబలిమకువెలుగు
గా నటించినతనయిండు నీన్ను మోడ్చి
నీదుపైకొత్సగాన ఎఱుగవోవు
అన్నెపున్నెము లెరుగదు; తెన్నయెడద

నీవు శిశులకరముతో నిమరుమంది
నంధ్యమంధ్యుల నాత్మవిశ్రాంతికొరకు
ప్రాధనలు నల్ప జేయుము! పార్థుడింక.
అమృతపదనీవిహరియై యురుగు నమ్ము!

౧౧

బ్రదుకు వాళుల కోకిలస్వరమతోడ
బాలికాకంఠమాధురి పాడుకొలిపి
నేను రదియించుగీతు లెన్నేని పాడి
మోదవారాళి వైచితి మనుక లెన్నె

నీవియోగానలజ్వాళి విగుడ బొగులు
హృదయవేదన తీర్చుకో నేర్చుకొరకు
స్మృతివిపంచీగళమ్మునే చీల్చి శోక
గీతు లెన్నేని నీకయి గిలుకు దివుడు.

ఏయమర్త్యపథాంతర మివుడు నీ
వాసమో! నీదుపే)నుప్రవాహ మింక
మాకునై వెల్లివిరియునా! మాదుకోడ
నములు నీ పంక నెరుగుదే! మము దలంతె?

కలుగు జగదంతరము దాటి కనలు నాదు
శోకగీతులు కదలి స్తోక నేని
నన్ను నే మని తాతువో! నాకుమాత్ర
మది యొకంగద ఒక్కొంక యాత్మత్పత్తి.

౧౨

ఈవియోగాగ్ని మండైకవైడద కింత
కల్లదన మిచ్చు ననుభౌ)ంతి చందన మని
పులుమచున్నాను పంకంబు; పొగులు వోక
రదులుకొనియెడు లోలోన బాజిరాజి

ఏమహార్తమునం దైన నెగసి మంట
లొకన మృంటగా లేచి, అడుగునాడు
జీవితాశయహర్మ్యాల జిచ్చు బెట్టి
కొల్పివైచునో బాడలే కానకుండ!

శ్రీరంగం నారాయణ బాబు

సంధ్యా వేగము

అంభోనని పాడు నంబరం బంటి వంశ్య
సంప్రదాయసూత్రమ్మల జార విడిచి
తెనుగు మీరిన అంధ్రపురికలు భక్తి
పూయడో లాక్షయకణిమ పోకమున్నె.

గాఢదుఃఖతమమ్ముల కాశరాల్లో,
విరియ ప్రేమల వెన్నెలవెండిరయ్యె,
ఏది నా కిత్తుకో మీర తెరుక రాదు
సంధ్య, ప్రియురాలియ ధరంపు చక్కదనము!

చీకటులు దాగి జీవించుచెలియ జూచి
వెన్నెలలో కోరిలి విహరించువెలది గాంచి
సంధి నేయగ మింటను సంధ్య మెరసి
రాయబారగీతాలాపరాజి మోయి.

సంధ్య చివురాకడో నెలలో చల్ల నైన
కుహినలిందువు నా చుక్క తోచెనంత.
విరహదావాసలక్ష్మల వడివెతల
వలపు లొలికించురీయనికలపు భాతి.

పరిమళించెడుభావాలపదనుకల్గి
పులకరింపుల తొలికొనుపూల మొగ్గి
దృశ్యకావ్యోర్మికా గీతసప్తఫలము
అధగరుచిలోన మధురంపుసుధల చుక్క.

పాంశభౌతికజేహంబు పతిత మగుట
మరీతవహునిపూతజిక్కు నాన రీతిగ నిచి
పరమవదికాంతివర్షాల పరిమళించు
జలుగుమానినీకిలంపు వెన్నపూస.

ఊడి రేకులుగా వడి నాడె సంధ్య
విశ్వ మంత నున్నప్రికై వేచియుండె
అప్పుడప్పుడు జ్వంభికలట్లు తోచు
మారుతరంగములు మునిమాపువేళ.

వ్రక్కతి నవ్యాజముగ సచ్చి వ్రణయరక్తి
పచ్చి యారని తాంబూలపాటలంబు
కాలపురుషుండు చీకట్ల గలువకుండ
తాగలే దని చెప్పవే మూగపికమ!

సాంధ్యరాగనుధానూత్రసంజయమ్ము
కాలపురుషుండు త్రేంపెను గడియలోన
చీదరించెను దుఃఖమై చీకునాలు
ఉదులు స్మృతికణము లయి లేలొడిను దొడుగ

నవ్యతేజస్సు దిక్కుల నాకు గట్ట
శరణాభిల్లి తెన్నెలపూత పూసె
భువన మంతయు నానందభగవ మయ్యె
జారియే డ్వేల సమసినసంధ్యకొరక.

మిణుగురు పీట

మూక సంధ్యామరందబంధూకర్తి
 తెగిపడిన జేటికంతమై తేజ ముదగ
 లేగలాటజలదాళరేకు తెల్ల
 కన్యపోయినరక్తంపుకణము లయ్యె.
 పాదుగడియున్న జీవిత పొంగిణముల
 వలుకరించునె వెన్నెలవలపురేను?
 కరగిపోయినబంగారుకలలయలల
 తోచునె చుక్కపూవులతోరణాల?
 కొలవాహినికలుషశైవాలవల
 కాలు జాతినయానాటికొరరాతి)
 గర్భమందున నవయునాకమ్రగీతి
 తలిపో నొక్కచిరునవ్వుతెప్ప లేదె?
 మన్వపువలపుతారలమువ్వకొండ
 నవ్వదులు లేనియొనికాసమయమందు
 చెప్పచుందువు ఖద్యోతలేపులకను
 వెలుగు సరియింప నర్తింపకలయు నంచు.

మిణుగురు పాట

కను పొదుచుకొని తార కనబడనియొనికల
 మనురుకొనుభావాల విరిరంపుబరువుతో
 విసరువిషవాయువులకొసల వెగిరదుబ్రతుకు
 ఈమిణుగురులపాట
 ఏయొడదకోసమో

బ్రతుకు చెరిగి పాంథ్యుడ బాసలవ్వాల
 వాడిపోయేయుదుల మోక్షమూక్షలరాది
 శ్రుతి విచ్చుకామనీ ప్రోతస్వీనిగళాన
 ఈమిణుగురులపాట
 ఏయెడదకోసమా!

ముదుగటాశలజగతి నిమగబరువుల శ్రుంగే
 కదలుచీకటియెడల కాదు కదపగు కలయ
 కాలానిలపువేల కలగి తొట్టిలు కేట
 ఈమిణుగురులపాట
 ఏయెడదకోసమా!

పరకలోకపుటగులు నాటిన చిగుతొట
 కరకుతొరిలకనులు మరల చెరికినగోట
 కరవులో నిలువెల్ల కాల్పువాకలికాట
 ఈమిణుగురులపాట
 ఏయెడదకోసమా!

శ్రీ మల్లవరపు విశ్వేశ్వర రావు

యావనహృది నేదివ్యస్వప్న మొ
 కదలినదే చెలి, పిదిలినదే
 ఇవ్వనపధి నే నవ్యవసంతము
 మెరిసినదే చెలి, విరిసినదే.
 తీరనవనమున కోయిలకలకలరాసములే
 భావగగనమున మలయానిలములవీననలే

పూలతోటలో తేనియసోనలు కురిపెడిన
తేనె లానగా మధుబంధరములు దరిపెడిన.

జలజల ప్రవహిలు నిర్భరిగా
అలల పులకరిలు నంబుధిగా
ధగధగితారావళిగా -దల
దకచ్చకిరసాదామనిగా

యావనమ్మది నేదివ్యస్వప్నమొ
కదలినదే చెలి, ప్రిదిలినదే
ఇవ్వినపధినే నవ్యకసంతము
మోరిసిందే చెలి, రరిసినదే.

ఆ వా హ న

కల్లోలపాధోధికదువుపూచిననంట!
కరదూలొంగినబిందుకు కడలిలో పెనుమంట!
ఆవృతభాండ మృంతరాన కుమిలెడినంట
ఆమరలోకమా భూమి నదుకు తీయనిమంట!

ఓనుందరోజ్జ్వలా, ఓనుప్రవధుకీల!
మేలుకో మేలుకో ఈనవ్రాదయవేళ!
ఏలుకో ఏలుకో నాగుప్తహృద్యేల
హేదీప్రవధుకీల!

ఈనగుంత విభాత మీనసుంధరహృదయ
మీజగత్కల్మాష మీజీవకణభౌగ్య
మేలుకో మేలుకో, మేలుకో మధుకీల!

మధ్యధాత్ర సురభి మందార మధుమాల!
 దూరమై దూరమై దృష్టి సోకనినాడు,
 నీలమై నీలమై నింగి దాగిన నాడు,
 ప్రారంభ జీవిత ప్రాంతక్షణము నాడు—

అనాడు నావృద్ధయమందు ద్రచ్చినమంట
 అనాడు నాజీవమందు విచ్చినవంట,
 ఈనాడు మధుమాల, ఈనాడు మధుకీల!

బాల్యజీవనలీల, ప్రౌఢ భావజ్వాల
 వ్యధలలో సుఖలూ, సంకలలో దైన్యమొప్పు,
 విధుర జీవితములో నిలబడిన నాశల
 కదలించి, కప, సాగరగర్భము విదిల్చి
 పరిమలించిన మాల, పరిణమించిన కీల!
 తేలుకో అమృతార్ద్ర హలాల జ్వాల!
 పలుకో మధుకీల నాగుప్తహృద్యేల!

అజ్ఞాజీవనీ, అవ్యక్త హృదీ!
 అంతరంగాల యాధ్యక్షుర జ్వాలిరీ!
 మోయినీ మోయినీ నీరహస్య ప్రకటనల
 మధుకీలీ కాంగురుల విధుర వీణగళము
 హృదయ కృష్ణజ్వాలము మృదుల రాగాంగుళము
 విధురము మార్దవము స్పృహలఃఖ్యోత్సరము!
 హేనుభార్గవభావ, హేనుప్తమధుకీల!
 తేలుకో తేలుకో ఈనాడయవేళ!
 పలుకో పలుకో నాగుప్తహృద్యేల!
 హేదీప్తమధుకీల, లీలావ్యాయహేల!

వింద్రజాలిక

ఎవరెపు నీవు దూరమున నే భుక్తుటినటనమ్మువేరమో
నవజలదమ్ములందునె వినగ్గుగళమ్మున (మోగు నిష్ఠరా
రవముల లేపినావు! విను రాల్చినరిగ్గుల లెల్ల మంటలై
లవము లవమ్ములై తునుకలై చితి పేర్చెడి నాజగమ్మునై!

కనబడకే కనుంగవకు గాటపుకోరిక లేల పూన్చి నీ
ధనువున రంగురంగుజలదమ్ములలేతెర జీల్చె దేల, నా
మనసును (జీల్చె దేల, పరిమాణము తేనికతోరభావ మూ
నిన మనజాట నే జూతి నీనుమవాస్తవమే నిప్పు గుప్పినన్!

దురుసుకటారి నీయొరను దూసి నిశాజతరమ్ము గోపి, భీ
కరరుధిరమ్ముబిందువు నోకం డమునన్ భువిజేరినీక నే
యదు దగుండ్రజాలము విసుత్తున జేపితో! శోణితంపుతుం
పర లయి పేర్చితి తారలు నభస్థలికీలలతోరమ్ములై.

సుందరవిశ్వమూహిని! రసోత్పాదమూర్తి! మనంతరాత్మ నీ
వెండుల కగ్నికుంభ మిడి యింధనముల్ రగిల్పించి, సాంద్రధూ
మాంధములానె ప్రజ్వరిలుచులహలాద్భుతకీలికాగ్రనీ
మందలిరాకుపాదయుగ మంట నటిం చేద సైంద్రజాలికా!

సుందర మూర్తి .

నావిరహానుభావము లస్తారత మారడి జెట్ట, నీనుభా
భావనలందె నింగిదెస బర్వులు వారుదు నాన గొన్న గీ
తావళి మూగగొంతుల విదిల్చి భర మ్మయిపోవు నీనినన్
దేవి! భవత్ స్వరూపశుభతజమె పో విరియిందు తెన్నులలో!
96

ప్రేయసి! నీనుధావధురశేకలహాసము పుష్పపూతలై
పూయగ, మంధరానిలము పొల్చెడునీవనీను చిందుతా
చాయల చాటుచాటున బ్రచారము నేనెదిరితి దోచి యో
మాయసఖీ! కనుంగవకు మాటు బొనర్తు గదీ స్వరూపమున.

భావినుఖానుఖమ్ములవిపర్యయముల్ దలపోయు నాన్వభా
వావృతభారసానిచయ మావల ద్రోచి, మదియజీవన
సావరణక మది న్నిలిపి, తావకదివ్యముఖారవిందను
శ్రీవిధివమ్మనే జులపింపితి నతియ నుమ్ము నెచ్చెరి!

భావనలం జరింతువు, విభాతవిభావరులం బ్రకాంతశో
భావరణీయమూర్తి నయు భావణ మాడెను నాయోదన్ మధు
ప్లావితిగీతమై కరిగిపారగ జీవిత మెల్ల, కాని లో
కావరణమ్ము నంటనిత్వదాదరణ మ్మెటు చూరగొందునో!

నీనహకారమే కలుగని చ్చితివో, ప్రణయాలయంపుబోధ్య
తీ! నువికాలవిశ్వప్రకృతిప్రమదానదీప్తి! నానము
ల్లాసితగాననాహిని, యిలాతలి తెప్పల దేల, ప్రేమవి
శ్వాసవి కాన మౌహృదయకాంతి ధ్వనింపదో దిక్తలమ్మలతో!

నీకొర కైనయీవిరహానిర్భరవేదన నాయోదంద తే
రాకలి రేప, దేవి! భవదాకృతి సుహలరేఖలందె నిం
దీకృతముం బొనర్చి, వినిపింపగ నాశయ మూరి నేటిశో
భాకర మైనవెన్నెలవిపంచికతంత్రుల మీటి పాడెదకా!

నుందరమూర్తి! తురజని శుభ్రాధూవననమ్ము చాల్చి బోధ్య
తేన్నందిరవై భువిం దిగి, యునిందితకాంతివిరాజమానశృ
న్మందిరమందె మద్దశనుకుంగళగీతరవమ్ము నిం చికో
న్ముందెలవిశ్వలమ్ములతయన్ నటియింపును నమ్ముఖమ్మునతో!

శ్రీ పెద్దింటి సూర్యనారాయణ దీక్షితులు

సూక్ష్మపాయము

పేటి ధర్మరాజు వయి పెద్దరికంబు వహించింతన
 కీరిలి కలునొక్కో! ఖరికింపును నీకొర కడరెందరి
 ఘోరరణంబులో గురునికోల్లెల నుగ్గయు మ్రగ్గుచుండిరో
 వారల గాంచి జాలిపడవా! విలయోద్ధతరూపదంపవా!

శ్రీమియింపం బని లేదు, ఖండితదమూసంఘమ్ములై గాదర
 త్తము కంటం బడబోదు, నీకు వ్రతభంగం లి తయుం గాదు; న
 ర్యము సత్యేతరమై యపూర్వఫల మీయన్నేర్చునీమాటసా
 యము చాలున్ మనవారిగండమును గాయన్ నేడు కాంత్రిప్రియా!

జారి యొకింత లేక విలసన్నిజకాయకఘోరలిల బాం
 చారురపాలిమృత్యు వయి సందడి గొల్పుచు, వారి నేలకున్
 గోలకు దెచ్చుకుంభజుని కుంఠితతేజ నొనర్చుకత్తి నీ
 నాటక నే వనీంచె నరనాయక! స్తులమోదదాయకా!

“నమరజ్ఞానలి దూలి కూలిపడె నశ్వత్థామ” యిం చీవు నా
 గ్రిను యుచ్చైఃస్థితి నొంద వాశోనుము తారస్థాయిలో; నంత నీ
 రములన్ మ్రింగుచు “కుంజరం” బనుము ‘మంద్రం’ బుడున న్విశ్వసిం
 పుము, ని న్నంట దసత్యదోషము లవంబున్ దాన గుంఠింతుతా!
 “పాడి తొలంగు గాక, మనపాదము మీదికి వచ్చునాడు బొం
 కాడిని తప్ప లే” దని బ్రహ్మపురి ము న్విచియించె నోయి! నీ
 పూడనిపాడకే నిలిచి యొజ్జచెవిం బడలేయు మిప్పు డీ
 కీడునుడిన్ రవంత బ్రతికింపగ దమ్ముల దక్క-వారలన్,

అనఘా! శౌరహితంబులో గల రహస్యం బంత గుర్తింప జా
లనిమూడుండవు కావు గాని, మరి మాటన్ వేనకాయంత జె
రిని నీబుద్ధి నిమిచ్చె నానలున! కూర్చికొ రోసి నీన బందిగా
గొన భట్టా! పువట్టు బట్టినకృతఘ్ను! దోబు మన్నింతువా?

“తాతా, మా బ్రదు కింతియోసి” యని సంతాపించు మూపై గృహ
స్వీతుండై తనసావు దా చెలిపె గానీ భీష్ము, దాచావ్యు దా
రీతిన్ గుండె గరంచుకోడు; తనబారిం జిక్కుమోకెత్తుటన్
బోతం బోయును గాని కారవయశంబుకా నిర్వికల్పస్థితిన్.

విభా! ఏ మనుచుంటి! “వేచెడుగు రానీ, బుర్ర పోనీ, యశః
శ్రీ మాయించు నరీకవాక్పటిమ స్వశ్రేయార్థినై మద్గురు
స్వామిక మోస మొనర్చ జాల” ననియా! స్వర్గంబు నీరాక క
త్యామోదంబు ద్వారముం దెరిచె నయాత్ర, పొన్ను ధర్మాత్మజా!

మనవి నేత

(రాణీసంయుక్త-స్థానేశ్వర యుద్ధరంగము)

తొలుత నమాయ నావలకు దోరిసి వినిగ్మలచిత్రకృత్తి జా
డ్కులు మరలించు నీవెగటు గూరుచు నల్లనివైక దండ్రీ! స
త్కులబాడు కాడో! త్వద్దుహితకుం దగు నీచనుబోడు కాడో!
మృలవిభవంబుతోడ దులతూగెడిమేటియె కాడో చూడుమా!

అహరహంబులు దేశకల్యాణవాః ఛ

దవలి శ్రమియించి, శత్రుసంతతి నడంబు

ఘనదు “నాయిటియల్లు డయ్యో” నని గర్వ

పడును; విడు మప్పు! చిడుమునీపాటు నింక.

శ్రీ పెద్దింటి సూర్యనారాయణ దీక్షితులు ౨౦౫

ఇందు రహస్య మేమొ గ్రహియించితివా? మును తా శరణ్యున్
బొందజొ యేడుమార్లు శహదుద్దిను నాపతిచేత జక్కి; ఆ
పందయె పూణరక్షకులై ధ్యజ మెత్తె నటన్న, నేడు ని
న్నుం దిగ నాడునర్థ మెట నిన్ను దిగి కన్నుల విచ్చి చూడుమా.
కా దని నిన్ను నే నెలతిగా గు నాటిన్వ ముంపరాన ధి
ల్ల దయతుకొ కలాకృతి నరించుట నీపగ కాదికారణం
బై దయవారు నేని జనకా! నను గ్రహ చుము, కాని దేశభా
గ్యోదయ మైనస్వేచ్ఛకు దిలాదకమాల్ విదకయ్య (మొక్కదళా!

వేడికోలు

జ్ఞానమన కిక్క నరణన్య దుర్లభ మేమొ
కాని, యాసల నీనుకల్పతరు పగుట
నే నీర్తి మెచ్చునో దేవా! వడి నన్ను
దీనిన్ వెలిజేయలేవా?

కొమ్మానిచివురుజొంపమ్మలన్ మెక్కి- నా
కోర్కి తీరగను పుంస్కో కిలమునై నీ
ప్రేమగీతము పాడుకొందు- పొరపొచ్చ
మేమి లేకను హాయి నుండు.

అంద మగువిరితండమం దొక్క- నుమమునై
చిండిలును పొరభము జరుగాలి గలిపి నీ
మందహాసము బందుకొందు, సామి, నా
మన నెంతో పరితృప్తి జెందు.

కునుమాసవద్రవము (గోలి మత్తిలి మధుర
రసము చిప్పిలు నేలురావంబునకు శ్రుతిన్

విసరనిమ్మా పట్టదనునై సామి, వా
యసమర్థుంకృతులలో లయమై.

నే మాటతీతతారామనై నీకు గున్న
మామిడిగ బోల్చినాకోమలకరాల
ప్రేమ మారగ గొగిలింతు — నావ్రణయ
సామర్థ్య మేమొ చూపింతు.

నీలాంటుదం బీవు, నీచాటునన్ కటి
స్మృతనై దాగి, నువితాత మా నీసృష్టి
జాలమున దోలూచులాడ, ముద్దుటలు
జాలువారెడు నెడద లేవ!

పేరెములు వారునెలయేరునై, నీదివ్య
కౌరుణ్యలహరి జెలువారునత్యము జగతి
నోరూర వినిపింతు జాడు — నాజలజ
లారావవాళ్ళటిమ నేడు.

శ్రీ కొమరవోలు నాగభూషణ రావు

కవి మోసము

భావనయొ గాని జాగ్రత్తపంజవివయ
జ్ఞానము నెరుంగకయొ వ్రాయు కవులకావ్య
మతను బడియింది యెంతయో మోసపోతి
మనుగడ విలాసమాధురీమహిత మనుచు.

కాల్యాణమారముల నీడి బహుళసౌఖ్య
భరిత మని పేరు గన్న యావనమునందు

సంస్కృతిక్షేత్రములు నన్ను బిడుసి తేసె
పుతక తొడవించు మనితూపులకుమారు!

నేను గా కింక సెందరో మానధనులు
గోవ్యముగ నేలొ సతతము కమిలిపోవు
టంతయును జూడ సం దేహ మంకురించెః
సౌఖ్య మొండెడిమనుజుడు జగతి లేడు.

వాస్తవమునకు కవులకౌవ్యములకును
వంతరంబున సెంతవ్యత్యాస మహాహా!
ప్రకృతి ప్రతిబింబితము కాని రచన లెగయ
జేయుకుకవుల నెల్లర కోయవలదె!

చరణ సన్నిధి

[౪]

నీవు నాయెట్టయెదుట గాన్పించు నిముస
మందు ముద ముది పౌరకళ్యణుః వహించు.

భక్తిదృష్టి నీనుధానిదనరుచి
దనివి తీరగ గడుపార చాగిజైతు.

సహజదరహాస మృదువచస్పరణి నీవు
స్నిగ్ధసౌహార్దమునను బ్రక్కించునపుడు
నెదియు ధ్యానంబు గలిగెను; నెరుక పడవు
కృపణయుగళికి యుష్కృత్సంగతకులు.

వంతకౌలము నీవు నాయెదుట నుందు
వంతవరకును మానుక స్వీకరింతుమందు

నర్పనాచారసంప్రదాయానుకూల
 భావములు లేగి నన్ను విభ్రాంతు జేయు
 అవుడు నీవిగ్రహమునందె యాశ్చ నుంచి
 నమ్రభావన నీస్మరణ మొనర్తు
 నమితమధురము లైన స్వప్నములలోన
 మనుజులొకము మరచి తన్నయిడ నగుచు.

ఒక్కమాటకు బగులు మరొక్కమాట
 చెప్పబోవుచు దిన్నగా జెప్పలేక
 అమితమార్గభిక్షామణి నగుదు; నీదు
 మగ్ధవిభ్రాంతి లోదననులకు లొంగి.

ఈవు వెడలుమనుషుని మేనా లేచి
 నీపదస్పర్శచేత నిర్లింగ మైన
 తావు కన్నుల నొత్తి పంతసము గందు
 అశ్రుబిందూర్ధ్వన మెట్లొ యాపికొనుచు.

ఆత్మ వాణి

సతులదివ్యప్రణయహృదయ
 శీతమనోజ్ఞ విలాసశైఖరు
 లలివిలోలము లైనదృశ్యుల
 గతులు చూపెదవు.

సలలితము లగు లేతవృక్షయిది
 ఋతు గలదుచు తగిరించెడి
 కలపుతలపులలోని రుచులను
 జిలుకరించెదవు.

వరుషలోకవిలోకనములను
గరగిపోయినప్రణయదీపిక
చిగుతహాసములోని బాధకు
తెరను లాగదవు

పంచనకు గా లూసుక పట ప్ర
పంచమును నే నెదుర్కొననీ
పంచ జేరినతోడనే కిం
రించి పోయెదవు!

నిట్టూర్పులు

౧

సలలితమనోహరమృగసౌంధ్యముల్లో
మలయానీకంపు నిర్మలప్రళయలో
ఎన లేచిదిగులుచే
మనసులో నిలువకయే
అంశరంగాద్ధి బడతాగ్నికీలతోడ
అనిశము ధ్వనించెడుమహర్తిహోషతోడ
వెలువడిన కనరాని
వడినిట్టూర్పు లివి.

౨

ఈ వడినిట్టూర్పు లెందాక మసలునో
ఈవిశ్వ మన్వాసి నెందాక మలయునో
అంతవరకే నే ననంతసామ్రాజ్యంపు

టానందరేఖలో హరియించి పోగలను.
 కానిచో— విశ్వవీణానిష్ఠునమ్ములో
 నెవని నానిట్లున్న లెగయించి పొగిరించి
 మస్కరానూనరసార్ద్ర
 మాధురీలహరిలో
 ప్రాణవాయిపులను వి
 లీన మొనరించెదను.
 నా కేల కా కన్న లో కాన పెనురాధ!

3

నా కేల వ్యర్థముగ నీలోకి జైక్లబ్బ?
 మేకాకినై సదా నాకే కనంబడని
 అవ్యక్తమధురసుశ్రావ్యగీతాలాప
 మార్గప్రవంతిలో మణి కై మర చెదను.
 దుర్భరదురంతమఃఖాగ్నిహోత్రంబులో
 మందస్థితంబుతో మాడి మసి నయ్యెదను.
 కారదశకాంక్షజ్యోత్స్నాప్తప్రపూరంబులో
 విహంగంబునై మిట విహరించి పొడెదను.
 శ్యామలా కాళవిస్తారతారకమణి
 కోమలకపిలకు చిరామృతము గోరెదను,
 ఎందో చరియించెదను— ఏమియో సల్పెదను.

౪

ఎందో విహరించెదను-ఏమియో సల్పెదను.
 మనసులో నానంద మనుమాట లేనపుడు.

విరివె నన్ను స్థియిహలోకవాంఛలకు
 బంధించెనోయది భస్మీకృతం జయ్యె.
 ప్రస్ఫుటవిసీలంపు విష్ణురన్నయనాబ్జ
 కృగ్వాణసమితి నా హృదయాన సోక విక
 ప్రియస్వర్గసామ్రాజ్య ప్రేమమూర్తులు నేడు
 కనుల కిం పెనయ దర్శనము గూర్చుక రారు.
 నాకు సౌఖ్యంబు న్వత్ప్రపాయమే గాక
 జగతి జీవితము నిస్సారమై కన్పట్టె
 ఓమి నేయుదును— ఇంకేదారియును లేదు.

ఆత్మనివేదన

మాయావ్రపంచాన మధురస్వప్నము లెంచి
 మామకీనార్ద్రహృది మమతతో తపియించు
 మంచారకునుమగతమధుకరీర్షుంకార
 మంజులస్వనములే మానసము హరియించు
 ఏనాడు కలుగునో జ్ఞానోదయము స్వామి!
 రాకేందుహీనమా ఆకాశవీధిలో
 నేకాకినై యుంటి లోకాధిపా! నేడు
 సాకతము వహియించి ఏకరణి బ్రోచదవో
 ఏకటూక్షుండుధ్రువాకారమభ్యమున
 ఓప్రభూ! ఎపు డగునో గుప్రభాతము నాకు?
 నీమమోహరవేణునిస్వనము చావులనె
 నిర్మలప్రేమతో నిరతము న్నను బిలుచు
 నిన్ను గానగ లేనిస్ఫురచా విడనాడి

నీతి వత్తు పటంచు నిలిచియుంటిని దేవ!
నీదారి జూపవా! బౌద్యార్యము వహించి.

అనుభవము కూన్యమై — అలయుము జీర్ణమై
అళ అన్నియును నా కడుగంటి పోయినవి.
తాపకవదస్పర్శ భన్యతం బొడగాంచ
నెపుడు వర్షింతో సత్కృష్టను నాపై దేని!
ఈపు కా దన్నుచో నెవరు నా కిక దిక్కు!

వర్ష ఋతువు

శ్రీ వెనుమర్తి వెంకటరత్నం

ఈ కాలమున కీని దాసుము శమిచెన్ తక్షికస్వామిదం
ష్ట్రాకీలాగతపూత్ర్యతానిలము లోజన్ వీచి, యీగ్రీష్మమే
మాకుకా కాశ్వత మేము యంచు మది సంభ్రాంతికా దిగ స్త్రోసి
నాకాలాంబుదఃక్రీ! నీకరణ తేరం జూచు సంతప్తులకా.

చటనో విశ్వగర్భమం దిమిడి యుండి
కాద్యలకితోరములు వికాసములు చూపె,
నణగియుండిన ప్రణయరాహస్యవీణ
మృగతంత్రీ దనంతన జూగ జొచ్చె!

ఓయి జలదళమార, పోవోయి, సాగ
రాధిపతికి నదీవియోగాధిబాధ
తెలిసి కరుణాంబువర్షము లొలికి రమ్మ,
మందగిగర్జన సూరడింపంగ బొమ్ము!

ప్రణయవతీకపోలముల్పై తులకించెడుపిన్న - వువ్వు సాం
పు నెదట దాచుకొంటివి , భోవ! సంబరదధ్యం! ఈ
క్షణము భిషద్విలాసవికచం బగుమానసపుష్కరికమం
గున జననాంకరవర్ణయన్గ్ధము దావునుమిటి ముగ్ధతన.
ఈయనంతస్పష్టిసిరి నీ నానంద
నవ్యలాసగ్య మెంత ను ననుమరంబు!
చిత్తరమ్మన కొకగొత్తగీతం నెదట
తెచ్చుకొందువు జలజవీధీకుభాగి!

అనుతాపం

ఈవరిదామ చందలవహీనలి నొక్కఁడుబుద్ధిపూహమే
నాపథ మిట్లు మార్చిది నా దగజీగి కావ్యనూత్రిమా
లా పతనంబు కొత్తకళింకా దొలకొన దీవిచిత్రి మం
తా పరమాల్లి! నీవుర కదా! భువాధిప నీవయేకదా!
ఆగును చరాచరంబు భిక్షులెర - ప్రమణోత్థపాత మ
ధ్వగుడను నీనిరంతరపథ బున సారథ మ్మె నాశ్శకే
గ గలదొ? మెన్నిబంధ నాలు కట్టినా! యే మగునో సమస్తమున?
జగదధినాథ నీవయ కొనుగిరి, అపయు నాదుభాగ్యమే.
నాయల్పత్యమ నీవెఱుంగును మనోనాథా! విలోలానికి
నాయత్తం బయి నీ మోస నీనమహియంబ్రేమ వ్యర్థించుచున
పోయెక మీకు, దినాంతకాలసజలాంభోదంబు గర్జించిన
న్నే యాధారము లేనిగవ్వారములం దింకింప నుంకించునో!
హృదయనాథ! జీవితమధు విచ్చిపోయి
నన్ను మర్తుని గా గ పోనర్చినావు!

అప్పు డపు డిది జ్ఞప్తియం దరసికొనుచు
వెడగునై పోయి కన్నీట దడిసిపోదు!

కవితా ప్రణయిని

నానర్వస్వము నీ కొనంగోనను కాంతా! మంజులాసాంగవీ
తా నోదామివి మైననీవ యనశశ్వరాగమాధుర్యదో
లా సాంగత్యము జన్మజన్మలకు బీలంజేయుతన్ నన్ను, నీ
తో నల్లాపము లాడుటే పనిగ మృత్యుద్వారమూర్ దాటియన్
ఏస్సోతర్మరుదూర్మికాచయము వాసించెన్ భవత్సారభ
శ్రీ పీఠం డయి యీశోరకవి మల్లీశ్వరుల్ తెచ్చి, చే
వీ! పేమప్రసదాశ్రునేదనము గావించెన్ భవత్కంఠవీ
ధీ ప్రేమాదయ రాగమంజరుల కాంతిం బొందు కాంక్షలరకా.
ఎంతటి మూర్ఖము రివి! జంపిన దాదగ నీమనోజ్ఞతా
దఁతురితంబయ్యె, విలయదాహము ప్రేర్పిడి జూచునీకవి
స్వాంతము నెంత కిర్కశపుచాయల దిద్దితి వార! నామజ
స్నాంతరతేజ నీసామగులందలి కమ్మన ను పేర్చురకా!
నిం దావాక్యములో, ప్రశంసములొ కన్పించెన్! భవద్గీతచే
డిం, దైవారిత నాదుమానసము శాంతిం బొందు గల్గొనమా
లాండోలాంకిత వార్ధిహాషముల నొయ్యిం దాటి, యే రేమి ప
ల్కం దొల్కాడద కోవభావము మనోలావణ్యము గాకృతీ!

భగీరథుడు

అభగీరథుఁడుతివీధీభనీతము

లోన జగదమఃకాంతివల్లులు చిగిర్చె,

నాకసమునుండి భూమికి లోక నాథ
నిర్గుణాతీతమూర్తి పుండీభవించె.
ఏకపదమున నిలబడి, అకపర్తి
సాదమంచీరమృతి కాళిదాసులందు
భానమాననైశ్చల్యః ప్లానమాధి
మాను మ్రోగించుకొనియె నోంకారగుంట!

రజతశైలదరీకుమారంపు పైల్ల
లందు శైవ్రీచనస్వరదిభుగభ
గాన్ని కేడుగడం బలె నిర్మకడల
నావరించెను ప్రళయవేళాదిపాగ్ని!

గంగచీననవ్వుతరగలు పొంగిపోవ
నల్లజూచెను లోక లోకాధిపుడు
వారియనోన్మద్యపుష్కరీచీరసంబు
లోన లోకలు ప్రియవిలీన మయ్యె.

కాంకరజటావనీపకన్వరపవిత్ర
దీప్యకల్లోలములు సుధాంతకము లయ్యె,
బ్రహ్మలోకతాండవసూతాభాగ భేష
దిగ్విజితము లల్లన దెరలివచ్చె.

అపిశ్వకజటావనీపకములం దారధసాయంనట
చైవన్వీతరవానుసారముగ బ్రాంతద్దివ్య కల్లోలినీ
గ్రివాభంగవిముగ్ధగీతలు పొంగెన శుక్ల-వారాన్నిధిన్
బ్రాహ్మజ్యేషుమలాశ్రయిం చినవిత్పష్టా కార్మ్యరూపంబులన్
నిర్మలధ్యావముకుళిత శీత్రములను
నల్ల దెరచె భగీరథు డంగలోన

శివనటాజాటనిచ్చిత దివిజగంగ
 మూరితము అయ్యె నాంబునారినీధులు
 ఆవలంబరదంబితోడ్చిల నీర్వద్దిన్యపీధీపథం
 కానీప్సించి రుః శాంతిమహా హాకల్మషుల్ సాగర
 శ్రీమస్తాత తై న్నామై న జిల్లెన్ మహాయోగి, గీ
 తావాద్యులము ఫేద రాప్యగ సుభక్తకీడ లందిచ్చులో!

కపిలహనిక్రధాఃలోకనయిలోం
 యెరువుతో వారిసాపము పిఱిగిపోయె,
 శశ్వదాభోగ దేని వేశ్యములయందు
 సాగలుదివ్యదీప్తులు సుక్రమిలచె

శ్రీ కొంపెల్ల జనార్దన రావు

ఆది

ఆది కిరుంఘ నీరుని స్వప్న శివహాసీ
 పాదువు నే యిటు తారి పాదపుకడపుటమీరి!
 ఎడ పొదలంపుల యిరుల తానక మూసె,
 ప్రిదిలి రాలిన కోర్కి నేనురుల్ కదలాడ!

ఆది స్వప్న శివలక్ష్మీ అయిన, తా నరియించి
 మది మాధురులచాయ ముగిసో, నరిసో
 సిగపూల దళల నాపించి యాతలపులు
 నెగలు తాకని యూర్పు నెలదోగి విరియలే!

అది కిక్కిరించు తీయని స్వప్నశకలమై
మది బ్రాహ్మి పుచ్చి సమృద్ధ కైతవచ్చాయ
తొలచి కథ్యానుభూతులు నిజప్రాభవో
చ్చల తమోగితకాదయను మోసుక పోవు !

ప్రకృతిలాస్యము

సతత మాతన నృదుః ప్రధూత
తావతి వనోజ్ఞ లాన్య సందిర్శనమున
నాదు భావము మధుర గానము నలిపె
ప్రకృతి, ఆనంద తన్మయత్వమున మునిగి.
క్షణములో దుఃఖ దయ మెల్ల నమసి పోయె
ఎన్నియో లాలసలు హరియించి పోయె
స్మృతులు మెల్లమెల్లన సొమ్మసిల్లిపోయె
నీయెదుట నిశ్చలత నేన నిలిచి పోతి.

ఆదయాశీక రాసారి మావవిత్ర
వ్యోమోహన మైత్రీ, ఆప్రేమమధుర
మంగళాకారి మాత పోషహితముద్ర—
అహహ ఎంతేసి కామక లభ్యె నాకు !

నీ జగన్మోహనం బైన సృత్యమందు
మెప్పు లలసిపో, నేత్రనిమిలనమున
దవ్యుతను వినవచ్చె నెంతయు పునీత
మత్వసం దేశితకుల గంభీరగుతులు.
ఎవరికొరకు నీ నాట్యములు ? ఏ ప్రతూత
గాన సంచార ఫణికు లేకాంత కాంత

నృత్య వైదగ్ధ్యమును బ్రసాదించె నీకు P
అనుచు ధ్యానించి నా నవ్రయత్నముగను.

ధ్యాన మది గాన మైపోయె, తావకీన
ప్రణయ సౌభాగ్యమహిమ, నా ప్రశ్నములకు
నేన మాపట్టితిని సమాధానమ నయి
నీనలన నాయనంతత నేర్పికొంటి.

రవీంద్రునికి

నీ వేదప్రభి లాకృతించుకను లున్నిద్రాగ్ధ నంధాన దీ
తా వైదగ్ధ్యము క్రోలి పట్ట, నొకచో చైతన్యములో విచ్చి, వి
శ్వావేశము గుణించుకో దివుల చిత్రాంశము వాకండ్ల నీ
భావాలోకము నీకు నాకు ముడిగా పండిందుకో జొచ్చెడికా.

ఒక అయకట్టు విశ్వమున కూపిరిపట్టు అది తెన్నతీయనే
సకలకళాతపము లని జన, ములై చను తత్త్వబోధ ఆ
కకు మది గండలిండక వికాసము లిచ్చు తలంపు తీపు ల
ల్లిక వడు నీను సృష్టి కదలి చెడు దాతను గుండి లేపుదున్.

నీచెయి సాస ఒక్కొక్క వినిద్రము లేకకు కల్పరూత్రములో
పూచియు ఒక్కపొండిక తవుల్పుగ లేక తమించు తత్త్వశ్రుక్
వీచులు పూయ లిచ్చి తమ వేమగు పొంగుల కాత్మవాటికన్
వీచిన అమనులో పడి దవిష్టము దారులు కట్టిపోయెడికా.

ఎన్నియు పూలు లిచ్చి తల కిడ్ల కదుల్పద బోదు నీకు భా
వోన్నత క్లుప్తి నాకు మది యూర్చెడి వేడి తలంపు సోగలకా

కొన్నిడు చల్వలేక కొనకొనకు విల్వక వచ్చు కానవో
 తెన్నెర మబ్బులింటను తెలింగడి చక్కని ప్రాద్దుమాడ్కియై.
 నీలయకట్టు నాయెడద నిండిన నీవయనించుత్రోవలకా
 నేలిన పట్టి నీయడగునీడల నానడ లేలికొంగు నకా
 లాలన రాకి, సక్తి విడనాతొలుపునక అనకుల్ న్మృతిన్
 నలిన, విక్రమల్ విరియిడ్డవి నాజనురర్థమై చనుకా.

ఆవాహనము

నా భావివధము పంచల నెందు నొడుగుచును
 నే చియుండువొ కాంక్షలు చోదనము లెంచి !
 ఆనతిరింపుమి దేవి, ఆనహింపుమ నన్ను
 నాగుండె లివియు ఈనాడె ఆశుభ వేర
 ఓ విజయతక్షి !

అకలింఠలు మెలగి ఆవేశ మయి పొంగి
 నీకమ్రపద నెపోనిరతి పెంపు తెలింగి
 ఏ ననంతవిధాలకే చాగికొని నిల్చి
 అతి దివ్యవాణి అష్టలు మీటుకొన్నాను
 అనతిరింపుమి దేవి...

వింతలా నొక స్వప్న బీధీవిహాయస
 ప్రాభవత్రీలు శంపలు లోన నిలబోసి
 ఇటు మేలు కొల్చి జాగృతి నే హరించియును
 విశ్వమ్ము నాస్వత్మ విజయమే కరియిండు
 అనతిరింపుమి దేవి...

నాదు జీవన చేతనావాటి లోతులన్
బ్రతుకు జల్లులు వీచి, ప్రాభవమ్ములె వ్రాచి
నకలేకు సచ్చాపసారమ్ములకు నోర్చి
వపు నింపెను సమశ్చయ నిట్టనీల పుకో
ఆనతరింపుమి జేవి...

శ్చయోత్రిక లాత్మవిధు స్వప్నకలశమ లో
నీ లేజమున కరంగిరి జ్యోతిషాకృతుల్
నా మాధురీ ధురీణము భావ జగతిలో
పోహణింపును నీ ప్రభూతలాభాభిముల్
ఆనతరింపుమి జేవి...

అదిగ్గిగంతమ్ము నవఘటించు రనైక
నిష్ప్రవాహంతీ కాంతతతిలో నిలిపించి
నా ప్రకృతి.....హృదంతఃము శుంచించునో
నా వదస్సురతుల సోనలు సాగి నాంధుకా
ఆనతరింపుమి...

నా సేచ్చాప్రభావము నాక విశ్వమై
విశ్వనారిజము స్వాన్యత మహస్సౌందర్య
పరిధి అందులు లోక విరిసి భౌతికభూతి
విరిసిపో నాలోన విస్మృతి గుణించునో
ననతరింపుమి...

శే కవిత్వము వెలిగిన రాపిడుల్ వడ్డి
ప్రకృతి హృద్విగ్రహు మైధనము శక్తిమాత్రించి
పరిమితుల్ వలచు తత్పరస్పృత్తి తెగవచ్చి
ప్రళయగర్భచక్రాన విరన్మస్తి శూలుచునో
ననతరింపుమి జేవి...

ఉదయభానుడు

సామగ్రి మానసాబ్జములు జల్లన, దిక్కులు రెప్ప లెత్తె
దరమన మ్రొక్క, విశ్వవిభు ! తానుసహా ! త్రిమూర్తిరూప! అం
చెరగెడు భక్తసంఘముల కిమ్మ ఫటింగుచు, వద్మలోక సం
భరణ చడాంపుడై ఉదయభానుడు తారలను దోచి తూర్పునన్.

ప్రాతవివంచి గూర్చికొని గాతరి పాడువియోగకీరికత్
నీకున శేరి రాలు హిమశిఖనంతరి జాలువార, నే
దానిశయార్థ మేమి కల దంచునో యేగుకొనంగ వచ్చెని
ర్వాత నవప్రభాకరు ఉదయతి పాటలకాంతి పర్యగత్.

నీడలు సోగలె నగిడి, నద్దుర నిద్దుర కేగె బిట్టు కొ
రాడెను తూర్పుశేన్లు లుడయ్యిరి కేగురగట్ట లెల్ల, మా
మాడె లోగల్, సయోజముల ఉబ్బులు గారెను మోద మాతృ న
ప్రమాదభీదగృహం బొనవ వంతన మాడెను భూమిస్వామితోన్.

శ్రీ సహదేవ సూర్య ప్రకాశ రావు

మజిసూ

నాటికి నాడు కేగెడుదినాంతవిషాదము లైన నీన్మృతుల్
మాటికి మాటికిన్ వృషయమర్మము లంట; వియోగనాటిలో
తటి యెలుంగు పేడలు కనింపగ; నావెలిజీవితమ్ము, క
న్నీటి కవచ్చులో కనిగి వీరలు మమ్మును విన్ను నేకమా,

నాయక విద్యుకొన్న విరిజాలులు సోలి వదిలి; వాఁతో
నాయకు భూత సౌఖ్యములు నాకములై విదిలీకృతములై
పోయె, రసోదయాంకముల పుట్టినవాకొన వైశ్రీకముల్
తీయం ప్రేమ చిహ్న లయి తీయము పోవును నీసమాధిపై.

అరవిరిపొన్నుపై విగుర వంశి మోక్షన కన్నుదోయి రే
విరిసినతారసాళికల వియ్యము పల్పెనొ జేదొ కాని, నే
గురిసి మేనవాప్పములు గోటికొనక విదలింప తారలై
తరళమనోజ్ఞ వీటికల తాండవ మాడెను చాలు చాలుగా.

వి నెరవంశరేకుల సుమించినకోరిక భావకాంతవే
కొ విదిరినచంద్రికల లాస్యము లాడెనొ జేదొ సుంత, భా
యా విశిష్టపరూహు పథాంశలచంచలమై విశిష్ట
ర్యాన కవోష్ణగీతికల రాల్చుచు ప్రేరేమ నీసమాధిపై.

ఏ మని యెద్దు జీవితమె యొప్పునద మృయిపోవ, నాయెదవ
యామిని కోవలాంబవిషాద్యులయూర్పుల రేచి రేచి, వం
భా మధురమ్మతో గుసగుసల్ రగిలిచు; తవవిధమ్మలో
ప్రేమవిభాతగీత మిసిరింతలు వోవక కోరిగి పడే ?

ఈచిరుతెచ్చ నైక వలసే తల పేదగ ఆశ్రుమాలలో
దోచిన మూగ భావములదొంతర కీయెద నైప లేక దీ
క్షా చిర హూమవాటుల వికాసిలు కాంచనదీవిధూప రే
భావలనాలతో కలగి గాసిలు గాటపుటూర్పు యుచ్చుచున్.

ఎంత తపించి వేగిరినొ ఇంత విషాదములోన, స్వప్న
కాంక్షములోన ప్రే భురుకునాశల దీరికొంటి వీవు; కొ
కాంతము విశ్వరాగము వ దార్చనకో కుసుమార్చ్యము, వి
శ్వాంతమునాక భావ కలవంతల వీడుదు వేదీవాప్పముల్.

అమలభానుదయ శుభోత్సవ

పరత విరిసే నద్మినీవాద

యాన మొరసే తేటిపాటల

వలపె కలయాట్రన్.

చిగురుపయ్యెదమరుగుతెరలో

నెగయు కోయిలవగదుగొంతుల

వెలిగిపోయే తీయదవముల

వలపె వికపించున్.

మరుగుసంజలి రేగురంగుల

మెరగువారే మొగిలుకన్నల

చీరచెరగుల వన్నెవన్నెల

వలపె నటియించున్.

బరువువారివ నార్చు కాంభో

ధరత్యామలగర్భపథముల

మెరసిపోయే మెరపు నిలుపున

వలపె పులకించున్.

పాఠయిగ్గల పూయనవ్వల

కన్నెపదుచులవన్నెసిగ్గల

యావవాంగుల కావియ్యపుల

వలపె మొలకెత్తున్.

తో క మూ ర్తి

ప్రకాశకంఠికామధురకాలల, నీతెలివాలకన్నుల

గానిలమై వలించ, వసుమాంసులకాలుల వాలువార్చి, పూ

దీవలు మ్రోడువోయి, తరితీపులు వోయిన వ్యష్టనవాటి ని
వ్రావిరిరిన్ విసించిపరాంపదమ్ముల నూర్పులుచ్చెడిన్.

ఎడల వన్ని నాచొ, కలగింపులు పోవనిసాయెడంద బం
ధావిలమై తపించి కలతన్ నివించిలుచారె, రాగముల్
పోవులు వడ్డజీవవధమాన్ మురివారిచి పోయినావు, ఈ
ప్రావణయామిసిన్యాయ రాగములన్ వసివాళ్ళు నాద్దురున్.

వివరిదమ్మిత్రావు కృత్యించిన నావిహామ్రపాలికా
జీవక, జీరవారివనిగిర్లచ్చాదంతకళో నవనన్;
రెవలు గేవి మ్రాయదు దరిద్రము, శూన్యము, పాడువల్ల కా
డీ విధిహస్తదాలితలు ఈబగు కట్టిసమాప్తి కోరువో!

నేను విమోదగీతల నీపదసన్నిధి పొడినాను, కా
నీ, నిదురాలసాన బరుకెత్తివక్తులు వత్సరించి, స్వ
పాన, రహస్యైరిప్పుహల వ్రాలినవల్లికకై హసించినా
వీనిమాధురిన్ కలగి నేనెను నాయనుభూతసౌఖ్యముల్.

ఈజెలికెన్నెంక ఎద నటింపులు పోయినతీయకోర్కె
త్రాని, నికాసికాయనపదమ్ముల యరచుల తూగిపోవు ఏ
వో విధురామరప్రణయపూరితి విశ్వవియోగ రేఖకన్.

పోవులు ప్రోవులై విరిసిపోవును నాబగు కార్చిపోవగన్.

నీయనురాగగీతిక కనీకలన్ తరలించి, క్యామికా
చ్చాయల తారి తారి, కలసజ్జల తొటిరి మాసిపోయె, కో
కాయతనాన, నేనె యధిరామ్రుల వింపినజీరపాత్ర నీ
నే యదురామృతమ్మపితవీధిక జార్చితి నన్ననంజగా.

మ్రాయదు రాగవీచిక విముక్తచ్ఛాదంతరదీధి, నీలకై
హయనావీధి నిగుల జెలాచ్చదు వెన్నెలవులు; తారకా

ప్రేయసి కంటిమీద నను నేడితలఁపుల కాదలాడ, నై
నేయకయే నశించు కలిసిగ్గు తొలగినిలిసిదలకా.

తెలిసుడుగుల్లు పోవుచు నదీవటి గౌతమి చాచికొన్నయూ
గలు నకలాశలకా విరిసి సాగరమేఖలై లయింప, నీ
తలిదికవుంగిలింతల ని పటిపడమ్ములూ, మాగపోయె, తే
నలికొన లార్పుచీకటికడాల నచింతకు శోకమూర్తివై!

శ్రీ పురాణం కుమార రాఘవ శాస్త్రి

త ర త్తు

అది శరక్కాల శర్వరి హాయి గొలుపు
కిరవాయువు, లదట నానీనుడను ప్ర
కారతగంభీర మైనకృష్ణాతరంగ
జీ వికాలవైశత్యమి న నొకండ—
మొదట వినిపించె గజైలమౌత, ఉలికి
పడి, రిరిగి రిలకింప, కన్నదియె ముజ్జ
గాలు మోహింపజేయు మధాలిర ను
నోజ్జడివ్యసాందర్యమంజూము మూర్తి;
తెలిమెయిలు మేలుమును గయి; తగునడుక్క
గములు తలఘ్రావులై తెల్లుగడ్డిపాదలు
పుంకితమ్ములుగా ప్రవాహిరెడికృష్ణ
వల్ల ప్రతి నేయ — బరపు నెమ్మొనిరుదులు
కలయ విరిసివదండువెన్నె లయి, లోక
ములు నెలుగు చూడ, జీవితమ్ములు శరీర

రహితములు గాగ; రాజమరాళయచిర
 పదగతులు చూపుకొనుచు న స్త్రీమృదుభావ
 కలితనాట్యవిన్యాసముల్ కురితె; నేనె
 కాదు ప్రతిరేణవును పులకాంకురముల
 వివిక మయినది ఏమహాకవివరంసు
 భారతియై చూడరా దేమిప్రేధిగన్ము!

ని రీ క్షణ

ఎవని వలపించి కరగింప నైచి యిదటి
 పూవడంతులు వలపులు పోగుచేసె;
 విశుభాంకుదర్శన మశేషించి యీర్ష్యు-
 రీ కరంగముల్ తాండవిత నన్నె;
 విశుభామూర్తి దనుపగా నీకకుంఠ
 కయము వన మెల్ల గానరసంబు వింతె;
 విశుభాభోగియానంద మినుమడింప
 ప్రకృతి యంతయు నుద్యానవాటి యయ్యె,
 ఏమహారాజకళకున్న తెలిగి నైలగు
 ఊడిగపుకలైవిధాన నొదిగ తలలు;
 వికృతారాజి నూగింప నిచటివనసు
 దేమిచ్చిరుకరటాలయూయెలలు కట్టె;
 ఏప్రణయనిధికోసమై యాయెలు కలు
 వృద్ధయ మింత యుల్పొంగి స్పందించె నిచట!

అంతలి ఘటించి అమితదీనాన్యుడ నయి
 ఎవనికొర కిచ్చుటను నిరీక్షింతు నేను!

శ్రీ పురాణం కుమార రాఘవ శాస్త్రి

వీణ

౧

ఏవో నన్ను గురించి గీతలు వ్రాయువంగ వాంఛితుకొ
నీ, నే భావపు, హృదయాలకు రానే రాదు, నీ గొన్న, దుః
ఖావేశంబున శ్రంగిపోదును, కళా గాంధీయమా లేదు, నే
వా, వాయింపుము నీవ, వీణ యిదే నీసాదాలపై నుంచితకా.

౨

కవిసామ్రాట్టువు నీవు, నీకుచిరవాక్ ప్రాగల్భ్యములే చూపి నా
దు విపంచీశులి మేళవింపుము; నవోత్పల్లాబ్జములేవోలే భా
వ వికాసంబు, వరందలిందురసమున పండించి నీగీతికల్
లవు లా రించిరి సైకజీవనం బల్లాసంబు గల్పించుతన.

3

వీణీయ నీవె యందుకొని విశ్వములే పురించి పోనగా
నీవకగానమాధురులు నింపుమి; అర్ధనిమిలితాక్షతకా
నేను నమస్తమకా మరచి నిశ్చలయోగనమాధిలో మహా
మానివిధాన మాచెద నమంచితకుంకళనుస్వరూపముకా.

శ్రీ తున్ములవల్లి వేంకటరత్నం వంతులు

వ్య స న ర సి కు డు

బహ్వంగ నామఖ ప్రస్థాంధి నరమధు
 గ్రహిణ పుష్పంధయా గ్రసరు డగుదు
 తేలివ్యామాన హత్రేపియా కారణ
 వ్యాఘూర్ణమాన శేత్రాబ్జు డగుదు
 సంతతాననగుహ సంత్యక్తబహుళధూ
 మాఘకల్పిత మృషామేఘు డాదు
 చటులతమన్వీనీ కటింబీలాంక
 గ్రథనాపరిధిలోత్కలిక నాదు
 ఆగుదు గా కేను; నీవు న న్ననగ రాదు
 జారు డనియు, నురాపుడు, చోరు డితడు
 ధూమపాయి యటంచు: నుద్దామద్వివ్య
 వాబ్జయోత్కృష్ట శబైకవర్ణ్య డగుదు.
 నాకరస్పర్శకై లోకముల్లో నున్న
 ప్రతితీవయును బూత వట్టుచుండు
 నా కంటి రక్తిలో దూకెడి హర్షోద
 బిందులకై నోరు విచ్చు బుడమి
 నా నిత్యధూమధూపానకే తడియారు
 ఖచరి కాస్నావార్ధకైకములు
 నా వికాసటదంఘ్రి నన లయబ్రహ్మకై
 నీరవప్రకృతి భ్యానించుచుండు

శ్రీ తుమ్మలపల్లి వేంకటరత్నం పంతులు

లోకకళ్యాణఘంటావలీ కలకల
వితత గ్రోహేయయత నానావలీన నన్న
అనగ వచ్చునె కేరళవర్ణన నమచు!
ఆగ వచ్చునె నా యథచ్ఛాసభవచు!

అరిభూమింగత మామకీనరతి హేయం బైన కావిమ్ము; నీ
యతిమాకంధ నచోమరంధలవసేవానంది నా నన్ను, నో
గతి! నీ పేతవ తీవ్రతిక్తలఘువా. కృంభావనారీతి నే
చ్చితివనీ తమియించెజాల. బయ్యునై చిచ్చెత్తి ప్రత్యంగమున్.

అరికోపాయిత మామకీననయన వ్యాధీధర క్తచ్చవన్
జతి నంటించి లయింపుకొందు తవరాశీభూతసౌందర్యసం
గత మైత్రీనిలయాయమాన మగు మద్గాత్రంబు ని లెల్ల నా
చితిలో రేగడి విస్ఫులింగవికతిన జట్టింతు నీ మోమునన్.

కుపితభావత్యక్తిత దృశాంకోగవిఖ
శిఖిఖిందార్పిణి బ్రవేశించి శడలు
సాహసము బట్టి నా ప్రేమసరణిలోని
సత్య మెరుగవొ నా గార్హవత్యఫలమ!

మెలకరో! నీ కమంగనలు మెత్తని కత్తులు: కాని నా తమ
స్తీలకిరబుద్ధికిన్ జదిమి దీపము వెట్టగవచ్చు నీ తనూ
విలసనమందు, నీ శడలు వీధుల బువ్వులు పేతు రెత్తు, నికా
దల చిన భావమల్ పులకితమ్ములు ప్రత్యహనూతనమ్ములై.

శేషశేష లీలానుకాలాపఫణి
పాట పాడుచు మానీకల్ వైచి యింక
కొన్ని కాలాలపాటుతోడ్డుకొను మోనీ,
చీరరం బైన నా ప్రేమ తీవితమును!

అ ప క్త్య గో స్త ని

వెనుకటి కొక్కదాక్షిణ్యముల వాడ కులీను డైన ధీ
మన కవిగారి యిల్పెరటియం దుదయం బయి తద్రసంపు పెం
జనుకల జోరునన్ దెనుగు నీమల దియ్యదనాల మంచిరా
జనపు జిలుంగు గల్పపు బసందులు, మోటిక లెత్త కర్థిలెక.
అవయి దాని యం టాకటి యాంధ్రమునన్ గవిసార్వభౌముడై
ప్రాపితవైషధీయగుర వాక్పరిభావ దెనుంగు దేనెతో
బోపిడి నాతనింటికిని ముందరి పందిరిపైకి బ్రాకి యా
యేపున గాపుకట్టి రహించెను గుత్తులు దిగ్గ బారగన్.

దక్షవాటి పురాధివాస్తవ్య ధీమ
నాయకజటాసలీ విలగ్నశశివింబ
సంభృతసూక్ష్మ ప్రపూర నివ్యుదమునను
కల్లరీద్యంద్య మది ప్రవర్ధిల్లె మున్ను.

కనుగొన నేడు మద్గహ ముఖంబున కాలము నాటి దానివి
త్తన మెటు వచ్చి పడ్డదో కదా యెదియే బెనుగాలి పాటునన్
గొనకొని యింతదూరమును గొట్టక వచ్చెనో? కాక యాకసం
బున బరతెంచు నేచిలక ముక్కుననుం డిలవైని రాలెనో?

విక్తు మొల కెత్తె; లేయపు ర్వెట్టె; దీగ
కొనలు పాకెను ప్రాకులాడను దొడంగ
నంత నల 'చెక్కపిక్క వెంకన్న' యొక్క
డెరుపు గట్టె నద్దానికి నెడప డడప.
సలిలాసేకం బాదిద
గలిగిన సకలోపచారగతులున్ నీ నా
అలిక లకాబాలికకక
సలుపుదునుండుదు నపత్యనంభావనమై.

చాలంగాలము నుడి లోకకపు బంచారమ్మలం జిక్కుటన్
జాలింపంబడి నాపరామృత తేచాయక బ్రవర్తిలెనో?
గాలిం బుట్టుట, ధూళికిం బెరుగుటే కాకంత కాలాన కా
నాలంబాదున నింక దోహద మిదే పాపాన బో రెవ్వరున్.

నాగుం బోసియు నీగు బోయడె ధర్మన్ నారాయణుం డెన్న వా
చారీతిక బెనుపాంస నేటికి గురుప్పా బొండు ప్రాపించె ని
స్తారం బయ్యెను కాయమాసగతి వాస్తవప్రత్యక్షమృజరి
నీరంధ్రీకృత గోస్తనీమధుర పానీయ ప్రపాకారమై.

గిల్లినదో రసం బురులు గించిదపక్వత దియ్యతియ్యగా
బుల్లగ బుల్లగా జవులు పుట్టగ జేసికి పచ్చి దాక్షిణం
జ్వలవి వావిలొం రస మానీన బాలకవిప్ర)వంచపున్
బెల్లద మూని యున్నశృవ పెల్లు కడున్ శమియించి పోవ నే?
కివనవుక దప్పి గొనిన లోకమ్ము తొరకు
బచ్చి పూసలు పుణికిని పాపమునకు
గరుణమెయి నాదు ముష్కర కరకునాప
కారము త్తమింపు మిక బలి కాకుమారి!

△

౧

కంజాతపఃసవోదశోద్ధుర మధూర్ధారైః భంజానత
త్పింజానాతనుశిజిసీరవముతో స్నేహమ్ము వాటింతు ని
మంజీరద్వయమంజులభ్యసులకా మందోద్భవస్మృత్యునః
కింజల్కమ్ములు రాలి వడ్డ వివిగో కించిద్వ్యంశ్చక్రీట

౨

కొలిన చింతనిప్పుకలు కన్నులు, వల్లగ దేహ మెల్ల ఇం
గాలము నైన యే యశనిహితపు. కోయి మాజిత మ్మో
తలలు వేసి నన్ను నెలయింతువో కొని దృగందలమ్మలన్
కీలుకొనెన్ విజృంభింపిచిత వారిపుష్కలదంబముల్

౩

బలబల గాలి యీ వనపుష్పచ్చో పుష్పాడి తిన్నెమీదలన్
నిలుచుత చిహ్నితమ్ము లయి నీ పదకోకి నడవ్వయమ్ము; త
ద్విలదనమందు నీ వతిదపీయసి నైనను గాన, మన్వయో
విలలితపుష్పమంజరులు విచ్చి కడక శబరీకరిండుతన్!

౪

ఓసి! ప్రియా! కపోలఫలకోపరి శేత గులాలి వన్ని రులో
మోనులు వెట్టి నీ యశరమాల ఇదే నిలయిండు మంజు
వ్యాసముగోనుమప్తిత మైన యనుపఃరమ్ము శేటి
తానవగర్జితధ్వనింబమ్మున తాండవకేళి నల్పడిక!

శ్రీ కొమరాజు వినాయక రావు

చుక్కలు! చుక్కలు!

చుక్కలు! చుక్కలు! చుక్కని చుక్కలు!
నృజపు చుక్కలు, పలపుత రెక్కలు,

ప్రేయసి పిలుపులు, లేయని యుగపులు,
చుక్కలు.....

అందపుదీపులు, అమృతపు బావులు,
కోభావహములు, సుభావనములు
చుక్కలు.....

ముత్రపు సుగుణాలు, ముద్దుల యుగులూ,
తెలుగు వెలుగులూ, వెలుగు తెలుగులూ,
చుక్కలు.....

తళతళలాడే మిఠమిలలాడే
కన్నులు కన్నులు!
అచ్చర మిన్నులు, అందపు మిన్నుల
విరిసిరి విలసన్నర మాధురితో
చుక్కలు.....

అరని ఆశలు! అంధరజనిలో
దీప్తులు దీప్తులు, దివి నా కౌపులు
చుక్కలు.....

చెలిచికురములో చెదరినమల్లెలు
తీరని తేనియ తీయని వాంఛలు
చుక్కలు.....

జ్వంభిత సవయగ కీలలు, జ్వాలలు,
తాడుగొవు కరుణారణ లీలలు
చుక్కలు.....

అ న్వేషణ ము

రాధికా, రాధికా, మాధువుడనే చెరి!
కోప మేలనె, నిన్ను కోరి వెదకెదనే!

వధుర బృందావనీ వధుమాన సుపుల
పందరి మృదు సభాలమ జూచితినే.
ముఖాల మల్లెపూ మొగ్గ లరే కను విచ్చి,
మరియు మంటప వితతి మిన్ని తలితినే

పక పకా నగుకన్య పడతుల కొలంకులన్
కలకుల నీ పాదములె కంట బడియెనే.
నీయింఘ్రిముద్రలో నే నడుగు నిడుకొందు
నేమిదనమని దూరి వేసానానే

నా కొరకునై యెంత నలసి కృత్యించితో
నయనాల ధను లెన్ని నాట్యమాడిన వాళో,
ఎంతగా తపియించి, వంత నెద పూరించి
వెర్రిపై ప్రేమకై జడకు లాడితివో.

అపరాధినే చెరి, అరుదెంతు నని రాక
బాధించితిని నిన్ను రాధికా, రాధికా!

మృగా వోయిన యది గొంతు

తెలి చలువయువల మృగ్మదీయ హృదయ
అంతరంగాన జైతవ్య ముదభవించ
గొట్టుకొనుచున్నయది-కోరిక గుణుడుకొనగ.

ఓ కరుణశిల్పి, అలిందు, నాతలంపు
మనమునం దిశి మన్నించు తనువు దిద్ది
నీ కళాదృష్టితో ఉలి తాకి నైది
భువన మోహనమూర్తిత్వమును వెల్లార్చు
మధుర భావ మహా భోధ మానవ్యు
నాయది నన కవీశ, అనంద మొనరి
గీతికాగంధ కాసుమ కీర్తి కాగ్య
మాలికా స్వరూప మొసగుమా రచించి
మూగ వోయిన ముది గొంతు, సాగిరాదు
మంజు మధుగాన వాహినుల్ మానుపడియె
దివ్యగాయక, గళవీణ నవ్యశక్తి
హాసి భావతంత్రుల మీటవోయి! మొరయు
అమృత మధురతరంగిత మ్మౌత్సగీరి!

ఇరు వెలుగులు

వయస్సేతలు విరియించి రేయి చెలగు.
ఒందు కాదాలో దినమున కుంట కన్నురి
కాని యే మాయోరి రవి క్రంకగాన చనదె
తరళతపనీయ తీక్షణ చైతన్య రశ్మి!
ఉజ్జ్వలమైన సహస్రములను రుచి వె
లార్చి మానవ మూగు లాతపము దోల
నిర్మలాంతర నీమకు నేత్ర మేక
మేయగును గాక: ఇంత యోవనీయరుధిర
మధుర చైతన్య కిరణోన్మ మయము కాదె
గుండె తెరిచుకు నేమమ్ము కలియజేసి!

శ్రీ వింజమూరి తివరాను రావు

వి ప్ర ల బ్ధ

విరియదు పూరిత; కను విప్పదు వెన్నెల: తావి కొల్లగా
 కురియదు చల్లగాలి; యరుకుంజర! నీ విక రానెలే దటం
 చరయుచు మోలెత్తివి యాపుల నావలె; కారుమయ్యవో
 నిరులరుదెంచె గాని, కరిపింపవు నీలకవుర్విలాసమల్.
 చెదరినగుండె లైన విరిచేడెలకాగిరి తేటి మోగ; దా
 పెదురులసంగులందు జడి వీవలి పాడదు; మాఁకొమ్మలం
 దొదిగి పికమ్ము కూయుచు; యదూత్తమ, నీ విక రానెలే దటం
 చిది నది యెప్పు గాని వినిపింపవు వేణుపురా రావమల్.
 తలిరుల మెత్తమెత్త నగుదాసుల వేళ్ళకు కమ్ముకోసలన్
 నీలిచె విలాసలాస్యములు; నీడమునందు పులుంగులేనిరె
 క్కులనడి యాగె; నోయదుఃఖామణి నీ విక రానెలే దటం
 చిల కదలాడు గాని నటియింపవు నాకడ కేకిపింధుల్.

గలగల మని కాళిందీ

జలయలు నడియింపబోవు; చల్లగ మరుదు

ల్లలితనికుంజమ్ములు చరి

మళముల వికసింపబోవు మాధవ నీత!

అలరుల మెగలుకా, తలిరుటాకులు, గాలులు, నాళమందలున్,
 పులుగులు, తేటులున్, హరిశముల్, నదు, లేనును నీకునై చ్చురా
 విలవికహావలమ్మున తపింపగ నింపగ వేడియూరుపుల్,
 జల నుడి దోల నమ్ముటకు! జాలము తేలి దయాద సొత్తుకా!

నీచిరునవ్వు పువ్వు లయి నీకయి మా డయినట్టివాకునై
 పూచిన గాని నీయొడద మూగినకోర్కులతావి వాకునై
 వీచిన గాని నీలపువెచ్చని తేనెలనాక వాకునై
 తోచిన గాని, యీటగుతుతో పులేదు గదోయి, మాధవా!

ని రా త

త్వరగి రా వోయి హృషియా! తరుగు నేమొ,
 వాడు నేమొ, ఆ దిము నన్ను వీడునేమొ!
 నీకొరకె, వెల్లు నిద్దునీ రాకకొరకె,
 పంటిగా చీకటుల వేచియుంటి నోయి!

దినదినము జూగు వాచక్కదనము చూచి
 నేనె నాలోన కుములుచున్నాను గాని,
 రాతిగుండెకొలను, బిండిపూత పూయు
 వాకురుల; కింక తడయంగ బోకు నాధ!

ముసలి యైనయుక్కగులాచిత్రాపు నిలచు
 వలపుతో తేటివిటు నిట్లు పలుకరించె:
 “రానిపోవునో నారేకు, లేల జాల
 మాయి? కుదికొగిరింత లీవోయి చేప!”

వేడుకోసుగులాచీమాట విన్న లేదు;
 పడుచుపూలై పరువెత్తె దుడుకు తేటి,
 ఒక టొకటి గాగ తనరేకు లూడి రాగ
 నేలశా లయ్యె నాగులాచీమసురి.

ఈబ్రీతుకుకూడ నటు లాయె నేమొ సాది!
 నీవు నను జేర రాకున్న నీయెలుంగు
 విసబడకయున్న, నీకంటికొనవెలుంగు
 కనబడకయున్న, నే వింక మనగలేను'

తెలుగు తల్లి

ఏనాడో భోగాల తేలిందిలే! —తల్లి
 ఈనాల్గుదిక్కులూ యేలిందిలే!
 దాసిగా నీనాడు కల యుగ్గనే లెమ్ము
 ఎరుపేదయై నేను దురప్లింగా నిమ్ము
 ఏనాడో సంపదల పరిసిందిలే! —తల్లి
 ఈనాల్గుదిక్కులూ విరిసిందిలే!
 చిరునవ్వు నవ్వెనా వరము లుపించేది
 ఎరువుచూ పొరసెనా ధరణి వణకించేది
 ఏనాడో గరువాన తిరిగిందిలే! —తల్లి
 ఈనాల్గుదిక్కులూ పెరిగిందిలే!
 తనమాట తనపాట తనతనను తనమహను
 ఇరుగుపొరుగమ్మలకు నెరువుగా నిచ్చింది
 ఏనాడో అందాల నందిందిలే! —తల్లి
 ఈనాల్గుదిక్కులూ నిండిందిలే!
 పేరుపెంపులు లేక దారితెన్నులు కాన
 రాక యీనా డిట్లు కోకించు తెలుగమ్మ
 ఏనాడో భోగాల తేలిందిలే! —తల్లి
 ఈనాల్గుదిక్కులూ యేలిందిలే!

న గా రా

మనకమనకగా దెసలంట ముసురుకొనియె
 వెలుగు గాని చీకటి గాని విడనినంజ;
 హోరుగాలిలో ఎలగా న గార మోగె
 ఆవనివరి కొల్లు తీర్చుసో ఖాంగణమున.

ఆవుడె చోయిగా పూవోటలందు తిరుగ
 తరి యటంచు మురిసేనాడు సిరి గలాడు;
 ఆవుడె సంజవిచ్చాన్తై యద నటంచు
 కడుపుమృతతో నిరుపేద కదలి నాడు.

ఆవుడె వెలయాలిసింగర మంత ముగిసె;
 ఆవుడె యిల్లాలిపనిపాలు లన్నీ విగిసె
 పులిపడంతి యాఁలిగొంతు మొరసె నవుడె;
 ఆవుడే పాలు కురిసె నానమ్మపాడును.

కనుల నెరుపు రాపాడ లేచిన గూబ;
 మనసు వెరపుతో నాడ మాచినది గువ్వ;
 ఎగసి యొగసి యూర్చినది గొం తెత్తి కడలి;
 ఒదిగి యొదిగి యూర్చినది నెమ్మడిగ వాగు.

ఆవుడే రాజుగారిసో ఖాంగణమ్మ
 లో నగారాలు నాగుండెలో నడించె
 తరతరాల భూసాల గాథలొ, యుగాల
 దాస్యపుంజీవికాల బాధలొ...

శ్రీ శ్రీ రామచంద్ర అప్పా రావు

మేలు కొలుపు

హృదయ యోగన పరీమళ దిక్కునముఖ

కాదె కోయి నాట మేలుకో!

శరీర వలపుకాంతుల సొల కలలలో

కను తెరచి చిగి విలసి మేలుకో!

విశిష్టమైన చెలియ చిగురువుసొలముతో

చివులచేతుల చాచి నోయి!

మరపుద్దుఃఖము భావి చివురింపకే

మాయ మానో యేమి మేలుకో!

మమమూలు చిరు గాలి యెలముద్దుతనెతో

సొక్కి గయ మైపోయి నోయి!

నవనగ కపంత అగ్ని న్యధివిసోదయము,

శుభజీవితోత్సాహము మేలుకో!

నేను

నే నొకవిలాసవంత ప్రమాదమను, గు

లాది! నాజీవితమ్మ నాలాగే తరలు;

నాన చినుకులయ లజ్జడి బడి నడిమను,

నడియొండదుమారాన వాడిపోను;

శుభయశంతుని జూతు పోసోదయమున,

నన్నయనసరోవయ నెంతు నల్ల విడుపు,

కలుపుచద లేటిమంచులం దడిసిపోయి
 పొరక పొరనిశ్చలవారి చేలి
 ఎవుడు ప్రేమగానదు నాటిపించుకొందు,
 ఎవుడు హాయిగా బ్రదుక సాగించుకొందు,
 లేమ! ఎగసిపోయెడిమహర్షిల, నొక్క
 యమ్మకలిండువువోలె, కల్లారపత్ర
 మట్లు కీడించి యలయనియటతోనె
 (నా లిపోదును, నీచులలకరాని
 కలిరుటాకులకందెల్ల కలగముగ్గ
 భాగ్యకలకతానూన విస్వనమూలన.

మధు కన్య

పొలిచెను పట్టుకుండువలచాత్తులలో నెల, పచ్చి కాదువుం
 గలకలు పొటరీవియలుగా నెకభోవె పికమ్మ, రమ్మప
 చ్చులరతిశయ్య కన్నెవిరజాది కరమ్ములు చాచి మాద్దుకై
 పిలుచుచున్న దోముగలి! వీడినకంచుక మోర్వలే నికన్!

ఈమధుపాత్ర నింపు మిపుడే బ్రతుకంత రసమ్మ చేసి తోడి
 తన్నుమిరికన్మితాభ్యముల చక్కనికన్నెరగా నెడంద చై
 త్రాపుతకన్యకానుమవిహరయలన్ పొగసుల్ స్మరించె, నీ
 మై మరపించె, కాంచనవిపంచిని సోకి నదించె ఈశ్వరీ!

రాలినపువ్వు లేని కను అల్లివయ్యకపు అల్లి పల్లవ
 బొలలతో శ్రుతిం గలుప వాల్చడ గూర్తువు చేవి! జీవితా
 వాలపునీరవస్మరగవాన విడుచుస్మృత్యుభక్తా
 కా లలితేందుహాళల పొగి నడించును సుప్తీవిప్సత్.

ఇదియో మహారహస్యమయ మిశ్వరి! నింపిన తేజదోక్షా నా
వెకపుట నారిపోయె, మురిపెమ్మల నీచిరిమాడ్చు లాయె కా
బ్రదుకు కరంగిపోయెను గులాబిగ నీవు నటర్తదాపగా
వచిరములోన నూన మిగ మాయని యామనిహాయిమక్తులో!

చెట్టులోదియ నాని నిలిచి
లోయలోపలిలోకు చూచి
నైకి నెడకేకన్ను రెత్తిరి.
అడునలకల నొత్తుకొనుచు
ఎగయుకుచ్చె శృమముకొనుచు
కొమ్మ నిలిచిన యొక్క కన్యక
నవ్వు నవ్వించి.
రవ్వపలుకులకలె జవ్వన
మాశలను కళకళల దువ్వెను
తెగినమంటలు జారివట్టి
అర్ధహాసము వేయివేయిపు
లొరసి పిలుపుల మెరసిపోయెను.

ఇంత కాలము నిండే నిలిచి
తలపునుడిలో కదలిపోరిని
నెత్తు రంటే జెరడుధువి కే
లా గులాబీమంటయడ్చులు!

మోహినీ!

ఒక మహాన్నతిలొప మొ శ్లోనవభావ
మెప్పుడు నాకిమిదోయి కెంత తాండవ మాడు,
నుడిగాలిగా కళోజ్జ్వలకీగా.
అహరిసలయాన నిలిచి ఓమోహిని,
ఒకలేతనవ్వుతో నొకతేనెనూనో
కదలిపోయేబాటు వణికిపోయేపెదవు
లనానా, జీవితమునే తునుదుచున్నవి కదా!
తెకవలేనే గొంతు, పొడలేనే పాట,
ఈయాకలులచూపు లా పాట! రీవణు
లేనా కళార్చనల నీడ నాయానేన
విని! ఈనీలి యే!.....

నీలి రత్నాలు

ఏలేతపు జ్వెన సోలుతావుల నింపి
మనమును నవ్వుతో వణిచివేయ
ఏపైడిలే నైన నేర్పి యెగులతేనె
తలిరాని కమ్మొవ్వుతడిపితే
ఏచుక్క-మిను కైన నెగిసి కాంతులదల్ప
సాగనుతో కమ్మలం జాట్టివేయ
ఏకాంతికోల నైన నెదుగుతానాపువల్లి
నిలు వెల్ల వివళత నింపివేయ
ఈశ్వరీ! జీవితము నుపోష్యుధులరుచిగ
పండువుగ గడపితిని నీ స్మరియంచు
దైవకోరిధృటామరంగ మృటంచు:
కొల మొనరి బ్రతు కింక గడవలేను!

శ్రీ శ్రీ పితాపురము యువరాజు

నిదుర పో వేమి ?

నిదుర పో వేమి, ప్రియపతి! నిదుర పోయ్యు.
 నిదుర పోవుచో మరచిపో నీకు బాధ
 ల శ్రుజలపూర్ణ మౌసిన మనయుగళము
 వంత బొందెడి నీయాత్మలగుచు తెలిపె
 గంతమందలి నీమతిగాదగ్గదికము
 మనసులో మన్న బాధను గనువరచెను.
 దుఃఖమయమును మర యొ తొ దుర్భరంబు
 నైనపంపారయాత్రచే నతిరీనాపు
 కష్టము లనెడికెరటూల కలగరంబు
 నొందు చెన్ని నాల్గో నీవు కందినాపు
 మల్లిపూవును బొందంగ మనసుపడుచు
 దదనుగుణమైనతో నీగే తప్పినాపు
 కలునారంబు నాలింప వేడ్కవహు
 భీకరాక్రొళరావకు వింటివయ్యు.
 మేరునగరాజు శిఖరాగ్ర మేఘమందు
 నింద్రచాపంపురత్నాల నేర నెంచి
 కావళమున నజ్ఞానకౌననాంత
 ర నివిడనీగిధవీధి బరచితి వీవు.
 తనెటిగలతో నీవు తనెవారకు
 ఋత్యువువును మూర్ఖున బూనినాపు

కాని యశనిపాతి బుచ్చి గాలిపోయె
 లేత వైనట్టినిరెండురక్కెల కళలు!
 మిణుగురు పుగుపులును చూచి మింట నుండు
 తార లని యెన్ని ప్రోహదప్పించె
 నందు భ్రమ చెంది మతి పెడి యానవడుచు
 దరికి జేరగ నని యెల్ల దరలిపోయె
 పొడినావు నీ వోమాలు పొడి యేదో
 పొటయర్థము తెలియకే పొడినావు
 కాని యందలివిరహంపుగాన ముక్తి
 మానినచనోవీధుల చూచు మోగె;
 నుఖము లేదు! నీ కెప్పుడు నుఖము లేదు!
 నీదుగాలి పోకినమేక నిజముగానె
 నుఖమే లే దయ్యో; నుఖ నీవు నుఖముకొరకు
 బాటుపడు తేల, నుఖ మేడపి మాట వినులు,
 వెరియుమాట నన్నంటి పెడల ద్రోచి
 కపటనాటక మంతయు గట్టిపెట్టి
 నిదురపొమ్మయ్య! ప్రియసుఖ! నిదురపొమ్మ
 నిదుర పోవుచో మరచిపో నీదుకాధ.

రాధా మాధవము

వీణల మ్రోయనా నుడుల భేరిల మ్రోగన నాయుయారముల్
 వేలుల కాడవా హృదయవీధుల బాడెనుప్రేమనాహినుల్
 పొడికృతావళోధ పరిపాలితదీపిత మందహాసముల్
 బాణతరంగుతో మెరయుచానలచెక్కులకే మెరుంగిడున్.

వలపుల బొక్కి చొక్కి తమి బాయగ లేక తదేకదృష్టులన్
సాలపుల జూపి రేపి కడు జొక్కుచు జేరుడు మోవి యానుచున్
వలపులరేడ! చూడగదె వంతల దెట్టిపీచంద్ర కాంతినిక
వలపున జేరగోయన ప్రక్కనువ్రా లెజరుగుకన్నగా.

జలసామీప్య వికాశపైకతమహా సామాజ్యసింహాసన
నీలిపై మన్మథరాజ భార్యకవణోత్సాహప్రమాద్యచ్చరీ
రుల మన్ముం గని తార లూరకయె యాలోలంబులై పోవ నా
మలయాద్రీప్రభవానియందు పలికెక మాతోడ నే చేదయో.

“ఈలోకంబునయందె కాక మరె యాయీలోకసంఘంబులో
నేలోకంబున నైన దధ్యముగ నిన్నెల్లప్పుడుకొ గూడి యే
పాలన్ మున్గిన నీట మున్గించు, నా పాతేక కర్తితు” నం
చాల లాక్షి వచించె నాడు జగముల్ సంభ్రాంతి గంపింపగాక.

ధారావర్షమునక మహావళయప ధానాంధకారంబులో
నారామామణి వింతచెల్వమున నెన్ దాయుగ నేతించి నా
తారానాథుడ! నిన్ను వీడి తీరముకొ దాళంగ లే నందు దా
హారాలాడెడు నాటియానీతిగతుల్ మా కిచ్చె సౌఖ్యంబులక.
పదముల్ తొట్టిల వచ్చి స్వీకృతలనుల్ పై గ్రమ్మ గంపిండును!
వదనం బెంతయు నాడ నేతి; ఎలలో బాష్పంబు లుచ్చాంగగా
తెదలన్ నొక్కుచు గొగ్గరించుకొనుదుక తగంబ ర మ్మంచు నక
వదలం బాలక యేచ్చె నమ్మగువయున్ బ్రాంబు లల్లాడగాక.
విరహపురేడి గూడికొను వదనకుం గడు నోడి సోలుచున్
గరముల తాము లుంచి పలకన్ బలు లొక్కటి రాక జాలిగా
స్వరములు గద్గదంబులుగ సారకు బాష్పము లుప్పటిల్లగా
మరణము జీవనంబును సమానమె యయ్యెను మాకు నియ్యెడన్.
కోధన లేనివిద్య, రవిసోమల గాంధవిసాపరంబులున్
సాధన తనిపాట, రససౌష్ఠవహీనము లౌఘంబులున్
మాధవుపొందు లేక వగ మృగ్గుచు గుందుకు నుండురాధయన్
రాధను వీడి దగ్గు డయి కాగిగెడు మాధవునన్ మాతాధులే.

మాధవుం డిట్లు రాధకై మనమునందు
వంతతను జెంద గన్నీరు వారదొడగ
విశ్వ మంతయు నొకమాటు వింత నొంది
భీతి వణకుడు గరగుడు చెరిగి దయ్యో.

ప్రేమలేఖ

స్మృతి

మహారసముద్ర మరలించి మగతి నిచ్చు
సధరవీధిని నే గ్రోలు నెప్పరిరిసము
భక్త్యభవదీయ పుష్కరంభ సంధనమున
మేను మరతును విశ్వము తేనెబాస.

సందేశ సన్మానము

చిన్ని పూదే నెసోన... నెనుకులేమొ
నోన నెనవాని పిరిగొల్లి కూత యేమొ
భద్రగోదావరీతాత నాయు బేమొ
కాంతి, భవదీయసందేశ గాన మహిమ.

ఆరాధన

కళల జెలరేగు వలపుల చిలుక వంట
దివ్యలోకాన విహరించు దేవి వంట
గగనవీధిని వికసించు కలువ వంట
అశ్రుశృంగం మానసరాజనాంసి వంట.

వార్త

తెలియలేక నీకు ఎలపు దీపకళిక
విశ్వలోకాలు వింతతో తెలుగు నొంద
ప్రళయకాలాగ్ని జిహ్వల బ్రజ్జరించి
ఆదితేజమాలో నేక మయ్యో నంచు

ప్రశ్న

చాలునా ! భూమి మనకు సంకారమునకు
మాయునా యిది మనప్రేమమోత భార
మార్పునా యింకను మనమహోగ్రతృష్ణ
తెలియ నగునా మనదగు సందేహ మిదట ?

శ్రీ కామరాజు బాపయ్య

సౌందర్య హాసినీ!

మెరపుతై తారతై దరిచాలు తరణితై
సంజకెంజాయతో స్వామి గానాళతో
తళతళని మెరయు నీతరనళయనాలతో
లేమబ్బులో దాగి లేనవ్వుమె రపునే
చల్లగా మెల్లగా ఉల్లాస మొలకగా
వివరివైచిత్రమొ వింతయొయ్యారితై
విలపించు హృదయమే విరియగా విరుగగా
ప్రణయినిది నీతి, నాభాగ్యరేఖలు నీవె !

సంధ్యారసస్వినీ, సౌందర్య హసినీ !
ఎన్నాళ్ళ క్రేమ ! ఎన్నాళ్ళకో సుఖము !

వి ధి .

క్రేమపిపాసచే నీటు తపించి కృశించి నశించిపోతనీ
మామక శుష్క-జీవితము మానముతోనే నహించు గాని నీ
కొముదు లేలు నాకలువగన్నుల బాష్పకణమౌ నిల్చెనా—
జీవితమల్లితాప్రసవసిద్ధి తల్లించిన యంత యాశతో
తావక రాగ పూరితహృదంతరసీమ నతంతరింపగా
అవిధి కాననానుగతి సంతము చేసిన మారుతాహరిన్
పూవులు తారకల్ కలిసిపోయిన వీ నవసాధ్యవళలన్.

నిర్గమనము

కడగంటిచూపుల కడ లంటగానె
మింట కొమ్మించులు మిలమిల మెరసె
కొలనిలో కుముదాలు కిరికిలనవ్వె;
బ్రతు కెల్ల నొకసారి పరిమళించినది !
నింగి నెగ సెను నీగాననుధలు
తరళించి నటియించె తారకాంత
అలలతో మహ్నంగా నెలయేరు లన్ని
బ్రతు కెల్ల పాటగా పరిమళించినది !
ప్రణయినీ, నిను గాంచి భ్రమయునునుండ
బ్రతు కెల్ల నొకసారి భగ్నహృదయలు
మబ్బరేతలలోన మాయ మైనాన !
నెలయేటి రొదలతో గలసి పోయితివ !

ననమాలి

అతనవాటిలోని పగిలినాంచిత దిగ్గలతా విశావసుక్
సావనవాహ్నవీ మధురవాహినీనీ మగపింప వాఱనా
తైవలిరీ నయమృధల జల్లి యుతే తనజీవితాళగా
భావన చేసి తెంచె వనపాతక, దెంగటి, పేమమూర్తియో!

అమనితేరే మందమతయావల చాలితమా తీలతా
స్తోమ విలాసనాట్యమాల తుమ్మెదపాటలు మేరవింతగా
కోమలకంఠ మెత్తి యొకొయిల పంచమస్వరమృదం
దామహనీయు ప్రేమలు వియత్తలము తగ నాలపించెడిన్.

అలగు అలంకరించుకొను నాళ ముసుముల గొన్నికొయ తీ
నలు ననమాలిపై తగనివైగము పూని విచారభారమై
వలుకగకొచ్చి రిల్లు: 'ననపాతక బోలిత్రూగు లందురే
కలకలలాడుమొగ్గల నభాగ్రుం లుండుట తెట్టు లొప్పిలో'

మలయపమిరిగాళ్ళను మాటుల ముతకమా కించి, 'ఓ
పొలతుకలార, మీగు తలపోయున ద త యుత్యమేనుడీ!
తల కొకమాట లేం? మనశల్లి గుత ప్రేమ ప్రాణదాతయై
యెమి తెలంగువానియును మేధి దీప్తిలాట తెల్పుడి!

'పూవులు కొయబోయి కనుమూతలు వీడని చిన్ని మొగ్గలన్
ఏవిధి గోసెనందు వది వెంచెన లేమె కృతజ్ఞతాంజలిన్
పావనమూర్తి కందరము ప్రాణమలిచ్చిన వాణనర్పణ
పూవులకే కృతజ్ఞ లయిపోయితి రెంతటిస్వార్థచిత్తలో'

జన విగడ్డిపూ మోకటి, 'నా' ములో ఎనివాడి కిగ్గమై
కనలినపూల ను తురె విగద్ధరసౌరభపంక్తు లుండగా?

కునలను ప్రోచినట్టివనమాలియు ప్రీతి విహించి కోయగా
వివయము చూప కిట్లు విజివించురె యెంతకృతఘ్నులేవియన !

కోరిననూడ రాదు నను కో నని "మృగి యె క వడివన
కోరిక యే వృణాలనఁ కోరికల ప్త నభాగ కాంతిలో
తీరనిస్పర్శ నానుభవ తీయని కోరిక వాస్తవములన
ఆరమణీయమూర్తి తయరి నొస గిన కోరికపైకైరా ?

'ఇదిగో కనమాలి ! భవదీయ హృదయ నీయ
నలరువైజయంతీమాలయందు లును
నాను దొరక దీనిరకృత్యమును తెలుపు !
నీవు వివరించుకతన పునీతిహైస
నిగ్మలానంతవధమున నువనిమ్ము !

'గడ్డిపూవుగా బ్రతు కెల్ల గడపు నేను
పొదపద్రాలు నేలపై వాలకు డ
తిరమనం దాల్చి దేవ నీనీలలోన
పనికిమాలిన ప్రాణము వదల నిచ్చు !

'మాడగ గడ్డిపూ ది ప్రసూనములను నికృష్టములు మా
టాచి చు నున్న నీవిధి మాన్యమై యేమొ నుట యెటుల్ ననున
వడగ సాహసించె ను విప్రులు ముదెవ వేమొ నీ యున
గాధకమానురాగమును గల్గిన నా కది చాలనా ప్రమా !

'తలితలావణ్యసౌందర్యలనము లేదు,
లేకనేని నుగంధమ్ము లేదు, కాని
యెటులేకుల లోలల మాటునడిన
ప్రేమ నొకసారి కొనిగోర్చి విప్పి చూడు !'

మ ల్లి త

నే నొకజేత నీచరణనీరజనేన యొనర్చకుండనే
 ప్రాణము వాయువంతటి యథాశ్శయ నైన, మహేశు నేడ నీ
 మానవజన్మ మింక, ఒక మల్లికనై జాయెంతు మీగృహో
 ద్యానవసాంతిరాన, నిరతమ్మును పూచి తరింపగా నభీ !
 క్షోణికిందువు కాబోలు కూర్చునిర
 మామణి న జీవితమల్లి కామనోజ్ఞ
 వికళకుసుమమ్ము నేడు లభిరపరాని
 శైలికాంతరవాసమ్ము కలుగు నాకు.
 దోపిట రక్తితో వధూతోయము ప్రేమపిపాస తీరగా
 జోనడ నేమొ ! నేటికను పోయి సుఖమ్ము దేలియాడగా
 గాసిం దెందితే యనుడు గారక మెల్ల మదీయ కాఖం
 ఆ సుకుమార వాస్తవము నంటెదు పోయిగ మాటిమాటిక !

శ్రీరంగం శ్రీనివాస రావు (శ్రీ. శ్రీ.)

ప్ర కృ తి గీ త

మాధురీతాపాకం విది ! మధురజనును
 వాననావాసితం విది ! శైభవ ప్ర
 భావబంధుర మధుకర ప్రభుల కెల్ల
 ఆటవ ట్టిది ! ఇతలు నే నాడుకొందు !
 దివ్యానందమయి ప్రపంచ మిట మూర్తీభావముం దాల్చి నా
 కవ్యాజ ప్రణయారితకమున దానై స్వాగతం బిచ్చమన
 నన్యం బీచక్రతీలలాడు మృదుకంఠం బిందు మద్గీతకా
 కావ్యసృష్టి వసంతు గూర్చెద నలం కార ప్రభాస్ఫుర్తితోకా.

ఇది మనోజ్ఞ పశ్చిమధాను మిదట చేరి

అమృతపేళల నవమాధురిమము గూర్చు

విహంగల కూజితధ్వని విధములందు

స్వీయకంతారవము మేళవించుకొందు.

అత్యంతప్రమదప్రదం బగుచు సత్యాశ్చర్యముం గూర్చు నీ
ప్రత్యక్షమృదదభ్రమ డల విభావైచిత్ర్యముం గాంచి పా
శ్చత్యరాధ్య మహాద్భుత ప్రతిభకుఁ బృష్ఠాంతరింగుండనై
సృత్యకీడల దేలిపోదు నను నేన విస్మృతిం జెందుచుఁ.

ఇది నవోజ్వల మమృతరనైకమధుర

మిది మనోహర మానంద సవన మిద్ది

ఈ పశ్చిమ గర్భజహర కాంతి ప్రసార

వీచికామార్దవమునకు విదళమతినిశీ

స్పష్టప్రేమ రసార్ద్రవీచిల నశాంతయ్యు చేరించు నీ

స్పష్టిపాశ్చిమమూర్తికొ హృది సమప్తింతుక కృపామాధురి

స్పష్టిం జిందెడుదీవిగా పశ్చిమమూర్తిం గాంచి యర్పించెదన్

సాష్టాంగక్షిణతుల్ రంతరము పాపసాగిరేంబుగఁ.

స్వర్గ దేవతలు

అకనమందు మోహనము లైన పయోదము లచ్చటచ్చటఁ

పాశ్చిమ తేలియాడి చెడకఁ వెలిగించి రెవ్వరో తరం

గాకుల దీన గానచలితాబ్ధి నాట్యము నేర్పు చంద్రము

శ్రీకమనీయదీపశిఖ; నెవ్వడు వెన్నెల లిట్ల నిల్చునా ?

మీలెలివ్యక్తు మేము కనుమీకృత నాకహృదంతరాళ ని

ర్యాతపరీమళ మ్మయిన రమ్యశకాంక నువీ చిహ్నాలికా

కలకలక నటి దిది ? చిందెనరా చిరగాఢనృప్తియు
దాగినిరావృతావధులు దారికి నుంగొను పూర్వంపుతల్ !

అనరితుభ్రా నిశ్చల విహయసవేదికయిన మిషద
వ్యావృతి నుల్లికొ ముపదకొద్ద కళాదృతిగా వెలుంగ, ఏ
లా పరికించు నాకనులకై నుకుమార పోవలెనా
లేవుదు రీవరీమళవరిష్ట తుమార. ఎప్పరింపరల్ ?

మీ రెనో క్షణక్షణనిమిష మోహననల్కులై తమ
భారసుష్టిప్రతి తోణును న్యవ్వగనుత్తుల చంచలానిలాం
కుంములక దిశాభులకుక వెలిపూతలసోమగమ్ము క
ర్పూర సువాసనామిలితిభోగముగా న్నవ్వగ నేలకల్
కారు కదా ! మనోహరముగా నిలిపాడెను నిట్టి వల్లన.

నాకధనీమధాపులిన్ నాట్యవికారములై, తిప్పివ్వ పా
నోక హమందమారుత మనోజ్ఞ ! చంద్రవచస్పహాలికా
సోకగ వప్పుకోహనవోధిల మునులాడు మార త
లా కి కలుతవిధికిల లాభ్యమొనర్తు సోలిపోవుదున్ ?

దయగొనిరా సుష్టిప్తి వలనన్ నలియించిన నావయిక్ ? జలా
శయ రసవత్సమిరములచాడున కాగుటెదారిదానో
వయివయి సోకగా భవద సారిమనోహర గాన గీతల్,
వయవ మొనర్తునా యిక గవాక్షగర్వదు కామదీపభిగ

ఈయొకరారి! నాకనుల కిచ్చితి రద్భుతఃవ్యదర్శన
చ్చాయ నోకింత, కావకవికాలయభాలయ దీప్తి కాద్యుతుల్
నామెద కోరనో దిగ ఆసారతనుండర మైనమాస్మృతి
క్షయతలో మణిద్భుతం సృష్టిత తృప్తి ఎహింకు నీవయిక్.

అహలలో నివాస మిక నుండును నేటినిశ్చింతాదికా
 న్నీతాము మానివా, గగనసింధు సుధావరిషేదనోజ్జ్వల
 త్వాహములన్ మదీయహృది నూచిత యాస్మృతిభావనాగరు
 త్రాహితమై చరించెడు నుదారముదానహ కాల మెల్లడన్.

నిజంగానే నిఖిల లోకం నిందువర్షం వహిస్తుందా !
 మానవాళికి నిజంగానేమంచి కాలం రహిస్తుందా !
 నిజంగానే నిజంగానే నిఖిలలోకం హాసిస్తుందా !
 దారుణద్రోహిని, నింజే దానవత్వం వశిస్తుందా !
 దానినల సంకల్ప బిగినే పాడుకొలగ బయిస్తుందా !
 సాధుతత్త్వపు పోదనత్వపు సాధు సవ్యం బయిస్తుందా !
 జడలు రేగిన ముడులు క్రిమివ కడలి నృత్యం బయిస్తుందా !
 నడుచు తడబడి నడలి ముడుగక కడలి రీతిం క్రిమిస్తుందా !
 నిజంగానే.....

అద్వైతం

అనందం ఆర్జన మైతే
 అనురాగం అంబర మైతే
 అనురాగపు టంచులు శూన్యాం
 అనందపు లోతులు తీన్యాం.
 నీకంకణ నిర్వాణాలో
 నాదీవన నిర్వాణాలో

నీ వదిలో దోలలు తూగీ
 నాహృదిలో జ్వాలలు రేగీ
 నీరలపువ రేకులు పూస్తే,
 నావలపున బాకులు దూస్తే
 మరణానికి పాణం పోస్తాం
 స్వర్గానికి నిచ్చిన వస్త్రాం.

మాపనానికి రాణివి నీకై,
 కృపనానికి బానిస నీకై
 విషమించిన మదీయ ఘోరం
 కుసుమించిన త్వదీయమోదం
 విషనాయువులై ప్రసరిస్తే
 విరి తేనీయలై పువహిస్తే,
 ప్రపంచమును పరిహసిస్తాం
 భవిష్యమును పరిపాలిస్తాం.

వానంతు సమీరం నీకై
 హేమరతకుషారం నీకై
 నీ ఎగిరిన తీర విహంగం,
 నా పగిలిని మరణమృదంగం
 చిగురించిన తోటలలోనో,
 చితు లుంచిన చోటులలోనో
 వలయములై చలించినపుడే
 విలయములై జ్వలించినపుడే
 కాలానికి కౌశ్యం వస్తాం
 ప్రేమానికి గౌర్యం తీస్తాం.

నీ మోవికి కావిని నీనె
నా భావికి దేవిని నీనె-
నీకంకణ నిర్వాణంలా
నా జీవన నిర్వాణంలా
అనందం అర్జవ మైతే
ఆకురాగం ఆంబరమైతే
ప్రపంచమును పరిహసిస్తాం
ధవిష్యమును పరిహరిస్తాం!

శ్రీ బెళ్ళూరి శ్రీనివాస మూర్తి

కృ సి

మీరిని రాలిన తొలకరిచినుకు జూచి
నవ్వుముగ లేతపైరులు నాటిపోదు-
ఎదిగి కేదార మెల్ల ఫలించినపుడు
కనుల గాంచునో లేదో యీకర్షకుండు.
ఆకట, కాననతరుకులాయములు వెదకి
శ్రమల కోరిచి, యీశుక కాబకమ్మ
బట్టి తెచ్చి పాకిరి చిన్నిపంజరమున
ఈక లెదిగదుదాక జీవింపగలనో !
కంటకనికుంజమున జొచ్చి గాసి నొంది
యేరి తెచ్చిరి సుమముల నెల్ల గూర్చి
లమకబరీధరంబున నందపరచు
కాంతి ఫలియించునో మేను గడచితిమి నో!

ఋ తు వ రి డే వ న ము

మాచిగుళ్ళ మేసి రసమంజులగీతము లాపించి పేర్చి
మాచిలముం బొసర్చ జగ మంతయు కోకిలచాల, పూలనె
త్తావులతో వసంతము సుధామధురంబుగ వోప, మున్ను నా
జీవిత మిట్టికోభల హసించిన దంచు నలంచి యేడ్చెదన్.

లలికాపుంజము కోషిలక్ కిలు గాలక్ వృక్షకాభాగ్రసం
రతులుక్ కాంతివిహీన మొందగ నమస్తం బైసలోకంబు నీ
గతి నా ర్తిం బడద్రోయు గ్రీష్మముఖమున్ కన్నారగా వాచి నా
ప్రతు కీనాదు తపించు నిట్టె యనుచున్ భావించి నే నేడ్చెదన్.

కనులం జీల్చుక్షణప్రభావితముక్ గంధీరగర్జాప్రతి
గ్వఃఘోరమ్మను మోహనమ్మ నగువర్షా కౌలమాధుర్య మొ
య్యన దోపరిగ, వియోగ భారభరితంబై మంజులం బైన జీ
వనమున్ ద్రోసినయాదినంబులు మదిన్ బాధింపగా నేడ్చెదన్.

తరిళిజ్యోత్స్నల రాల్చు జాబిలి, లతాంత్రణివోతా మనో
హరకాగాఢయమ్మ తాకనము నిందారక్ శరత్కాల శ
గ్వరు లేతరగ జూచి మోహకళంక్ రాణించు నాజీవిత
స్మరణానందము గొంత బోల్చి విభలాశన మగ్నమై యేడ్చెదన్.

ఎరకలు మోడ్చి గూళ్ళు విడి యొగక పక్షులు తల్లడిల్లు చు
ర్భరితర తైత్తిరీకాధకు ప్రభాతము లేలు, సమస్తలోకమున్
కరము నడంకిపోషి హేమకారము గాంచి భవిష్యదర్థముల్
స్మరణ మొనర్చి చున్నచాచిహదము నొంది పడంకి యేడ్చెదన్.

ధరణీ రానినశుక్లపరివితన్ తార్కాను గావించు తె
మృగలన్ శైలిరవాసరోదయ నాగా, మిథ్యావ్రవంచము న
శ్వర మికొండులు రాలిపోయెడు సమస్త బన్ధుత్త్వంబె యాం
తగవీధి గలగింప నె నులకొ న బాపించి నే నేద్యవన్.

గాఢ యత్నము

ఒక్క చినుకన గావించి యుద్వి మెల్ల
వ్రతనినన మిచ్చు గురుమారతులు నల్పి
ఎంతకాలము గాఢవిత్తన చేసి
జలద తరి మాచి వానకోయి యొకండు !

నవ్యతావర్ణములు చిమ్మ ననలు కౌంచి
మధుర మధుశాన కంక్షమై మరచిపోయి
హృద కంటకపాకులు గుచ్చుకొనగ
జలన మొనరించు భ్రమర మేగతి కృతించె.

ప్రబల గ్రహృతపంతు నైవగలేదె
వానదబ్బలు సోక నోర్వంగ లేదె
లేత మొక్కల పొడము పండించుకొరకు
కర్నకుం దెలత లెంతలు గాసి బొందె.

భూరిసర్పంబు బునకొట్టు పాదలయందు
ముద్దు లొలికెడు శేషంగి మొగ్గ చూచి
అందుకొను వాంఛతో నొకయధ్వగుండు
జ్ఞానములు సూచె నెంతటిహాసి కోర్చి !

శ్రీ గణపతి తాస్త్రి

వాసంత స్మృతులు

ఇష్టధుర వసంతపరిమళ స్మలమినతెమ్మెరలో,
జమ్మని తీయనితలపుం దుమ్మెద లేద రేగ నొహో!

భారతాక్షోదయ మందార కనుమ వర్షములో,
దూరగాతమీ తరంగ వారి మృదంగధ్వనిలో,
అరుచిరప్రథమ మధు కుమార పికకుహూరుతిలో,
ఏ ఋషివరు లుపనిదదోంకారమహాశ్రుతి విస్తో!

కోరికనుకీతల సహకారభృంగ ఝంకృతిలో,
ధీరరాజ్ఞరేంద్ర సౌధపారావత గళదతిలో,
పారిజాతవాసిక వరసారిముఖ వధురుచిలో
విరిసికవతంసు లాంధ్రభారతామృతము గ్రోలివో!

శ్రీరమణీయాంధ్ర రమాభూరి వధుమహమ్మలలో,
వీరరెడ్డినృపతి వావిహర వారిపూరములో,
వారినుండరీ వదనము లార తిడిన సంకెతలో,
ఏ రెలుపూవుల గోదావరి వెలుగు కల గనెనో!

దూరదూర భావికాల పూరగభీర శ్రుతిలో,
తారాహారాంచిత సంధ్యాకుణ గోదావరిలో,
వారి విహారోత్సుక నరసారీగళ హానితములే,
మారుమ్రోయ మందబలా క రవకలకలములై!

ఇష్టధుర వసంత కలకల మృలమిన తెమ్మెరలో,
జమ్మని తీయనితలపుం దుమ్మెద లేద రేగ నొహో!

ఆంధ్ర గీతిక

జయము! జయ మ్రాంధ్ర జగజ్జననీ! మము గన్నతిల్లి!
జయ! జయ హే! ద్విసాంధ్ర చరితలలిత కీర్తికల్లి!

నీపురాప్రభం దలంచి, నీవదముల మాగు లుంచి,
పూజించెద మెదలా మేము తెజోమయ విగ్రహమ్ము!
తరళకృష్ణవణి గోదావరి హృదయమహా!
దరణోద్బల సాగరిమణి పాణిజ్యోతి సుజీవా!...జయము...

ఖలాంధ్ర మ్రొక్కగళముగ, నీమన జయమంగళముగ,
స్థాపించెద మనుజినమ్ము, మాపూర్వ సాధనమ్ము!
వీరబద్ధిసృపతి మనోహరి చ ధూత్సవతోరణ!
భారతవికాసము మందార మాలికాధరణా!...జయము...

ద్విగంత జలనిధులన్, ద్విగంత శ్రవణములన్,
భో రను గా కాంధ్రయశోభేరిగంభీర ఘోష!
కావీకాంధ్ర రాణ్మహేంద్ర జనపతి పూజితచరణా!
సార్వభౌమ కృష్ణరాయ ఆమునీరాజిరచనా!...జయము...

ఆవృతత్వ సిద్ధి

మీమధురహావలేశోదయామృతిమన
బోలె నానందవిస్మృతాత్మునకు నాకు
నేమహారాజ రాజాధిరాజ్యహర్ష
సైమమకుట మణిప్రభాదామిము నని!
చిరచిరం తనయుగవరంపరల నుండి,
యే యవృతభామమూల రపియించెనొ గద!

నన్ను పుణ్యించుకొనె మహానందమూర్తి !
భవన మిది దేవి ! భస్మకాథూషిత మిక !

ఈమహానంద సుముహూర్త మేగ ననుడు !
మీసృరణ సాగరావృత్తోర్మికల నెన్న
దేని, బిందుక్యమేని, వహించుకొంక్ష
మరణమేని శుభస్వయంవరణ మిపుడు !

కరగునీడల ప్రేమ

కరగునీడల ప్రేమ ! మరల దిక ప్రయితమా !
మరచిపోదువు నుమ్మ ! మరువ కొకవరి రమ్మ !
కిరికిరియపువేళ, విధిలవకుళమె రాని !
వాసంతరథనినద మాసకి ను ! నిదుర యెద !
నడి లేనియడుగు నవ్వడి యేదో మేల్కొలిపె !
ఎడదలపుందలుపు రివనినలులేపియపు !
నీహర తోరణమె ! పోహళించు మనస్సు !
అహరించిరి ఒడుక ! ఏహయి మరి నభి !
మరల దిక ప్రయితమా ! కరగునీడల ప్రేమ !
మరచిపోదువు నుమ్మ ! మరువ కొకవరి రమ్మ !

(శ్రీ కలవవీడు శ్రీనివాసాచార్యులు

మధుర గానము

నీరవయై ప్రకాంతరజనీపరి శీతసుధాప్తచంద్రికా
పారమఖంబునన్ కరవిశం బయి లుప్త సుమస్త సృష్టి సం
చార మనోహరం బగు నికాసమయం బది; మయ్య పేరికల్
దూరమున న్గతానుగతితో బడి వేగిరి నభిప్థలంబునన్.

లలితపు నీలినన్నెల వలాహకసౌధమునందు జీవక
స్వలు నెల విండిపోసిన యొయారపుముగ్గులనంగ తారకా
వలులు మినుక్కుమినుక్కు మునగల్గుచు పోయెడి కాంతులం వృగం
కల సుభగంబు అయ్యె నిమిషనీరజీవనసారసంపదకా.

కనపు లాగిన పుష్పదంపతుల స్వచ్ఛప్రేమచంపాన, జీ
వనసారస్య మేధామయాంతరవరీనాహంబులం బోలి, పా
వనదీక్షాంశఫలప్రకాంతిగ తపస్వీమూర్తి యన్నట్లు మే
దినిపై జల్లుల కట్టె చుదికిలు పీరిన వ్యోమభూమిమ్యుతికా.

మాకనుమితిలో మునిగిపోయిన నాహృదయాంబువీణియకా
సోకి మృదువైనవేణు మునోదితరాగభంబు లోను వి
శ్వాత్మమిగ్ధగానసరచక్రము లేవో విసంగంచెచ్చె నా
చీకటితెన్నెల ల్నుడులు జీర్చి యభాదతి విచ్చలంపగిలా.

భారతయుద్ధము చుభగవంతుడు పార్థు ననుగ్రహింపగా
గోరి వచింపనట్టి హితకోమలగీతల యార్థపుష్టికం
జేరల సామ నామధుర చింతఃగానము నావిభావతిం
వారిస యేయడం న యంశస్థి నాలపనం బొనర్చెనో!

అమధురాపురీననిధమందున వచ్చితిబీర్ల వల్లవీ
భామలతో జగద్గుడు పాడిన పిల్లలగోవిపాలతే
నము, చిరంతనస్మృతి నహి చిన యావిపాధి జీవితం
ప్రేమమయికా నికాంతరపులీలం నీగతి పాడుకొందురా!

పత్వాత్తావము

తెలియక యొన్నియేడ్లకొందిన్ ద్వీధవిష్టల కిల్చివక్రియ
కలితుడ నైరినో; ఇరులకంపల బూచిన నల్లపూలరే
కుల విభిక్త ప్రియాణమునకు స్నేహించెను దండధారులన్
గలిపిన యామినప్రకృతి కన్యక తారల దీప్తకాంతులన్.

ము నొక్కసారి నా నడచిపోయిన దృప్తవధంబు జూచు కొ
మ్మన్నది యేయెఱంగో? మతి నాచిన తీవ్ర విషాదకీలలు
తృన్నములై దహించినయెడ న్గపించునె! కొండగుట్టలె
న్నెన్నిటిలో తరించితి మహిన్ ప్రతిరుద్ధకదధ్యచారిన్!

పెరుగకముందె పం దయున పించెవిధంబున జీవనప్రభా
త రుదులు దోచి తోచక సతాంతప్రచండత నాక్రమించి యొ
వ్వరికి నసార్థ మైన యెలద్రాయముపొంగు లడంగిపోయె ని
మృరపరితాప వహ్నికణ శుష్కతనూ పరివేషణంబులై.

గారికి నల్లలాడు లలితం గను ముద్దుట బోవనోవ; ఇ
ల్లారి పవిత్రమానస విలాసరుదుల్ చవిజూడ నైరి, నే
కాలమునందు నేనగతకర్మల నానననైన జూడ; చి
త్తాలయమందు నీశ్వరవదార్పణ చింతన నేయ నెవ్వడున్.

మాలిమి గన్న తండ్రి యరమానభరంబున కోడి యేమొ పి
త్రాళియమందు నెంచెననుభా శుక్రణ లవి తారకంబులై
వేరై నభంబునం దడచితయునె నాకలుషాంధకారకం
కాలములక నుభానుగత కాంతికరంభితహనరేఖలో?

చీటికి మాటికిన్ వెతల జిమ్మి గలంబును జ్ఞప్తి దెచ్చు చి
త్రాటవి యీవిభాగరి, దయాస్మృతికూన్యము! - పాడుకొందు నె

చౌటనా పొద్దువేళల విశుద్ధమనోహర నృప్తిరూపముల్
పాటిత నర్వపాపచయ పంకనదమ్ముల నోలలాకుచున్.

చెదరిపోయిన వావిపాకీళ్ళులందు
నిండియుండిన జీడులా; నాకు మరల
దడవుకొన నేల వానిని? నక్కియున్న
జీవితంబును సుధనృప్తి జేపికొందు.

శ్రీ పాటిబండ మాధవ తర్క

మ థు వ్ర త

ఓకవిరాజమిత్ర, నిలు మొయి నిమేషము నీవియోగపున్
గాకలలో గుమారిలెను వాడుకేదయిండగవైన, ను
మొక్కతిపైన జిల్లెదవు గానివతలనుకొని మాత్ర మా
ధీకధునీనికాక భవదీయ మనోహర గానవాహినల్ !

హస్తకరమ్ము జీవము, రహస్యపు దీర్ఘశరమ్ము నైన ఈ
నక్షర మైతజీవమునన్ ఈణ మొక్కయుగమ్ము గాగ, న
త్తవ్వరమాతృకాయిత భగస్సృదుగాననుభాప్రవాహ స
ర్వస్వము వారగింతు ప్రబలత్వర వేగద నీకునై (వియా!

నీయొడ రత్నరాలను, పునీతను నేను పత్రికకా జామీ!
నాయొడ నిట్టివైరము గొనం దగ దోహృదయప్రభూ! నును
శ్రీ యొడ నానా రించి భ్రమరించెదవో, మధువిగ్మమూర్తి! ఆ
నీయొడలోన న న్నోదుగని మొక్కుకయిత, తరించిపోయెదన్.

నా యని చెప్పకొ విను బనామరి కేని నాధవాసి న
న్నా యిటు లేడిపింతువు దయాకుహ నాదల! చల్ల వైవకై
వోయి నిగిడ్చి యాచికహదుఃఖిఖిఖి పరివర్త దేహమున్
తీయవికాగిం బొదివి నీ రయిపోగన వోమనోపరా!

నిగనిగలా 2 నీలములనిగ్గులు జగ్గులు నీరు నీగరు
య్యో శకుంతిం దారెమమహోత్సవము క కనుగించి నాథ, ఈ
మొగిగులు గ్రమ్ముకొన్నయహమున్ వధురింతువు గాని, యానభో
గగనపథాంచలమ్ములు వికాసిల చేతువుగాని రాగదో!

రక్క-కు రక్క హస్త విహరింతము. కారుమొయిళ్ళతోటి సొం
పెక్కినవయోవియత్తటము లెక్కి సునఃప్రియ, రాగదోయి నా
చక్కికి, ఈరహోమయత్వమశరధన్ తరియింజేసి నీ
యత్కన జేర్చునా మొగిలుటందులలోకము విప్పించెదన్.

మ ధ్య ము

నకవికచారవింద సుమనస్సమసుందర వైవయాశరి
రవిలననమ్మా లెంత వధురమ్ములూ! మామకహృక్కధుక్రతం
బధి విగాకృతద్రవమమై, యవళాన భాస్వధూశికా
సవరులు లానుపాంతు పెరుదక బయిపాటున తేగిరించెమక!

కాకర మారబడ్డయవి గావలె నీనిరియల్లుచాలు నా
కొరకయి! తుంటనింట గుడిగూర్చి లెగంటి యేము నీరతి
శ్యమదు మనోహరి! మొకలకమ్ములు కన్తిపడసిపోను; ఆ
కరితవత్సర్వసప్రస్థుతనిరంతర రత్ననమండ నయ్యునున్!

అలల రాలునీరధిరతైవలినీ పువనంకురమ్మలన్
తెలియ! భక్తుదాంబుజము జంగట నొక్కడయేని రాలపగా
గలిగినవారి; నాపడినకష్టము పార్థక మైయిట్ల నే
తలచెద వింత కాలమును తొలినయగ్ధము లబ్ధ మౌటకక !

అయుతముగా ప్రవించుచున్నగాఁగ; లీహృతరక్త మైననా
మయితిగువుం దొరంగి పుడమిన్ ఓడిపోవగనన్న దోసి! ఓ
ప్రియకళి, నీవృణాళయుగళీమృదుబాహులు సాచి భ్రంశసం
శయవృతనన్ రహఃప్రణయచాలిత మిశినువున్ గ్రహింపవే!

అనువులమిదియాస వెను నాదుచునున్నది; తేనె బూరుతు
కుసుమము వింతగా వగల గొన్నవి నాపయి పిక్రమింత; ప్రే
యసి! నను జేచ్చుకొమ్ము బిగియారకువుంగిట; నాకు నీమన
శ్వసనవేరిమలే మృనుభవ మృగుతన దుడియూర్చుకేనియున్!

నన్ను వధియింప కోయిమదనా! తెగ నేతువు గాక! ఈచిరం
తనమధురార్ద్ర మౌతనవునన్ గొనయూపిరి యుండునంతకు
న్నను తెగ నేయు; మన్మథయినన్ బడ నేయుము నన్ను నాప్రియాం
గనకపుగింట; పుక్తు తుది కాలము నాప్రియరాలికాగిటన్ !

ఆ నా మా న ము

చెదరినరత్నఖండికలచేత పరిశృతధా విభిన్నవ
ర్ణ దురధిగమ్యదూపశబలత్వ వికారితదర్శనమ్ము, దు
ర్విదితయధార్థ మిహృదయభిత్తిక చెక్కలు దుర్బి శోభన
ప్రదనననీతసోధవరిపాండువుగా నొనరించి యుం చితిన్.

తరుకుల నీదునిర్మలమధాగరిధాతము లైచకుడ్యవీ
ధుల పురతఃసుఖిన్ నించి తొంగలి రెప్పల నొత్తిగించి, తి

తలప్రణయాలిమోహన నుభాపరిషేచనకృత్కటాక్షద్యు
క్కుల దిలకింపు మింత కనుగొనువు నీనుకుమారయావమున్!

ఎరుగుదు నేట రేపట గ్రమింతువు మద్భవనాంగణస్థలిక
దరదరవిందసుందరవదద్యయి కందునో యంచు ముందుగా
వరువులుగా నమర్చితిని పల్లవపేళల మైన నాయెదక
తెరవక సాగి రమ్మ! విలపించుదు వీలదు వాడిపోవదున్.

ఈవిమలప్రభాతమున, స్మృతకాత్మక సోపేధికిన్
దేవతవోలె నీవు భనుజంచెడువేళ; భవత్పదద్యయీ,
పావనవిశ్వకాంతములు వైదికముక్కుల నాపించె శో
భావరదీయరక్తమున భాసిలె ముద్గములై యున్నవీరవల్.

అవిరళభాళభ్యో హృదయః గమసౌరభ మిద్ది దేవతా
భవనము, తల్పిసాదవరిపాలిత చిత్తమహోద కాంతివై
భవనభృకాంతరంగమున కర్థిలు మిచ్చట కోటివర్షముల్!
భవభయవిస్ఫులివృద మహాయ బర్హణ మిద్ది తెచ్చెరి!

నేడుకలోదుగా నడుగు వెట్టితి, మంచిద యింటి ముంగిట
జాడకపోతి వీశ్వరులకోభవమూర్తి, ఊరకుంటి, నీ
నీడలనని చూచుకొన నేరకపోతివి, స్వచ్ఛమైనయీ
గోడవయిన మహీమయజగుప్పలు చెసితి వార తెచ్చెరి!

అంటిన ఈమహీమలిన మారకతూర్వమ తిట్టెది, నీ
వెంటల బొమ్మ; లేనియెడ నేగమ యీమలిసాంగపాళివై
కంటికి వాత్సకున్ గడుసుఖపృథ మభవదీయమూర్తివే
గంటులు దేలి నెతురులు గారుటల్ లిఖయింపు మింతటన్.

శ్రీ ఇంద్రకంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి

జీవిత కావ్యం

ఒకవరి దీనమానవుల మోక్షైడి జీవనభారతీని బా
ధకు, దురదృష్ట రాగ బహుభాషిత చిత్తవిషాద గాధకున్
సకల అగమ్యు నంటిన యిశాంనికి పిష్టవర క్షకాంతిన్
తుకతుక వేగిపోవు నెవ దుఃఖ మయ మ్మయి పల్కు నేదియో!

ఆమవి బాజిపూవుల రయిచూరము నాపయి చైత్రమాస శు
భామృతచంద్రికా మధుర యామినలున్ కలకంఠగీతముల్
కోమలినీతనేత్రములలో పిలవోతమాల మాధుర్యల్
ఏమియు నిల్వనీవు రగిలించు నాయెద కొత్తపాటకై.

గతము, పరివర్తమానము ము కౌలకాలము కౌంతహీనమా
బ్రతుకున మౌళిదండు నొక పొడయె కాన వేణుగీతమై
వెతల గరంగి లోకములు వీడు మనోరథ దీప్యయాన సం
గతులకై ఆత్మజీవితమె కావ్యము సద్భదయైక సేవ్యమున్.

ఆత్మకథ

క్షీరకంఠుల మెత్తని చిన్ని యెదల
లోన ననురాగవేదనాక్షాంతి యుగ
సుందరీ నిశ్చలపాంగ శోభితులు—

బాల భానుని, వేడిరణాల చిరుత
శిశువనముల కన్నులు విప్పి నవున్
మృదలీ సుమహా సుస్మిగ్ధ వదనమందు—

బ్రదుకులో తెగఁజూసిన బరువు దించి
నడువలేక నడువలేక బడలివచ్చు
మానవుఁ నాదరించెడి మనసమందు—

చెడరు మానిమాపు వెలులో చేరవచ్చి
హృదయమున కొత్తుకొను కల్లి రెక్కలందు
పొరలి కనుమూయు చిన్నారిపులుగునందు
వికృతించిన కాంతిదేవి! “నమామ్మి”

కరము హృస్కర్మనిర్భేద కారణమ్ము
అజవంజవ పరివర్తనానుభవము
రాచి రంపానలెట్టినదోసి యొప్పుడు
కాంతి దేవత మృదుపద స్పర్శ లేక.

కరకుండయి కేదారఖండములనొ
పేదబానిసయై ప్రభు పాదములనొ
అడగి పడియుండబోక యీయొడద కీల
తరిమి బ్రదుకెల్ల కాల్పు సౌందర్యచింత

అనలు నా కీ సప్రపంచమే ఆర్థ హీన
గూఢ మూఢ కావ్యమ్ముగా గోచరించు
వివశునవృత్తుల కంటక వీక్షణములు
ప్రతి పరిచ్ఛేదమున అడ్డునడును నాకు.

జ్యోతిర్గీతి

నవ్య జ్యోతి, దివ్యజ్యోతి!
వెలుగుము వెలుగుము విభావ మెరుగక
మూఢ గాఢ విశ్వాసము కార్చి
శ్రోత హృదయముల బలి గావించి

చీకటిల్లో వ్యాఘ్ర దగిల్చి
వెలుగుము వెలుగుము విశ్వమంతటా!
కిరణ మెరుంగని నరకహృదులలో
దడుపుకొన్న విధిలాఘాబలో
పాడుకు పోయిన బండచీకటిని
నెడకి వెడకి నేటాడుము నేడే
నవ్యజ్యోతి, నవ్యజ్యోతి!

శ్రీ జనమంచి కామేశ్వర రావు

నే ను

కొండర్య సరసిని
చిరుతరగివాఁడలో చిరుమోనమ్మలు లే
పల్లటిల్లెద నోయి, పొట్ట పొడెద నూయి!
మధుకొఢినుడ నేను నా వదలికికి నేను
నవ్వువెల్లులై పై మురియుములైయు నేను
నాపొరభమ్మలే నీలపుట్టి లోయి!
నాఉచ్చైలాంగమే మీదీపాళి కోయి!
నుదలిపొదామనీ ఆరవ గానుల కా
నాపోలికే నోయి, నామాపురి నోయి!
లోకాన్ని వెలిగించు ఆరవ్యమణులన్నీ
నాచేతలే నోయి, నాలోనికే నోయి!

కృష్ణ వేణి

వర్ణంబున కృష్ణతేజో
చేయి కలాదగ కయివించిన నా
ప్రియసి తేరితి ప్రియార్థురన్.

వెదవు భృకమ్మ మెరసేహసము
ముగ్ధకయస్వీసుమ మృచహసము
మృత్యుమడియై నిర్వృతి నుండెన్.

దేహాబ్ధిపై దృష్టి లేడు
మన మూరకయే వేణి వ పించున్.

నేత్రద్వయ మొక భృంగ రాజయై
కుంఠలాతమధుపానము చేయున్.

అవళం బగునాపాణిద్వయ మా
కృష్ణవర్ణ మాధేజి నిమరుడు
శేఖరంధనము విదళించెన్.

వేణిబంధములోని పాణిద్వయము బట్టి
నిదుర జోగేగనుల వాల్చుచున్ నను జూచె
మందస్మితాస్య అస్మత్ ప్రేమరాజ్ఞి.

చిగురించినచిరునవ్వు మోముతో
జీలాదెడి కైకపాళముతో
నామోము కప్పి తనమోము జేర్చి
ననురాగరక్ష నాశ్లేషకుష్టి!

న ల ?

ఇల్లు పెన్దెయకొని సంగిల మార్పుకొని
బ్రతుకుపంగిల మంస పైపూత పూసికొని
హేయ పాబతు గంను పడ్తు తెందు! కోయి!

కాంతిధామం లిల్లు స్వర్ణగరి యిల్లాలు
చిరుదీపికలు సురులో పేరువార్నిధి మాత
నీండియండగ ఇల్లు నీది భాగ్యమ్మగా
లేదు లే నది మేల వెలిసిడి మేడ్చెదవు!
సంసారమును కోసి సంతాపమును బొంది
భుజిటివటవల నల విగము మేసెద వోయి!

శ్రీ వెనుమర్తి కామేశ్వర రావు

తోట నూ లి

అలగియాలి బుప్పించుకీలికలిగ
పున్నెతలను పెందిరి పూవుదోట
రండు! వివరింప నంద నారామసేమ
తెండు! రసికతాహృదయాలనిండుదనము!

నీటు గుల్కెడు నాపూవుదోటలోన
కోయివోకదు లుబ్బులై కోరకములు!
వికచనుమములనరిమళ మొకట గ్రోలి
తరలిపొందు ప్రకాంక పూచారి తెంట!

ప్రకృతికాంక్షయంకము శరీర బాలపవన
 దాదుడను పొదుమను మాటలాడు శేవో
 తొక్కపల్కులు మాన్దముద్దుగ విజయ్యు!
 గూడ రండు! మహాద్భుతశోభనెల్ల!
 వానల జిమ్మి నేలనై శివినపూల
 కాలితో త్రొక్కకుడు తోటమాలి చూడు.
 అకనిమృదుత్పాదయమ్ము గాయమ్ము నేసి
 మీర లేగుట న్యాయమ్ము మీకు తెలియు!
 క్రావణాంబుడ ప్రేమగ్రాన. పెరిగి
 కాకకరుచెల్మితోడను చూకబట్టి
 విమలభాసంతకాలాన వెల్లివిరిసి
 పూలరలు మీదుదర్శనమునకు జూడు!
 మాటలాడగ శేవి వధురూప
 యోగము శరణిపు లీలిధాన
 పూవులై నాననంబున పుట్టెనేమో
 శబరిత వనోజ్జ కంఠపుంజము నొసగ!

పురావలోకనము

హిమవత్పర్వతసానునీధికల విన్వించెన్ ప్రతిధ్యానములో
 ప్రమదోత్సేకముతోడ మేఘులు రాపాడంగ నొందొంటితో
 కమనీయప్రతిభాగరీయసి త్రిలోకానందనంధాయయై
 మముబొంట్ల దరహృస్సశోక ములస్కబాంతిక నివాదితెనో!
 అచ్చటనుండి సాదినమనఃస్ఫూరితర్మణవేణునీనుక
 కన్నెను సాంధ్యగంగాగ పథవర్ధిరదివ్యపురాస్సుకులో కథలో

ఉర్పాత్రచ దాచనోజ్జ్వలకౌతి పవిత్రదేవాలన
మర్చుటగొప్ప ప్రేమన గొనవలంబు రాగధారగా!
సోమభుజీటిం జనున కగపయ దాల్చినవేదమూలని
ద్యాకలితప్రభావవిభావశ్రీప్రసాదాద్యదీ
క్షాంతిని నమోమనవిధానగోచరములై మనల్
పకత ముడి యీదున మేలక గూర్చికావ్యసీతతోన.
వేదవ్యాసమునీంద్రదంతును మహావిభావవిభావీ, నా
కాధాగంధు విసీతుడు సులసకావ్యలకు నేడు మా
లాధానం బకభాగత మునొనగ న్నద్య కథర్మావ్యయల్
గ ధాలాన జేసి హృదివుల లోకలోపలం జేయుచుక!
అవహనీయ పూతచరితాత్మక నొంగిన దివ్యభావనా
స్తోమము నాటికాలమున నుండిరబ ధుర వాఙ్మయంబున
పేరెమను చాటి శక్తిమన పెంచెను నూర్తికళామరీచికల్
కామితముల్ ఫలి చింతకొని నృధిని బొంబరే పరిజల్.
వారి జతేంద్రియతల్లముల భావములలో పూత బుకోసమై
కూరిమి బంచపెట్టె మునకోమల జీవమాగ్గముల్ సదా
ధారుణి కిచ్చి మా ఫలధార్మికబుద్ధిం పెంపుజేసి ని
స్సారభవమ్ము బుద్ధిపీతి సాదిగ మృణిపిశాచమ్ము చేసిరే!
దీపితస్వాస్థిరోజముల ద్విగించిస్తుల బాదుకొల్చి మా
రోపియంతమాంబు ముఖ ముద్వీర బొందగ లేన్మ కోదు, మే
ధాపతితుల్ సదాస్వాస్థ్యదైవ్యము కిగ్గము గదలంచి, యా
వ్యాపృత పూర్వకాస్త్రువుల మాదృశి నేయరుగాదె ఈభువిన్ !

మొన మేకాలమున కెను రీద దలను
నేటిదీవిక నాంధ్ర విసీతులకును
అందమేమొ పురాతన మనెడి దెల్ల
కొన్నినెనుంగ జూదుచున్నది నేను!

ఆసునయము

చీకటిదాగలందు విగసించిన వెన్నెలలేకవోలె నీ
మాకటిజేడి పుల్లెయల గుంఫనముల్ సాగయింప ప్రేమ వి
చ్చాకవతి, నితాంత తమముక్ హసించుదురుండె నిప్పు డీ
చీకటిలోకమందు విరచించెనటే సువధమ్మ నాకునై!

వీణియ మీటినట్లు వివిధించె త్వదీయ మనోజ్ఞ కంఠమున్
తేనియ బోలు గానమున దేల్చిన నీ మధురాధరమ్ము లో
కాన ఆనన్య లభ్య మట, కొంత! స్ఫురించెను నాయెడెంద నే
దో నవకమ్మ ప్రేమమయ చోయజనరి, విచిత్రరీతిగన్!

త్రైంపగబోకు నాకలత్రుతీనను ప్రేముడి బెంచుకొంటి, నా
లింపు ప్రళాంతరి చిన్నపము లేమ, మదీయ హృదంతరమ్ము నా
వింపు తృతీయ మందిరము వీసరవోపునె యీధరమ్ము! ఓ
దంపక గంధి, నీ హృదయశాలిత కీలిత మితనూలతన్!

నీ నొక పూవువోలె హవణిల్లిన నాడె మృరించె లోన నా
జీవనశోధ న న్నమరసీమల నందవవీధులందు నొ
భ్యావధి గోదరింప హృదయమ్ము నొసగి నువాననా మనో
జ్ఞావృతులందు దేల్చి సుఖమందున విందులు చిందు సంగముల్.

కంపము జూచి నీరదము చూచిన చేతిని జూచి నను నీ
వంపులు దేగు దేహమున పన్నెల చిన్నెల కన్ను బట్టి నీ
చంపను చెంప జేర్చి మర చెప్పుగ నెంచితివే రహస్యముల్
'ఇంపును సొంపు నింపు హృదయేశ్వరి, విశ్వము నశ్వరమ్ముటే!'

శ్రీ దేశిరాజు కృష్ణ శర్మ

౧౯౨౯

(శ్రీ దేశిరాజు కృష్ణ తర్క

నీడలు

౧

భాయాజీవిత సాంధ్య దేహులము
సందేహాస్పద మందేహోజ్జ్వల
నిందాగర్భిత నీడమార్గమున
చల్లని రోజున సాగి వచ్చితిమి.

౨

చావు బతుకులకు సందె మెరుపులకు
చల్లని దృష్టికి మెల్లనిమాటకు
ఇల్లయి మెరసిన యిరుకు మేడలో
నాల్గుదిక్కులను నవద్వారముల
ఎక్కడ చూచిన ఇరులు క్రమ్మగా
దారి దొరకదని తల్లడిల్లితిమి.

౩

సుందరిరూపము నురుచిర కాంతులు
నవ్యాకర్షణ దివ్యోజ్జ్వలములు
స్వర్గ మార్గములు మాదుచాయలుగ
లోకా లోకపు బోధిర్గతులలా
మా భావోన్నత దీప్తులు నితవగ
మేమే సత్యము మేమే సర్వము.

౪

క్షణిక భాగ్యములు
భాయా సౌఖ్యము

మహ్యులవారిని మోలపు మెరియెట
 యిహవిధి. ఈము లుకమెట
 కాయా కేపులు జారిపోయిర.

తీఖర దీపము

(ఈపాదం లగ్నాధిపాదము శిఖరీపము మహాహర శాయం
 సమయమున చల్లగాలికి స్వలభ్యాసమునగు అనుకరించినప్పుడు)

౧

శ్రీ జగన్నాథు నిరవ్వెల కిలుక
 వానంత దీపికా జ్ఞాపనం రిపుక.
 జ్ఞాపన వాంత పర్యుత్పన్నత
 అకాశాక్షికి నీమ. అశోర.
 సుధ్యా విరాగిణికి, సౌందర్యాక్షికి
 హరిద్రు. నమ. హస్తాపురోధ.
 నీ శిఖర దీపాజ్వల జ్వలన్మరికా
 రాగ విశోధి, జ్ఞాపనోధిగా
 అత్నవిశోధిగా అకలంకమూర్తిగా
 బ్రహ్మాండగోపామృత పుటివాటికినూట
 వెలుగుతున్నది నీమ. కద విశోధి.
 నా దివ్యభావాల తోరణపుదీప్తి
 ఏ దివికామనీ పరమాయరాగ ప్రిదీప్తి
 ఏ దీపవతంసు దళితహృదయాన
 కలగు నీరాజనపు తోధి.

ఏ మహాపూర్వ సాంప్రదాయంబుకొరకు
వెరిగి మాసిన మహాయజ్ఞాల-

యుగ యుగమృత జీవయాత్రికుల కెపుడు
దారి చూపెడు మహిత తేజంబు గాగ
జరిగిన దీపంబు వెలిగినట్లే యుండ,
నీ ఖర దీపాన నిశ్చల ద్యుతులలో
మానర తేజంబు మాసిపోయిన జేమి?

౨

పీసామి, వాసామి, ఇన్నాళ్ళు వెలపు గా
ఈనాడు నాకంక కను విప్పిచా : య్య!
జారిపోయిన వస్తువు బేళిపోయిన మనసు
కరిగిపోయిన పీఠ, వట్టు కప్పిన నీలి,
నిలిపి జరిగించిన నిర్మలజ్యోతి!
నఖరిత ప్రేమలో న తోషదీప్తి
విజ్ఞాన మార్గాన వినయ వికాశంబి
తైల్య బ్రశ్మిణి కా మౌనసోహరి
మంగళారతు లెత్త కుండు ముత్తయినపులో
ఖర దీపపునీడ చిరమనట్లు గా
నా హృదయ వీధిలో నన నవానందంబు
నాట్య మాడే నిపుడు! .....

సంధ్యా రాగిణి

చాగ్రినకొప్పులో నుమవరాగము నిర్మమనోజ్ఞనుస్థిర
కిరణితంబు, నీవలపుసింధువులో చిరుగారి తెప్పై

తలెడుమోహనాకృతికి తీరనిదాహవిముక్తి నేడు, నం
ధ్యాంతరితాంగి, నాకోరకు వార్పకుమీ విడదారుకొమ్ముడిక.

నీతెలిచెక్కు లంటినవిసీతకి లేతగులావరంగుకొంగి
బూత ప్రపంచభూషకును మూకత దిద్దెను లేతలేతజీ
మూతము లెల్ల పైకొరగి మూగను నీయొడియందు, మగ్ధునై
సాతరలాడు విప్రణయభావమునకా పరితూత కైరివో—

చీకటిదోనలో ప్రణయజీవవిముగ్ధులు వ్యోధునీపువ్వు
నేకము జాలుగట్టిన గగిసిం చిన సంస్కృతిసాగరంబులో
మేకొని మెల్లమెల్లగ గమించెడిశీల, మనోజ్ఞకైక
శీకత కొప్పుచెట్టుకును, చేర్చకు నల్లనిపైటనాటులన్—

ఆచరమాల్చిలో ఒకరిహస్యకుభాపనివృత్త మేదో, నం
ధ్యాంతరమానధిక పరిణతాకృతి పూచెను, ఆమనోజ్ఞరే
ఖా చిరభాగ్యముల్ కలల గాంచి తపించెడుమానవాళికిన్
దాచక పంచిపెట్టు ముకనాడును తీరనిదీపితాశలక—

ఈతెరచాటు హాగ్యవలయూకృతిమై మరపించువాసవలో
లో తపించుటకా కునువ మోహినిసగ్గులవోలె, లెమ్ము కం
ధ్యాంతరుజీవజీ, విప్రణయతల్పమునుండి, మనోజ్ఞవాసనా
పీఠిని నీలనీరదారీయులు కూడిరి పలకరింపక—

చాలవికాంత మిగగనకైవలనీతటియందు పైకత
శీలనీతమ్ములో పరియజిమ్మెద నేవో విమోహదృష్టి లో
భాంషితమ్ములకా మరియు వ్రాసెద నేవో ప్రపంచదోషని
ర్మూలన కాశ్యపంతతులు మోహనరాగవిశుద్ధగీతికల్—

పాఠలుపాఠల్ మొయి ల్లగనభూమిని జూచుచునుండె జీవిత
నీరత లహింపకే కరుగుతీవ్రవిమోహితులట్లు-నీదునుం

దర-అరకులనఁలు విడనాడి పశ్చిమాంధ్రులకు పోయెను
భరితము పుణ్యభావము పునాసులకై వినిపింపు మౌనీక —
పరువిడిపోవు ఈవనభావుకమూర్తి అనేకదేశముల్
తిరుగుచు వచ్చి నీకడ పడియెను భోకములొని ప్రేమకు
సరణమునక విరాగులగు సాధులపుణ్యదర్శితన్ మహా
వరిణి నందుచేరితను భాక్యు ఒక్క తె రిగి తెల్పెనా—

శ్రీ నాగరాజామాత్యుడు

ఉ త్రే డ

అకన మృంటుకొన్న దదే కవోష్ఠ
రక్తిరాగరంజితనికారంభ వేళ!
పావకార్చులతోరణవంతు లగుడు
సామిదగ్ధవయోధరచయము వాగు;
అలముకొన నేలకై వారి యార్చి చిచ్చు
లధిరావార్ధ్యమృదువీచి కాధరముల
నీలిమెయి ఎంగి ఎంగి చుంబిందు కడల!
నామెడద నడగు విరహవాసలన గాలి
గాలి బ్రదు కెన్నడో స్వప్నకథవిధాన
తిథిలమై మృగి భస్మావళిప్త మయ్యె,
నారృరాకెవ్వ రిత్త డయో, అగగలన,
ఇమ్మహావహ్ని మాడ వన్నే చొరంగి
ప్రత్యహాకృత్యనిత్యవ్యరహితప్ర-
కష్టతీరిక సర్వరాగామితత ని-

కామధురసౌప్తికాజ్ఞాతసౌఖ్య ముల్లు
 పుళయభీభత్సపరవరమప్రకాంతి,
 చారలు నాలోన నూత్నప్రభూతకాంతి!
 పిల సాగరరాజు పిసలహృదయ
 మింత యుష్పొంగ మదమన నెగవీ పడునొ:
 నడలని నిరాశ మూల్గు నిశ్వాసములకె
 యింత కళవళ మయ్యె చా నెద్దియేని
 యందియుండదు కద యాస్పితార్థసిద్ధి!

సీతాకోక చిలుక

నిలవవేయె, సీతాకోక చిలుక! నీ త-
 కుకు పెకుకు రెక్క లలసి యార్చకయె, యేమి
 చెడకొందునె, పసిడికొన్నిద్రుల దాల్చు
 కారదోదయ కాసారతీరభూమి!
 ఎంత సుఖమారి వోసి, పోయి మనిపించు
 వైడుపయ్యెర తెరులపై పయనములను
 చేసి నీలకై యిటు నయనేయు దేని
 పూవుజవరాండ్ర మృదుస్పృశములనె కాని
 పూని యలనగా దలరుగా లూనవు కద!
 నీవు పూవులతావులతోనె వోవ
 నీర్నయ్య తెలుదని యెలుగున వేయె నలుగు
 గందులుమొదల పొగరున, కాని దీని
 కాస్తీ యగును—కారాప్రాప్తి రస్తు! విరహ
 మునకు రూకుళించు వేళ గాల్పోసి యి దెటు

ఉడ్డుగుడిచెడో గాక నీలోత్పలమున!
 ఎవరు కీటక మని యీనడించు వారు
 నిన్ను? — నీవు ప్రమాదివళాన జూచి
 నేలపైబడ్డ వేల్పుకన్నీయపు గాని?
 చెప్పక నీ జలుగు రెక్కలపై
 రంగురంగుల గంకాతి రంగుల
 కలను దిద్ది శృంగారించి కనలే పెట్టి
 కామినీమణి ప్రణయలేఖలగు బదులు!
 కాక యవి నిత్యసహవాస కలిగియును న
 రాగ రంజిత కించిదార్ద్రము అగునె?
 మొదటి యనతారమున నీవు మనగ చెట్ల
 తెలుసుకొమ్మలమనలు గొంగళిపురుగు
 తొలక బ్రాహ్మణ బూచి బూచి యని తోసి
 కినుకతో దోసిన నగు తేలిగియకొరికి :
 అంత యవమానము సహించ నలవి కాక
 మట్టిగూ డొందు మట్టును గట్టి మాని
 నై, నిరాహారమై ఘోరమైన నివము
 నలిపి నాట బ్రహ్మ సాక్షాత్కరింప !
 చిలువలేమి పొగిగూస మూడ్చిన విధాన,
 వాని వరమున దేదీప్యమానుచిర
 కమ్ర సుందరకోమల గాత్ర సగుడు
 చేసికొని దీక్ష కాలవిశ్లేషనమ్ము
 నన్ను గృహనీయ తంజనీనావు నేడు!
 చెప్పకమ్మ, నీతాళోకచిలుక! యేమి
 మంత్రమున నింతి లోకాభ్యుపయి వయిరిని?

తెల్పదన యేని యిక నా పృథిక్తి వినుము :
 లోకమందు గురూభక్తు యాత్ర మాపి
 చూడుచుండగ నర్వాగనుండరముగ
 నమరజేతు, ముచూర్తమాత్రమన దీని !

శ్రీ జంధ్యాల పావయ్య తాపి

ప్రా భా తి

రేగినముంగురుల్ నుడుట ప్రేమనుధామధురైకభావముల్
 పోగలు వోయగా నిరుకవోత్తుడయామయి! నామెడందలో
 అగక పొంగు స్వాస్థికరహస్యము తెవ్వియొ నీదుగుండెతో
 దాగుడుమూతలాడ సరదాపడుచున్నది కన్ను . తెత్తుమా!
 ఈగిరిగాఁ గూడువలె నీ మలయానిలరాగదోలలో
 నూగుచునుండె నాతలపు లూరకః నీకబరీధరమ్ములో
 మూగినకేతకీసుమనమంచిత సారభవీచి పై పయికో
 మూగి స్పృశించి నాహృదయమున్ కదలించుచునుండె శ్రీయనీ!
 రాగము నుడుకొన్నది తరంగిణి; బాలవరీచిమాలిగ
 ప్లాగత మిచ్చె పద్మిని హసన్మథయై; మనదొడ్డిలోని పు
 న్నాగము కప్పవోనె సుమనస్సులు; కోవలలో విపంచికల్
 త్రాగెను; తెమ్ము పోదము ప్రమాదముతో మనమాత్మభ్రాతృత్వం.

అద్వైత మూర్తి

చూచెద నేనో పరిణయసుందరి! కాటుకకళ్ళలోని ఆ
 లోకన లేమియో హరిణలోకన! నీచిరునవ్వులోని నం

కోశము లెందుకో కుసుమకోమరి! నీవధురాధగమ్ముల
దాడుకొనంగ నేటికి కుభామయనూక్తి కళాపరాసిని!

భావోద్వాసమునందు కొత్తగీతల ప్రబంధశృంగార కోశకో
రీతిలో సాగెను పూలు పూదళు, రిసార్వీహితచేయుతో
నీతే నేనుగ నేనె నీవుగ నాకాంగి! యే మ్రహీన మా
ప్రాప్త్యుష్ణీదపంత్రీకృత పులికంక పూర్వపుణ్యవసుర.

మనదాంపత్యము నత్యంతా వసిగయసామ్రాజ్యమ్ములలో భూతులన్
గనియెడి; సాగెను భాగ్యనాక కవిరా కాళిందిలో; నన్యజీ
వనభృందావన దివ్యసీమ పూరి పన్ నల్లు! నే కొల్లగొం
దును నీకోమల బాహుప భామిలందుకొ కోటి స్వర్గములన్!

ఉత్తిష్ట

[యశోధరాదేవతో ఆరణ్యరాల్లో అనందదోలికలో
తూగెగొల్పవలసితో ఆలతవాణి]

చిన్నికుమారు చిగ్గుగవుచెక్కిలిలో పులికించు రాణికి
గన్నులనీడలన్ సుఖముగా సుమదోలల తన్మయిందడై
ఉన్నతభర్తృసౌధముల నూగెనురాజులచిన్నవాడ! నీ
కన్నులు విప్పి నలోదెసలు గన్గొనరా! యిక నిద్ర చాలురా!

నిదురన్ భంగము చేసినా ననుచు గానీ, కూర్చి నేవేరిప
య్యెద బాంధవ్యము బావుమంటి నని కానీ, కిస్కా కైకోకు; నీ
కృపయామ్మున్ కృపయేశ్వరీకృపయమందే కాదు నుత్తర్రా
కృపయాల్లమ్ముల మేలుకొల్పు ఉదయక్రిలో ప్రపంచించరా

ప్రేయసిప్రేమలోన కనిపించెడి తీయనివ్యర్థ మొక్కటే
భ్యయము గాదు హీను లతిదీనులు వ్లానతమిల్ దరిద్రవా
రాయలు లేచ్చునుండిరి, తదశ్చపులం దుడువంగ బొమ్ము—నీ
ప్రేయసితోడ నీ కట తభిండును కోట్లకొలందివ్యర్థముల్.

బుద్ధుడవై సుఖపుల ప్రబుద్ధుల జేయుము శాంతసత్యధ
ర్మోద్ధరణార్థమై బ్రతుకు నొగ్గుము మానవసంఘసేవయే
సిద్ధికి వోర, పత్యత చిందెడిప్రేమధానవంతులన్
శుద్ధ మొనర్చు జ్ఞానలయశోధర, జర్జరితప్రపంచమున్!

లె మ్మిక మేలుకొమ్మ! కదలింపుము శాంతిరథమ్ము శాంతిమ
ర్గమ్మున, శాంతిపుంజము లభండములై నవజీవనప్రభా
తమ్ములు నింప, సర్వపమతా సుమకోసితమాననాంతరం
గమ్ముల ప్రేమనూత్రిత గమ్ములు మంగళతోరణమ్ములకా.

గుటగు లాడ ప్రాణములు గొంతుకలో పవిత్రమ్ముగొల్కుతన్
బొటబొట రాల బొప్పికణపుంజము బోరున వేచ్చి నల్లదే
కటికకసాయికెంపుచురకత్తి గనుంగొని గొర్రెపిల్ల; పం
దిట గడియించవే! దిగులు దీర్చజె, మద్దుల జగింపవే!

ఈమహి వ్యర్థభండ మొనరింపుము ఘోరపాలాహుమ్ము ది
వ్యామృత మాచరింపుము జయోస్తు కుమార! కిరస్సువై నరీం
సామకుటద్యతుల్ దళదిళో వెలిగింప ప్రపంచ మెల్ల నీ
ప్రేమరనైకవృష్టి గురిపింపుమురా! కరుణాకళాధరా!

(వబోధము)

[అనుభవం మహాపం గ్రామంలో నిర్వహణ చేసేయిన
భారతవీరుడు అర్జునునితో శ్రీకృష్ణుడు]

అల వారాగని కొరవోజ్జ్వలిత లాక్ష గార యాక్షరణ
జ్వలన జ్వలిత లీలమేషమనకున్ చల్లారలేదే మహా
జ్వల గాండీవము సజ్జమై శరములకొ క్షింపనలేదె ఈ
కలి నీ కర్కశ దాపురించినది! సుద్ధంభి! చె సర్వాంగముల్.
అంగేశుం గని భీతి నందిరివా? దోగ్ధాచాక్ర్య నీక్షించియు
కంఠ రత్నెనో? ధార్తరాష్ట్రశతమే కంపము గల్గించినో!
గంగానందను గాంచి పంచలనమున్ గన్నావో! సంగ్రామమే
సింగర మృగు రాచపుట్టువున కిస్సీ! యిత కైకజ్యమా!
రారా కైవడు రాజ్య మెలగి! అపారస్ఫారదోస్ఫార మే
పారక రాజుల నాజులన్ గెలిచి నా దానము కీతావల
క్షారాజ్యమును పొందురాజు వెలయింపన్, నేడిటుల్ కొల్లుసిం
గారెత్తు కడువంగ బుట్టిరి దొరల్ గాంధారి గర్భమువన్!
త్రాటం గట్టిరి, నీట నెట్టిరి, విషాత్త మృన్మయం బెట్టి రే
చేటున్ నాటికకున్కి కన్దవడి కాళియాశ్వు కంపించి, ర
చోటం కొంపకు నివ్వబెట్టి, రదపుల్ బుట్టించి, రా వాధ్యకా
పాటుల్ గూర్చిరి, భాగమీయ మనిరబ్బా! యొక పౌ భాత్రమా!
అది యొక వీర భారత కులాంగన కంటికవోష్ణ పాష్ప వి
దువులు ధరిల్లిపై గురియు దుర్భర దుస్సహా దుద్దినము •
య్యవి పదిమందిలో నొక మహానది వైట చెరంగన పట్టి ధ
ర్ముత దిగవ్రాచి రక్కసిపురుషులను లాగిన దుర్ముహూర్తముల్.

అది హంచారి పటంచలాహరణమ్మా కాదు, తత్ కారణం
త్య దినపేరక పటంచలాహరణమేయో నూటికి మూడు పా
ల్లది తేజిగ్రహణ మ్మలే వికటస్పర్శ స్పృక్కుకాంతా భయ
పరిద పాణిగ్రహణమ్మగాక, భదితవ్య మ్మెంత దుర్లంభ్యతా.
శుద్ధాంతమ్మను రచ్చ కీర్చిన నిర్బుద్ధుల్ నష్టమై పోవులే
సిద్ధాంతమ్మ భనంజయా! విజయశ్రీకాంతి సంకాంతమై
యద్ధాంతమ్మన వీరభారతము విశ్వోత్కృష్టమా చాలు నీ
రాద్ధాంతమ్మలు కార్యసిద్ధికయి లేరా! నారి సారింపరా!

— విజయశ్రీ కావ్యమునుండి. —

శ్రీ కృత్తివాస తీర్థులు

తప్పినాను తోన స్వామి! తత్తర నది పోలి పోయి!
అందరాని నీ కోసమే ఆశులు చాల్చితి నాధా!
మిణుగురు దీపము నే గొని మిణుకు మిణుకు తారల గని
రిరిగితి వీరై : కలలో, తూలిపోతి ప్రాణనాథ!
మది ప్రిదిలి, పోయినది వ్యధల బ్రతు కెందులక
నిను పొందగాలేక నిలువలే దీ జాసి!

పులకించె జగ మెల్ల విరిసినది దిశ లెల్ల
రసమయ మ్రై మనసు రాణించి వికసించె.
వధువు లొలికించెనే వలపు నురిపించెనే
నుమసాయకము మూని మృదయమును జేల్చెనే.

తెందు మీహృదయాలు తెందు తారుణ్యమ్మ
జూచుచుండగ జగతి సొమ్మసిలి పోవంగ.
అందమల జిందు మకరందముల వెల్లువల
విందు లికు పుచ్చాడులు కంచొవల కెంతో.
దెందము లమందరస ముదుకాని యూగన్
అందముల మీరి చెలువొందు విరులందున్
మందగతి వీచు ముత్యానిలము లోహా!

—మీనక నాటిక—

గోవికా గీతలు

జారా! తయిల మానసచోరా!
ఈరా గానలమాలాకీలల
ఏలాగున భరియింతునురా!
తారుణ్యనలహేతినంపాతుల
దగ్ధం బైతి కలభమునై.
కొద న్యామృత సంసేదనమున
కరుణింపుము నా కిధిల జీవనము!
ఎద నీరాజన మొత్తనీయరా
సాదలే వింజామరలు వేయగా!
తాప భారమున తాళజాలరా
అపజాలరా అర్తజీవనము!
మధురాభింగన నిర్వృతిలో
మా జీవనములనే తేల్చుచురా!

ఏ దారి పోయినే ? ఏ దెసల పోయినే ?

శ్రీకృష్ణ మేఘమ్మ చిద్విలాసమ్మగా

తీగ పృథ్వీనంద నీరజీ కాదే !

తాడమ్మ తీరదే తప్త జీరం చాత

కొలువము రాదే !

నీలాల వక్షమ్మ నేకు కన్నడ దయ్యో !

అళలే మోచులై ఆ కాంక్షతోనుండి

నింగి నూచునె నాధు నీలాల యాత్రులకు !

నీలిమబ్బులు కొంచి వాన కా రని యెంచి

అళలే పురివిప్ప ఆడెనే ఎదలెల్ల !

— రాసతీలా నాటిక —

వసంతయామిని ! రాకే రాకే

వసంత మాధురి రాకే ! రాకే !

కోకిలి కాకలి కోమలి మధురిమ

ఎక భరింపనే ఏమి నేతున !

తళ తళ మెరుగుడి దరహనములే

కత్తియంచులై కోయునె నాయెద !

ఆమని మక్తన అధి బాధలను

వలపు భారమును కనిపించలేనే !

శ్రీ పాలగుమ్మి పద్మ రాజు

౨౩

శ్రీ పాలగుమ్మి పద్మ రాజు

వై మే న వ్వి తే

వికలగుత్తుల పరిమళముతో
విరియ బూదినప్రకృతి అంతా
కలక లసన నీరు నవ్వుల
ఫలకరింపుతో.

భూనభాలకు కలిపికట్టిన
భూరిసాధాంగణము అన్నీ
ఫోరు మనెనే నీరు నవ్వుల
మారుమోతలతో.

అనుదూరపు అకసములో
అపులించిన నీలి లోతులు
చిందిపోయెనే నీడునవ్వుల
పండువెన్నెలతో.

సేనువీనుల నిద్రపోయిన
జీవచైతన్యమ్ము మేల్కొని
పరుగులెత్తెనే నీడునవ్వుల
తరళ బేముతో.

జీవన స్వర్గం

తొలివసంతపుకళలు తొలివలపుమెరుకవలు
కలిసికొన్నాయి నాకన్నెహృదయములోన.

అ ప్ప డు :

కలువరించాయి కోటి లెన్నోగీతాలు
 తగుకుమన్నాయి చుక్కలు ఒక్కపారిగా
 అత్తాంతరాలో ఆకసపు రెక్కలే
 అర్పికోని మోగినది అగ్నివలె గావమ్ము.
 నర్వేంద్రియాలకుకా స్వరకల్పనము చేసి
 ఒకనుప్రకాంతిలో ఒదిగిపోతిని నేను.

గాలిలో శైలయంత్రాలనాలతో
 నాలోని అణువణువు నాట్య మాడింది.
 అమహావేగమ్ము అట్టిపాణుత్వమ్ము
 అలవాటు లేక న నలసి మూర్ఛిలినాను.
 తీరవలసినవాంఛ పోరవలసినపోరు
 లేక తన్మయతలో లీన మయినాను.
 లోప ముత్సాహముగ ఈ సౌకమంత్రిగా
 గరువ మొకగురువుగా పరిణామ మొందినవి.

కా ని :

కాల మెరుగనికోటికంతవ్వనాలతో
 అవ్యక్త స్త్రీమూర్తి అవతరించినది—
 తల్లిగా రాజ్ఞిగా రత జీవశక్తిగా
 దళదిశావధులను చాటి వ్యాపించింది.

కరడుగట్టివకష్టకాలానుభవముతో
 ఏడుగుర్వులు రెండు ఏక మయినాయి
 మృందించు అగుండెస్వర్గ నాయకదళా
 నికలదేనిగగ్గోలు వెలయించి నేలించి,

“ఓ వలపు వెల్లువల ఓలలాడేనై
ఒక కాగిలింతకే ఒడలు మరిచేన!
క్షణిక మాచంటన స్వర్గాన్ని మించిన
అవండమే నీకు కావరాలేదా?

“నాఒడలు కాగిలింతల నలిగిపోయింది
శ్రమతో నాగుండె పిడిలిపోయింది
అరక్తరేఖలే చారికలు కట్టినవి
అనాటిగాయాలు మాన వేనాటికిని.”

“సృష్టి కాధార మా జీవశక్తిని నేను
వలపు నాపొనినే పృథ్వీ సారాజ్యమే
కోరి నీయంత బంగారు సంకెళ్ళు నీ
చేతులకు వేసుకొని స్త్రీని కా లేవేమి!

“ఓ వలపు వెల్లువల ఓలలాడేనై!
ఒక కాగిలింతకే ఒడలు మరిచేన!”

నా పాట

నేను పాడేపాట నచ్చుకొన్నది కాదు
యుగాయుగాలకు ముందె ఉన్న దది నాలోన
పాట పాడుట రాని భగవంతుడే నన్ను
సృష్టించుకున్నాడు చిన్ని వేణువులాగ.
జెవికొలేని నిశ్చేతనత్వమ్మునకు
నేనె వాక్కును నేనె గాన మాధురిని.
నివు రూదుకో లేని నివ్వలా అనాడు
దేవు దోహద్యులో దేవులాడేవాడు

మేఘగర్భములోనె మెరయు విద్యుత్తులా
 తనశక్తి తనలోనె దగ్గ మయ్యేది
 ఎడద మర్కటలలోనె శుశులు వడి దిరిగెడి
 తలపులను నానోట పలికించుకున్నాడు,
 ఆకారమే లేని శక్తిలో ఉన్న
 అందాన్ని నాలోనె అలవరచినాడు.
 కదలికలు నాలోనె కదులుతున్నాడతడు
 నాలోనె తననిద్ర మేలుకొని చూచాడు
 నాలోని తనశక్తి నాలోకనము చేసి
 దేవుడని తను తానె తెలిసికొన్నాడు.

శ్రీ పుట్టవర్తి నారాయణాచార్యులు

అస్త సామ్రాజ్యము

ప్రాజ్యము లైనసంపదలు వర్షులు పెట్టినచోట, లోకసం
 పూజ్యము లైనగర్భరణము ల్పెలరేగినగడ్డ, పాహితీ
 రాజ్యము నేలుకొన్న కవిరాజులు పెట్టినభూమి యస్తసా
 ప్రాజ్యము, దానికై కనుల రాల్చ నఖింపకలాష్టపూరముల.

అనాటివీరపంకాన బాహుగర్వ

మిట్టల మయిన దూహించుకొన్న—

అపాటిధర్మసంస్థాపనాచార్యుల

ప్రాధమేధశక్తి వనపుకొన్న—

అనాటిమహిత దుర్గాష్టమీ బంధురో

తృప్తకౌతుకంబుల దలచుకొన్న—

అనాటిప్రవిచారణావగురికకక

నీమంతినుల నూహనీకొన్న —

పాదుషన సాకబండయై పగిలి పగిలి

ధూళియై మండుకొని ధూమపాలి యగును.

నాకినులనీరు గాఢనా తాపమునకు

పాలి యిరింతి నిశ్వాసమాత యగును

ఏను నిమేషమైన సహియింపగ లేను కి తోరదూఱుపా

ధానిలిట్టాడహస శతధానిలిట్టాడహస వై నయిటి యీ

దీనపుజీవితమ్మును గలింపగ లే నొక శుష్కజీవినై —

హీనడవోలె నిట్లే తపియింతు నంతయు లైనవన్న ములో.

ఒకపరి కన్నులకు మొగిల యీ దిన జేసిన మంత్ర ప్రావులై

యొకమున ప్రేమనారలః ధూతులు నత్తర విస్మరింతు నీ

నకిలము నన్నుగూడ నవకాత్మత నామరపుండనంబులో

చికిరి మెగుంగుగతులు కలిందు చిరంతనజీర్ణ గాభలక.

ఉడుగలవ చ్చిమద్భుతము లగులవారగి ద్రోసి వచ్చు న

ప్పిడుగులవంటి కాత్రపులపిండముల న్నదలి చి నీటిలో

బుడగలు దేరుర క్తములు బూచివగోగులవోలె స్పృష్టలో

గడిగినతెన్నకత్తులకు గై మొగుతున్ తదధీనవృత్తిన్.

కరడులు గొన్నర క్తముల కండు గాయతతోడ వీరకి

కరనిలిసదుండమయ కాంతుతో మహనీయహాట కా

భరణవిభూషితాంగి యగు భామినిపోలిక నూత్న రేఖలన్

జెరివిసదుంగ భద్రను భజింతు ననన్యవిలాస గామినిక.

కళలు గడివోయి శుష్కకంకాలము నయి
కొల్లవోయిన నట్టిపాడిల్లు వోలి
మన్నులో దూలిపడి కూరుకొన్నయట్టి
యాంధ్రపట్టణమణిః తోహద లిత్తు.

ఓయి, జీవభృవాంధ్రుడా! యుష్మదామ్న
మలినతరధారశ్చిరౌక కొంత యొలుకనిమ్ము,
జీర్ణ మైనట్టితారలచితులయిందు
బూదిలోనుండి నవతరుల్ పాటమరించు.

దైవదృష్టిలో మనబాష్పధార కున్న
వెల మహత్తరసామ్రాజ్యములకు శేదం.
అంధ్రవిస్మృతజైభన సువధరించి
కయికొనుదు బాష్పకణదిగ్ధకంతమాల!

వేదనా తతకమునుండి

నీ కనుగోనలందు వెలిసిడలు వోసెను నట్టి లోక ర
క్షాకరకాంతి శేఖరి వికస్వరమైనది నాయెడందలో
రేకులు విచ్చి - నీవు వికలించిన నవ్వులు కొత్తకావులై
పోగిన నయ్య, యీవసిలంపుల జిక్కని నోముపంటలై.

నే నొక పూజమాల నయి, నీవరణాఘటనీను బండి, ఇం
హ్లానములైన నాపనలు రాలించి పోవలె నంచు గోరు కొ
న్నాను పృథ్వా, దురంతరషసాంతరితం బకు జీవితంబులో
గానని కోర్కెకై, కనులు కాయలు కాకుగ గాచియుండెదనన్.

నాయక జెప్పికోదగు మనస్సుల లేకయె కుండి, నారక
ప్రాయము లైన జీవితవిలాసములన్ దురపిల్లుగున్న శు
ష్కాయువు నాకు - నీ వొక డభండరసాకృతి డోచి పిచ్చియై
పోయె ని జేమికర్మము చక్రభూ, నిను నెందు పెద్దదుఃఖమై.

నీవు వచించుట్టి కమనీయనచక్కులు మాటిమాటిన్
భావన నేయునప్పుడు భవస్మృగురూపము జూల నిల్చి న
ట్లే వెత గుండి న నలుపునై ధరలోకి గుంగిపోదు, ల
జ్జ వివశంబు నాయెద ప్రశంస యెనర్పదు మూకవీణయై.

సాధన

వింతకోరికలతో విరుల దామములు
కట్టి నీధయు చేసి కొడుకొన్నాను.
వలపుతావులు భూమితలమున ఎండె
అని చిరుగాలిలో నెక్కవై పోయి
పిలుచు గావోలు నాతలపులపంట
నా జేమి యాడునో ప్రతిచదనమ్ము
ఈయాకసము నేటి కిట్లు కప్పినది
మొగిలు - దానను ఏవో నిగనిగ త్నైరయు
నా జీవితమొ ముప్ప; నాయాశమెరపు
నవ జలధరజేత నారామమూర్తి.

గంగా, కామక ధరిత తరంగా, రఘువీరుండు ని
జంగా వస్త్రా డటవే!
చిలుకా, విన్నానెటే? నా తలపులగుడిలో జరిగే
జాబగు నేడు రూప ముత్తి నిస్తుండట, వస్తుండట.

ఒక జేతను బాణమంట ఒక జేతను ధనుస్సంట
 మొక మంత్రా చిగున వ్రులు మోగునంట, మోగునంట.
 తా నట ఒక వేషంట నే నట ఒక చాతక మట
 తుమా నా క్షౌటికీ తప్పనంట తప్పనంట.
 ఏమందుకు పక్కరి తు నా మానస వణిహారము?
 ఏమే చిలుకా, వలుకవు బెప్పవటే చెప్పవటే!

శ్రీ తంభివరం రాఘవాచార్యులు

“సంపత్”

సుధా బాల!

ఓసుధాబాల! ఓసుధాబాల! ఓసుధాబాల!

ఓహూ నాబాల, ఓసుధాబాల!

రా, పూలపల్లకీ నిలిపి స్వర్గాన,

స్వప్నమార్గాన.

ఘటాఘట మని గజై వలుక

నీహృదయ మొలుక

నావలపుగిలక, నావలపుగిలక.

కర్పూరపాండురకపోల ఆధరవ్రవాళ మధురవ్రమాల

హృదయాంతరస్వప్నశీల ఓసుధాబాల!

రా, పూలపల్లకీ నిలిపి స్వర్గాన!

స్వప్నమార్గాన

బడలోన మడిచేను బడినిలవంక

ఎవరికే శంక?

ఏకాంతనిరశనానానీ

చర వీడి రానీ
 కనకరేణి! కనకరేణి!
 వెన్నెలలరేల జలగాల వెన్నెలల కట్టి ఉమ్మేల
 పాడెగల నాననజోః ఓసుధాబాల!
 నీచనోమకరందమే అమృతభీక్ష
 నాకు రహరక్ష
 తెలుసుకో వసుధాపాలిమేర
 నీ పాదరేణి
 ప్రేమధురతార, ప్రేమధుర తార
 నురుగు లారినిధుర హల ఈన నుమబాల
 హృదయమధుకాల
 సగ్వ మిపు దాన దలీల ఓసుధాబాల.
 ఎదిలోని పదముతో కదలి నీకొలు
 కరగ లోకాల
 గంధర్వలే కలిసి పాడె
 అప్పుడల లాడ
 వరవశముతోడ పరవశముతోడ.
 ఈజగతినిలాస్యశాల నిదురకొద్దలాల జలధికరటాల
 కనిపించు నీనృత్యభేల ఓసుధాబాల.
 ఈ భువనముల మానవృద్ధయమే తెరచి
 చూచి మైమరచి.
 మనసుతో మనసు పెనవేసి
 రసగంగ పోసి
 చేసెదను కాకి చేసెదను కాకి!
 నాఅన్న పూర్ణాలయాల వెలిగించ వల నీసుధాబాల!
 శతకోటినిరాజనాల ఓసుధాబాల!
 కదలి రావే లోనిమాయ కరగింప
 నాహృదయశంస,
 నానీతిధియకర మిచ్చి

నామనను తగ్గిచ్చి

చూడజే వచ్చి చూడజే వచ్చి.

నామ ద్దురవలజవరాతి ఆణిముత్యాల లోనిరతనాల

చిత్తసాగరమధనలోల ఓనుధాబాల!

కదలి రావేలోనిమాయ కరగింక

నాశ్వాదయశంప.

గోపాల భిక్ష

సందెకవళం తల్లి - సందెకవళం తల్లి

సందె గోపాల మమ్మా! ... పల్లవి.

సందెగోపాల మమ్మా! సందెగోపాల మమ్మా

సందె కవళం తల్లి, సందె కవళం తల్లి

సందె గోపాల మమ్మా, పేదలకు

సందె గోపాల మమ్మా! ... ఆరు పల్లవి.

సందె గోపాల మమ్మా-సందె గోపాల మమ్మా

అనదలకు, అకలికి, కలిగింది, మిగిలింది

సందె గోపాల మమ్మా, చేయొత్తి

సందె గోపాల మమ్మా!

ముక్కుటి దేవతలకై - కర్పూరహరతులకై,

కట్టిపెట్టిన ముడుపు - అకొన్న మాకడుపు

అన్నపూర్ణాదేవియై అరుకొను

సందె గోపాల మమ్మా!

అనదలము అన్నదాత! - అతిశయి లోకమాత!

కరుణించి 'రాకాశి' - కడుపు, చల్లగ చేసి

నదె నదాకోటిపుణ్యం దీనులకు

సందె గోపాల మమ్మా!

అల రైత్తి పిలుచు నమ్మా - అల రైత్తి చూడవమ్మా!

యుగయుగపు కన్నీరు ఎగ నున్న మున్నీరు

పొంగి రా నీయి కమ్మా, జగదలసు

సందె గోపాల మమ్మా!

మార క్త కైల మదిగో - మాకళ్ళవోళ్ళి అదిగో!

అయింట వెలిగినది - ఈ యి ట మెలగినది

నిత్యసందాదీపమై చూలడ్డై,

సందె గోపాల మమ్మా!

మౌమదేవత పంటిలో - చావుబ్రతుకుల రెంటిలో

పడి చీలి చెడినాము - చెడి వీలి పడినాము

తిరుగలికి పోసి విసరే గింజలము

సందె గోపాల మమ్మా!

ఇది విలయ నద్ర కాదా - ఇది మృత్యుముద్ర లేదా?

బుర్రైనది బ్రతుకు - పర వైన దొకమెతుకు

పడలేము బాధ అటా అక టకట

సందె గోపాల మమ్మా!

చీలికలు చీలికలుగా - పేలికలు పేలికలుగా

కుల మనెడి, మత మనెడి, తల మనెడి, నుడి యనెడి

నుడిగుండములకు చిక్కి- సుక్కి- తిమి

సందె గోపాల మమ్మా!

దారిద్ర్యరామదృష్టి- పటుజటిల వ్రజముష్టి

ఎద పిసికి పిండినది- జీనమును మొండినది

కుతకుతన ప్రాణ పెదలో ఉడికినది

సందెగోపాల మమ్మా!

అకొన్న పేదకోపం - ఎత్తైనా విశ్వరూపం

ఈభవనములు చూడు, ఈర్థవ - లేదు

అపోళనము పట్టునో అనలమై

సందెగోపాల మమ్మా!

బరవకము చేపి ఎదలో - సమరసం జోపి వడిలో

“భుజ మెత్తి భృజ మెత్తి అందరిలో తల యెత్తి

రా రండి రండి రండో యని పిలము

సందెగోపాల మమ్మా!

విడు విడుము సైంహికేయా నడు నడుము కౌత్తికేయా!

భనీతభండారమున - గరగ డిడిరిమును

మధుర సాయనము చేసి త్రాగించు

సందెగోపాల మమ్మా!

రా ధ పి లు పు

కొంచెముకొంచెమై పెదవికోసల మోములు వోపునవ్వు ॥

డించినకాముడీస్రభలు నిల్చిన యాడవంటి కాపు సా

రించి మసారహారపటలీపరిభూషిత రాధి కాంక్షా

జుంచిత దేహవల్లి సేవగూహనలో నొక మారు నింపరా!

నీమరళీరః స్మృతి నికడకున్ చనుదెంచి చూతునా

ప్యామి! యదేమి నాగళము సన్న డెక, చెమరించె దేహమున్

సామివినిర్గతాశ్రువులు జాలయి వచ్చెను, పుల్లగల్లమున్

క్రీమధురమ్ముగా పులకరించిన, దీక్ష్మదుమాలతీగళిన్.

హ్యమి' పునఃపునఃచిత చంద్రకచారుపురఃప్రసారముల్
 నామననున్ హరించె పరిణధకలాపికలాపకైకిక
 శ్రీమహానీయకల్ సతులలేయొడదల్ హరియించుటల్ వినా
 పమి ఘటించు నీకు- కికురించుట నీపని యయ్యెనే ప్రభూ!
 ఓయదువలశహాలి! కవనోయి ఇ దే మిది పరసాలమున్
 ఏయరవింద మేకలువ ఏవవమలిక ఏయశోకమున్
 శోయదు నీయెడంద, నరిశోమలి నాటకు నాకు రాధకున్
 తీయనిమంబులై యునుకు తీయును రా జగ దేకసుందరా!
 వలపులు ముక్కురించురసవన్న వహృచ్చవకమ్ము నీకునై
 నిలిపిత త్రాప పొమ్ము నినినీతదయాగుణశాలి! అవలక
 వలచిన నుండునో మరి రవలతయు నుండక యెంపొవునో
 మొలిచినకూర్మికన్నగవ నూనిన నే మగునో జగత్ప్రభూ!
 నీలమణిచ్చుచిచ్చుటలు నిగడిన నీహృదయమ్ము రాయి కా
 జాలదు నీర సాక్షాతక జాలద ఈనిఖిలప్రపంచమన్
 చాలని వాయలంతియుపచారమిలన్ మరి యేమి చెప్ప కా
 నీ లలితమ్ము నాయెది పరించదు ని న్నొక బేల్పు సామిగా.
 నీ నొకనేస్తకాడ ని, నీ నొక నెచ్చెలి నయ నెయ్యముల్
 తీవలు సాగిపోయినవి తీయని నాతలపోతలకై ప్రభూ!
 నేవకు దెక్కు నావ్రణయజీతిమున్ నకలమ్ము నీకు ము
 క్తావలయమ్ముగా, మురళిగా, చెలిగా, వినియోగపెట్టగన్.

ఉ ద య గీ తి

ఉదయగిరి నీలసానుజ్ఞలోపలసాలి
 అదిత్యప్రీతరాధానోత్పవ రచిత
 కంశీకుసుమ సంకాశనీరాజనిమొ
 భూజాప్రసూనమో పాడుపుమల కై నేని.

శుభవసంశయిభౌత సుమకరికృతాంజలుల
విశ్వవిభుచరణసన్నిధి నిలిచె సుమవనము;
హరి తంత 101ంచితారుణాశ్మప్రభల
నలముకొనె నవతీన నానందమధురీమము.

విశ్వవిశ్వంభరాంభోజ కర్ణికవోరే
తరణ తపనారుణోజ్జ్వలమూర్తి కనిపించె;
నీప్రభాతోత్సవ మ్రొదురుకొని మనలేక
అగరిపడి రే యింత చెదరి తెలతెలవోవు.

వనమానమంజుల పూభాతసౌరభము
చలదున్నతైలూషి చరణలాఘోరసము
మునురుకొని నాయొడదమురువు మోసినసోస
వధురించి రసధునీమధ లూర్చినది లోన.

ఈయున్నతైలమ్ము లేద పిసాశించినవి
సోయగమా పదచైనతీయనముల వలపు;
ఈప్రకాంతమ్ములో, ఈప్రభాతమ్ములో
బ్రతుకె వధురమ్మైన హరికి మ్రోము,
రగపిపానీ! కదలి రా వల నీమూల
అదె నవోదయగీతి, అదె మధూత్సవగీతి,
అదె వసంతాభ్యుదయ చానితరాగ జ్యోతి,
లేదు మననపుకీల, లేదు నిరకజ్వాల.

యుగయుగానంత భానూదయోత్సవయాత్ర!
హిమపదాంకితకుముమ శోమలారుణపాత్ర!
అందుకో జీవనానందబలధురయాత్ర!
అందుకో వాసంత మందారవధుపాత్ర!

శ్రీ జనమంచి రామకృష్ణ

ప్రణయినీ !

విరహవేదనలందు వాడిన
తరళ జీవుని హృదయ ముకుళము
నీ - ప్రణయ కిరణామృతములోపల
సురభిత మ్రోగి ప్రియినీ !

ప్రణయ దీపోజ్వల కిరణములె
చొరగ నేరని హృదయ కుహరము
నీ - ముఖేందు శ్రీవయూఖో
దీప్త మిక నో ప్రణయినీ !

నిశ్చరు గప్పిన నిష్పప్నోలిక
వ్యసన మాన్మృత మైన కనులకు
నీ - మాగనైగల పదను తెలియగ
పలుకరింపవో ప్రణయినీ !

మృదుకరమ్ముల వీణె తాలించి
తనువు సురచేరాగ మెత్తుడు
నీ - చిరుతగాజుల లయస్వనమున
తంత్రి మీటవో ప్రణయినీ !

ప్రణయ మధుకర భిక్షునీ
హ్రీంగణమ్మున దోసి లాగ్నితి
ఆదరంబున అర్ఘ్య మీయవో !
అవిభవింపక ప్రణయినీ !

కలపుటల బుప్పొంగునంతనె
 హృదయమున శము కళలు చేరెను
 నీ - మధురచింబము కాన నయ్యెను
 భస్మజీవిని ప్రణయిని !
 అమరలోకపుచాయ అన్నియు
 నేత్ర యుగమున నిమిడియుండగ
 నీ - చాయచాటున లీన మగుటకు
 చనువు నీయవో ! ప్రణయిని !

నిరుడు : నేడు

నిరు డీ రోజులలో
 నారమణీమణి ప్రణయలేఖ
 నే డీ రోజులలో
 నారమణీమణి ఓవ్రలేఖ.
 నిరు డేవోన్లివ్వు స్వప్న స్మృతులు
 నే డేవోన్లి యెండల ఫలస్మృతులు.
 నిరు డీజీవిత పొంగిగణ మొక
 పర్వత భయావిరూఢం
 నేడో నారమణీమణి చరణమృత
 మణి మాపుర ననదం.
 నిరు డెంతో పరీరంభ వ్రజాసక్తేళం
 నేడో నారమణీమణి వరిష్యంగ సమావేశం
 నిరు డీరోజులలో
 కావిహీన కుంజ నిర్మయావనము
 నేడో పృథ్వీరూర భావరము!

వలపు పొడుపు

పుడమిపై పుట్టిని పురువుపై పూవా!
 వగ మొగంగినప్పిమ భర మాయె పూవా!
 కనుల కే వ ప్పెక్కి కటికి కీటకి నేమొ;
 ఈ పొడు జన్మకై ఏల జాలని గనవు?
 తరి తీపితేనియలు త్రాగులేటిని కాను
 తెలు గొరపి యొగిరేటి మెచ్చుగు పురుగును కాను!
 కలిక విరియింప నె నళి నాడు జమ్మనను
 తగుకు బెరుకులు చూపి తనియించునా లేను.
 అగ్గలము కా నాన మొగ్గ తొడిగిన దాది
 కామమే పైకొనగ కామకాని కూర్చోను.
 మకరందమును గోల మది నాశయే లేదు
 నీవరగునే మనుటకై మ్రోగు నాయెడద!
 పురువుపై నావలపు పొడు పేలనో నాకు
 పూవు లంటే బ్రతుకె పులక లేలనో నాకు!
 నీ యూర్పు చిలుర తెమ్మెర సోకు తావులనె
 నీ శక్తి చాయలనె నివనించ నీవోయి!

శ్రీ నానిలాల సోమయాజులు

జీ వ యా త్ర

ఎవరికని చెప్పుకొను నే నీనికిధి
 పవలు మోసినబరువుల బడినబాధ;
 సత్యు, సులయేరు నేవిక — సకల మిటుతె
 దీక్షిటులు మూగ గడచు నాజీవయాత్ర.

ఎడన పరువెత్తె ఇలియై యేటిబాట,
ఇచట నను నిల్చి, పిల్చుల కెంతి గొంగు
జీవోయిన వెనుకకు చేరరాదు
చేసదా, లేదా, పోకే అరిపోక.

ఎడట కనుపించు నాయెడ కెంత వెర్రి
ఇరుల పాలిమేర బాటల నెరిగి యెరిగి
అరిగినది గాని పేయై అరిసి సాలసి
తిరుగు కను నూపు మేరలో దెసల నరసి.
మునుపు నెలయేటి పాటల మోసులెత్తు
నూత నాయత కాళి కానోకపాముల
నీడలే మేడలుగ మాకు నిండు రేలు
అటపాటల కలలు గా నరిగి పోయె.

అమె ఆహాధ జలధరాయతన సీమ
నొడలు మరువగ నటియించి యొరగి నిదుర
మేలుకొను మెరపు టన్ను మిన్న గాని
దీను దగు వీని యొడి జేరు లెరవ గాదు.

స్వాగతోన్నత గీతానృపతికలుగ
నపుడు నను పిల్చి నట్టి యాయలల రొదలు
మాదు ప్రేమామృతస్యంది మార్జితములు
పైకతముల నేని కనగ చనగనీవు.

సుమ ప్రయ

ఇది యొక కన్నెపూవు పూదయోగ! మధూదయదేశ శేరి
న్నదను దలిర్చుగా మనన ముచ్చి నీయగ లేదు మొన్ను నీ

కొదమకనమ్మపై మనసు కూరిమిపై ననురాగ ముంచి కో
విద మధురిట్టుభూ ! ఆనుభవి పుము దీని ననారతం వికన.

దశమై నాయెదలో పరాగంచి ఎంతాలాడు దీపింపగా
నిలుమా! ర మ్మిక స్వామి, యెల్లపుడు నేనీ కిచ్చితివ్ తొల్లశాం
సుల చిహ్నక సితాంబుజంబుల నధుసోతస్వీనిన్ నవ్వు నా
వలలో ర మ్మిక బేరమాడగను నవ్యశ్రేష్ఠ పాంయార్థికా!

ఒకపరి తా రహస్యియల నొంగిన మోదము మాటిమాటికిన్
రికమక పెట్టి పంప కొనదేలెడుజూళి వివర్ణ నామి నే
నకలకలాప యుక్త యి సాధ్యులైతి యెదల్లె రేల నీ
నికటము కేళదేరగ గణింపరా, ఆభిసారికాశ్చర్యన్ !

పూజ్య పాదులు

నాలో నిద్దుర వోపు శిక్షలకు పొంగి చిచ్చి మేల్కొల్పి తే
తే తే లె మ్మరి మందహాస ప్పొల్లెల్లెభోక్తి వాంఛతో
వాలాయంబుగ భారతీకటక నికృతాగ్ర గీతంబులే
కోకిల స్నేహెను, కొల్లు మా గురు కరానుక భక్తియుక్తుండనై.

అగు మా సద్గురుమూర్తి త్విమును పారావార మద్దారిలో
దిగి తా పాహునియైన దోచుకొను నె.తే రత్నపుక రాసి, నా
నగ లే దొడ్డున నుండే శేనమున కిన్యంబైన యర్థంబు; ఇం
తగ నా నేగిన నేమి యున్న దనంబు, జేర దెప్పొద్దునన్.

ఒకపరి ఫాలశేఖరివలె నుజ్జ్వల తీర్థమహాగ్ని పుంజమై
ఒకపరి కీతభాను విభవోన్నత కాంతిరస ప్రవాహమై
రికమక పెట్టు మాదు గురుదేవుని దివ్య ముఖాంబుజంబు పా
యక భజియించు మాకు కరుణారస పూరిత కారిదాభిమా.

ఏమకరంద ధార భువనేందీర పాద మగంద ధారలన్
 ఏమకరందధార కవితేందీర శేత్ర మగందధారలన్
 నీమముతోడ కోరిలుటకు నేర్చెనొ పేమాసాధ్య చిత్తై
 అమహితానుభావ మధు రాసనధారకు నిర్మల సంకలిన.

ఉజ్జీవము

అవిగో! కాశ్యప కాలమేఘములు పోవై కళియ్యగా వచ్చె నీ
 దివి నర్దిక్కు-దిక్కు మా కింక భద్రవ్యాస్త్ర వామమ్మె — నీ
 పుపువిల్ వూనము తెమ్ము, కానగదిచే పుష్పస్త్ర! కితాది సం
 భవనై నీశుపనమ్ము నెల్లుల తపోభంగింబుచే నెచ్చెలి!

అనుచున్ దేవసభా తరార, న నాకాధీశుడే చేయై
 నను పూర్ణించిన పాంశి నాపాగగుమి న్నందెన్ గదా! (కొవ్వి అ
 దిన మాటల్ తలకత్తె నీబగుపు — పాణి పంగ లే డెవ్వ డే
 మనినన్ నామొర నేడు గర్వి మిటు మాయావాగురన్ తేచ్చెనె!

కల దని యెంత చెప్పి తలె! కలపోసిరినే యొకింత నీ
 కలపులే సత్య మయ్యె జడదామల గల్పిరీతి గల్పగా
 కలనను నంటు నమ్మి పృథుపై కరుదెంచితి — బుద్ధి వచ్చు — ఓ
 చెలి! ఇక పూర్ణ మిన్న నెడనేయును నీ బలుగల్ గణింపగన్.

ఎడనెడ దుర్నిమిత్రముల నేడైర కుండి కుళించి ఓచెలి!
 తడబడు గుండెతో నెదురుదారులు చూచెమి రెప్పలార్పకే
 యొడికము తప్పి నిల్చి — తడవో కలకాలము — మానుమింక నా
 యెడ గలయాస యీనమను మేది బయల్పడునే ప్రియంబు దిక్కు?

అడుగుల కడ్డు నచ్చి తడియారని కన్నులతో కపోలమోల్
 వెడవెడ వెల్లనై సొగసు వీడగ వీడుటకొప్పకొని నీ
 యెడదను దిద్ది ఉన్నయటులే చనుదెందు భరింపలేను మీ
 కడ నిలువంగలేని క్షణకాలము నాకు యుగమ్ము లో పగ్గళా!

ఊరిక రాదు పీడకల యొక్కటి వచ్చెను లేయి — చెప్పగా
నేరను ఘోర మైనది! విసితమాట నిమంజ వాటిలో
చేరినచేత నావలపు చేష్టలు తీరకమున్నె దూర మై
నారము పోవగా నలదు నాధ, యటం చెటు లడ్డినావోళో!

నునుబాణచుల్లతో జగముల్లను విన్నూర్తిన్ తగన్ శర్మి నే
నమరేంద్రాసనరక్ష నేయుదు గదా! అర్జున పౌధికిన్
నమమే లోకములోన ఉన్న దు యిచ్చన్ గర్వివైపోతి — నాల్గ్
వ్రనుదం బుతయు భగ్న మైక డి తీర్చన్ కృమే కార్యమున్!

నను గని నవ్వుచున్నది కను బొక యుప్పెన నవ్వు నేను నా
మనమున దైర్య మొక్కయలుమాత్రము లెవడు బాపోయె ని
ననవిలు చేత నిల్వకి భయముల మైనదో యేమో! ఇట్టి నే
నవలర సాధ్యు నీకు పరమాత్ము తాపస్పత్తి మాచుటే!

అలోకింపక మున్నె నర్జున పౌధానంత వాసంతి లీ
లాలలిత్యము కృష్ణుకించితిని — ఉల్లాస బుతో కాననం
బీలీలన్ భవదీను దివ్య విభివోన్వృత్తిన్ విరూపింజ నో
యో! లోప మొక్క యిందుకైన కన లేనే లేనుపో నీయొడన్.

ఎంత మహోగ్ర మీరవము! ఎట్టి మహార్థము కాంక్ష చేసియో
అంత మ దెన్నదో ఎరుగు నావరమేనుడె; అన్యసిద్ధు ల
త్యంతము తన్ను చేరెను గదా! ఇది ఎందులకో మహాత్మ్య ర
వ్యంత విలాసమా నిజ నిరామయ ధారణకున్ వరీక్షయో!

జీవన శుష్పసౌరభము చిత్రిగతిన్ మటుమాయ మయ్యె — నే
మో విపరీతమై విధి విమోహ దర్శిదుగ్ధిగా నొనిల్చి బా

ధా వివిహారధరకారమున దాసులు మూసి దహిన్ని వెట్టె దే
నా ! పగ తీరి యింక నిరుపాధి మరెన్నిటికో డయావయా!

కన్నుని కావి గాలి తరగల్ తల కెత్తిన మాయలేని భా
రమ్మన మందమంద మధురమ్మగ సాగుము వచ్చి మార్గ ము
ధ్యమ్మన సర్పమున పులక లొండగ జేసెడి — సృష్టిలోని ము
ర్తమ్ముల విప్పి చెన్ను చనురాగ రసాంబుధి వెల్లిగొల్పుచున్.

ఏయెడ నుండియో ఇవె నవేందు మధామయరోమ లీవనిన్
ప్రాయపు వెన్నెలన్ కలయ బ్రామెదు — నీతొలిసంజవేళ-నో
హో యిదె వచ్చుచున్నది మహోన్నత భక్తిరస ప్రతీత హ
ర్షాయతలోదనాంబురుహ ఆశ్రితనూజ మనోహరాకృతిన్.

ఈ మహనీయ గాత్రీ వధురేక్షణ పంక్తులలో నటించు వి
క్వామల పాదవద్మ మృదుచాలనలో హనియించు చాటలో
కాముని ప్రాణమల్ దివిజ కాంతతి కోమలకుంతల ప్రభా
స్తోమము నిల్చియున్నది విశుష్క-మనం బిక పల్లవించెడిన్.

మానిత హస్తయుగ్మ వధుమాస మహాదయ పత్రప్రవృత్తమా
లాసవహసనాలహరి నాట్యముచేయ మహేశు కలత నీ
మన్, నిజనాట్యభంగిమ నుమాసతి నిల్చి శుచిస్మితాంబుజ
శ్రీ నవకమ్మలన్ కనిన చిత్తజాడంతట నెక్కు జెట్టెడిన్.

శ్రీ పిల్లలమర్రి హనుమంత రావు

స మా ధా నం

ఉత్తుత్తమాటలక ఓభామా!

ఉలికలికి పడతార యాడైనా!

పాకుగింటి పుల్లమ్మ పొగ శేత నామిన
 పొడవుమాటలు పెప్పి పుల్లగీసగ నూనె... ఉత్తుత్తు.
 పల్లెయొలువల నాడు వదులు లందరు గూడి
 పొట పొడగ నేను పదిమందిలో యొల్లి... ఉత్తుత్తు.
 పొద్దు గుంకివయ్యల పల్లె కొచ్చే. మను
 బుగులుశేతా తాను పక్కనే నడికించి... ఉత్తుత్తు.
 నరసమగ దంపతులు ము... తోటి వుంటే
 నూసి ఓర్పులేదు ముప్పది తీపెజలు... ఉత్తుత్తు.

ఎ వ రు ?

నాకు తో దెస్వ కోయి?
 కటికచీకటి కాటికావరి
 భీతి గొలిపే బ్రహ్మరాక్షసి... నాన.
 విరహతాపము వడిగాడువులు
 రెచ్చగొట్టే రమణియాపం... నాను.
 స్వార్థజీవులు వ్యర్థచింతన
 కొట్టుకొళ్ళే కలవాహిని... నాకు.

క లి కా తి న్మ ం

కానరాని దీకలికాతిన్యం
 కాలిడ బోతుర కద్దమధూమిని!
 పొ లనీ మరపించి విషమునే త్రాగించు
 పూ లనీ భ్రమపెట్టి ముండ్లలో నడిపించు!
 తెలు గనీ మురిపించి చీకటుల మసికొల్పు... కాన.
 ఇఖరాల కెక్కించి వలురాల పడగొట్టు!
 కాంతిలో జోకొట్టి చింతలో చెడగొట్టు!
 దరిశేర బోధించి చెరలతో భేదించు!... కాన.

శ్రీ పోలూరి అంజనేయ వ్రసాద

ఆ స్థ

తాపకీన హృదంతర మ్మది
 దర్పణము మత్ప్రాయశ్శుభ
 మామకీన మనస్సరోజము
 ధామము భవంగ్రగ భావరికి,
 తాపకీన శుభాంగిరక్తిమ
 ద్రాక్షతిల్లత మద్విహాయనమున
 మామకీనము గగనము, నుమ
 నో వనోజ్జ్వల శ్వస్తియూరికి,
 తాపకీన పాపన్న దృక్తరి
 తారకలు మద్గగన వీధికి,
 మామకీన ప్రహృష్టమము
 కామితము నీహృదయచాకి
 ర్లో విహర విహంగలక్ష్మీ!
 ఒక్క నిట్టూర్చిచ్చి పోవ!
 ఈ యాద్యని గుండెలోపల
 నీ కులాయము కట్టుకోవ!

ఒ క మా ట!

[వినుకొండసీమలో మదమంచిపాడు అనేవోట వెలసిన
 అంజనేయ విగ్రహాన్ని చూచినప్పుడు]

పోలూ! బాలాశపమ్మ ని ట్లెగిరి యెగిరి
 చుంబనోత్కర్ష తెల్లు శ్రచ్చుకొని పొంగి
 పొలిసది యించుగుడికాపూర మిచట
 నిలిచి చేసెగ చేసెనంటే! అ రేయి!

కొదరు చెప్పుకొందు రినుగో మరి నీవు నిశీథి వచ్చి ర
మృందువటే, త్వదాశ్రయమహావతి కొన్నిటి ప్రోవు జనియె
యందను మిన్నయో తెలుపు డంచు దివద్రవనాభిలాషులన
అందరి కీరసజ్జనుమహాత్వము లేదో! అపకృష్టహేతువో!

అడటి శరన్న ప్రాదీతవిహాయపగాంగ యురీసుభాచ్చితా
ప్రదురమహాద్యుహుర్నిగద వారిదశీతలనన్మనోజ్ఞహ
యనిమదపా గరాగరసరుద్ధవ తాళక నేత్రగోళతా!
సుచరిత మవ్యయీపురుషమూర్తము చెప్పగ నన్ను విల్పెడిన.

స్వామీ, మామదమంచిపాటిపాల మాస్వాదించుకాకొన్ననీ
తామధుర్యము గడ్డకటై ననుకో, కాకున్న మాబీళ్ళలో
చేమంతుల్ చనిగడ్డిపూలె యనకో! స్మృత్యర్థమే మంత్రపు
ష్పామౌద మృది, లేకు విచ్చిన గదా, 'వ్యాపారి' నైయందుటల్.

ఏవాలాగ్రమ్ము కిట్లెద పొగి వచ్చి నీ
దివ్యరూపమ్ము నెత్తన ధరించె
ఏమందపనన మర్థించియో ప్రత్యుషః
ప్రణయి మానసగీత పాడి నిలిపె
ఏచక్రకృత్రరాంధ్ర నృవజయాంక మ్మిట
శకకోప మంది శాననమ యయ్యె
ఏననామధవాహిని నిండుకన్నీట
తావ కాంఘ్రియుగమ్ము, తడిపి పోయె
ఎందుకో యింద రీగడ్డ కేగుడెంతు!
అవునుపో మాప్రబుదబదాసు రక్షి
మొలిచి, చెట్టయి, మ్రోసయి మొగ్గ విచ్చు
చింత చిగురింత కోనీ తెచ్చి కొనుటకని!

భాగవత ప్రతంస

అది దక్కించుకొనెన్ గజేంద్రకరుణావ్యాపార పారీణతా
ప్రవిముక్తామతేగ గామి, హరితుంధద్భక్తి) క్షుధ్యం చతా
సవిలాసమ్ములు, దైత్యబాహక విపత్తస్తోత్ర) పార్వతీయా
నవతాభ్యాసము లాంధ్రభాగవతి కన్యా పాద మంచీరముల్.

లలిత సరస్వతీమకుట లాంఛన చంద్రకలాభిరేఖ, భూ
స్థలి దీగి వచ్చి సర్వజన సంతులమై తనరారినట్లు, కో
మల సరసార్థగుంఫిత సమాసశరన్న వ చంద్ర చంద్రికా
వని దళుకొత్తు భాగవతభారతి లాంధ్రరసార్థమై చనెన్.

ఒక బృందావని తేణుగీతము జగ మ్మూగించు నుయ్యెల — కా
జక పృథ్వీదత్త విదీప్రుతార్థమధుకావ్యాలాపన మ్మూరకీ
నకలమ్ముకా మన మావరించినది, శిశ్యమ్మెల నీకైన, మా
మక పాస్తద్యయ మెట్టు లూడు నిక సంస్కారమ్ము దూరమ్ముగన్.

అది శ్రీవత్సము కాదు కాదు దయ వెల్లె స్వామిహృదీధియం
దుడయం దైన మహానురాగలహరీ శృతవన్న పాథోలవం
అది నైకుబ్బినదోటు మచ్చవలె, నీయం దంత వాత్సల్యమై
నది కావచ్చు రసాత్మ లిరువరకు సావ్యంజేకదా నిత్యమై.

ఈ మందానిల మెంతజైవరము! కావేనిన్ యదూత్తంసు కం
కీ మాధ్వీకరసోద్య నైక మషిరాశివృష్టనామృతమై
కామించెక నిగమాంతబోధనకా కాశల్యప్రంస్కృతిల
శ్రీమద్భాగవతాచ్చగాన పృథువీచీడోలికా సఖ్యముల్.

లలనామోద రసప్రసంగదణ వాల్లభ్యంబు కంతంబు, వా
డంతవార్చెక రఘువంశమేఘము, సవాక్యమ్మూర్తి మంతమ్ము, గం
ధిల హరిద్ర మృగీమదాగురుహిమానీ చందనాంగీణముకా
కంతంత స్వనతావళీన కృతి కాంతాల్లవ మెట్లొప్పునా!

అద్వైతాచల పుష్పగుచ్ఛభరితమ్ వ్యాకీర్ణసాంఖ్యాది యా
గద్వారాధిక కాభిమై, యువనవేద్యసంధాతిసంపూజ్యమై
సద్విద్యా పత్ర చకార శుకసంవాసమునై పాల్కు, శృ
ష్టద్వైపాయన పారిజాత మెటు లాంధ్రతోటి నాటిందిహో!

పోనీ తెమ్మ! ఇతః పురాండ్రకవితా భూమిస్థలిన్ దున్నియై
న్నేనిన్ సస్యము లైహికీతరములన్, శృంగార గాధానాథా
మానదమ్మల్ కొలిపించినావు హృదయోద్యోగంబు పండించి వా
రైతన్, తెల్లలు చేమాత్యకలుగా నొనందురున్ కొందురున్.

జలజల రాలు నామ్మదయ చరితకమానము లింత నీకునై
పిలిచి త్వడీయి సాదిపదవీ పథితాస్థ్యతాభీషిచ్య, తుం
దిల మధుపాత్రికల్ పరిగణించెడివో; ఇటు గాక నిస్పృహ
కలన విమూర్షి భాగవత కావ్యము లింతను వ్రాసికొందువో!

శ్రీ పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్య తాత్త్వి

బృహదీశ్వరాలయము

వామపార్శ్వమునందు శిక్షేలల
నాననల చిలుకుదును మ్రోయునది
నన్నె గలభుత్తూర కనుమమా,
నా రాజ సచ్చిదానంద దీపమా?

వేదస్వరూప మౌళిభరిమున
విఖ్యాతచంద్రికల నిలపునది
వెలు గిడెడువెన్నెలలప్రపాదమా,
నటరాజ విజ్ఞానదీపమా?

శర్తనలవీధిలో విప్పురి
 నాదమలసంతోష మందునది
 నాట్యప్రియుని యభయదానమా,
 నటరాజ ధర్మోపదేశమా?
 నృత్యోక్తుకతతోడ పద మిడగ
 నియమజ్ఞతలతోడ మెలగునది
 నిరుపాధి యైయున్నగుల్లమా?
 నటరాజ శైరాగ్యనియమమా?
 లజటాజాటాలలోనుంచి
 అందాలతో నాట్య మాచనది
 ఆవుత్తుడని పిల్చు స్వీయయా,
 నటరాజరా గార్ద్రశేఖయా!

రా గి ని

నీ ముఖాంబుజ కోశమందలి
 ప్రేమరజమును త్రోలి వలె నని
 పొంచియున్నా నిన్నిదినములు
 పూర్ణ నిర్ఘ్ని వాలిపోవగ రాగిణీ!
 కాంచినాడను దివ్యవీధుల
 సంతరించెడు ధవళమేఘుని
 చాయలందున నీముఖరజున
 సాంద్రరాగమా లంకరింపగ రాగిణీ!
 దక్షిణానిలమార్గవంక్తుల
 యక్షిణీసఖ మరునివాక్కుల
 దివ్యబోలిక తెలుగు జాపగ
 శేషముల నిలచి నిలచి రాగిణీ!

శక్తిముఖానికి మేలిగునుగను
వశవాటిక మేఘుచే వట
చేయవలె నకువాయురీతగ
చేరివాడను నిన్ను గాండగ రాగిటి!

నీనుఖాంబుల కేసరంబుల
నిరుమసంక్రెతకిన్నరీలత
మొంగిచనగ నె వితశోధలు
మిన్ను ముట్టిననిధము లందెను రాగిటి!
అకసంబున నీవసంత ది
వాంతమందిరి హేమభావ్యులు
వదనమండలి తూల మేఘుల
వాంఛంబుల తొంగిచూచెను రాగిటి!

శృష్టమృగ మది ముప్పుచాచుల
క్రీడ అడవి జాను రాతిరి
నదికి నె తన్వితీయభండ్రు
నరస మొందెడితేజ మొలికెను రాగిటి!

నీవుమాత్రమ మద్యచోమృత
నినదధారల మగతితో
త్రావుచుండెడికోర్కీ జాబగ
త్రాస మెల్ల విగూఢ మాయెను రాగిటి!

కే త రి

మావనంబు దున్న మంచితేతికి గుబుగు
పూయగా నామనసు పొంగిపోయినది.

మిగ్గెల నమిమన మిరుమిట్లు గొంపుచును
మెరపుకన్నయ యేమి మెరసినది యీవళ.

ప్రళయకాలోద్భవ కర్షమేఘాదులే
 బయలంతి చీకట్లపాలులకొవించినవి.
 మొగిలికన్నయ మిగుల మోహంబుతో మునిగి
 విడిచి కన్నెరికమ్ము వెలుగుతో విరిసినది
 ఆరజోదర్శనానంతరమే పుష్పంబు
 వెలుగుచూతుల మించి విరిసె విహారో కాన.
 ఆకాశవార్షిలో నెడగించె ను వరుడు
 భూలోకంబయమ్ము పూజించినట్లే వధువు.
 మిన్నమన్నులు కలిసి విహరించి రహసులూ
 ప్రేమభయమును గాంచి క్రిత పూర్వకముగా
 అనందబాష్పమ్ము నకలిరిల్లగ జేసె
 శ్యామసోదరు డైనకమితమేఘస్వామి.

స్వప్న కన్య

అకర్ణాంతవికాలోచన మదీయాహ్లాదరేఖాశిలో
 నాకర్ణి)త్వే మధువ్రతంబులు సుధావాఃశ్రారము ల్బ్రంపగా;
 నాకారుణ్యపయోనిధు ల్గనిన వీయామంబులో స్నిగ్ధమా
 రాకాచాద్రికల స్మృదంబు గొలువన లాఘవమా-లాకృతిగా.
 ప్రేమాన్నాదము జూపుభావము వనఃప్రీతిం గనంజూపుతే
 ఖామాధుర్యమతోడ పద్మమును, కాకం బోయి విస్మీరయై,
 ఆమాంగల్యవిలాసమం గ నెను ప్రేయఃకాలత్రాస్త్రంబుతో
 నేమో నల్కినరీతి గన్పడగ నామేమాంగి సాంధ్యవనిత్.
 “ఎవ్వరు నమ్మకోయి; ఇటు నెవ్వ రెత్తెమధువ్రతాల దౌ
 యత్వనదోహదంబుల విహరణు లం గని నమ్మువారు; నీ

మన్వపునూక్షల స్వలి మాన్యడనై యోగో జరిగెను”
 చివ్విధి విల్గ్ గా సుమనసంగి, మానవగీతి యిట్లనెడి:
 “ఈమయంబునను ను కులిం చిన మాన్యమాల నిల్ల ప్రో
 జీనప్రోడ జైతవి, కీర్తితు పయ్యో మధురగుండ; కా
 గానవమాధురీయవారి నందుమనండ; అశాశిగోగ నీక
 గానీలిజెట్ట కన్ము: న కొందు వాడు ప్రమాదకన్యకన్
 “కామిని, నీమఖంబుజము కన్నుల కి పూగులుగుండ, నీ
 యామనిలో ప్రమానరజ మంతయు నొక్కడ స్వీకరింపగా,
 నీమధులక్ష్మిపుత్రుడు మనోన్ రయింపు నాకలొకతో
 భావ్యుడువీరిక వ్విడచి భాంతుడునై యగుదెంచె” “కాంచిన”
 “పరిణతివా, చిరీ!” యనిన బాల హసించె మదీయరాగనం
 గరమును తా నెరిగినటు గారన మొల్కెగ; నామనోరథం
 బరనెదురీతి గన్పడగ, నామెను జూడక మందహాసమున్
 కర మనురక్తితో విరియ కల్పనజేసితి నాగు ఖంబునన్.
 కారణ మేమి లేకయె పకౌపక మంచు లతాంగి నవ్వె; ఆ
 కారము మారె కొంత; నముఖంబున నుండగ లేకపోతి, చం
 ద్రారుణులంబ మందలి కళంకము మేఘవసానమంచు శో
 భారమణియ కేజములలారున దాగియు వెల్వరిల్లెగా!

శ్రీ బాలాంత్రపు రజనీకాంత రావు

స్వప్న జగతి

స్వప్న జగతిలో ఛాయావీణ
 నమద్రుతు తెవో సాగు నదీ!

అంతరాళమున వింశరంకు తెనో
 అలసాంనమై తోగు నవే!
 రెప్పపాటులో కోటికోటి శశి
 రేఖ లాశలకు నేగు నవే!—స్వప్న జగతిలో...
 కల్పనాకృతులు కథలు కథలుగా
 కదలి మెదలి చలరేగునవే!
 జన్మజన్మగితన్నే మామాధురులు
 ఝులు ఝులుగా మూగునవే!—స్వప్న జగతిలో..
 జాడజాడలుగ జరిగిపోవు నా
 నీడల నాప్రియు డేడో!
 గురుతుజైచుకొని కన్న మూయగ నె
 జరిగిపోవు నేనీడో!—స్వప్న జగతిలో...

మ ధు మా య

ప్రాయశః మధుమరగీ
 హృదయములో మధుమాయా! ప్రాయశః!
 అంతరాళమునకు సాగి, అలసగతిని ప్రూగి ప్రూగి,
 అవశ మౌదు రాలిపడిన
 వాళాకంఠం లవనిపై! ప్రాయశః!
 కదలికేని శేషగమ,
 నిదురలోనా నీరవతనా
 కారుచీకటుకాగిరి
 కన్న మూసి సురిగిపోయె!! ప్రాయశః!

మరల మరల పిలుచునదే!
తరళమధురగీతు లెవో!
తానెకకాతంతులు
తూలి కలిసి మ్రోయునోయి! మ్రోయునో!
నీరవరాగ జలధిలో, నివివరాళాధిలో
తలి తేలి ఉదయించువెలుగున
శీయని అకలహదహా
మ్రోయని వధుమరలి!
హృదయములో మధుమాయా!

మే ఘ దూ త ను ం చి

అమృతమధురజీవనదా! జలదా!
అలకాపురి దనవోయీ! నా
చెలి! ప్రణయనందేశము
అలకాపురి దనవోయీ! అమృతమధుర!
ప్రణయదూతవు, హృదయదాతవు,
మధురహృదయ సంయోగవిధాతవు!
రామగీతముల ప్రేమతాపసిగ,
నేను మంచి నని చెలి తెలియిమా! అమృతమధుర!!
నర్మదహృదిపై ధర్మదీప్తుల
చంద్రశిఖర విహరింపుమా!
సాంధ్యరాగముల వింధ్యసానవుల
చల్లదనము గ్రహియింపుమా! అమృతమధుర!!

కొండ కొండ నీచెండిమెరపులో
 దండ దండ మల్లికలు!
 కొలను కొలను పద్మిని నలపులో
 కెలన కెలన హంసీకలు! అమృతమధుర!!
 ఉజ్జ్వల శంపాకళ! చన వోయీ!
 ఉజ్జయిని గనవోయీ!
 మహాకాకుదేహులీ నీనాగుల
 మాధుర్యము గొనవోయీ!
 నుండర రమణీకుంతల ధూపను
 గంధము చవిగొన వోయీ!
 ఉజ్జ్వలశంపానఖ!
 గంగావిమలతరంగభంగగళి
 గళగళభీర వృదంగ మొలయనీ!
 హిమశైలముపై కిన్నెర కన్నెల
 వనవర్తనముల వళిరవముల
 గంగాధరు శృంగాయంగమ గాథల
 గళగళభీర వృదంగ మొలయనీ! అమృతమధుర!!
 పూలతలుల, తీవలపై, నీ
 తాలు పాడు మధుహాసగులు!
 తండతండముల, తామర కొలనుల
 తారెడు తరుణమరాళములు!
 నిండు గళముతో పురివిడ, పాడుడు
 లడెడు మత్తమయూరములు!
 నిత్య వసంతము, నిత్య శారదము!
 అనురధాను మలకానగరి!! అమృతమధుర!

శ్రీ చెరుకువల్లి జమదగ్ని తర్క

మ థ న ము

ఇంత యా శతశూరిత హృదయు జేసి
మాట నినునుం త పడలేని మాని జేసి
సర్వమువకన్న మెందు రోషమును బోసి
నెత్తిపై నిట్లు మరిమరి మొత్తై దేల ?
ఎన్నిమారులు చెప్పినా నేను నీకు
నా మనస్తత్వ మిట్టిదో నాయనా ! ర
వంత యేం కదల్చ కల్పారసాగ
రము విధంబున జగ ముద్రన మటంచు !
విసపు, వినిపించుకోపు, నీ వ్రేసి నీతి !
మాటిమాటికి నవమాన మందరముల
నా మనమున ద్రోయు దంత నట బుట్టు
జాలనాల మది యేమి నీ కంత గుచియి ?
ఇంత సునిశితహృదయు గావించిగాని
నీ మహర్త్వము చూపచా యేమి దేశ !
నిత్యమును నీదు మ్రోము నృత్యమాడు
వన్నగును నన్ను నెత్తిపై బాద నేల ?
ఈ వరీక్షలు నామీద జేల దేవ !
వ్యల్ప మతి నేను, నీవొ సర్వజ్ఞుడవును,
నాకు నీకును మధ్య సంతరము మెందు
నీ సమానునితో జేయి జేసికొనుము !

హల హల మధ్యవిం చిత యచట నమృత
మును దొరకు నంను నీ యత్నములను నేనె
దో ప య దేమి తఱాఁకువో యనంగి !
నా మనస్తత్వమునుబట్టి నమృతాల !

ఇందుకే నీవు నన్ను తాధించెదేవి
యీ వికాల హృదజ్జ మర్పించు దేవ !
అమృతనందన కేళి పోరాడ నామి !
కాంపి నొసగును నా కది చాచ ! చాచు

నా మూర్తి

దర్శనాంతర ప్రతిబింబ దర్శనమున
నన్ను నే జూచుకోలేను, కన్ను పొడిచి
క్రంగిపో ద్రోయునట్టి జనుల్ని కలుగు;
నీ యనాకారయాత్ర నా కేల కలిగి !

సహృదయ హృదయ దర్శనస్థము వడియ
నూత్న సౌందర్య మన్య లభ్యము గాక
నన్ను మించెడివాడు లే డన్న గొప్ప
స్థాన మిచ్చెను కౌన్యవిశ్వమునందు.

నరనమ్మనయ మనోమరంజనకు దగిన
యిట్టి హృది యింత యాపవహీన మైన
దేహమం దేల చొచ్చె ? కుడియరూప
మెంతమాత్రము బాగున్న నీ జగింబు
గుర్వ మేలనే నాదు రాజ్యంబు గాగ !

ఈ కవిత్వము, సహృదయలోకమే గ్ర
హించబాలు నట్టిదట ! నన్నే గరించె
లేజ మాముదమందు రత్నం విధాన,
భరకరుండు శైవాళి పంకజమరీతి.

ఈవికృత మైన యావు నన్నేమి సేయు?
 నుండిరిం బయి సత్యమై శుభద మైన
 సత్క-భావాన కౌప్యవత్సంబునందు
 మన్మథస్తేజమే భాసమానమయ్యె!
 నాహృదయవాసనలె నిగంతయుల నెండె!

శిలా హృదయము

స్వామీ! సామయజుభిభావ్యలిలి తేజస్కృత్తిమన్మూర్తి! భా
 మిమాన్వీరసపూర్ణచిత్తజలజా! స్మేరాన వాంఛ ప్రభా
 భామోద్దీపితవ్యలోక! ప్రేమగర్భస్థా! నిఘాతంసయా!
 రానా! రమ్మ! దయాపయోదనవలీల మోహనా కారమై!
 ప్రతలొలికొడికూత పెరింపపుగోతియి రాయివడ్డనా
 బ్రతుకున పంచప్రాణములు పట్టి పడించుచు నిస్సృతాంశను
 స్మృతి నడి నాడి నీడిభ్రమియించిన నాదగు జీవయాత్రకున్
 ప్రతిదివగండమై చనిడినది తాళగలేనురా ప్రభూ!
 జలతొలికొడికూత వినివంతలు న తమసమ్ము తూర్పుచా
 శుల చొలివోవలేదు. హృదయమ్మన విండుగ గ్రమ్మె; స్నానసం
 భ్యలకియి యప్పుడే గడవ చాటిననాభును చాటినట్టులే
 మలగినసవ్వడుల్ హృదయమర్మరముకా ద్విగుణీకరించెబో!
 తెలతెలవారునేళ శను ద్రిప్పి యొకిండుక మోము ద్రిప్పి, నా
 తలపును ద్రిప్పి యెన్నడును తోను చరింప నూర్చిమాన్మహో
 జ్వలరసవృత్తో వెలుగు బాటలలో నడయాడి నన్నునుకా
 నిలిపెను నేత్రకోణముల నిండినరక్తిమ శోభ లీనగకా

చీకటిమాకలకా నుగమి చిమ్మిననెత్తురుకండ లెల్ల చీ
 కాకయి నాల్గుదిక్కులను గ్రమ్మినయట్లుగ బాలనూర్వళో
 భాకరితారుకాంతువులు పరువుతో నిలువెల్ల నెర్రపై
 పోకినవున్నసాయకరుడులో ప్రసరించెను శ్వేత కాంతులన్
 వెలవెలబారి మోము కను విచ్చినయంతట నాధుమోము వి
 ద్మలవిడి వెర్గి తృప్తి గనబాఱమి తొందర నాటు తొట్రుబా
 టుల బడి యంతలో సమయదోల చలించుట నుల్కిపడ్డట్లు
 వెలవెలబారి నన్ను కడు విచ్చినమాపుల మాడవోయినన్
 నూదులవోలే నాదిగలమాపులు, తూపులు, త్రోడుబాల్కనై
 యాదిదోడంగి నే సరిపెట్టిమహాభుము లొక్కపెట్టిగా
 నూడినతీక్షణపన్నికెఱలో యన నాదెన సాగింత తెం
 పేది తపించిపోయి తను వెల్ల వడికి దెమర్చి నిల్పిరిన్
 ఒక్కడు పట్టవడ్డ కడు నొంజిరి చే నల వ్రాల్చి నిల్చె, త
 తొక్కడు జ్ఞాతమమ్మృతమహాగ్రధయంకగ నాట్టచోన స
 మృక్కన దగ్గిగోళముల నడ్డెల నిల్చె మరింతలోన నా
 కక్కట! ఇంద్రియానుగతమై చ'పోయిన పన్నిజ్ఞానములే
 నాపరిగంటే బండ యయి నన్నును ౨౦ దగుమన్నమాట నా
 లోపల గంటువెట్టి కదలున్ కలమకా మరిలేమి నిర్ణయమా
 ఏపలు కాడలేను కదలింతును చేతులు కాద్య మారకే
 లోపలికావకుండములలో బడి కొట్టుక చక్తు నంతయే!
 రాముని స్వర్గ యిచ్చు సకల మృగి వింటిని, క్రోధచాలనా
 త్తామితకిఘోషగమున నామడ దూరము వోయి యెందుకో
 యీమెయి మేను ద్రిప్పి మదధీతుడు పల్కినన్ననాక్కలలో
 రామ! ప్రపంచ వేగమున రావుగదా నభు గన్న నేనియున్

వాన విచ్చినయంతి జన్మాడ నోడలు
 అట లాడులేజవ్వను లడిగి రంత,
 కంకణప్రభానకవణ క్వాణ మలర
 దూసికొనిపోవు మేకపుష్పలనుతోలే!
 సావిదుల వర్ష భయమున పొగి కలిచె
 గంధో లాడ గోత్రేణి శశము రెల్లి
 ఆరచె అజములు జనమాల నగసి బెదరి
 జల్లు జల్లున కురియు అపాధసంశయ!

త్రావణ శార్వరీ జలదజాలకముల్ కదలించి వర్షపుం
 ద్రోవల రమ్మ, నీప్రణయరూపితవిద్యదనూనవల్లరీ
 భావమ దోప, నీచికురపాలికి సంపాతానిగాన ని
 వ్రావణవర్తనై మెరిగి రాజిలెదన్ మదిరామదోన్నతకా!
 సుందరప్రావృషేణ్య దరిశోభితభుమీ సువర్ణవర్షని
 వ్యందనమార్ద్రమై భువి ఒకానొక రత్రపరీమళానిలా
 ర్మిం నమకిందునట్టులు సుమీ భవవాగమనమ్ము లేచి చే
 యండ మోదభేదనము లారనిదివ్యకళార్చితోడులన్!

కవి

అనిలము కీతలాగుశుల నల్లన నామృదుకుంతలమ్ములం
 గని సవరించునో, అసిక గాయనీబాలలు లేయియ్యు నా
 మనసున సంపెనో మెరుపుచూలలివల్లిక లాకసమ్ము చి
 క్కెంచి పరువంపునీలికనుకమ్మును బార్చెనో నాను చూమ్ములక
 లానల మనోజ్ఞులందరక, లోలనియీలిక లోచనాంత కాం
 థానల దీపరేఖ, కటకకర్వణకమ్ము, నితంబ మేఖలా

శ్యామ, హస్తసంచలనకప్రవికాశిత కంఠప్రభల్
 పూర్ణచంద్రకాంతిపరిధిన్ నిరగ్రు ఆస్మలాసికల్
 గోవి హస్తాంతరాంతరములో నోచించిరి జీవితముల్లో
 నాన సుదుల్ గొననీ నెడుగ నోచు న్నైకిదలింపరెప్పలన్!
 నాయెడలో త్వదీయ పరిణామము నోచెను చిత్తకీలగా
 నూయనిస్వచ్ఛదీప్తిపరమాభివ్రతన్ జిలిగించుకొందు, ఆ
 క్షేయదురాంధయావవతి జిచ్చయ మానవకోటినుప్త జీ
 వాయతిగర్భవేదికాయరేకున నిల్చి స్ఫలింగరూపమ్మై
 పీమగిరిపాదం దొలికి యేలుగా ప్రవహించునాయుషో
 రమణి ప్రపూతహస్తరుచిరవృట్టు నాయెడలోన కాంతిమ
 ద్విమలతరంగ పాలికల తిర్చిత పీకనతాప్రసక్తి, యీ
 నిమసులలోన నిల్చితిని నే హిమవత్ విభరమ్మునట్లుగా!
 రా కిమనీయమానసతోంగిణి నవ్యటన్మరాల్ ల
 మ్యాకృతి, విశ్వలాశ్రయిణిలాంటివీధికి చిచ్చునీర తా
 రాకృతి, ప్రాణయజ్ఞ సరస్వతమానసకోజపాండురే
 భాకృతి, రా కిమీశ్వరనికలతయలో దిగి జారుచెన్నెలై!

సంధ్య

గగన మొక రేకుకన్నుగవ సోమ
 ఎరు పెరుపుచెక్కిల్చవిరిసింది చెంగల్వ
 సంజె వన్నె బాలరంగు పాకిణి శింగు
 చీకటిని తాకినది, ఆందుగా
 చిరుడుక్క ప్రాణివది!

వాలునీడలదారి నీలిజెండా లెత్తి
 చుక్కదీపప్రవృత్తి సోగయు బాటల నల్ల
 విగుర తూలిననడక గెరుముమైకపుకోర్కె-
 వచ్చునెలలో * రగి నవ్వు కలితో కలసి
 సంజెంజెలబాల రంగురంగుమాల
 విసిరింది కళ లల్లుబె డిసోలాల మధ్య
 ప్రాచీనది ప్రాచీనది తావిగా
 స్తోత్రది స్తోత్ర ది

స తెప్పిదవులయొప్పు కడలి ఆందుల విడి
 సంతె సంతె జెరగు మెడలలోతుల మెగసి
 యెటికొంగలయెడల యెర్ర గాప్రాకింది
 బాతురక్కలనీడి బగువుగాసోలింది
 సంతె జెలచూల స్వర్ణస్వర్ణధాగ
 వయస మైకపుటేరి కరిగుపట్టుల తేలి
 గగన మొక రేగు కన్నుగల సోతు

శ్రీ బొడ్డు బాపిరాజు

ని రా త

మన సోకయెడారివోలె, సర్వమకుటిర
 మట్టు సర్వకూన్యమృగా నయ్యో గాని
 అనుపకము లేగు శ్రీవ్ర ఝంఝానిలమ్ము
 లారనివిమదఘోండ వానలములు
 ఏక రాశ్చర్యయయో ఆశ్రమింతుకోన్న
 దెడడ్డ రెక్కలు విప్పి నల్లడిల దాని

శివదత్తకృతిమాలకు గంగిరెచిగొనిన
 బ్రతుకు బ్రతుకెల్ల చీకటిజాట దిరుగు!
 ఆరగహితెన్ను లగుభూష లనవగతము
 స్వాదయమున మారుమోగి కవ్వించిగొట్టు,
 కతిసక రచ్చన్న దేవతా కృతిక కాళి
 మాతమువలె తెలుపు ప్రక్కలుగ జేయు
 లోన విలయానిష్ఠుల యే నిమేష
 మునను పొంగి ఎక్కువ గ్రుక్కుకొనిన తెలితి
 తిరుగునో? తునిగి తాపభుక్తు బాటు
 లోపల చరమగీతాలాప మేము!

దసరా

విద్యలంకిత-తురయు ఎక్కువలపాక నో భుగ్రముల్ల
 వకులై వ్రేలేడుపల్లె అమ్మలు పాపాంబులగున జూయ
 స్మరయానముల బాం వ్యభతశిర బట్టిన వీరాంధుల
 పాదన వారసు లీయహర్షివహి వర్తిల శు కైవారముల్
 తలపించున నిపు రావరించిన వహంధ్ర శ్రీ ప్రతాపాజ్ఞల
 జ్వల నోద్దిప్తకళామృతింగులు పా సౌందర్యసౌభాగ్యమా
 దుల; కార్యావధు లైనపూర్వజాడకీర్తిల్ పాడుగుంటోవ నీ
 తెలుగున్ వాడల సేకు పావనక పందెన్ మీపదాంకములన్!
 ఈపూజాదిపసుములన్ సరస పాహిత్యప్రకాపాది వి
 ద్యాపారిణతలన్ కరికి గొని కుర్గాప్రీతి నర్పించు నా
 భూపాస్థానములున్ ఒహూకృతులు పోపో శవ ఛల్లారు మ
 మ్మిపాపల్ పురికొల్పుచుండి రమె యిట్లేదాది కేదాదీన్

సభుసభుర ప్రసిద్ధపదవంశల మంత్రి, భావనైపుణీ
ప్రతిత రసానవిధ్, మృదుకసంస్కృత, జౌదితీ సుఖా
త్యధిక, భర్తా ప్రభూత యగు త్వత్కవితావ తా ను భావనో
భ్యుదయ రహితీషేకగువ త్రిమయగువ చిగిచ్చి త్రాచెడికా.

ఎందరు సంస్కృతాంధ్రముల సంపద కైతము చెప్పలేదు? నీ
చందమునకొ వ్వానంతర విస్తృతవర్గ పరిధ్రమ తుస్థా
వ్యంధి పదప్రయోగమృదుసారభవృష్టి గిరాం సతీమనో
సంపద సంజుతాటి నిలవృత్తికొస ముసంగిరే యురులో!

నీమృదునాటకప్రయము నే నెప్పుడైక పఠించునే? ఏ
దో ముదమో గుళిమెన్ది మోతోకము గుళిము కొక మోదమో
ఏమొ యెరుంగరానినా మేదియొ గుగుని తేసి వక్షరవా
స్సీమల తన్మృదుత్వమున చిత్తము చిందులు ద్రోక్కజేసెదన్.

తొలిగ నసంజ చాన కకు తొంగిలిరేసల విప్రుగొంచు చూ
పుతలలుకందనయ్యి సపుత్ర సవరింప, పసిండిమందు ముం
పుల జడకమ్మ లాది, లుపుల్ కరికించు ప్రమానకట్టుల
మృదుల పెరిసాన్వితౌను భవధూతి పతాంబుజపూజ చేసెదన్!

వ స ం త ర్తు వు

ఈ మధుమాసకోభ కిపు డేలాకొ కొన్నినినాలనుండి చిం
తామయ మైకనామెడద సవ్యమనోహర భావనాపటు
త్యామల మయ్యె, తీవ్రతపనాంతుకలిక వసినాడు కైవ
స్తామము చంద్రచంద్రిక తుంపరలకొ విగసించుకైవడిన్.

కల్లఁ బిల్లతెమ్మెక నిశాతనుచాంగి మేలుకొల్పఁ జే
తెల్ల నిశాతమాతి పదరించిన కివనఁ జచ్చితి నానఁ
వీశ్యపయిగా గిమిరిచి, వనవీధి నడిచి, మగధకొండమై
జల్లము సల్లవలప తెను పుక్కుకెక్ గగురింప నోకడికా.

పలుక మందు మేల్కొనురు పొయగ గ్రోలి లతా, తాంబూలన్
మలయసరూర దక్షిణు పొంగి కుంభ పశిష్టచాతురిన్
పులకితి మైన మొగ్గలదాంకవ రితి శక్తి నిలింప, పు
వులు మెలమెల్ల నాలె విరిబోలుల శ్రేత్ర ద్రుమలోయింక.

కలకల మందు పక్షిలొప కల్వలపాలి నిశాతకూలమై
నలపుల జంటలన్ నిదుర నాయుగ జేసెడు; తూర్పుదిక్కునన్
పంపర తెల్లన రె; నలినమ్మలు మెల్లల సంచరించెడున్
జలజనున్పున్నిరీక్షణము సంద్రమచున్ వెలిబుచ్చెనో యనగా.

తూరుపువైడిగ దైసము తోయజ బాంసపు డెక్కె; ప్రొత్తిసిం
గారిపు లేమొందు ననుకొంతుల కివనఁ జ్చి మందు సొల
పొరు మునుంగు పచ్చిపలు పొగగబోనె, విల చురుండ పొ
తారము చాల్చి యీవనలు కన్నులవిరి దలు సొంపు నింపెడుకా.

మృదు మధురప్రసూనమను వెల్లపుడుకొ దనివాం గ్రోలి న
మ్మది మధుపాంగి నాశి ప్రియసూధపు పెంకిలి మంగళారతుల్
చుదమున బాపిచుండె; మధుపూర్ణపుష్పముల మెక్కి శారికల్
హృదయము కదళింప చిలికించె మనోజ్ఞ కింకరొత్తులన్.

శోమల మైన మామిడిగుళ్ళను మెక్కి ప్రభాతివేళ ని
యామని పూవుదోట కిసలయితదూతములన్ ప్రవాళ శో
భామయ సౌధరాజముల భాసీలు శోకిల వంశమాగధుల్
ప్రేమవిలోలసన్నుతులు పెండ్లికమారునిగూర్చి పాడుదున్.

ఏ నొకకోకిలచ్చు నయి ఈనధుమాసమనోజ్ఞశోభ తం
తో : పకమ్మ లీను నయనోత్సవరాయక జేల్లందు నా
తేనియ గొంతు నెత్తి ఒకతీయనిగీతిః నాలపింప మ
స్మాసన మేమొ మాటికి సుమాళపుమంపున పుల్కరించెడున్.

మోహనమూర్తి మాధవుడు మో మిటు ప్రేమనో లేదో . ఆప్సరే
దోహద మిడిసట్లు పరితోషమునన్ వన మెల్ల పూచె; ఆ
తస్సహతరంగ డోలికల సంధ్రమ మందె జగంబు; స్పష్టి కాం
తాహృదయంబు వెల్లె నవనాగరకోన్మిషిత ప్రభావమై.

ఎలచివురాకుజంపులను నిం పగు కెంపుల పశ్యేరంబులన్
జరిచిలి కమ్మకప్పరము చేర్చి వసంతశుభాంగమంబునన్
చిలకల ముద్దుపల్కుల పునీతశుభంకర భాషితంబుతో
లలితలతాతాంగులు విలాసపుటారకు లెత్తి రాదటన్.

ఈవనవాటిలోన కుసుమిందిన గొజ్జగిపూలు, కమ్మనె
త్రావులు చిమ్మసంపెగలు, దాడిమముల్, సురపొన్న పూలు, శో
భాసహ మోగులాలులు, ప్రియాశువులున్, పసుళా, లశోకముల్,
హవిలిపూలు కన్నులకు పంకువు లయ్యె మధూవయమ్మునన్.

ఈనవచైత్రలక్ష్మి నిదురింపక పూర్వమి నేను మల్లికా
నూన మనోజ్ఞగుచ్ఛ మయి, సొంపులు గుల్కలతదీయవేణి కా
స్థానమునన్ వసించి కవితామధుసౌంధ్యముల్ వెలార్చు చెం
తో నవకమ్మ మీర రసికోత్తమలం దనియింప జూచెదన్!

శ్రీ కొమాండూరు కృష్ణమాచార్యులు

పురుషోత్తమ దేవుడు

తత్త్వభారంబున దరలంగ జొచ్చి
పురుషోత్తమని నేన పుడమి క పింప;
మంధాచలక్షోభ మహితారపంబు
కైవడి నభము గ్రక్కదగల మ్రోపె
పటహనిస్సానాది శ్చైరవభావన,
మంజనాచల సమూహంబులో యునగ
గజతండములు నిజఘంటా నిసాద
మాళామదేభ కర్ణాంతరక్షోభ
మావహింపగ, పది శ్చైరభారమున
శేషభోగీ-ద్రుండు శిశువుల వంప;
అయసముసలముల్ హస్తంబులందు
లయసనువర్తి దండములట్లు మెరయు
అశోహతులయంతు కాస్పృశనముల
నిజతుండముల సెల్లి నింగి కంపింప,
ఘోంకృతుల్ సలుపుదు గౌరవనయవ;

నడుమ వింధ్యాదలోన్నత శ్రేణదాని
కనక ఘంటాం చితి కంఠంబు దాని
హటక వలయ మహాభీలదంత
కాంతుల చంద్రికల్ గానెడుదాని
పాదలగ్న సుషర్ల వర్ణముల్ మెరయ

దరణ విన్యాసంలు సత్పెడ దాని
 పాటల బింబ సంభావితం బైన
 వెడద పాలముతోడ విలసిల్లుదాని
 హైమరాజిత త్రితాంబర స్ఫూర్తి
 ధాతుమండిత మైన ధరణీధరంలు
 కైవడి విలసిల్లు గంధనీధురము
 నభివసించి నృపాలు దామోధజులు
 హమపాండు రాత పత్రేందు మండలము
 శిరమున వెలుగంగ శీతాంశుముఖులు
 కంఠంబుంకృతుల్ గ్రాల, చామరము
 అల్లనల్లన వీవ నగుదెంచుచుండె

వి ర హా త్క ం తి త

కలకల గూయచున్ ద్విజని కాయము అంబరవీధి బార గ
 కల పద సూళిధూసరిత కుంటెలులై ముఁకోల బూ మం
 దల వెను వెంట గ్రేవుల నవల్పుచు నోపకు లేగి రక్క-టా!
 జలధర నీలవర్ణు డగు బారకిభామణి రా డదే మొకో!
 జర-రాదిత్య మరీచి కోజ్వలములై నైలాగ్రముల్ రంజితకా
 సరసీజోదర బద్ధ పట్టున లపజ్ఞంకార గీతామృత
 స్ఫురణన్ దుర్భరః శతాప మొనవెక పుల్లబ్జ పత్రేక్షణం
 డరు దేరం దడవామె నున్నధనసర్వామోష మెట్లోర్చెదకా?
 కమల భవాండ భాండమున గాటుఁ కొండలువోలే గాధనం
 తమనము లాక్రమించె యదునాథముఖాబ్జ మరంద పాన వి
 ధ్రమమున యామినిం గడపుభాగ్యమె యుబ్బినచో ముకుందువ
 డ్దమును నవిద్యుదంబునము చందము దోప నంకంఠంపనే?

గాధాపీనసమోధరద్వయ విమర్శస్రస్థ కౌక్కిరుడై
నాథు డర్శనశావసానమన సన్నని పరావచ్చినన్
గ్రోధం బారగ బాహుల్లికల నాగోవింగు బుధింబెదన్!
బాధింతు న్నఖదంతిఘాతినాఁ యంభాపరయగత్తునై!

హరి కలికధ్వజా కుళ నీధాం నులాంధన లాంఛితంబులై
స్థల కమలాశ్రుతిం బొలుచు బ్రేచదద్వయ నాచుకంపక
గలిచెడిభాగ్య మబ్బునొకా! కాలియ డెంబటికన్యడో గద
లిపెన్. మస్తకంబుపయ నీక నాథుని పొదిపక్కల!

స్తన జహ నాతి భారమన సన్ననికొ ననియాడ గార్వర సి
మను వసియింప బెల్లగు సుమా జవగాండ్ర కటంబు బుక్కనా
జవఁ సభీశరంబు ను సరియె ముంకుమ సన్నయ, నా
సకు సక మ్మధాస్త్రులు తామన కోగ్వ దనగ్రహింపన్!

అ యమునా, దీపకసరాంత కైకిత సమయందు నీ
వో మునునాథి, శావనమహోజ్జ్వలచంద్రిక గాయునింక గం
జాయల గేరు, ంబరము చాగుకటిన్ధి నాల్పియున్న నిక
గంధక దూదుటాదిగ గృహాపహితాత్మక, నీక జిక్కిరిక!

ఆ రమణీయ చంద్రికల నచ్చరబోండ్లకు గేంప్రాధ లా
భీర శులాంగనలో సురతి విద్యల దయలు సీపదాబ్జములో
కోరి భజించుదుండె యగుతుంజగ, గాటపుంజ్జచేతి నీవే
జీరక దూర ముంటి నిలు జిక్కిరింపుదు శంబరారికె!

సంగు ప్రాధ కామినులు వారిజగోచర, యర్థరాత్రమున్
దూంబు భార మంచకి త్రొక్కనిచోటులు ప్రొక్క చేర్తుర
స్వారల గూడి రాసురసపాతిధి చేలుదు మృగ్ధలెవ మ
మృగయకున్న, కృష్ణ, యమునాంబువు లయ్యెడు దిక్కు మాకికె!

మారకీలీనుభోగ్ర కిం మయ్యుల నిపుడు ద్రోయుంటే నా
భీరకుమార, నీ వపుడె భీషణుని మహిన్నికలకా
గూరిమి ద్రోచియున్న కిటు గుండుదుమే? కరుణావిహీన, యి
ట్లారడి తెట్ట నేమిఫల మబ్బెను నీకు వదింపు మేర్పడక!

నీముకభీరవం బపుడు నిర్జన నేవ్యసుధారసంబుగా
నామనమందు నెంచి శ్రవణముల గోరితి గాని పల్లవీ
కాముక, నేను రాద్రగళగహ్వరహాలహలంబుభంగి నన్
యూమినుకా వహించుట మనంబున నే నెరుగంగ నక్కటా!

మనము వశము గా దకట మాధవ! యింకను రా వదేల? యీ
పనిత కతోరమూర శర వహ్నికీ దాళగ బాల పింక నీ
ఘన భుజ పంజరం బొసగి కాపుము నీరదనీలచేప! నా
తనువున బ్రాణ మండ నిక దధ్యక్షుల కీప్రమమనగ్రహింపక!

బందుగు అంద రీమనాబాధ నిగుంక ద్రవోయి, రా
నందకుమారకుం డెప్పుడు నన్ను గృహారస్యప్తి జూచునో!
ఇందుల కేగుదెందు నొకొ? యిప్పు వికాంతము కాదొక్క గో
విందు బాధ గప్పితిదు! వీచెడు శీతలవాతపోతముల్.

కంకణ యుంకృ తిధ్వనులు గ్రాల దధి స్పృధియుండు పల్లవీ
పంకరుహాయతాక్షి అదె పాటలు పాడెద రిప్పు పల్లవీ
కింకరు దివ్యవేణు మృదుగీత రవామృతధార జొక్కి యే
పంకజపత్రనేత్ర సుమతామిని బంటుగ నేలుచున్నదో!

నిలసత్కొమల నీలమేఘరుచితో బీతాంబరాచ్ఛానితో
జ్వల దివ్యాలకముతో వికాలదృఢ వక్షః పీతభాగంబుతో
బలభీ ద్వారణ తుండదండ నిభమా బాహుద్యున్నార్తితో
లతనామన్మధు డేగుదెందు నని యేలా వ్యర్థసంభాషనల్.

పుష్పంధయుము

మదగజ గండదేశముల మాధుకరం బగువృత్తి బూని త
స్థిదుర కతోరకర్ణహరి భృంగకుసూరక, భేద మందగా
నిది యుచితంబై నీ కడ వనందిర కోరకెకాంగ పల్లయై
పొదలె వసంతు జూచి యిక ఋష్యునిసంబుఁ గొల్లలాడుమా!

పూచె రసాలవండములు పూచె శిరీషనుసేరుహంబులం
బూదెను మల్లికాలతలు పూచెను మాధవి కానికంజముల్
పూచె సమస్తపృథ్వీనాలు పుష్పసామృత మారగింపుమా
నీ చవు లూర వెట్టున! ను శ్చేలుద్ధి కనాంతరంబులకొ.

ఆదె గనదీవతా శకును శృంగముల న్నవపుష్పపాత్రులకె
మాదమున కూర్చి శేజినుఁ ముద్దుకంబుల పైగ నే నుదకా
నుదకలకంత నాగుఁ బుఁ మాటికి బిల్వరు నిన్ను గాంచి ప
ట్టద! మధుసానముల్ సలిపి పొదపనముల్ తల లూద బొడుమా!

కుసుమ రసావంబులను కన్తుకబంటిక గ్రోలి భృంగ! సం
తసమున గానబార్ణహరి దన్యుము లోకము నెల్ల, గాముకుల్
కుసుమశరణ్యరాత్రి నిను గుత్తి లొనర్చిన నేమి? రోగికిన్
నిన మగు పాయసాన్నముల బ్రీతి భుజింపర ప్రాజ్ఞ లిద్దరన?

అను నుద్యానవనాంతంబుల సముల్లాసంబున మ్నానె
ప్రసవాంతిర్మరండ నిర్దురములం బ్రాశించి యోభృంగ! త
ద్రసమాధుర్య మొంగ నర్హుడవు! మర్మాంసాస్థిపుంబుపై
ముసరం జూచెడు మక్షికం బెరుగునే పూచె నసారస్యముల్!

శ్రీమతి చావలి బంగారమ్మ

రా థ

ఆ రావ నుపులో తనే ఉపకరించిన ముట్ట
శ నులలో దు మ్మాని తనువు దగ్గఱా చేసి
తా నెట్టు పోయినాడో - నా హృదయ
దాహంబు తీర్చ రాడో!

చూచినా తనే కన్న మూసినా తనే విజము
చూడ కండగ నేను నలువలేక న్నానా
తా నెట్టు పోయినాడో - నా హృదయ
తాపంబు మాన్ప రాడో!

మాట లేకయే నేను వందంబుగా నుండ
దెంంబులో నీడ చి గలాడగ జేసి
తా నెట్టు పోయినాడో - నా కంటి
తడియొ సత్త రాడో!

చుక్క లన్నీ చూచి దక్కని తీసి
దార మొకటి తెచ్చి దండగా గుచ్చి
దాయి దాయిని తీసి దండలో వేసి
దండ నల్లే చూచి దండంబు పెడుదు.
నక్షత్రములదండ నాగళా నుంటే
నలుగురూ నను చూచి నవ్వి పోతారు.

నక్షత్రములదండ నాథుమెడి నులతే
 నలుగు రాతని బాచి నవ్వుకుంటూ
 పక్క పక్కల కరిగి పంకంచుతారు
 చక్కనివా దని సాటి చెవుతాగు.

నక్షత్రములదండ యెవరి దంటేను
 నా దోయి నా దని నలుగు రంటారు
 ఇచ్చునా ఆడిగితే ఎల్లవారలకు
 ఆడుగకన్నకు చెలీ ఆతడు నా కిచ్చు!

అన్న

మన పిచ్చి మాయన్న మాటాడు నవును
 మల్లి పువ్వులకావి మన నెల్ల నెంచు
 ఆ కాశమై తాను అటనుండి చూచు
 భూమికై నటని నే నటనండి చూచు.

అన్న నన్ జూచుచు నక్కడే యుండు
 నే నన్న జూచుచు నిక్కడే యుండు.
 సోదరా సోదరా యని మేము పిలుచు
 పిలుపుకే యొరులకు పిడుగు కై వోడు.

మొరపు లౌ మాయన్న చురుకు చూపులను
 మే నెల్ల కంపి ప నే నందికొందు
 పరితాప భారము తన కంపగానె
 తనదుఃఖభారమ్ము తా పంపుతాడు

దశావతారముల ద్వారా సంతులించును
అభిలషితములను నే నది పురకాను
మూలమును బెల్లు మాటలే శీర్ష
మాయన్న బోధగా విలువ కలదు!

23

అందాలు తానె చూచింది
 గీటిలో దందాలు తానె చెప్పింది
 నాతోటి
 బిడ్డన్న మందార పండ్ల నా పైట్టకొని
 అందాలు తానె చూచింది
 సాగ నెల్ల చూడకు సొమ్మనీరి సోయకు
 చెట్లంటి పానులే చెరువెల్ల సాగేయ
 అందాలు తానె చూచింది
 అవింత అన్ని చూచింది
 అప్పుడే అకాళ మదరిపోయింది
 గజగజా పనికి తా గట్ట నై కొరిగింది
 నూర్చుడే చెట్టే చూడ భయపడకు
 అందాలు తానె చూచింది
 జుట్టెలి విరియ పోసింది
 మందార బొట్టెటి చెదరి రాలింది.
 గట్ట గండెలు కలగ మెట్టకన్నులు చెరి
 పంకున్నమందార పండ్లయే యుండి ఆ
 అందాలు తానె చూచింది
 నాతోటి మందార మాటలాడింది.

శ్రీమతి తల్లావగడ విశ్వసుందరమ్మ

లక్ష్మీ దేవి

పాల మున్నీటిలో బ్రహ్మంప తే
 భాగ్యాల రాశితై భాసిల్ల లేచి
 మూర్త్యంబులను గూర్చు సోదరి కావ
 పద్మానుతాక్షిని ప. చేసికోచి
 కాంసులన్ పెరజల్ల కిమలంబునందు
 వసించు దానై విల్లిద్ర దీప్తి
 లోకాం బాలించు లోలాక్షి కావ
 అవతరింపగ భర్త అవస్థలాన
 నీవును మానుషీరావ మూనినది.
 బాసి నైతివి జనకునియంట
 అ భిన్నకుం పుత్రులైతివి పితవ.
 పద్మానుతాక్షిని పట్టంపురాణి
 పన్నునివాసిని, భాగ్యంపురాశి,
 వరదాయినీ, మమ్మ వచ్చి పాలించు!

తబరీ నిరీక్షణ

నీకొరకు శివు పవలు నే కాదుకొని యుంటిని
 నీరాశ కానరాదు నీలాభ్ర సమశరీర!
 అసమానరుడులతోడ పసమీరు ఫలములెన్నో
 నీకొరక దాచి యుంటి నీలాభ్రసమశరీర!

అటవికురాల ననుచు అతిమూఢురాల ననుచు
నీ వెంతు వేమొ ప్రభుడి! నీపే నాదిక్క- చూడ!
నీక తిథిసత్కారము నే జేసి భువి కృంప
నిమనంబు యుగి మనోత నే వేచియుంటి రామ!

ని త్రి

కోపభార వివళయైన కోమలాంగి మోమురీతి
సాయం సంధ్యారణ రుచి పారేద్రం బాయెన్.
అపై నలి కట్టినట్టి అసితచేల మనువిధాన
నల్లని చీకటులు ప్రాకె నలుగడలందున్.
తొయ్యలి చేర్చుగ వచ్చిన నెయ్యిపుష్రియు జేమొ యనగ
అర్థచంద్రుడు దుదయు మయ్యె అకపమందున్.
పొరుగువారి జగడంబులు పొందిచూడ లోకు అనగ
మనమినలామిమి మినుకులు మింటు మెరసెన్.
ఈ రాజున కిరువంకల వీచోపులు వేయు భటుల
పగిడిని పయ్యెరగాలులు పంపరు వీచెన్.
కావలి రాధిటుడు పట్టు కందు కాగడా విధాన
జేగుచుక్క గగనవీధి జలుగులు నించెన్.
రాజు గృహము ముంగిట బాకొల నూడు భటుని భంగి
కుక్కుటములు కొక్కొక్కొక్కో కో యని కూసెన్.
నితి నల్లనిచీర విడిచి వెలివలువకు దాల్చులీ,
తెలి కాంతులనోడ జగతి తెల్లెల్లెవారెన్.

నా కా గ మ న ము

నీజలముల గుళిగనద మొదవ
 పొంగు భంగ వకుల భీతి పొడచునున్న
 బయలు పెడలిసి నెట్టెటో పడవలోనః
 నావికా, నాదునావగు నడపు మయ్య!

ఎదురుగాలుల నుక్కాని చెదరికుండ
 అలలకాకన నుయ్యాల లాడకుండ
 నావికా, కాంతిముగ నావ నడపుమయ్య!

ఎచట దుఃఖమ్ము లేక ఆహీన మైన
 స్వర్గసౌఖ్యం లెచ్చట సుఖటిల్లు
 నామెడకు నాకునావను నడపుమయ్య,
 నేరి అనుకూల వాయువులో దారి చూప!

శ్రీ బసవరాజు రాజ్యలక్ష్మమ్మ

పా ర వ త్య ము

మోవిగటగు పెరుగుచున్న
 వేపనీడ ఎండవళ
 చల్లదనము హాయి నొసగు
 చల్లని పెన్నితరాత్రుల
 నేరి యచట నాథు, దేక
 కార మీట, నే పోయిచు
 తలియాడ హాయిలోన
 తెలియక రారిర గడచెను!

వ రి చి త కం ఠ ము

ఆకసమున నవిగొ చుక
 లల్లుకొనెడు శందమామ
 వృక్షస్థల సంకునుండి
 తొంగి తొంగి చూచుచుండె.

కొండలోను దిగెడునాగు
 నుండి జేవజలము లవిగొ
 నురగ గ్రక్కు నలలతోడ
 గుసగుసలాడుదు బోయెడు
 పండువెన్నెలన్ మెయి పర
 పశ మొందగ కోకిలంపు
 పాటకు చెవి యొగ్గి పూరి
 నాసకున్ మదిని పొంగి
 మారుదుంటి సుఖముగ నీ
 కొండరాతిపకమీద.
 ఏమిటిద్ది సభ యని నను
 ఎవరొ పిలిచినట్లు తోచె.

అన్యుతనుభురనాదమతో
 నాత్మ కట్టు కట్టి లాగు
 నీకంఠము ము న్నెపుడో
 విన్నయట్టు లున్న దహో!

శ్రీమతి బెల్లంకొండ కనకమ్మ

తల్లి

యక్కలనశుమగా నూడరా యే ముందో!

చక్కన్న నీవంటిచెంద నా ముదిరా?

పక్కచుక్కలతోటి పంపకా నవుతూ

ఏమిటో చెప్పేసె యెరుగుదునా చిట్టి!

అమ్మచూతే ఏడు అల్లరినా చంటు

చిట్టి నీరంగత చెప్పుతున్నా నిరా!

జ్ఞాపి దున్విందుకో, పక్కన చిట్టి గుకో,

నిన్ను చూచి జాగ్రత్త న్నబోతుంది లే!

ఏ డీ...కృష్ణుడు?

ఏడి మా శ్రీకృష్ణుం డేడి!

రాడా మాయించగితో మూడా

ఎడైనను దారి దప్పినాడా

తోడవ్వరు తెకొంటిగ డే

గాధనిశీధిని నిలవగలాడే!

ఏడి.....ఏడి

మావల్లను నేరము లే దిమ్మా

నము గోపింపకు గోపెమ్మా!

యమనా తటిసితటమందున నీ
 కొమరుడు మాతో కూడా తిరిగెను
 కమనీయ మృగు గానామృతమున
 మము నెల్లర తన్నయ మొందించెను.

మావల్లన.....గోపెమ్మా

నవవీణా నిత కాంచనపాత్రము
 నవిరళచేలాంచలమున గిప్పుక
 నవదుస్మితవదనమో రాధిక
 భవదర్శకు గన వచ్చిన దమ్మా

మావల్లన.....గోపెమ్మా

ఇదిగో వచ్చిన పని వా రేదో
 పథమున నేగి యన్మశ్యత వొందిరి
 చెదరక తము గొలిచే కవ కాంచా
 హ్మాయను లో దాగున్నారేమో!

మావల్లన.....గోపెమ్మా

శ్రీమతి స్థానాపతి రుక్మిణమ్మ

వ స మా లి

విరహి హృదయ దురంత మీ సరస్వంత
 వేళ పసమాలి తడతీకతాలి గూడి
 నృత్యకేలాభి రతి విహరిండు చుండె
 మోయిగా బ్రత్యహమ్మున నదట రాధ!

శ్రీమతి స్థానాపతి దుక్కిణమ్మ

౩౫౩

పరిమళోదార మృగ మనోహర సమీప
దరతరంగాభి చరిత తా పతాన
లలిత యమునా నదీ తీర కలిక పక్షల
జెలియ ! పసమాలి సతము చపించుచుండె !

ఆనర దుర్లభ కథుమూర్తి జైన విన్న
వల్ల వీ కాంఠి విరహతాపమ్ము వలన
నెదుట భావించి, విలపించు, బెదరి చూచు,
బయలు కొగిల జేర్చు, విహ్వలనె మూర్చు
నోయి పసమాలి, వేగ విచ్చేయు మోయి !

గీ త

నీలిమము లేని యీశరత్కాల రాత్రి
విధి పశమ్మున బ్రదికిన హృదయ వీణ
తోరు చున్నది జీవాల తారతంత్ర
గగన మంటెను జయ పతాకముల గాంచి !

పారతంత్ర్య నిర్మూలన పథము ద్రోక్కి
విశ్వ గుంజయు మనముగా విరిసిపోయి
తారు మూరైన యావదాంధ్ర ప్రకాశి
మగల నెగడు నందాక కర్మప్రకర్ష
మానగా రాదు గీతోక్త గాన రపలి !

శ్రీమతి వట్టికొండ వితాలాక్షి

వ్రణయ భిక్ష

పరకీయ యుగ్మ నే భావించ నీమూర్తి

ఆవశ్యకము నేనురా - కృష్ణ -

ఆపశనిను చరియింతు రా !

సకలయోగే నేనేళ సరస్వత్యాపముల

నీచరిత్రలే వినుతురా - కృష్ణ -

నిన్నె మనసవ కొలుతురా !

భవనమధ్యానమున పారవ్యము నొంది

ఉన్నతై పొందురా - కృష్ణ

ఊరకే నవ్వెడిను రా !

మరిళి కగమున బూని యుద్ధు కమ్మొప్పి

మధురముగ నూది, టులే - కృష్ణ -

మది తలంచుచు నుండు రా !

ఆభావమే నన్ను అతిమిగిలి వంతనే

ప్రణయ సౌరభ మెగయురా - కృష్ణ -

భ్రమయె నన్నిట చేయు రా !

నీ మనోహరమూర్తి విరళ బ్రహ్మ కనుపింప

నిదుర యన్నర యెరుగరా - కృష్ణ -

నీకొస మిట పొందు రా !

అలింగనము కలదు, ఆనరామృతము పలకు,

వనసు లీన మొనర్చుగా - కృష్ణ -

మధురగానమె చాటు రా !

(ప్రేమించిన గాం కామించగా లేదు
ప్రణామ భిక్ష నొసంగరా - కృష్ణ -
ప్రదమనన గైకొందు రా !

వెలుగు నీడలు

ఉదయ భాస్కర కిరణ సంయోగ వశత
మొలక నవ్వుల కమలమ్ము వలపు శుభియు ,
కలువ కన్నీరు ధారలై కాల్య గట్టి
బడి నిట్టూర్పుచే వసినాడి పోవు !
కారదేందు మయాభ సంస్పర్శవన్మున
కలువ కామోదగరిమ వి కాస మొదవు;
కమల మోడ్పురు కన్నీరు కరుణ మొలుక
కిరము వాంచును దుర్భరచింత మునిగి

భృంగమా !

పరిమళం బింతేని పరవశము గాకుండ
రమణీయ మైనప్రరామనాటికిలోన
కాపరిగ నీ వుంటివా - భృంగమా -
కాపరిగ నీ వుంటివా !
కలువరేకులలోని కమ్మతావులు విమ్ము
మధురాసవాస్వాద పిత్త చిత్తమ్ములలో
యుంకార మొనరింతువా - భృంగమా -
యుంకార మొనరింతువా !

భవదీయమృదుగాన పారవశ్యములోన
 మై పరదువేళ నావనసు కితరము లేవి
 జ్ఞప్తి కైనను రావుగా - భృంగమా -
 జ్ఞప్తికైనను రావుగా !
 సద్భావసౌధారి శాంత నేతస్థులై
 కల్పనాప్రతిభమై కైత లలైదు కవుల
 కామోద మొనగూర్తువా - భృంగమా -
 అమోద మొనగూర్తువా !
 ఆనందమాన దయారసార్ద్రహృదయవై యైన
 ఆహరహంబును నీవు ఆనందదాయికై
 ఆచటనే వసియింపుమా - భృంగమా
 ఆచటనే వసియింపుమా !

శ్రీమతి పుట్టవర్తి కనకమ్మ

క స్మ రి బా

శాంత మైకట్టి గంభీరపరిణయందు
 బదుడు ఘూర్జిల్లజేసినపిడుగువోలె
 మామకీన చిత్తమ్ము నీమరణవార్త
 కలచినది తల్లి, హైందవకల్పవల్లి !
 నేడకౌమునాటి సాధ్యమణులకు
 చింబమై నిర్భయింపజేటి విశ్వదీప
 మారిపోయిన నిత్యెల్ల నారిపోయి
 నట్టులన్నది తీవ్రవ్యధాకులమ్ము.

భనువులు పరివ్రతలును దేశమునకు
 పుణ్యస్థలములు యుక్తమానిరూపకపము..
 చచ్చినవి గోవు లెల్ల రాక్షసులచేత
 రాలుడున్నారు మనపరివ్రతలు నేను !
 కావు లెల్లరు గుమిగూడి సన్మమందు
 నెమరులేయుడున్నాను మంత్రములు కాని
 నాకనుబోయి కాంచుచున్నది దురంత
 భావిభారత దేశదుస్స్వప్నములను.
 తనువునం దున్నప్రతిరక్తకణముకూడ
 పాదనమ భర్తదీక్షకు బలిగవెట్టి
 చన్నిధర్మకాద్యలచరి, సారభేయ
 హైందవమువాసిదీ, ప్రణామార్పణమ్ము.
 ఉపవివర్తనకలు చుట్టు నూడిగములు
 నేయగా శీరి యస్పరక స్త్రీజనమ్ము
 పాదములు పట్ట అదిరికై భవ్యముక్తి
 సార్వత్రిముల నోంగకు దీర్పవమ్మ తల్లి !

రా త్రి ర థ ము

(హరిపీఠోః షట్టలాలయమునందు)

నడువవే రథమా !

అడుగుడుగులొ లెల్లటండమ్ము చిరునవ్వు
 చిరునవ్వుపారలపై జలుగువెన్నెల ముండు
 నడువవే రథమా !

ఘల్లుఘల్లు . ఇది ఘంటికలు కలఁగ్వు నే ను
కలనాదములు తుంగ కంఠ స్మృతిలో మ్రోయు
నడువనే రథమా !

చెలువ లెల్లరు ముగదమాశ్రమేసలు చల్ల
చల్లునేసలలోన జల్లులాడగ తావి
నడువనే రథమా !

కొలుచై నవిట్టులుడు (లువెల్ల పులికింప
పులికింపులో మల్లెఘోలమాగులు బాధ
నడువనే రథమా !

అతనల్ల తూగుటూయెలనోలి ముక్కాతి
తాతరుల తెలివెచ్చు చదలలో నెటియింప
నడు- వే రథమా !

కలలోనికలలోని పలపుటచ్చరవోని
అచ్చరలమనసులో నాకాంక్షలగునోని
నడువనే రథమా !

కాలమే స్తబ్ధమై కనులు విచ్చుక మాడి
కృష్ణరా గతికీర్తికాంత నాట్యము లాడి
నడువనే రథమా !

శ్రీమతి అడివి రాధా వసంత

ప్రేమ బాల

ఓ చెల్లి ప్రేమబాలా,
పూచెనే మనప్రేమపూలు !
నీపెదపురే ఎరుపు మొగ్గలై
నీపినశ్చ అడె మధుపమై..... ఓ చెల్లి.....

నీపాట కోకిలల గొంతులై
నీపాట శలరాజు దక్కలై ... ఓ చెల్లీ ...

నా ఓట్టిచెల్లీ, నాబుజ్జిచెల్లీ,
నీహృదయ మొకవీణ నాహృదయ మొక వేణు
విరువురము ప్రేమతో పిరచింతు మొక పాట
ఓ చెల్లీ ప్రేమ బాలా,
పూచినే నా ప్రేమ పూలు

రా వ మ్మ త ల్లి !

రా వమ్మ, నాకల్లి ! రా వమ్మ చెబి !
నీ చింతలే నన్న నిలుపునా పురికించు.
నీపాటలే పాడి నీదరితమే అడి
నిన్నుకొలుచుటే నాకు నిందారశోక్తన్న
రా వమ్మ.....

నడవలేనే తల్లి, విడవలేనే నిన్ను !
అడఃబ్రతుకో నాక, అందానడకలో !
రా వమ్మ.....

అంధకారములోన అర్చురాలను నేను
మందారపూవులా అంటియేదే చేయి
రా వమ్మ.....

కోటి కాంతులకు, కోటి జ్ఞాన బెరుకు
సాటి లేనీతల్లి, నోటికైనా రావె.
రావమ్మ.....

కల్యాణశీలవే, తుల్య లెవరే నీకు!
కల్పారంభవే కావవే సుందరీ!
రావమ్మ.....

నీకరుణ నావరము నీకొంత నాశాంతి
నీశక్తి గిందునే నాజీవిత మ్మంత
రావమ్మ.....

వ స ం త ము

వసంతకాలము వచ్చింది
పసందులూపులు పూచినవి,
మల్లెలు జాడలు కొల్లలు కొల్లలు ... వసంత...

కోకిల కో ఆని కూసింది
కుమ్మెద జామ్మని పాడింది
పక్షులు కలకల మన్నాయి
లేళ్ళు జెంగునా అడిగని ... వసంత...

తోటలు పచ్చగ విరిగినవి
మత్తుగ పగళ్ళు తెరిగినవి
రాతిరి తెన్నెల నవ్వింది
పాటల లోకము సండిగది ... వసంత...

రంగులచీరల వనదేవి
 చక్కనిబొమ్మలు తేసింది
 పేరంటానికి పిలిచింది
 పుచ్చాడి గంధము రాచింది

పన్న రంతా చల్లింది
 తేనెలు వాయన మిచ్చింది
 పేరంటానికి పిలిచింది
 వసంతి కాలము చల్చింది...

స మా ప్ర ము

.. సంసార విషవృక్షస్య

ద్వేభేభలేహ్యమృతౌజ్జ్వలః

కావ్యామృతరసాస్పృశః

పాంగత్వం సాధుభి స్సహ"

